Radu Olinescu

Știință contra PARANORMAL?

EDITURA AMALTEA

Domeniul paranormalului este deopotrivă fascinant şi înfricoşător: te atrage prin curiozitate, dar te respinge prin frică. Este adânc infiltrat în mintea umană, poate chiar înaintea conştiinţei; de aceea are o forţă uriaşă de sugestie. A atras întotdeauna oamenii din toate timpurile, din toate păturile societăţii. Prin urmare, paranormalul are o vastitate aparent nelimitată, cu multiple aspecte, în continuă schimbare şi adaptare la evoluţia culturii umane.

La începutul acestui nou mileniu, cartea de faţă îşi propune ca, în lumina noilor progrese uriaşe ale Ştiinţei, să prezinte fenomenele paranormale obiectiv, astfel ca fiecare cititor să-şi poată răspunde dacă acestea sunt reale, inexplicabile încă sau sunt o plăsmuire a minţii noastre. Prin conţinutul ei, cartea se axează în jurul a trei întrebări: dacă fenomenele paranormale (FPN) sunt reale sau imaginare, produse ale minţii; dacă existenţa FPN este îndoielnică, cine mai crede în acestea şi de ce; dacă Ştiinţa nu poate încă explica satisfăcător FPN, de ce sunt totuşi persoane care le pot produce sau le utilizează în folosul lor sau al celor care cred. Nu cumva FPN sunt încă nişte pete albe, domenii necunoscute pe harta mare a cunoaşterii umane?

Dacă vei vrea să te găseşti pe tine însuţi, uită-te într-o oglindă, pentru că acolo este doar o umbră. Un străin !

SOCRATE

Vocea intelectului este blândă, dar nu se opreşte până nu a câştigat o audienţă. În final, după nenumărate eforturi, va reuşi. Acesta este unul dintre puţinele fapte în care poţi să fii optimist despre viitorul omenirii.

SIGMUND FREUD (Viitorul unei iluzii)

The Phantom of the Opera is there, inside your Mind!
Fantoma de la operă este acolo, înăuntrul minţii tale!

ANDREW LLOYD WEBER (The Phantom of the Opera)

PREFAŢĂ

Încă o nouă carte despre paranormal? Numai în România, lunar apar cel puţin o carte şi câteva zeci de articole în reviste, ziare şi emisiuni de radio şi televiziune. Întotdeauna, şi pretutindeni, paranormalul s-a vândut bine, iar mass-media i-a acordat atenţie. Această invazie a paranormalului pare să se răzbune pentru marginalizarea la care l-a împins Ştiinţa în secolul XX.

Într-adevăr, pentru omenire, de la primitivii de acum 50.000 de ani, cât şi pentru populaţiile băştinaşe de astăzi din regiunile izolate (zona arctică, Australia, Noua Guinee, Africa), normalul nu este despărţit de paranormal. Toţi cei menţionaţi acceptă existenţa unor fenomene explicate raţional alături de cele interpretate iraţional: gândirea logică a coexistat întotdeauna alături de cea magică. Lumea fenomenelor paranormale sau a interpretărilor iraţionale este mult mai extinsă decât reţeaua de Internet şi tot atât de veche ca şi omenirea.

Progresele uriaşe ale ştiinţei şi tehnologiei din secolele XIX şi XX au impus gândirea raţională, logică şi interpretarea fenomenelor naturale pe baza cunoştinţelor ştiinţifice despre natură. În schimb, implicarea unor şarlatani şi impostori în diferite aspecte ale paranormalului a contribuit substanţial la ignorarea şi marginalizarea acestui domeniu.

Totuşi, încă din anii '70, atitudinea multor oameni de ştiinţă a început să se schimbe încercând o verificare riguroasă şi o explicare ştiinţifică a acestor fenomene din domeniul paranormalului. Nu întâmplător, această schimbare de atitudine a început în Statele Unite, căci pragmatismul tipic american a fost mai puternic decât prejudecăţile acumulate în timp; astăzi fenomenele paranormale sunt studiate în mari universităţi americane, cum sunt Stanford din California, Harvard din Boston, Duke din Durham, Carolina de Nord.

Care sunt motivele acestei schimbări de atitudine?

a) În primul rând, curiozitatea, trăsătură specifică cercetării ştiinţifice, dar şi interesul crescând al publicului, mai ales al mass-mediei.

b) În al doilea, componenta economică deoarece, așa cum am menționat, paranormalul se vinde bine, întotdeauna și pretutindeni. Cei care utilizează medicina naturistă, tradițională sau holistică, bioenergetică fac afaceri de miliarde de dolari, anual. Nici în România, tămăduitorii nu o duc greu.

c) Mai apoi, componenta terapeutică, ce pornește de la utilizarea extractelor din plante, dar și hipnoză prin sugestie, până la recunoașterea existenței bolilor psihosomatice, ce pot fi tratate și prin medicină naturistă.

d) Componenta militară este poate cea mai terifiantă. Cercetările asupra utilizării paranormalului în scopuri militare și de persuasiune au început încă din anii '50 în China, Uniunea Sovietică, Coreea de Nord și Cehoslovacia, astfel că SUA a fost nevoită să se implice în această competiție. Ce să mai spunem de teroriștii sinucigași din 11 septembrie 2001, pentru care viața unor oameni nevinovați nu a contat, dar care au crezut în asigurarea unui loc într-un paradis promis de cei care le-au „spălat creierele".

Domeniul paranormalului este deopotrivă fascinant și înfricoșător: te atrage prin curiozitate, dar te respinge prin frică. Este adânc infiltrat în mintea umană, poate chiar înaintea conștiinței; de aceea are o forță uriașă de sugestie. Prin urmare, acest domeniu a atras întotdeauna oamenii din toate timpurile, din toate păturile societății. De aceea, paranormalul are o extindere aparent nelimitată, cu multiple aspecte, în continuă schimbare și adaptare la evoluția culturii umane.

Sursa principală a paranormalului este subconștientul individual și colectiv. În consecință, paranormalul este indisolubil legat de om, totdeauna și pretutindeni. Știința a reușit doar parțial să explice unele manifestări ale paranormalului, de fapt să demaște implicarea unor șarlatani, pentru care acest domeniu este o mană cerească. În acest domeniu se găsește însă o importantă componentă teoretică, ideologică, fructul gândirii unor oameni care au crezut sincer în plăsmuirile minții. Această componentă teoretică include ocultismul, misticismul, ezoterismul, doctrine sectante, din care multe sunt fanteziste, ireale, de care nu ne vom ocupa.

La începutul acestui nou mileniu, această carte își propune ca, în lumina noilor progrese uriașe ale Științei, să prezinte aceste fenomene paranormale obiectiv, astfel ca fiecare cititor să își poată răspunde dacă acestea sunt reale, inexplicabile încă sau sunt o plăsmuire a minții noastre. Prin conținutul ei, cartea se axează în jurul a trei întrebări. Prima: dacă fenomenele paranormale (FPN) sunt reale sau imaginare, produse ale minții. A doua: dacă existența FPN este îndoielnică, cine încă mai crede

în acestea și de ce. A treia: dacă Știința nu poate încă explica satisfăcător FPN, de ce sunt totuși persoane care le pot produce sau le utilizează în folosul lor sau al celor care cred. Nu cumva FPN sunt încă niște „pete albe", domenii necunoscute pe „harta mare a cunoașterii umane"?

Autorul este biochimist cu o lungă practică în domeniul cercetării medicale, concretizată prin publicarea de lucrări științifice și cărți în țară și străinătate. Studiile petrecute în universități din Canada, Belgia și SUA mi-au permis o abordare multilaterală a fenomenelor existente în natură și familiarizarea cu cercetarea modernă, multidisciplinară, cât și cu popularizarea științifică. Accesul la biblioteci bogat înzestrate a fost esențial, asigurând o documentare extensivă. Motivația scrierii acestei cărți se datorează... altei lucrări, „Despre emoții și stres", apărută recent și care poate fi socotită ca premergătoare acesteia prezente. Implicarea puternică a emoțiilor în manifestările paranormalului este una dintre motivațiile acestei cărți.

Cartea este destinată unei largi audiențe, tuturor celor care și-au pus întrebări despre existența fenomenelor paranormale.

1. CINE SE TEME DE SPIRITE?

1.1. DIN GREUTĂŢILE CELOR CARE NU VOR SĂ CREADĂ

În anii '50 ai secolului XX, o expediţie franceză a efectuat o incursiune în preistorie, de fapt a străbătut pentru prima dată insula Noua Guinee de la sud la nord trecând timp de câteva luni peste munţi inaccesibili, junglă, mlaştini pline de ţânţari şi lipitori, populate de băştinaşi care au văzut pentru prima dată oameni albi. A fost turnat un film documentar devenit celebru, transmis şi de televiziunea română. Expediţia avea cu ea şi un aparat de radio cu fonograf alimentat cu baterii. Pentru prima dată, băştinaşilor, aflaţi la nivelul epocii de piatră, li s-a dat ocazia să asculte cântece cu Edith Piaf şi buletine de ştiri. Reacţia acestora a fost simplă şi firească (pentru ei): în cutia respectivă erau spirite care vorbeau în altă limbă. Aşa ar fi gândit şi oamenii din preistorie!

Credeţi că aşa considerau doar oamenii primitivi? Eroare! Iată, pe scurt o confruntare între normal şi supranatural, între gândirea logică şi cea magică. Confruntarea a avut loc în 1968, în amfiteatrul vestitei universităţi Stanford, California. Supranaturalul era reprezentat de Immanuel VELIKOVSKI (1895-1979), născut în Rusia. A studiat dreptul şi istoria în Scoţia, apoi devine doctor în medicină şi va fi (pentru scurt timp) discipolul lui Freud. Ajunge în SUA... unde se apucă să studieze Vechiul Testament şi alte cărţi sacre, mai ales iudaice. Publică, în 1950, cartea care l-a făcut vestit: „Worlds în Collision". Scandalul a început chiar înainte de publicare, iar cunoscuta editură Macmillan refuză să o publice şi cartea apare la alta. Acestea sunt „bazaconiile" lui Velikovski, care au stârnit atâtea discuţii:

- Acum 4000 de ani, planeta gigant Jupiter a explodat şi o „bucăţică" a circulat în spaţiu ca o cometă, după care a devenit planeta Venus. Pe drum, gazele din coada lui Venus s-au aprins şi au produs „râurile de foc şi sânge" descrise în Biblie şi papirusurile egiptene.

- Câmpul gravitațional al lui Venus a înclinat axa Pământului, ucigând prin cataclisme majoritatea viețuitoarelor de pe Pământ. Panica stârnită în Egipt le-a permis evreilor să scape din robie, iar apa din Marea Roșie s-a scurs, lăsându-i pe aceștia să o „șteargă" în peninsula Sinai.
- Tot Venus a făcut ca unele bacterii să se „topească" și să devină o „lipie" numită *mana* sau *ambrosia* de către vechii greci. Între timp, „buclucașa" Venus l-a destabilizat și pe Marte, astfel că la fiecare 15 ani, Marte s-a apropiat de pământ, generând tot timpul războaie între pământeni.
- Zidurile cetății Ierihon, asediată de vechii evrei, s-au dărâmat când Venus a trecut a doua oară pe lângă pământ.

Logicul, Știința erau reprezentate de Carl SAGAN (1934-1993), astrofizician renumit, director la 30 de ani al observatorului Universității Cornell și autor al unor cărți de popularizare, unele traduse și în românește (*Creierul lui Broca*, 1986). Confruntarea anunțită, dintre Velikovski și Sagan, a avut loc în prezența unor savanți și studenți ai universității California. Logic, prin confruntarea dintre cei doi, dintre bazaconiile supranaturale ale lui Velikovski și datele științifice prezentate de Sagan, ar fi trebuit ca primul să fie „zdrobit". În realitate, farmecul, carisma lui Velikovski și bazaconiile originale prezentate cu patos, cu referire la cărțile sacre, au avut succes la studenții care l-au aclamat, în ciuda dezaprobării fățișe a profesorilor. Culmea, chiar după decesul lui Velikovski, încă se mai discută despre bazaconiile lui, existând chiar întâlniri internaționale. Totdeauna, paranormalul/supranaturalul s-a vândut bine; publicul mai mult sau mai puțin educat este atras de acest subiect. Velikovski a fost unul dintre promotorii PSEUDOȘTIINȚEI, adică ai folosirii tendențioase numai a unor date și curiozității publicului pentru a ajunge la concluzii neștiințifice. După Velikovski, von Daniken, sectele scientologice, teosofice, meditația transcedentală, medicina ayurvedică și altele au folosit pe scară largă „arma pseudoștiinței" pentru impresionarea publicului.

De unde se trage forța paranormalului, atracția și chiar farmecul? Pentru oamenii primitivi, băștinașii de astăzi din regiuni izolate, gândirea magică (așa cum spunea Lucian Blaga) [8] era modul obișnuit de gândire, în care raționalul era amestecat cu iraționalul, sau sacrul cu profanul. Pentru a supraviețui în mediul ostil, în care vânătorul era de multe ori vânat, în care trebuiau să facă față forțelor dezlănțuite ale naturii, oamenii primitivi gândeau atât rațional (pentru a trăi), dar și irațional în interpretarea fenomenelor din jur prin frică sau deznădejde. Așa cum a

scris Mircea Eliade [29,30], timp de mii de ani, pentru oameni, sacrul a fost nedespărțit de profan. Pentru a supraviețui, ființele umane din negurile istoriei au trebuit să găsească soluții salvatoare dictate de instincte, dar și de gândirea rațională (inventarea uneltelor, armelor), iar cutremurele, furtunile, inundațiile și mai ales moartea și le explicau pe cale irațională. În acest fel, sacrul a rămas nedespărțit de profan de-a lungul istoriei omenirii, în Antichitate, Evul Mediu, cât și astăzi la unele popoare. Așa cum ne demonstrează Știința, gândirea logică, rațională s-a dezvoltat mai târziu, treptat [29,100], în curs de mii de ani. Pentru oamenii din acele timpuri, miracolele, minunile, credința în viața de apoi făceau parte din felul de a fi, de a gândi, chiar dacă au existat minți strălucite care s-au îndoit (filozofi chinezi, greci) și care căutau explicații raționale ale fenomenelor din natură. Lupta dintre normal și paranormal este aceeași ca cea dintre gândirea logică și cea magică, dintre rațional și irațional. Marea masă de oameni se teme de necunoscut din diverse motive și nu acceptă ușor ceea ce este nou și rațional.

După cum afirma Eduard Schure, în celebra carte „Marii Inițiați", tradusă în peste 30 de limbi, „cel mai mare rău al timpului nostru este că Știința și Religia apar ca două forțe vrăjmașe, greu de împăcat. În timp ce Religia răspunde cerințelor sufletești, de aici și forța ei spirituală, Știința corespunde aspirațiilor omenești, raționale, de a trăi mai bine, acum și nu într-o viață viitoare. Religia nu se bazează pe dovezi (magia cu atât mai puțin), iar Știința nu poate explica rațional, logic, totul."

Dar în secolul XXI? În aprilie 2001, s-a dat publicității rezultatul unui studiu efectuat în Anglia privitor la existența fantomelor. În Marea Britanie, țara cu o veche tradiție în acest domeniu controversat, s-a organizat o echipă multidisciplinară, formată din fizicieni, informaticieni, electroniști și medici, care a investigat peste 20 de castele renumite pentru „găzduirea" acestor fantome. Microfoanele supersofisticate au înregistrat „zgomote" inexplicabile, iar camerele video au filmat „ceva", ca o ceață, de asemenea greu de interpretat. Rezultatul final: scorul Știință-Parapsihologie este 1:1.

Se pare că omului îi sunt caracteristice SPIRITUALITATEA, NEVOIA DE A CREDE în CEVA sau în CINEVA. Această credință, devenită religie [8,29,68], există la toate popoarele sub o infinitate de forme, de la animism, păgânism până la monoteism creștin, probabil apărută drept o consecință a realizării certitudinii morții. Așa a apărut religia, așa s-a dezvoltat sacrul alături de profan, nedespărțit. În cursul dezvoltării religiilor, a organizării lor proprii fiecărui popor, interpretările logice au coexistat alături de cele magice, iar paranormalul a făcut parte

integrantă din viaţa de fiecare zi. Orice religie admite miracolele, minunile săvârşite de profeţi, sfinţi, cât şi existenţa spiritelor bune şi rele, viaţa după moarte şi chiar clarviziunea.

- Budismul, hinduismul, taoismul recunosc pe deplin paranormalul. Aceste religii însumează peste două miliarde de credincioşi.
- Confucianismul, islamismul şi iudaismul tolerează paranormalul.
- Biserica creştină are poziţia cea mai ambiguă; ritul ortodox tolerează paranormalul, condamnând doar sectele extreme. În schimb, catolicismul şi protestanţii (bisericile reformate) au avut atitudini extreme. Timp de o mie de ani (secolele I-XI), biserica catolică, ca şi cea ortodoxă, a tolerat interpretările şi credinţa în paranormal. Atât Vechiul, cât şi Noul Testament abundă în miracole, minuni, apariţii, culminând cu existenţa îngerilor şi a diavolului (cu ispitele respective). În fond, credinţa în Dumnezeu implică şi admiterea minunilor şi viaţa spiritualizată după moarte.

Şi totuşi, începând din secolul al XII-lea, culminând cu secolele XIV-XVI, Biserica catolică şi mai târziu şi într-o mai mică măsură, cea protestantă, a dus un război cumplit, plin de exagerări, excese ale inchiziţiei şi arderi pe rug. Această perioadă de aproximativ 400 de ani din Europa occidentală a fost una dintre cele mai negre din istoria omenirii. Lupta contra paranormalului a început prin vânătoarea de eretici, de fapt a necredincioşilor în frunte cu evreii. Ulterior, printre eretici şi necredincioşi (evrei, musulmani) au intrat vrăjitoarele şi oameni pe care astăzi i-am fi considerat cu boli mintale. În mod curios, astrologii nu au fost persecutaţi, din contră, fiind socotiţi utili regilor şi nobilimii, au avut privilegii (pe care le păstrează şi astăzi pretutindeni în lume).

O explicaţie paralelă, izvorâtă din studiile ştiinţifice, se bazează pe fapte reale consemnate şi controlabile. În Evul Mediu au avut loc câteva perioade de microglaciaţiuni, când, datorită scăderii temperaturii, recoltele de cereale au fost nimicite, foametea în masă a dus inevitabil la mişcări sociale încheiate cu represiuni sângeroase, pogromuri, jaf şi distrugeri, iar în final, pe fondul scăderii semnificative a imunităţii, au apărut epidemiile îngrozitoare de ciumă şi holeră. Atunci, populaţia Europei s-a redus la jumătate [24,25]. Triada nemiloasă – foamete, boli infecţioase, războaie – produce întotdeauna panică şi psihoză în masă [24,74] însoţite de revolte, pogromuri, cruciade, apel la credinţă şi la paranormal sub diverse forme. Şi astăzi, foarte mulţi oameni aflaţi în situaţii disperate, afectaţi de boli incurabile, apelează la medicina naturistă (sub diverse aspecte), fiind nesatisfăcuţi de tratamentele de tip ştiinţific. De ce? Fiindcă cei ce practică medicina naturistă se adresează direct bolnavului, stau de

vorbă cu el şi apelează la subconştientul acestuia, componenta puternică a personalităţii noastre, receptivă la paranormal, dar şi la emoţii. Original, după părerea autorului, paranormalul trebuie abordat ştiinţific conform unei întrebări logice: cine şi când crede sau dacă este sincer sau indiferent.

Existenţa unor astfel de evenimente a fost întotdeauna discutabilă; unii au văzut şi au crezut, iar alţii nu, dar au tăcut şi puţini le-au combătut. În acest sens trebuie menţionată problema MARTORILOR. Existenţa unor martori la apariţia unui eveniment paranormal nu înseamnă neapărat că acesta a avut loc în realitate. Şi această situaţie se datoreşte factorului psihic, emoţiilor colective şi sugestiei în masă, care zădărnicesc un studiu serios. De aceea, anchetarea unui eveniment paranormal este dificilă şi necesită prezenţa unei echipe ştiinţifice multidisciplinare, cât şi a autorităţilor locale.

Indiferent dacă gândim logic sau iraţional, dacă credem sau nu în paranormal, noi gândim folosind creierul. Or, după cum a redat plastic profesorul Antonio Damasio de la Universitatea din Iowa, o autoritate recunoscută internaţional, creierele cadavrelor sunt la fel, dar nu există două creiere identice la oamenii vii. Numărul neuronilor implicaţi în procesul gândirii, cantitatea şi calitatea neurotransmiţătorilor eliberaţi în sinapse diferă considerabil de la om la om. În acest sens, proporţia şi intensitatea raportului dintre gândirea raţională şi iraţională variază mult individual şi... întotdeauna unii au crezut în paranormal mai mult decât alţii, iar unii au fost mai sinceri decât alţii.

După cum au recunoscut psihologii, filozofii, dar mai ales scriitorii, în fiecare om există o luptă perpetuă între felul de a gândi şi a reacţiona, de a interpreta fenomenele vieţii. Întotdeauna, unii au acţionat raţional, la rece, iar alţii impulsiv, iraţional, emotiv. Se ştie că reacţionăm sau gândim, în plină emoţie, instinctiv, iraţional, în schimb suntem raţionali când suntem calmi. Suntem tentaţi să fim şi să acţionăm iraţional când ne aflăm în situaţii tragice sau periculoase. În disperare, marea majoritate a oamenilor gândeşte şi speră în minuni, folosind gândirea magică, asociată emoţiilor.

Ceea ce impresionează pe cel care abordează domeniul paranormal (PN) este amestecul ciudat de SUGESTIE şi NAIVITATE. Trei sferturi din literatura abundentă despre paranormal se bazează pe recopierea pentru a *n*-a oară a unor concepţii pre-existente, re-redescoperite din cărţi mai vechi. Astfel s-au perpetuat de-a lungul anilor concepţii, luate ca atare, fără a fi însă localizate în corpul uman. În acest sens, chakrele, învelişurile astrale ale corpului, canalele şi energiile cosmice, spirituale, aura din jurul capului, starea Kundalini NU au fost descoperite sau localizate. O situaţie similară a avut loc în Evul Mediu. Manuscrisul cu cunoştinţe

medicale atribuit lui Hipocrate, numit „Aforisme" a fost tradus, recopiat de sute de ori. Pe acele vremuri, oricine știa pe dinafară câteva aforisme se declara medic și putea trata bolnavi. Și acum, oricine menționează chakrele, energiile subtile, poate fi socotit parapsiholog.

Pentru oricine, chiar dotat cu cunoștințe elementare despre multiplele aspecte ale paranormalului, este evident că bazele acestora au fost stabilite de-a lungul veacurilor, în negurile istoriei și au fost transmise noilor generații prin mituri, basme sau prin cărțile sacre: Upanișade, Biblie sau manuscrisele tibetane, egiptene, iudaice, grecești sau din Evul Mediu vest-european. În timp ce masele mari de oameni simpli, pe tot parcursul istoriei, nu știau să citească și erau obligate să creadă ceea ce li se spunea de către cei învățați (preoții), cei cultivați aveau un acces limitat la cărțile sacre, iar dacă veneau în contact cu acelea din afara religiei respective, descopereau că acestea se contraziceau. În plus, dacă Biblia, cărțile hinduse, Coranul, Talmudul erau accesibile celor ce știau citi, cele dedicate aspectelor paranormale erau intenționat scrise confuz, adesea cifrat, pentru a fi înțelese doar de cei „chemați" de frica fie a inchiziției, fie a cenzurii oficiale.

În consecință, dacă vrem să evaluăm corect impactul paranormalului asupra oamenilor din secolul XXI, trebuie să înțelegem ponderea acestuia, de fapt a gândirii iraționale de-a lungul istoriei, căci aceasta s-a păstrat în memoria colectivă sub formă de mituri, arhetipuri mereu actualizate [30,57,100]. Știința secolului XX a ajuns pe culmi extraordinare, dar mai rămân încă unele necunoscute, câteva domenii, fenomene, pe care nu le putem încă explica la nivelul actual al cunoștințelor fundamentale sau al paradigmei actuale.

Și aici intervine o ciudățenie omenească. Dacă nu putem explica ceva logic, avem tendința de a-l ignora în cunoștință de cauză. Această atitudine a existat întotdeauna, izvorâtă din teama de necunoscut sau de ce vor zice ceilalți. Intelectualii din secolul XIX se dădeau în vânt după ședințele de hipnoză sau de spiritism, dar refuzau evoluționismul lui Darwin sau subconștientul lui Freud. Scriitorul André Malraux a lansat o sintagmă devenită celebră: secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc! Să fie chiar așa? După cum am argumentat, cine crede în religie va crede total sau parțial și în paranormal. Orice religie admite existența fenomenelor paranormale sub o formă sau alta, constituind baza teoretică.

Ce zic sondajele efectuate în străinătate (SUA, Germania, Franța) în cursul anilor '70 – '90, din secolul XX:

- Cred în stafii = 1 femeie din cinci și 1 bărbat din șapte
- Cred în diavol (sub diverse forme) = unul din trei oameni sau 22% dintre protestanți, 52% dintre catolici, 80% dintre musulmani.

- Cred în paranormal: 80% dintre femeile între 60-85 de ani
  - 60% dintre femeile casnice între 19-25 de ani
  - 50% dintre bărbaţii între 60-85 de ani

Pe baza sondajelor publicate în diverse cărţi şi reviste [5,10,93,100] am alcătuit un grafic (figura 1.1.) al repartiţiei credinţei în paranormal (desigur, tentativ) pe grupe reprezentative, astfel alcătuite:

- grupa A: mistici, sfinţi, martiri, clarvăzători, tămăduitori adevăraţi, fanatici religioşi
- grupa B: credincioşi practicanţi; frecventează regulat bisericile, sectele religioase.
- grupa C: credincioşi nepracticanţi; cred parţial, nu merg decât rar la biserică.
- grupa D: toleranţi, respectă credinţa altora, poate cred potenţial în minuni sau în Dumnezeu.
- grupa E: atei convinşi, nu cred în religie şi nici în paranormal.

Figura 1.1., original concepută, desigur aproximativă, neexistând ceva asemănător, arată că de-a lungul istoriei omenirii, repartiţia populaţiei în funcţie de credinţa în paranormal a variat destul de puţin; majoritatea a aparţinut grupelor B şi C. Cei care au crezut total şi au practicat paranormalul, dar şi cei care îl resping în totalitate au fost o minoritate. În cursul evoluţiei istoriei a scăzut continuu numărul celor din grupele A

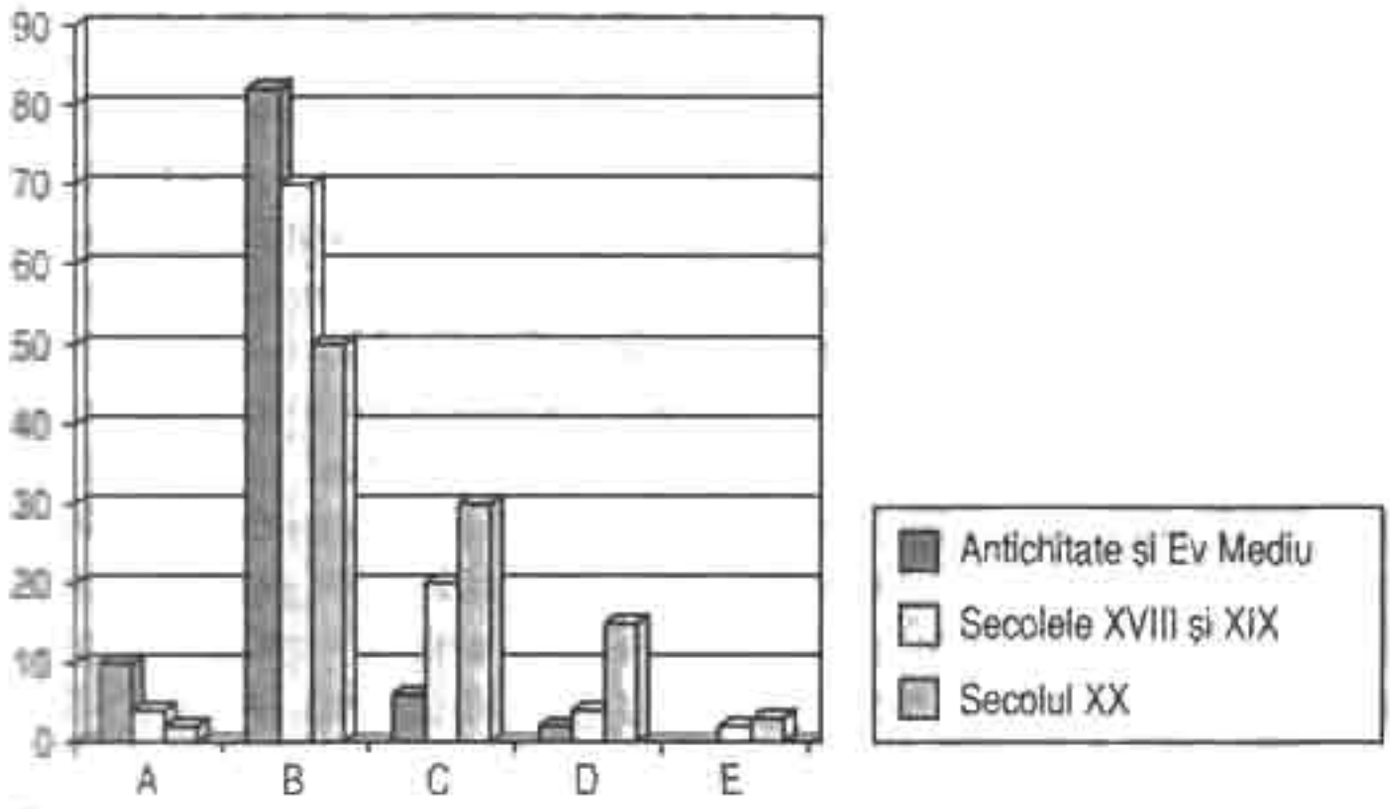

Fig. 1.1. *Repartiţia ipotetică a credinţei în paranormal în cursul istoriei omenirii. Interpretare originală după sondaje efectuate în SUA, Franţa şi Germania*

şi B, crescând cel din grupele C, D şi E. Apare deci o tendinţă evidentă spre neîncredere datorată progreselor educaţiei şi ştiinţei, cu toate că marea masă a rămas credincioasă mai mult sau mai puţin, alături de practicarea şi frecventarea cultelor, apelarea la medicina tradiţionalistă, holistică.

Prin curbele descrise în figura 1.1., proporţia şi repartiţia între grupele majoritare B şi C variază considerabil de la sat la oraş şi în funcţie de zona geografică. Se admite [86,93,109] că cei care cred aproape total în paranormal formează majoritatea în Africa, Asia, America de Sud, Polinezia şi ţări ca Brazilia, Rusia şi Haiti.

Sondajele efectuate în diverse ţări occidentale (în România se fac doar în scop politic) arată că numai în Franţa există 500.000 astrologi, ghicitori şi tămăduitori (healers) a căror cifră de afaceri este de miliarde de franci. Situaţii asemănătoare există în Germania şi mai ales în Statele Unite, unde domeniul paranormalului înfloreşte alături de vârfurile ştiinţei, medicinei şi tehnologiei. În SUA, se estimează la 30 miliarde USD cifra de afaceri din zona paranormalului. Sondajele pot oferi şi alte surprize; sunt foarte mulţi oameni, mai ales bărbaţi, care afirmă că nu cred în paranormal, dar cred în superstiţii, OZN-uri, viaţa pe alte planete şi în cea de după moarte.

În iulie-august 2000, în satul Cib, comuna Almaş, judeţul Alba s-au petrecut fenomene catalogate drept psihotelekinezie sau poltergeist. În casa preotului Vlad, în vârstă de aproximativ 30 de ani, căsătorit şi cu un copil, a început să plouă cu pietre şi ouă, crucea de pe mormântul preotului precedent s-a mutat, s-au deplasat icoane. Fenomenele respective au avut loc şi în prezenţa sătenilor, iar o echipă a televiziunii a surprins pe o cameră video deplasări ale cuverturii pe un pat din casa parohială în absenţa oricărui om în apropiere. Dezbaterile care au avut loc în Bucureşti la un canal de televiziune au arătat, cum era de prevăzut, o multitudine de păreri, variind de la neîncredere la credinţă totală. În cursul dezbaterilor, au mai apărut suspiciuni de implicări comercialo-turistice, dispută dintre credincioşii ortodocşi şi cei greco-catolici, dar mai ales afirmare de erudiţie pseudoştiinţifică. Poziţia Bisericii, direct implicată, a fost de recunoaştere a acestor fenomene şi efectuare a unei slujbe de exorcizare săvârşite de şapte preoţi. Cei mai mulţi au admis că ori preotul tânăr ori fratele lui, un băiat de 14 ani ar fi purtătorul forţei oculte. Bineînţeles, nu s-au implicat foruri ştiinţifice, cum ar fi geofizicieni, medici, psihiatri. Şi s-a dat totul uitării, fiecare rămânând cu părerea lui.

Tot în primăvara anului 2000, în cartierul Pantelimon din Bucureşti, s-a spart o conductă de apă, care a rămas nereparată câteva săptămâni (fapt frecvent) şi s-a format o băltoacă. În urma unui zvon, sute de oameni

au adunat apă în vase crezând că are proprietăţi terapeutice. Fenomenul s-a stins de la sine când s-a reparat conducta. Tot în acelaşi cartier, tot în primăvara anului 2000, unui om i s-a părut că vede chipul Maicii Domnului pe trunchiul unui pom. Sute de oameni au venit în pelerinaj, pomul respectiv a fost filmat şi transmis la televiziune şi... după câtva timp totul a intrat în normal, dându-se uitării întâmplarea. *Astfel de evenimente arată cât de sugestivă şi subiectivă este existenţa fenomenelor paranormale. Întotdeauna vor exista mulţimi care vor crede şi vor vedea ceva, sugestia în masă a oamenilor nu are limite. Acest aspect conţine de fapt esenţa paranormalului şi va fi dezbătut în continuare în această carte.*

1.2. PARANORMAL; LIMITE ŞI DEFINIŢII

De unde începe şi unde se sfârşeşte paranormalul? Ce cuprinde şi prin ce se deosebeşte de normal? Nimeni nu poate spune exact şi dacă cineva va încerca, va fi contrazis de oricine. Faceţi singur un mic sondaj şi întrebaţi cunoştinţe sau prieteni; veţi primi tot atâtea răspunsuri. Fiecare va răspunde în funcţie de propriul său raport dintre gândirea logică şi cea iraţională, dar şi sub influenţa sexului, gradului de cultură sau zonei geografice, afiliaţiei la religie.

NORMALUL cuprinde tot ce ne înconjoară, de care depindem şi pe care încercăm să-l controlăm; fenomenele din natură, dar şi reacţiile biochimice care au loc în permanenţă în corpul nostru sunt FIZIOLOGICE. Mecanismele de autocontrol prin care păstrăm (inconştient) echilibrul intern sunt HOMEOSTAZICE, inclusiv cele prin care ne controlăm comportamentul social. Calitatea de NORMAL este dictată de înţelegerea fenomenelor sau proceselor care au loc în natură sau în corpul nostru. Socotim normale procesele şi structurile pe care le cunoaştem prin raţiune, explicabile ca apariţie şi evoluţie, cât şi repetabile în condiţiile stabilite ştiinţific, logice. Acesta este domeniul gândirii logice, raţionale.

ANORMALE sunt procesele şi structurile care se abat, mai ales cantitativ, de la limitele majorităţii unei populaţii. De exemplu, valorile anormale spre patologic ale constantelor biochimice, hematologice, genetice sau temperaturilor aerului pentru perioada respectivă a anului. Limitele constantelor, proceselor sau structurilor normale sunt stabilite riguros prin calcule statistice obţinute de la un număr cât mai mare de indivizi omogeni (de acelaşi tip). Toate ştiinţele exacte, fizico-chimice, biologice, medicale utilizează limitele calculate statistic, prin care se pot elabora legi sau reguli, şanse de probabilitate. Limitele valorilor obţinute de la o populaţie omogenă sunt descrise printr-o curbă ce are forma de

clopot şi poartă numele matematicianului german Gauss, prezentată în figura 1.2.

Curbele statistice în formă de clopot conţin 90-95% din valori, iar la cele două margini se găsesc cifrele mai mici (stânga) şi cele mai mari (dreapta). Zonele extreme cuprind domeniile patologice, hipo- sau hiper modificate. De exemplu, concentraţia fiziologică a glucozei în sânge la om variază între limitele de 85-110 mg/dl, media fiind aproximativ 100 mg/dl; zonele extreme cuprind stările de hipoglicemie, spre stânga, iar cele de hiperglicemie, diabet, spre dreapta.

Filozofii, psihologii admit că omul cunoaşte lumea înconjurătoare folosind atât raţionamentul logic, dar şi intuiţia (instinctele) asociată gândirii iraţionale, magice. Progresele ştiinţei şi tehnologiei au fost în mare parte rezultatul gândirii logice, raţionale, dar multe descoperiri, chiar invenţii, s-au născut în urma unor vise, intuiţii sau revelaţii (realizarea bruscă a unei noi soluţii după lungi căutări).

Şi atunci, ce este PARANORMALUL? Aşa cum am menţionat chiar în prefaţă, timp de mii de ani, cât şi astăzi, pentru mai mult de jumătate din omenire, normalul nu se deosebeşte de paranormal. Numai dacă menţionăm cel mai des citate fenomene paranormale, cum sunt hipnoza, telepatia, premoniţia, acestea sunt recunoscute de toată lumea, dar neexplicabile încă pe baza cunoştinţelor ştiinţifice actuale. În acest caz,

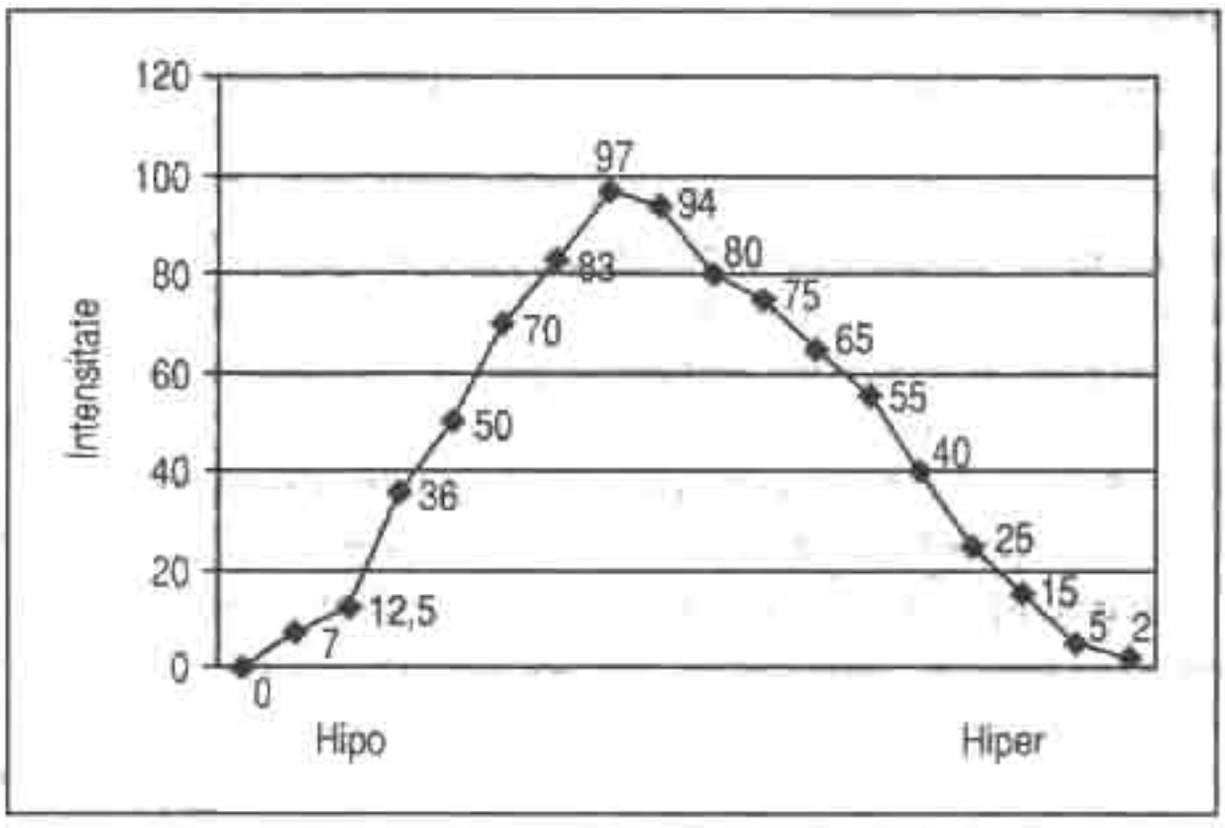

Fig. 1.2. *Repartiţia statistică a valorilor unui parametru biologic. Binecunoscuta curbă în formă de clopot determinată de matematicianul Gauss*

trebuie să recunoaştem o zonă a paranormalului, ce cuprinde fenomene recunoscute de toată lumea, dar INEXPLICABILE ÎNCĂ. Din marele domeniu al paranormalului pot fi delimitate unele caracteristici comune, deşi implicarea factorului psihic individual, a existenţei posibile a unei dotări naturale sau dobândite, performanţele yoghinilor introduc multe necunoscute.

Tabelul 1.1

Nr. crt.	Unele caracteristici ale paranormalului
1	Unele aspecte (hipnoza, telepatia) sunt unanim recunoscute şi utilizate chiar ştiinţific, dar nu pot fi explicate încă satisfăcător.
2	Fenomenele paranormale nu pot fi studiate statistic, deoarece numai o parte din oameni le sesizează sau crede în acestea. Dacă vom compara curba din fig.1.2. cu cele din fig.1.1., observăm că deşi toate au aproximativ acelaşi aspect, variaţiile din fig.1.1. sunt mult mai mari şi supuse influenţei epocii, vârstei, sexului, zonei geografice, gradului de cultură etc.
3	O mare parte din FPN poate fi rezultatul unor autosugestii sau halucinaţii vizuale sau auditive; deci o plăsmuire a minţii. Acest punct de vedere este împărtăşit de majoritatea oamenilor de ştiinţă care s-au ocupat de studiul paranormalului. Mai ales în secolul XIX, mulţi savanţi de renume s-au dedicat acestui studiu, dar au fost păcăliţi de impostori abili demascarea o pot face prestidigitatorii.
4	Fenomenele paranormale apar rar, neprevăzut, nu pot fi reproduse oricând, oriunde sau în condiţii de laborator. În condiţii controlabile (laborator, conferinţă televizată), lucrând cu oameni dotaţi (mediumuri), s-a constatat de multe ori tendinţa de înşelăciune, mistificare asociată oboselii.
5	Fenomenele paranormale sunt produse de o minusculă minoritate de oameni; aşa-zişii „persoane dotate", mediumuri, clarvăzători, bioenergeticieni, dar şi profeţi, yoghini, reprezentând o proporţie de 1 la 1-10 milioane, dacă sunt într-adevăr reali. Numărul de şarlatani, impostori, psihopaţi este însă enorm, depăşind cu mult pe cei posibil dotaţi, iar demascarea lor este dificilă.
6	Din cauza raritătii celor cu adevărat dotaţi, domeniul paranormalului abundă de şarlatani, impostori, escroci sau psihopaţi; selecţia şi demascarea acestora este de cele mai multe ori dificilă. Foarte mulţi oameni de ştiinţă, mai ales fizicieni şi ingineri, au fost păcăliţi. Ştiinţa nu posedă încă aparatura de identificare standardizată şi unanim recunoscută de testare, iar condiţiile de studiu variază mult pe plan local.
7	Presupusa marginalizare a fenomenelor paranormale este de fapt iluzorie, căci aşa cum am menţionat încă din prefaţă, acest domeniu a atras omenirea întotdeauna, oriunde. Marginalizarea reală sau iluzorie pare a fi deliberată, contribuind la misterul cu care se înconjoară, dar şi frica ce o inspiră necunoscutul, tendinţă universal răspândită.

Tabelul 1.1 *(continuare)*

Nr. crt.	Unele caracteristici ale paranormalului
8	Deşi din cele mai vechi timpuri paranormalul s-a servit de aparaturi diverse, improvizate, de la pendul şi crăcană până la osciloscop şi encefalograf, nu există încă aparatură standardizată, în schimb piaţa este invadată de tot felul de dispozitive începând cu talismane, cristale, dispozitive electronice nestandardizate folosite necorespunzător. Aceste dispozitive măresc confuzia celor ce le folosesc.
9	Din cauza aspectelor menţionate mai sus, nu este de mirare că fenomenele paranormale au primit atâtea denumiri variate, în funcţie de pregătirea şi receptivitatea celor ce vor să se ocupe de acest domeniu. Chiar întreg domeniul paranormalului este denumit parapsihologie, percepţie extrasenzorială, ezoterism, psihotronică, fenomene psi (cu presupuse deosebiri).
10	În mod paradoxal, unele fenomene sau aspecte ale normalului pot căpăta conotaţii din domeniul paranormalului. În primul rând, Religia (care se pretează cel mai bine), sexul şi reproducerea (orgii rituale, tantrism), tehnici ca yoga, prestidigitaţia, dar şi ştiinţe cum sunt Chimia (Alchimia), Matematica (Numerologia), Astronomia (Astrologia), dar mai ales Fizica (vibraţii, biomagnetism, forţă vitală, curenţi telurici, fluide vitale, zone energetice etc.)

Aşa cum am amintit, chiar întreg domeniul paranormalului poate fi întâlnit în mod frecvent sub diverse denumiri, cum sunt:

- PARANORMAL: ce este în afara normalului, deci o definiţie foarte vagă, căci de multe ori nici normalul nu este bine definit sau unanim recunoscut.
- PARAPSIHOLOGIE: adică alături de Psihologie; cuprinde fenomene ce nu sunt incluse în tratatele clasice. Termenul a fost adoptat în 1953 la Congresul internaţional de la Utrecht, deşi acesta exista încă din secolul al XIX-lea. Este termenul cel mai cunoscut de publicul larg, dar şi de institute sau reviste specializate existente în Europa Occidentală şi Statele Unite.
- PERCEPŢIE EXTRASENZORIALĂ (PES sau, în engleză, ESP) este tot o definiţie larg utilizată, totuşi se referă mai ales la percepţiile de tip cognitiv ca telepatia, clarviziunea şi premoniţia. Termenul de ESP a fost introdus de profesorul american J.B. Rhine, creatorul primului laborator specializat la Universitatea Duke din Durham, Carolina de Nord.
  FENOMENE PSI, de la litera grecească psi (în formă de siglă), de la care derivă şi noţiunile de psihic (suflet), psihologie. Cuprinde toate fenomenele psihice neincluse în Psihologia clasică.

- PSIHOTRONICĂ: termen propus în 1968 la Congresul internațional de la Moscova și utilizat doar în țările blocului sovietic. Prin acest termen se caută delimitarea cercetării științifice a fenomenelor paranormale numai cu ajutorul aparaturii electronice, de aceea îl folosesc mai ales inginerii, electroniștii și biofizicienii din Europa de Est; din ce în ce mai rar folosit.
- SUPRANATURALUL este termenul cel mai larg folosit. De exemplu, canalul de televiziune Discovery, cu o audiență de zeci de milioane de telespectatori, folosește des acest termen, pentru a prezenta urme recente ale unor animale socotite dispărute de milioane de ani, inclusiv omul zăpezilor, OZN-uri, animale mutilate, profeții, civilizații dispărute, enigme arheologice.

Confuzia termenilor pentru întreg domeniul paranormal nu este surprinzătoare, deoarece de-a lungul timpurilor au fost implicați oameni simpli, dar și inteligenți, șamani și vrăjitori, babe bigote, dar și preoți, fanatici și creduli, șarlatani și scamatori, fizicieni și alchimiști, filozofi și medici, ingineri și electroniști, economiști și informaticieni. Fiecare dintre aceștia a căutat să înțeleagă și să lărgească domeniul pe baza propriei pregătiri și receptivități. Poate să și profite; de ce nu?!

Tabelul 1.2. *Fenomene paranormale; prezentare și caracteristici*

Nr. crt.	Numele	Observabil de oricine este prezent	Produs de oricine este dotat	Explicabil științific
1	Apariții	–	– +	Sugestie
2	Biolocația (văzuți în 2 locuri în același timp)	+	– +	?
3	Clarviziune	-	- +	Sugestie?
4	Divinație	++	- ++	?
5	Fantome	?	?	?
6	Hipnoză	+++	?	Sugestie?
7	Levitație	?	?	Sugestie?
8	Magie	+++	– ++	Sugestie
9	Mers pe jăratic	+++	– ++	?
10	Metanoia	+	- +	?
11	Moarte clinică	+++	++	Fenomen
12	Ocultism	+++	- ++	Sugestie
13	Poltergeist	++	++	?
14	Premoniție	–	– ++	Sugestie?
15	Radiestezie	+++	– ++	?

Tabelul 1.2. *Fenomene paranormale; prezentare și caracteristici (continuare)*

Nr. crt.	Numele	Observabil de oricine este prezent	Produs de oricine este dotat	Explicabil științific
16	Reîncarnare	Credință	+++	Mit?
17	Regresiune în timp	Hipnoză	++	?
18	Stigmate pe piele	+	– +	Credință
19	Structură PSI (al 6-lea simț)	+	– +	?
20	Telepatie	+++	++	?
21	Telekinezie	+	– +	?
22	OZN	+++	++	Sugestie
23	Vrăjitori – șamani	++	– ++	Tehnica
24	Yoga, tantra	+++	++	Tehnica
25	Zombie	++	+	Otrăvire

LEGENDĂ – = imposibil; + = foarte rar; ++ = destul de rar; +++ = frecvent

În tabelul 1.2. am încercat să prezentăm în mod original o clasificare a fenomenelor paranormale și a unor caracteristici generale și sugestive. Am intenționat să cuprindem majoritatea fenomenelor paranormale cu denumirea lor cel mai des folosită. Am inclus unele caracteristici mai importante cum sunt: dacă sunt observabile de oricine, dacă pot fi produse numai de cei dotați și dacă au o posibilă explicație științifică. Mecanismul de producere sau de impresionare prin sugestie este fundamental. De fapt, datele din tabelul 1.2. constituie cheia de înțelegere a întregii cărți, nu atât prin includerea majorității fenomenelor paranormale, cât mai ales prin sublinierea unor caracteristici comune, explicabile științific.

Astfel, în prima grupă a acestor fenomene, se constată că majoritatea lor sunt mai mult sau mai puțin observabile de oricine. Sunt incluse fenomenele încă neexplicabile, cum sunt hipnoza, telepatia, magia (care de fapt aparține tehnicii prestidigitației și sugestiei), mersul pe jăratic (ritual prezent și răspândit pe toate continentele), dar și performanțele uneori incredibile ale yoghinilor (studiate științific, recunoscute, dar încă neexplicate satisfăcător). Toate acestea mai posedă o trăsătură comună: pot fi produse și de oricine, numai după un antrenament (inițiere) intens, cu excepția dotării sau înclinației deosebite prin naștere. Problema unei dotări speciale psi nu este acceptată de majoritatea cercurilor științifice.

Grupa a doua cuprinde unele fenomene discutabile ca existență, câteodată observabile de toți (de exemplu, stigmatele). Majoritatea se bazează pe mecanismul sugestiei, pot fi ușor simulate, atrăgând marea masă a șarlatanilor, impostorilor, unii bolnavi psihic, dar și oameni simpli, bigoți, amărâți și ușor manipulabili. Grupa a doua include:

- Bioenergia, practicată de unii dotați, mai ales în scop terapeutic. Este domeniul de bază al șarlatanilor, dar și al sfinților. Mecanismul probabil include sugestia.
- Divinația, ghicitul în palmă, zaț de cafea, cărți de joc (tarot) etc., bazate mult pe intuiție, experiență personală, dar și empatie.
- Moartea clinică, fenomen destul de frecvent, mediatizat prin cărțile doctorului american R. Moody, traduse și în limba română.
- Ocultismul, inclusiv spiritismul, necontrolabile științific decât parțial, mult discutabile și controversate.
- Poltergeist, fenomen terifiant, încă neexplicabil științific.
- Premoniția, destul de frecventă, necontrolabilă științific.
- Stigmate pe piele, produse de către fanaticii religioși aflați în extaz. Deși poate fi real (rarisim), a atras și mulți impostori.
- OZN, fenomen de sugestie în masă, la aproape 30% din populație. Numai în SUA există 1,5 milioane de oameni care susțin că au fost răpiți de omuleții verzi, extratereștri, deci au avut întâlniri de gradul trei (conform terminologiei cinematografice consacrate).
- Vrăjitori, șamani, vraci, răspândiți la toate popoarele (vezi cap. 2.1.). Această categorie este acum foarte răspândită, sub diferite forme, fiind rentabilă financiar.

Caracteristic grupei a doua de fenomene paranormale este nu atât existența lor (adesea discutabilă), ci faptul că (dacă există) pot fi produse numai de persoane așa-zise „dotate" cu al șaselea simț, nedefinit științific, posibil legat de o sensibilitate la variațiile câmpului magnetic terestru, fapt ce ar explica parțial capacitatea radiestezică, telepatia. Pe lângă așa-zisa dotare cu al șaselea simț, persoanele ce produc astfel de fenomene stăpânesc la perfecție mecanismele sugestiei și ale empatiei (vezi capitolul 3.2.).

În fine, al treilea grup de fenomene paranormale este cel mai greu de definit: acestea sunt deocamdată controlabile științific, chiar folosind aparatura modernă de imagistică craniană (PET, SQUID, rezonanță magnetică), ce poate indica doar activarea anumitor zone din creier. Regresiunea în timp obținută prin hipnoză aparține, de asemenea, acestui grup de fenomene greu de demonstrat, în ciuda unor zeci de ipoteze existente sau controverse privind existența lor.

COMBUSTIA SPONTANĂ, fenomen despre care vom discuta mai pe larg în capitolul 5.2., este o relatare, confirmată de autorități, despre combustia (arderea) unor persoane fără aportul unei cauze externe, fără

ca obiectele din jur să se aprindă. Să fie o problemă de tehnică a anchetei sau un fenomen real?

TELEKINEZIA este capacitatea de a mişca lucruri din jurul unei persoane dotate, fără intervenţia membrelor, doar cu puterea gândurilor. Se cunosc câteva cazuri rarisime, discutabile, dar intens mediatizate, în special al lui Uri Geller (vezi capitolul 2.4.). Acest fenomen se pretează la tehnici de prestidigitaţie, magie, hipnotism, înşelând chiar aparatura modernă.

SUPRANATURALUL, amintit cu câteva pagini mai înainte, este termenul cel mai des folosit, cuprinzând orice manifestare inexplicabilă logic. Urme sau exemplare ale unor animale socotite ca dispărute de milioane de ani; omul zăpezilor (semnalat în Caucaz, Himalaia, Munţii Stâncoşi din America de Nord, China), totuşi necapturat în ciuda numeroaselor expediţii organizate special. Asemănător este cazul monstrului din lacul scoţian Loch Ness. Tot în această categorie intră tot felul de obiecte ciudate cum sunt: cranii de dinozauri cu urme de gloanţe, lămpi electrice în morminte babiloniene, cranii de om executate perfect din cuarţ, dar, mai ales, uriaşele monumente executate din blocuri de piatră cântărind zeci de tone şi mutate zeci sau sute de km de la locul extracţiei. Astfel de monumente, ca cele de la Stonehenge, Baalbeck, Insula Paştilor, America Centrală, piramidele egiptene, menhirii şi dolmenele din piatră, care se întind din insula Malta până în Anglia, au fost executate acum 3-5000 de ani, când omenirea de abia se organiza şi când tehnica ce îi era cunoscută nu putea poseda capacitatea de a tăia piatra dură în blocuri enorme, de a le transporta zeci de km şi de a le supraetaja. Astfel de tehnici au fost dezvoltate în a doua jumătate a secolului al XX-lea şi pune mari probleme, aşa cum s-a văzut cu ocazia mutării templului egiptean de la Abu Simbel în anii '60 din cauza creării unui imens lac de acumulare pe Nil.

Tocmai această categorie, greu de definit, este cel mai des citată în mass-media, formând punctele tari, de interes maxim, cu cea mai largă audienţă la public, atât în ziare, reviste, almanahuri, dar şi în emisiuni la radio şi TV.

Această atracţie pentru insolit, straniu sau inexplicabil, include în primul rând fenomene paranormale, dar şi anormale (monştri, animale cu malformaţii), dar şi oameni cu performanţe deosebite: cel mai puternic din punct de vedere fizic sau al memoriei extraordinare, calculatori minune, artişti de circ, yoghini, magicieni sau chiar escroci etc. Atracţia pentru straniu sau inexplicabil nu este doar o simplă curiozitate, căci această proprietate o întâlnim şi la păsări, mamifere. Deşi include şi o undă de curiozitate, această atracţie poate fi datorată subconştientului, noţiune larg răspândită, unanim acceptată, probabil localizată în regiunea formaţiunilor cele mai vechi ale creierului – diencefalul, sediul instinctelor şi al emoţiilor. Fenomenele paranormale (FPN) produc emoţii, de obicei frică, aşa încât acestea au fost întotdeauna strâns legate, asociate.

1.3. FORŢA MULŢIMII SAU EMOŢIILE COLECTIVE

Din cele prezentate până acum, din punct de vedere ştiinţific, fenomenele paranormale (FPN) pot fi concretizate printr-o relaţie de forma:

Factor declanşator + Mulţime = Fenomen paranormal (1)
(indivizi dotaţi, catastrofe, zvonuri etc.) + (grupuri) = (FPN)

Cu alte cuvinte, majoritatea fenomenelor paranormale sunt recunoscute ca atare numai când o mulţime strânsă într-un anumit scop sau întâmplător va „vedea" sau va „auzi" ceva în prezenţa unui eveniment deosebit (catastrofa sau decesul cuiva) sau/şi a unor indivizi mai mult sau mai puţin „dotaţi", dar cu forţă de sugestie sau empatie. Prezenţa mulţimii poate fi întâmplătoare, dar fenomenele paranormale apar mai ales în cazul unor grupuri adunate cu un anumit scop: pelerinaj, sărbătorire (aniversare), înmormântare, show, deci o „pre-orientare" subiectivă, favorabilă declanşării unor stări emotive. *FPN par să fie un caz particular al emoţiilor colective.*

O mulţime oarecare de pe stradă, din ascensor sau de la un spectacol, de obicei nu ne impresionează, cel mult ne poate provoca o stare de iritare, de oboseală, ori o senzaţie de înghesuială neplăcută. În schimb, dacă participăm la o demonstraţie ce degenerează în confruntare, bătaie, în mulţime se vor declanşa stări emotive puternice, se activează instinctele primare, agresive, ancestrale, care „zac" înăbuşite de educaţie, de morală etc. Exemplul cel mai frecvent este o partidă de fotbal, când se produce ceva neobişnuit (greşeală mare de arbitraj, lovire intenţionată). O astfel de „scânteie" este suficientă ca tineri „încălziţi" cu alcool (care coboară pragul de control educaţional) să devină violenţi, bătându-se cu oricine li se pare vinovat, distrugând tot ce le stă în cale. Un show muzical, cu public numeros (chiar zeci de mii), prin ritmuri trepidante, melodii incitante, lumină stroboscopică, cântăreţi carismatici, spectacole de sunet şi lumină pot declanşa stări de extaz colectiv, cu leşinuri, emoţii violente, întâlnite frecvent, tot la tineri, mai ales adolescenţi. De altfel, tinerii proveniţi din familii dezbinate, supuşi traumelor psihice şi fizice, lipsiţi de afecţiune, labili psihic, reprezintă audienţa cea mai favorabilă implantării unor

credințe ezoterice, ale unor secte dominate de indivizi charismatici fără scrupule. Din aceste rânduri provin și viitorii teroriști fanatici, ușor de manipulat.

Acum câteva mii de ani, dar și în zilele noastre (în India, Brazilia), pelerinajele la locurile socotite sfinte, cu ocazia unor aniversări, determinau strângerea unor mulțimi ce puteau fi rapid „activate" prin cântece și rugăciuni colective. Așa se produc stările de extaz colectiv, transă, leșin, autoflagelări, mers în genunchi sau pe... jăratic, viziuni și, de ce nu, vindecări spirituale, inexplicabile științific. În fiecare an, de Paște, în Filipine, unii exaltați se lasă crucificați (de fapt legați pe cruce). Mersul pe jăratic cu picioarele goale este un fapt autentic, ce are loc în câteva localități tradiționaliste din Balcani, Asia și Polinezia. Canalul Discovery și alte televiziuni au realizat filme documentare prezentând și eventuale ipoteze. Se menționează „pregătirea" psihică a voluntarilor în prealabil.

Ce este comun între aceste manifestări colective mai sus menționate? Putem modifica relația prezentată înainte (1) cu una „mai" științifică?

FACTOR DECLANȘATOR + MULȚIME = EMOȚII COLECTIVE (2)
(pelerinaje, procesiuni, oameni dotați) –
(agresivitate, extaz, indivizi charismatici) = halucinații auditive/vizuale

Spre deosebire de prima relație (1), cea de a doua este recunoscută și admisă de toată lumea. Fenomenele asociate emoțiilor colective au avut și au loc pretutindeni încă din negurile istoriei. Astfel de fenomene colective, fără a avea un caracter paranormal, au determinat revoluții care au schimbat istoria unei țări și au înlocuit regimuri dictatoriale cu altele și mai brutale (Rusia). Aceste emoții colective sunt recunoscute științific, fiind temute (dar și exploatate) de politicieni, profeți sau revoluționari. Emoțiile colective fac parte dintr-un capitol special, mai puțin cunoscut, cel al Psihologiei mulțimii. De acest domeniu fascinant, poate terifiant, se ocupă psihologi, sociologi, politicieni, militari, polițiști, avocați, dar și artiști, biologi, medici. Pelerinaje, demonstrații începute pașnic pot, conform celei de a doua relații, degenera în răscoale, pogromuri, cruciade, de care istoria omenirii abundă. În astfel de ocazii, datorită emoțiilor colective, mulțimea pașnică devine capabilă de eroism, dar și de cruzime, de sacrificii, halucinații. Etologia este o nouă știință, cea a comportamentului la animale, lansată în anii '70 de K. Lorentz, C. Tinbengen, laureați ai premiului Nobel. Ei au arătat că atât la animale, cât și la insecte, câteva zeci, sute sau mii de indivizi, izolați, ocupați cu strânsul hranei sau cu reproducerea sunt de obicei pașnici. În momentul adunării pentru un scop (factor declanșator) cum sunt catastrofele, panica în fața unui pericol, foametea etc., indivizii devin o turmă, roi sau haită, activată, agresivă. Savanții au recunoscut că o astfel de haită activată declanșează o capacitate agresivă și motivațională mult mai mare decât cea a indivizilor izolați. Etologii au recunoscut că o haită sau un roi de albine ucigașe acționează ca un adevărat organism unitar, posedând o „inteligență agresivă" îndreptată spre o țintă, capabilă să lupte până la ultimul individ. În 1895, francezul Gustave LeBon a publicat o carte excepțională intitulată „Psihologia mulțimilor" care a fost tradusă în peste 20 de limbi străine, numai în franceză având 50 de ediții. Această carte, tradusă și în limba română, scrisă acum o sută de ani, se citește și astăzi cu fascinație. LeBon a arătat că o mulțime activată de un factor declanșator devine prada emoțiilor colective, ancestrale sau primitive, de obicei agresive [63].

Activarea mulțimii începe dezorganizat, de la câțiva indivizi, după care se auto-organizează căutând o „țintă" (vinovatul, salvarea). Activarea mulțimii cuprinde pe cei prezenți indiferent de vârstă, sex, dar nivelul educațional contează. Un nor, un avion, un fulger globular pot deveni prin sugestie un OZN (UFO, engl.) la care sunt martori zeci sau sute de oameni adunați. O imagine văzută doar de unul sau câțiva oameni exaltați poate fi admisă inconștient de câteva sute aflate în emoție. Dificultățile de recunoaștere a fenomenelor paranormale se datorese în mare parte implicării unei mulțimi activate, de fapt dornice (conștient sau mai ales subconștient) să... creadă în ceva sau în cineva.

MASS-MEDIA are un rol paradoxal în menținerea și răspândirea FPN. Ca și mulțimea, mass-media constituie un factor de amplificare, de menținere și de răspândire a FPN, mai ales în a doua parte a secolului XX. În goană după senzațional, pentru a menține interesul și curiozitatea publicului (un anumit tip de audiență), mass-media acordă mult spațiu și atenție la tot ce este insolit, senzațional, preferând interviuri cu personaje contestate, teribiliste, dar cu farmec, în locul unui savant serios, dar auster. Așa se menține interesul publicului pentru comori ascunse, omul zăpezilor, monstrul din Loch Ness, dar și fantome, premoniții și vindecări spirituale.

Desigur, nu toate fenomenele paranormale prezentate în tabelul 1.2. pot fi explicate prin emoțiile colective ale unei mulțimi activate, conform relațiilor 1 și 2 (de exemplu telepatia, hipnoza). În schimb, aparițiile mariale, OZN-urile, magia, mersul pe jăratic, levitația, halucinațiile se propagă prin intermediul unei mulțimi activate. Cele mai interesante sunt însă așa-zisele vindecări spirituale, care au loc în cursul unor procesiuni (Lourdes, Fatima, Compostela). Biserica catolică este confruntată cu

recunoaşterea unor minuni, prin vindecări spectaculoase. Fiecare caz este riguros studiat şi doar aproximativ a suta parte este recunoscută ca o vindecare pe cale spirituală. Minunile sunt frecvente la catolici, ortodocşi, dar nu la protestanţi!

1.4. EXISTĂ O ISTORIE A PARANORMALULUI?

Aşa cum am menţionat în primele pagini, timp de mii de ani, paranormalul nu se deosebea de normal, nici sacrul de profan. Şi astăzi, pentru aproximativ 70% din omenire, acest fapt este valabil, cuprinzând majoritatea populaţiilor din India, Brazilia, Africa, Asia şi Polinezia. La acestea, paranormalul face parte din viaţa de fiecare zi, cuprinzând frecventarea şamanilor, incantaţii, rugăciuni, procesiuni, credinţa în divinităţi; iar minunile sunt frecvente.

Şi la restul de 30% din omenire se menţine credinţa în Dumnezeu, alături, însă, de mituri, superstiţii, frică, mai mult sau mai puţin admisă, de moarte şi de necunoscut. După mai mulţi autori [10,30,105], Parapsihologia cunoaşte o primă fază istorică MAGICO-VRAJITOREASCĂ din vremuri imemoriale până la începutul Renaşterii din Europa. Şi în lumea contemporană, în regiuni mai izolate, această fază a PN coexistă cu lumea civilizată. Mai mulţi cercetători [33,93,100] recunosc că despărţirea paranormalului de normal şi stigmatizarea primului au avut loc în Europa în timpul Evului Mediu. Descris ca o epocă întunecată din istoria omenirii, Evul Mediu cuprinde aproximativ 400 de ani şi a coincis cu consolidarea statelor naţionale şi supremaţia regelui faţă de Biserica catolică. Or, timp de o mie de ani (perioada năvălirilor barbare), Biserica a fost bastionul păstrării credinţei, a conştiinţei naţionale, fiind singura instituţie care a rezistat şi a mobilizat masele pentru supravieţuire. Începând cu secolul al XIII-lea, Biserica catolică s-a văzut confruntată cu puterea crescândă a regelui şi nobilimii, dar mai ales cu schisme religioase, apariţia burgheziei şi a unor minţi luminate, deschizătoare de noi orizonturi.

Această perioadă (în Europa) a mai coincis cu un şir nesfârşit de războaie (30 sau 100 de ani) însoţite de jafuri, recolte proaste, foamete şi în final ciumă şi holeră, care au secerat jumătate din populaţie. În faţa acestui şir nesfârşit de catastrofe, mulţimea cuprinsă de frică s-a adresat tot Bisericii, dar şi cultelor mai vechi, păstrate în stare latentă sau reconsiderate sub alt nume. Biserica catolică şi-a văzut supremaţia ameninţată, atât de rege şi nobilime, dar şi de apariţia schismelor religioase, a unor secte. În faţa acestor pericole, Biserica catolică şi-a dat seama de importanţa menţinerii controlului asupra oamenilor simpli... prin instaurarea unei frici colective [24,25,30,105]. Şi astăzi se admite că un popor poate fi condus ori prin stimularea interesului (măsuri economice, democratice), ori prin teroare şi frică.

În acest sens, Evul Mediu a fost scena unei extraordinare piese, regizate de către Biserica catolică pentru instaurarea unei frici colective în Europa, apoi şi în colonii (America de Sud) în scopul zdrobirii ereziilor, schismelor. Înfiinţarea teribilei Inchiziţii în ţările catolice, apoi şi în cele protestante, a fost instrumentul efectiv de instaurare a terorii asupra oamenilor simpli, care la un moment dat a scăpat de sub control. Puterea terorii Inchiziţiei s-a exercitat asupra oamenilor simpli şi nu asupra nobilimii. Instaurarea fricii colective de către Inchiziţie a fost mult uşurată de calamităţile menţionate, războaie şi jafuri nesfârşite. În acest sens, strategia, regia, scenariile folosite de Biserică merită atenţie.

1. IDEOLOGIA. Deşi Vechiul şi Noul Testament menţionează existenţa diavolului, a demonilor (fapt existent în toate religiile), acest subiect a fost exagerat până la psihoză, incluzând detalii privind existenţa iadului, purgatoriului, tentaţiile pline de păcate. Diavolul (şi alte personaje malefice) se putea(u) reîncarna (mai ales în femei), astfel că 80% din vrăjitorii arşi pe rug au fost de sex feminin. Alături de vrăjitori mai erau condamnaţi necredincioşi, noţiune în care intrau de-a valma evrei, arabi, sclavi etc. În timp ce Inchiziţia se ocupa de eretici şi necredincioşi, bolnavi neurotici şi vrăjitori, predicatorii organizau procesiuni, predici în aer liber sau în catedrale, în care se prezenta soarta în lumea de apoi a păcătoşilor şi necredincioşilor [24,25].

2. SUGESTIA şi AUTOSUGESTIA. Dacă pentru masele de oameni simpli, înfricoşaţi şi bigoţi, acţiunea Bisericii catolice de menţinere a controlului nu a fost foarte dificilă, mai greu de înţeles a fost atitudinea unei minorităţi formate de cei mai cultivaţi. Se poate răspunde că această minusculă minoritate nu avea putere de decizie, de influenţare a opiniei publice. Iată însă cazul unor papi, deci a unor minţi mai luminate:

- Papa Inocenţiu al IX-lea avea deasupra camerei unde lucra propriul portret pe patul morţii.
- Papa Alexandru al VII-lea ţinea un sicriu sub pat şi mânca din farfurii pe care erau gravate schelete şi cranii de om.
- Cardinalul Oliva din Toledo avea în dormitor un sicriu cu un schelet.
- Regele Ferdinand al II-lea al Spaniei (unul dintre cei mai zeloşi susţinători ai inchiziţiei) se înconjura de tablouri macabre sau picturi terifiante ale lui H. Bosch despre iad.
- În secolul al XV-lea, predicatorul Paolo Signeri îşi punea o cunună de spini pe cap şi se autoflagela, îndemnând mulţimea să facă la fel.

Alte exemple pot fi luate din cărți de specialitate despre Evul Mediu european [24,25,96,111]. Sugestia și autosugestia bazată pe această „ideologie" explică ralierea chiar a capilor bisericii la excesele inchiziției și la menținerea acestui climat obsesiv, care astăzi l-am fi numit patologic. Ce să mai zicem de mulțime!

3. REGIA. Predicile ce aveau loc în aer liber, prin procesiuni, aveau și texte adecvate. Adunarea unor mulțimi în același scop, speriate de aceleași cauze, creau condiții ideale pentru instaurarea unei frici colective. Pelerinaje, procesiuni, predici ținute noaptea la lumina lumânărilor creau un cadru perfect pentru impresionarea mulțimii. Speriată de calamități naturale, războaie cu jaf, mulțimea se aduna într-un scop destul de vag (ajutor de la Dumnezeu, speranță plină de deznădejde). Conform relațiilor (1) și (2), mulțimii adunate pentru un scop, deja înfricoșate îi mai lipsea factorul declanșator, de care nu se ducea lipsă: predicatori, falși profeți, agenți instigatori, psihopați.

Iată câteva exemple de texte „la modă":

- Abatele François Hubert: „Îl vedeți pe Dumnezeu-om, pe care voi L-ați răstignit, căruia voi I-ați pus cununa de spini pe frunte, voi i-ați pus pe umeri crucea grea pe care a fost răstignit?"
- Sfântul Bernardin din Siena: „Vreți să-l vedeți pe diavol? Priviți-vă unii pe alții, căci voi înșivă sunteți adevărații diavoli. Coborâți-vă cu gândul în hăul care se va căsca sub picioarele voastre, neleguiților, profanatori pierduți în plăceri și păcate..."

Predicile ținute noaptea la lumina lumânărilor aveau drept scop înfricoșarea și conștientizarea unei vinovății, ce justifica dezastrele existente. Astfel de „spectacole de sunet și lumină" aveau un teribil efect emoțional asupra mulțimii. Aceleași elemente de regie au loc și astăzi în scopuri politice, sectante sau artistice, bineînțeles cu alte texte judicios alese. Esența manipulării mulțimii s-a păstrat intactă, diferă doar metodele, tehnica.

Mai mult, prin mulțime, circulau panouri (nepublicitare) cu picturi înfățișând scene din iad și chinurile păcătoșilor. Astfel de scene se pot vedea la intrarea în biserici sau în multe picturi celebre cum sunt cele ale lui Hieronimus Bosch, Bruegel, Grunewald.

Faza a doua, OCULTISTĂ, începe în 1531, când A. von Hetteshelm introduce termenul de „occultus" (adică secret), ca o reacție față de Inchiziție și teroarea religioasă. Intelectuali de frunte, cum au fost Paracelsus, P. de Porta, T. Campanella, J. van Helmont și mulți alchimiști au continuat în secret studiul fenomenelor paranormale, dar amestecat cu tot felul de superstiții, dogme false (transmutația elementelor, metempsihoza etc.).

Faza a treia, SPIRITISTĂ, începe din secolul al XVIII-lea, o dată cu prăbușirea terorii inchiziției, apariția lui Mesmer și așa-zisului magnetism natural, care a pregătit terenul pentru ședințele de spiritism la modă în saloanele secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, antrenând intelectuali, artiști, scamatori și alți curioși.

Faza a patra, PARAPSIHOLOGICĂ, a început în 1888, o dată cu înființarea unui laborator specializat de către dr. Joseph B. Rhine în cadrul universității Duke din Durham, Carolina de Nord, care a și introdus acest termen. Din acel timp, paranormalul devine domeniu de studiu științific, dar nu de prioritate. Se înființează societăți științifice naționale și au loc congrese internaționale.

Credința în zei, spirite, demoni, împreună cu un misticism și superstiții latente, cuprinde foarte multe elemente ale paranormalului. Acestea sunt puternic înrădăcinate în subconștientul colectiv sub formă de arhetipuri și simboluri așa cum a arătat cunoscutul psihiatru C.G. Jung: „cu cât aceste arhetipuri sunt mai vechi, mai ancestrale, cu atât mai puternic sunt întipărite în subconștient." [58] În subconștient poate fi inclusă și memoria emotivă localizată în formațiile diencefalului (amigdala și hipocamp). Știința admite capacitatea uriașă de stocare a informațiilor prin memoria localizată în diferite zone ale creierului. De fapt, creierul înregistrează tot ce se întâmplă, dar „filtrele" alcătuite din formațiile talamusului și hipotalamusului selectează și nu permit trecerea spre cortex (conștient) decât a ceea ce este util, necesar supraviețuirii. Așa se explică importanța educației și a culturii asupra controlului conștient al impulsurilor afective, instinctuale, credinței în paranormal, superstițiilor etc. Așa se explică reamintirea unor evenimente aparent uitate în șoc.

Paranormalul a fost despărțit de normal doar în Europa, în cursul Evului Mediu, în scopul dominării mulțimii. Pe celelalte continente, paranormalul a rămas nedespărțit de normal, dar suferind influența cres-cândă a civilizației, culturii europene și a cuceririlor științei. Procesiunile, carnavalurile, sărbătorile religioase de astăzi conțin multe elemente ale paranormalului, „deghizate" în mituri sau simboluri, curiozitate și... subiecte totdeauna atractive pentru mass-media sau un public plictisit, dornic de senzațional.

Picturile marilor maeștri spanioli (Goya) și flamanzi (van der Weyden, Brueghel, Bosch) pot fi înțelese ca realiste și nu fanteziste, oglindind mentalitatea din Evul Mediu. Acestora li se pot adăuga, drept mărturie, marile opere literare din acele vremuri (testamentul lui François Villon, „Don Quijote", „Gargantua și Pantagruel"). Chiar în secolul al XVI-lea, predicatori ca Vincent Ferrier, Giovanni de Capestrino, Fulvio Fontana,

trebuiau să-şi întrerupă predicile nocturne pentru a permite mulţimii să se relaxeze de angoasa colectivă ce determina leşinuri, stări de extaz mistic. Astfel de stări apăreau şi la spectatorii prezenţi care nu cunoşteau limba predicatorului, atât de puternică era capacitatea de empatie a mulţimii. Şi astăzi, la unele procesiuni sau show-uri, pot apărea, la unele persoane (tinere adolescente) astfel de stări, după cum vedem în America de Sud, în Filipine, de fapt oriunde, dar fără extaz mistic.

În concluzie, putem afirma despre credinţa în paranormal faptul că este un „by-product", un efect secundar al fricii de moarte, de necunoscut, care stă la baza religiei, căci numai omul îşi poate conştientiza soarta. Aşa se poate explica de ce paranormalul este adânc imprimat în subconştient, în structurile ancestrale ale creierului. Formele de exprimare ale paranormalului se transformă o dată cu evoluţia conştiinţei umane, menţinându-se azi prin credinţa în spirite, premoniţii, divinaţie, vindecări spirituale, mers pe jăratic etc., pe care Ştiinţa nu le poate încă explica în totalitate. Aşa cum am menţionat încă din primele pagini, explicarea ştiinţifică a FPN necesită timp şi studii, publicul nu este receptiv, de aceea se menţin în paralel demonstraţii ştiinţifice alături de elucubraţii pseudoştiinţifice.

1.5. IZVOARELE PARANORMALULUI

Aşa cum am menţionat încă din prefaţa acestei cărţi, pentru cei interesaţi de fenomenele paranormale (cât şi pentru oamenii cultivaţi), referitor la acest domeniu vast se pune o întrebare esenţială: Aceste fenomene există obiectiv, devenind sesizabile simţurilor noastre doar din când în când, în anumite condiţii favorabile sau sunt o născocire a minţii noastre, amplificate de cei care vor să creadă, cum ar fi o masă de oameni activată? Avem nevoie de paranormal? În mileniul trei al erei noastre, pentru oamenii care utilizează zilnic Internetul, urmăresc programele TV prin satelit sau zboară în avioane supersonice, această întrebare poate părea desuetă. Şi totuşi, aşa cum am arătat în prima parte a acestui capitol, paranormalul „s-a vândut" întotdeauna bine şi putem afirma că peste 70% din omenire crede mai mult sau mai puţin. Sondajele au mai arătat că, în realitate, poţi folosi Internetul, te poţi uita la programele TV prin satelit şi... crede în stafii, în viaţa de apoi, în telepatie etc. Ca dovadă ne este la îndemână abundenţa crescândă de filme, reportaje, articole şi cărţi despre supranatural sau paranormal.

Toate cărţile sacre ale omenirii, toate credinţele, de pretutindeni, consfinţesc existenţa simultană a normalului-realului alături de supranatural-imaginar. Şi astăzi, acest fapt este valabil pentru copii, unii oameni mai puţin cultivaţi, bătrâni etc., sugerând evident epocile primitive ale omenirii. De fapt, întotdeauna, pentru oameni, alături de obiectele şi evenimentele aparţinând lumii reale, a vibrat NECUNOSCUTUL, un domeniu ameninţător, chiar înfricoşător, aparent inaccesibil... dar dotat cu o imensă putere de atracţie. Dacă am căuta un simbol al necunoscutului, cel mai bine s-ar potrivi marea, oceanul, sugerând nemărginitul, aparent liniştit, dar dotat cu o forţă incomensurabilă, înfricoşătoare şi necontrolabilă. Ştiaţi că în vise subconştientul este simbolizat prin imaginea unei mări, a unui ocean, a unei păduri?

Pentru hominizii care începeau să gândească, pentru oamenii de acum 50.000 de ani, necunoscutul reprezenta lumea înconjurătoare, noile teritorii spre care mergeau în căutare de hrană, când vânătorul putea deveni foarte uşor... vânat, când avea de înfruntat duşmani potenţiali, catastrofe ale naturii dezlănţuite, capricii climaterice, accidente şi boli. Atât pentru Homo Sapiens, cât şi pentru omul de tip Neanderthal, care au coexistat şi au trăit în condiţii identice, cultul morţilor a fost prezent cu mult înaintea apariţiei agriculturii şi a primelor clanuri şi regate acum aproximativ 10.000 de ani.

Condiţiile de viaţă ale oamenilor primitivi erau identice cu cele ale animalelor din jur. Legea de bază a naturii este asigurarea supravieţuirii, când cel mai puternic şi mai mare îl devorează pe cel mai slab sau mai mic; morala a fost de fapt inventată de oameni pentru salvarea femeilor, copiilor şi a celor bătrâni şi bolnavi (mult mai târziu). Studiile moderne de neuroanatomie comparată au arătat că vieţuitoarele mai evoluate, începând cu păsări, reptile şi mai ales mamifere, au început să-şi dezvolte (pe cale evolutivă) structuri în creierul inferior şi mijlociu (diencefal) specializate în lupta pentru supravieţuire. Pentru toate vieţuitoarele mai evoluate, pericolul apărea brusc (catastrofă naturală sau duşmani de toate felurile). Aşa cum a sesizat genial marele neurofiziolog american Walter Cannon, în faţa unui pericol apărut brusc trebuie să lupţi sau să fugi („fight or flight"), deci organismele trebuie să îşi producă o mare cantitate de energie chimică, rapid, spre a-şi asigura fuga sau lupta. Aşa a apărut sistemul limbic, compus în special din formaţiunile numite amigdala şi hipocamp, specializate în EMOŢII. Mecanismele neuroendocrine (ce cuprind binecunoscuta descărcare de adrenalină), în urma mesajelor primite pe traseul: simţuri → talamus + hipotalamus → sistem limbic → cortex → sistem nervos autonom (SNA), declanşează atât reacţiile biochimice de producere rapidă a energiei chimice, dar şi mişcările necesare supravieţuirii, de fugă sau luptă. Deci, pe cale evolutivă, la

toate vieţuitoarele superioare au apărut structuri specializate în lupta faţă de pericole, iar... necunoscutul produce întotdeauna o reacţie emotivă a organismului.

Evident, FRICA a fost prima emoţie primară, ancestrală, comună animalelor şi oamenilor, păstrată la fel de puternic şi în zilele noastre, când i se mai adaugă diferenţieri, cum sunt panica, groaza şi mai ales starea specială numită anxietate. Aceste constatări, unanim recunoscute, ne îndreptăţesc să menţionăm relaţia de mai jos:

PERICOL ---- Sistem limbic + SNA --- Frică — Fugă sau luptă (3).

> La oameni (şi poate la primate), în relaţia de mai sus mai intervine şi scoarţa cerebrală (cortexul), care permite şi o analiză a situaţiei, o evaluare a pericolului şi a căilor de fugă sau luptă; tot aşa acţionează şi pentru necunoscut (nedefinit):

NECUNOSCUT --- Cortex + sistem limbic + SNA -- Frică – Acţiune (4).

Orice fenomen paranormal sau eveniment cu conotaţii supranaturale este indisolubil legat de producerea unei emoţii, de obicei frică, dar şi a unei curiozităţi. Succesul unor persoane „dotate", uneori benefice (activând în bioenergie, hipnoză, clarviziune) este, de asemenea, strâns legat de producerea unei emoţii, aparent neobservate de cei din jur şi de transmiterea prin empatie. Emoţia este în primul rând sursă rapidă, puternică, de energie, condiţie indispensabilă manifestărilor paranormale, mult mai logică şi acceptabilă decât alte izvoare, cosmice sau supranaturale (prana, Qi).

Asocierea emoţiilor, de obicei frica, cu orice fenomen paranormal conduce la obţinerea unor concluzii, ce pot completa tabelul 1.1 (pag. 25).

1. Caracterul puternic INDIVIDUAL al recepţionării apariţiei sau al imaginării unui fenomen paranormal. Unii pot „vedea" OZN-uri sau stafii, iar alţii nu; unii se sperie şi alţii nu. Tot aşa, unii sunt dominaţi de o emoţie puternică şi acţionează inconştient, iar alţii se controlează, încercând o explicaţie logică.
2. După cum se va arăta în capitolul 3, o emoţie puternică poate cuprinde şi activa diferite zone adiacente din creier, inclusiv centrii recepţionării senzaţiilor vizuale şi auditive, ambele situate în apropierea sistemului limbic. S-a demonstrat ştiinţific [64,76] că o emoţie puternică, în funcţie de tipul individual emotiv, poate produce halucinaţii vizuale sau auditive. Cu cât emotivitatea individuală este mai puternică (pragul de emotivitate e mai scăzut), cu atât sunt credinţa în paranormal şi şansele de producere a unor halucinaţii mai mari. Drogurile provoacă un efect asemănător.
3. Emoţia are un caracter brusc, depinzând de un cadru adecvat (situaţie favorizantă). Tot acelaşi caracter brusc, de cele mai multe ori imprevizibil, îl au şi fenomenele paranormale. De aceea, emoţiile sunt rare în condiţii de laborator, la fel sunt şi fenomenele paranormale. Cazul renumitului Uri Geller din anii '80 este o ilustrare evidentă.
4. Emoţiile se propagă la cei prezenţi prin empatie, aşa cum o ştim de la spectacole, partide sportive, întâlniri politice, show-uri etc. Dar şi fenomenele paranormale apar des în cursul unor procesiuni, pelerinaje, predici în aer liber. Soldaţii de pe frontul de la Verdun, în 1916, epuizaţi de lupte interminabile, înfricoşaţi şi înfometaţi, au avut halucinaţii vizuale şi auditive colective, simultane. Se afirmă că şi exaltaţii trimişi în misiuni sinucigaşe (kamikaze), în urma unor îndoctrinări şi administrări de droguri, au de asemenea halucinaţii.

Relaţia (4) poate fi modificată în mai multe feluri pentru a ţine seama de complexitatea unor situaţii în care intervine necunoscutul. Un accident aparent banal, o asemănare a unui obiect cu ceva (cineva) sau o gamă largă de evenimente pot declanşa doar la unii oameni, cu un prag scăzut de emotivitate, o emoţie puternică, care se va propaga la cei din jur. Exemplele descrise la pagina 22, produse în Bucureşti în anul 2000, sunt elocvente, atât prin banalitate, dar şi prin consecinţe. Copiii, bătrânii şi în general oamenii simpli, needucaţi, sunt cei mai predispuşi.

După mulţi psihologi, frica este în acelaşi timp INSTINCT (fiind comună animalelor), dar şi emoţie. La fel este şi agresivitatea, întâlnită la animale, dar şi la om, acţionând conform relaţiei (3). Toţi psihologii sunt de acord că frica şi agresivitatea sunt, la om, instinctuale, apărând bruse în faţa unei situaţii şi manifestându-se ca emoţii primare.

Frica de moarte a fost emoţia de bază, mai ales că omul este conştient că nu poate scăpa; moartea este, la fel ca îmbătrânirea, inevitabilă. În lumea aspră a oamenilor primitivi, moartea putea apărea de oriunde, sub orice înfăţişare, astfel că necunoscutul putea să însemne şi pericol, dacă nu imediat, latent, sigur. În cursul milioanelor de ani, pe cale evolutivă, animalele s-au dotat cu diverse sisteme de apărare, de fapt de prevenire a pericolului (dar şi de obţinere a hranei) prin perfecţionarea simţurilor miros, auz şi văz. Să fie numai acestea?

- Insectele şi multe animale sunt capabile să detecteze schimbări ale presiunii atmosferice şi să prevadă astfel o furtună.

- Insectele şi multe animale pot sesiza modificări ale câmpului magnetic, pot detecta unde seismice minore, care preced un cutremur (de exemplu, şoarecii şi şobolanii).
- Păsările şi multe mamifere se pot orienta după configuraţiile câmpului geomagnetic al pământului, poate după poziţiile astrelor.
- Comunicarea unui pericol celor din aceeaşi specie, cât şi existenţa unei surse de hrană, a devenit esenţială supravieţuirii. La început, insectele au comunicat prin sunete şi feromoni sau alte substanţe chimice necesare împerecherii, dar şi abordării existenţei unei surse de hrană sau a unui pericol. Comunicarea prin sunete şi substanţe volatile a fost preluată şi de animale. Unele specii şi-au adăugat şi alte mijloace de comunicare, cum este „dansul" albinelor pentru găsirea unei surse de hrană şi... TELEPATIA, de fapt comunicarea prin sunete de joasă frecvenţă, larg răspândită în lumea peştilor, insectelor, animalelor, cum este cazul câinilor şi elefanţilor (probabil şi altele) [21,78].

Însuşi Sigmund Freud, părintele psihanalizei, a emis ipoteza existenţei şi la om (de fapt doar la unii dintre ei) a posibilităţii comunicării telepatice, rămăşiţă ancestrală de la oamenii primitivi. Prin emiterea de sunete de joasă frecvenţă, capabile de parcurs lung, oamenii primitivi puteau evita un pericol. Sunetele de joasă frecvenţă în gama 15-30 MHz nu sunt afectate de cuşca de tip Faraday, care opreşte undele electromagnetice. Ipoteza existenţei telepatiei, ca rămăşiţă ancestrală, a fost susţinută atât de C.G. Jung, cât şi de alţi oameni de ştiinţă.

Pericolele, necunoscutul şi frica de moarte au generat în decursul timpului începuturile religiei, sub o gamă largă de forme, la toate popoarele. Totemuri, poveşti devenite mituri, credinţe în puterea de protecţie a unor stânci, izvoare, animale (amulete) şi alte forme de animism au evoluat la toate popoarele devenind religiile de astăzi, toate având în comun frica de moarte, de necunoscut, speranţă în protecţie şi ajutor în caz de boală.

Începând cu secolul al XIX-lea, poate graţie lui Freud, omenirea a realizat importanţa enormă a fricii, sursa supremă a religiilor, superstiţiilor, miturilor, a bolilor psihosomatice şi a... fenomenelor paranormale. Scriitori, psihologi, filozofi, medici, politicieni au scris volume destinate fricii [5,76]. Anticii considerau frica drept o forţă mult mai puternică decât oamenii, ca o pedeapsă a zeilor, astfel că grecii vechi au adorat două zeităţi: Deimos (Teama) şi Phobos (Frica); la romani le corespundeau Pallor şi Pavor, cărora li se construiau sanctuare în caz de război. După G. Delpierre, „fără frică, nici o specie nu ar fi supravieţuit". „Toţi oamenii suferă de frică. Cel care nu suferă de frică, nu este normal" – J.P. Sartre.

Iar Roger Caillois nota „la animale, frica este unică, identică şi invariabilă: cea de a nu fi mâncat. La om, frica nu este una singură, ci multiplă, nu este fixă, ci veşnic schimbătoare, devenind odrasla imaginaţiei noastre". După scriitorul Guy de Maupassant, „frica este o senzaţie atroce, o descompunere a sufletului, un spasm cumplit al gândirii şi al inimii la a cărui simplă amintire te trec fiori de groază".

Frica de moarte a generat cultul morţilor, apărut încă acum o sută de mii de ani şi perpetuat sub diferite forme până în zilele noastre. Tot frica de moarte a generat *speranţa* în ajutor sub forma religiilor, credinţei în ajutorul divin, a reîncarnării existenţei vieţii după moarte şi magiei. Aceeaşi frică de moarte a generat existenţa stafiilor, fantomelor şi spiritelor, a fenomenului de poltergeist, a comunicării cu cei decedaţi prin spiritism, incantaţii, vrăjitorie, şamanism, cât şi a ocultismului în general.

1.6. CAPACITATEA PSI ŞI... SCANDAL LA C.I.A.

Am menţionat pe scurt, încă din prefaţă, implicarea militară şi manipularea prin paranormal. Utilizarea unor „dotaţi" ca detectivi psihici a contribuit enorm la creşterea interesului oamenilor de ştiinţă. Spălarea creierului (menţionată în capitolul 3.4.) este de fapt o tehnică de manipulare psihică de mult utilizată, în egală măsură de preoţii tuturor cultelor, de şamani şi vrăjitori. În vremurile noastre, spălarea creierului este larg folosită şi de teroriştii sinucigaşi; amintiţi-vă de 11 septembrie 2001 sau de sectele ce au recurs la sinucideri în masă.

Studiul paranormalului în URSS în anii Războiului Rece (1950-1989) a avut implicaţii şi a cunoscut aspecte extraordinar de surprinzătoare, explicabile atât prin tradiţia misticismului slav, dar şi a ignoranţei şi setei de dominare a conducătorilor. Totul a început în 1960, când eminentul fiziolog Leonid Vasiliev, profesor la Universitatea din Leningrad, a citit un articol dintr-o revistă franceză de popularizare a ştiinţei. În acele vremuri, în URSS, doar nomenclatura de încredere avea acces la reviste capitaliste. Articolul menţiona o experienţă de telepatie pe distanţă lungă, între submarinul nuclear Nautilus aflat în imersie în Antarctica şi baza militară din California.

Vasiliev s-a înverzit de invidie, deoarece şi el încerca să studieze, pe ascuns, telepatia, desigur cu mijloace restrânse. Imediat, Vasiliev a contactat Comitetul Central al partidului comunist, relatând despre „noua armă redutabilă a capitalismului". Comitetul Central i-a dat „undă verde" lui Vasiliev, astfel că, în 1963, în URSS erau deja opt centre de cercetare a paranormalului, telepatia fiind denumită „sugestie mentală [79].

Culmea ironiei era că experimentul american de telepatie a fost fals, fiind o presupunere ştiinţifico-fantastică. Comandantul submarinului american, William Anderson, a dezmințit, în septembrie 1963, revista „The Week", demonstrând că vasul, în acea perioadă, se găsea în reparaţii la docuri. Vasiliev şi echipele de cercetători s-au lăudat cu rezultate spectaculoase, convorbiri telepatice între Moscova şi Vladivostok (peste 3000 km). Tipic comunismului, în timp ce cercetările paranormalului în scopuri militare creşteau la milioane de ruble investiţii, publicului i se prezentau critici ale babelor vrăjitoare şi superstiţiilor.

Americanii s-au sesizat, dar au rămas sceptici; rezultatele profesorului J.B. Rhine din Durham nu erau suficient de convingătoare. „Explorări" ale unor savanţi şi ziarişti în anii '60 au indicat doar existenţa unor centre de studii, dar nu şi a unor rezultate spectaculoase. Cartea ziariştilor americani A. Stone şi Norma Lee Brown [102] a demistificat încă din 1964 „spectaculoasele rezultate telepatice" ale sovieticilor. Se pare că cercetătorii sovietici, falsificau intenţional rezultatele pentru a-şi asigura un trai decent şi comod. Nu este de mirare; iar aşa zisul experiment de telepatie de pe submarinul Nautilus este larg citat în toate cărţile de popularizare a paranormalului din România [16,21,26,80], care folosesc drept material de documentare cărţile apărute în URSS.

La începutul anilor '70 a apărut cartea „Psychic Discoveries behind the Iron Curtain" (tradusă la noi, în 1994, sub titlul total neinspirat „Experimente cutremurătoare: incredibile vindecări"). Autoarele, Sheila Ostrander şi Lynn Schroeder [79], în urma unei vizite în URSS, când au avut acces aparent liber la unele institute pentru cercetarea paranormalului, au descris cu mult entuziasm performanţele sovietice, producând un şoc printre congresmanii şi oficialii CIA. În consecinţă, CIA lansează un program de cercetări ale paranormalului sub conducerea lui Harold Puthoff şi Russel Tag, cunoscuţi pentru lucrări în acest domeniu, cu baza la cunoscutul Stanford Research Institute din California. Dar la sfârşitul anilor '70, CIA este dezamăgită de rezultate şi... pasează studiul către Defense Intelligence Agency (DIA), rămânând totuşi în continuare implicată. Programul de cercetare a paranormalului, cunoscut ca „Stargate", a fost oprit în 1995, în urma unui scandal public, după ce a costat 20 milioane USD. Stargate a fost susţinut de un sfert din congresmanii americani, în frunte cu senatorul Claiborne DeBorda Pell. El a angajat o echipă de foşti piloţi sau spioni CIA, ca Cecil B.Scott Jones, un fidel credincios în OZN, şi Joe McMoneagle, detectiv psihic. Senatorul Pell l-a invitat pe Uri Geller, sponsorizându-i apariţiile la TV. Între timp, Institutul de Cercetări al Armatei USA, în 1984, înfiinţează la rându-i un program de cercetare a paranormalului condus de psihologul Ray Hyman [54], care, în 1987, demonstrează inutilitatea cercetărilor. În 1988, se dezlănţuie un scandal la Washington, devenit public, în care competenţa CIA şi a unor congresmani era zdruncinată. Şi totuşi, cu tot scandalul, de abia în 1995, public, după dezbateri furtunoase, programul Stargate este „îngropat", ca nerentabil.

Dar ce s-a întâmplat în Rusia, care a cheltuit de zece ori mai mulţi decât americanii în studiul paranormalului? În 1991, Academia de Ştiinţe a URSS declanşează un scandal, în care mai mulţi savanţi, ca Boris Shmakin [31,54,113], cer guvernului să nu mai finanţeze „cercetările unor şarlatani". Ştiaţi că, în 1990, guvernul Ucrainei a alocat o sumă considerabilă lui Bovbalan pentru metoda sa de îndepărtat norii şi furtunile, dar şi de producere a ploilor? Ştiaţi că, în 1995, generalul G. Rogozin, şeful Serviciului de Securitate al Preşedintelui Rusiei, proclama posibilitatea controlului telepatic al unor lideri politici, monitorizarea unor mase de oameni şi a previziunilor astrologice? Programele TV din Rusia şi fostele ţări din URSS sunt pline de emisiuni de astrologie, Medicină alternativă, mituri şi supranatural, OZN. Multe universităţi din Rusia menţin studiul paranormalului direct sau sub alte denumiri: Bioenergoinformatică, Cibernetică biologică etc.

2. VRĂJITORI ŞI PROFEŢI, TĂMĂDUITORI ŞI ŞARLATANI

95% din cărţile despre fenomenele paranormale conţin povestiri, istorii terifiante, biografiile unor persoane „dotate" pentru acest domeniu. Aceste povestiri, relatări, biografii au un triplu scop: fac verosimilă, credibilă existenţa fenomenelor paranormale, citează oameni mai mult sau mai puţin cunoscuţi şi dau o notă de „culoare", de curiozitate, nelinişte, uimire, toate atribuite necunoscutului.

Nu ne putem abate de la această „regulă", dar vom insista mai ales pe biografiile unor persoane „dotate" şi pe unele relatări mai deosebite; oricum, criteriul de alegere nu poate fi decât subiectiv, din moment ce domeniul este paranormal, deci, deocamdată, în afara Ştiinţei. În acest sens, am instituit, arbitrar, câteva categorii de personaje „dotate", cum sunt: vrăjitori-şamani, profeţi-sfinţi, ghicitori, tămăduitori (inclusiv bioenergeticieni, o formulare mai recentă a unui fenomen străvechi) şi... bineînţeles, şarlatani, grupare foarte semnificativ prezentă în acest domeniu. Cea mai interesantă, poate, este însă cea a savanţilor naivi, de bună credinţă, uşor de păcălit, în realitate.

Scopul acestui capitol nu este înşiruirea de biografii şi povestiri, ci acela de a găsi, împreună cu cititorii, eventuale trăsături comune, caracteristice, ce trebuie evidenţiate. Capitolul este de fapt dedicat întrebării a treia din prefaţă; există persoane mai deosebite, înzestrate cu o capacitate extrasenzorială ce le permite să producă şi să folosească FPN sau credibilitatea oamenilor? Desigur, chiar prin enumerarea categoriilor menţionate mai sus, la prima vedere, nu pare ştiinţific a „băga în aceeaşi oală" categorii atât de diversificate, care par opuse. Menţionăm că, aşa cum am arătat în capitolul 1, una dintre relaţiile propuse pentru a caracteriza fenomenele paranormale conţine Factorul Declanşator (pagina 31), care poate fi un fenomen real sau greşit interpretat, dar mai ales un personaj „dotat". Conform figurilor 1.1 şi 1.2., aceşti „dotaţi" se situează la extremele curbelor; proporţia lor faţă de majoritate poate fi de 1:1 milion sau mai rar, iar criterile de selecţie sunt arbitrare şi subiective.

2.1. MAI ÎNTÂI AU FOST... ŞAMANII!

Credeţi că şamanismul este o relicvă arheologică, etnologică, de acum zece mii de ani? Mare eroare! Şamanii au rezistat progreselor civilizaţiei, terorii ţariste şi staliniste şi au proliferat în toată lumea. Iată o relatare a unei echipe de cercetători şi ziarişti francezi din 1993. Aceştia s-au deplasat în nordul Siberiei. În plină taiga era o cabană din lemn, izolată, în care trăia şamanul Feodot, yakut de 27 ani. Timp de o oră a rămas surd la toate rugăminţile călăuzei şi ale francezilor, apoi s-a tetras afară, la un mormânt imaginar. S-a întors, şi-a scos instrumentele de şaman, a stins opaiţele şi a aprins un foc, s-a îmbrăcat într-un costum cu pene şi a început să cânte monoton, să danseze într-un ritm lent şi să bată toba. În cântecul monoton se mai distingeau imitaţii de strigăte de păsări, de animale. Ziarista Catherine Garanger relatează: „În primele 10 minute nu s-a întâmplat nimic. Apoi deodată toată cabana a început să vibreze, iar banca din lemn pe care stăteam trepida sub noi. Fiori ne străbăteau şira spinării, ca un fel de vibraţie interioară, ca şi cum ai fi fost pe o plută în mijlocul mării înfuriate. Apoi şamanul a început să vorbească în transă, cuvinte ce parcă ar fi fost dictate de cineva". Întorşi în Franţa, au întrebat fizicienii. Dr. Jean F. Jal de la CNRS a explicat: cabana din lemn a jucat un rol de cutie de rezonanţă, ritmurile tobei şi ţipetele conţineau sunete de joasă frecvenţă. Astfel de sunete imprimă o rezonanţă timpanului şi organelor de echilibru din urechea internă ce poate induce viziuni auditive. S-a admis că şamanii cunoşteau încă de acum zece mii de ani producerea şi puterea infrasunetelor, sunete de joasă frecvenţă cu impact puternic asupra organismelor vii.

S-a zis şi s-a admis că prostituţia a fost cea mai veche meserie din lume. Se poate! Dar a doua (şi poate mai veche) a fost cea de... şaman. Într-adevăr, în toate limbile cunoscute există mai multe denumiri pentru această „meserie" şi nu există popor care să nu aibă (să fi avut) vrăjitori. Diferenţa dintre vrăjitori, şamani, vraci, „medicine-man" este discutabilă şi par să conteze mai mult zona geografică sau metodele folosite, care la rândul lor depind de natura înconjurătoare. Un vrăjitor din Africa sau America Centrală are la dispoziţie incomparabil mai multe „resurse" (plante, insecte) decât şamanii din tundra siberiană sau canadiană. Însuşi cunoscutul nostru compatriot, Mircea Eliade, o autoritate în Istoria Religiilor, a remarcat extraordinara asemănare a unor tehnici şamanice şi magice la populaţii de pe diverse continente, existente cu mult înaintea colonizărilor [29,30]. Se pare că M. Eliade a fost primul care a înţeles „superioritatea" şamanilor comparativ cu vrăjitorii şi vracii. Şamanii,

acționând într-un mediu extrem de ostil (Siberia, Nordul Canadei) au avut mult mai puține resurse naturale, suplinindu-le prin tehnici spirituale, extatice, lucrând în transă autohipnotică. Ei sunt strămoșii incontestabili ai tehnicilor moderne de hipnoză, de relaxare (terapie în grup, meloterapie, descărcare energetică etc.). După M. Eliade, tehnicile spirituale ale șamanilor pot fi încadrate într-o categorie aparte, aceea a „tehnicilor arhaice ale extazului" [29], termen pe care un alt compatriot, regretatul Petru Culianu (ucis mișelește), l-a completat.

Culianu înglobează tehnicile șamanilor în: stări modificate ale conștiinței (SMC), relatări despre experiențe extatice în afara corpului (EAC) și experiențe la limita morții (ELM), păstrând terminologia recomandată de acest autor [23]. Cu alte cuvinte, spre deosebire de vrăjitori și vraci, care își bazează activitățile benefice și malefice preponderent pe extracte din plante și insecte (partea spirituală, sugestivă, este prezentă într-o mai mică măsură), șamanii se implică personal, ajung prin transă la stări de extaz, cu public sau izolat, iar ponderea substanțelor halucinogene naturale este mai redusă.

Așa cum pisicile și câinii (desigur și alte animale) mănâncă unele plante în caz de boală, fapt observabil de oricine, și primii hominizi au folosit același procedeu. Câinii și pisicile sunt animale carnivore, iar consumul unor plante, dictat prin instinct, este remarcabil pentru auto-tratament. Omul primitiv a fost omnivor, iar pentru consumul unor plante și fructe, a plătit, desigur, cu viața, până a învățat să le deosebească și să cunoască proprietățile lor terapeutice. Instinctiv, oamenii primitivi au căutat să-și completeze hrana greu de obținut, nu numai pentru a-și potoli foamea, ci, tot instinctiv, pentru a-și suplini nevoia de vitamine, săruri minerale, de dulce și sărat, de proteine. V-ați întrebat vreodată de ce eschimoșii nu fac scorbut, din lipsă de plante ce conțin vitamina C (acid ascorbic)? Pentru că, tot instinctiv, mănâncă carne crudă și beau sânge proaspăt, bogate în vitamine și săruri minerale [75].

Ca și la animale, nutriția este esențială supraviețuirii și sănătății. Oamenii au făcut și fac tot felul de experimentări pentru a obține nu numai o hrană satisfăcătoare, dar și... satisfacții culinare. În acest sens, importanța nutriției a fost sesizată din cele mai vechi timpuri, atât la nivelul individual (hrănirea unui musafir), cât și al unei familii, unui trib, unei zone geografice. Hrana a devenit o entitate magică, atât prin valoarea ei intrinsecă, dar mai ales prin aspectul social (hrănirea în grup), ajungându-se la ritualuri păstrate și astăzi [75].

Hrănirea în grup induce un sentiment de solidaritate, de unire, fapt remarcat în toate ceremoniile, ritualuri ce au loc și în zilele noastre; orice

eveniment este urmat de o masă substanțială, prilej de descărcare nervoasă. Evident, unele otrăvuri, substanțe halucinogene naturale, consumate în cantitate mică, au fost acceptate pentru a fi folosite în diverse scopuri, îmbogățind arsenalul plantelor medicinale utilizate empiric.

Mulți savanți de diferite specialități, cum au fost James Frazer, Mircea Eliade, Carl G. Jung, M. Mercer etc. au fost fascinați de existența magiei la toate popoarele, cu mult înaintea apariției Religiei. Ei au admis că în timpurile imemoriale, de la începutul istoriei, o dată ce câteva familii s-au unit în grupuri sau triburi, a avut loc o diferențiere printre membri. Căpetenia, conducătorul, ca cel mai viteaz și mai inteligent, s-a înconjurat inevitabil de credincioși... iar la celălalt capăt, mai izolat, era un vrăjitor (putea fi și femeie), un cunoscător al plantelor și al proprietăților lor terapeutice. Ulterior s-au adăugat și efectele psihice: stăpânirea duhurilor și superstițiilor. Orice vrăjitor sau șaman trebuie să fie și un bun psiholog, în special în interpretarea emoțiilor (să fie capabil de empatie). Izolarea se impunea prin necesitatea inițierii (învățării).

Este imposibil ca în activitatea unui om să nu apară momente de deznădejde, de frică, de înțelegere a limitelor capacității sale. Dorințele, temerile, speranța, anxietatea activează psihicul uman, indiferent dacă este vorba de un om primitiv sau civilizat, de ieri sau de astăzi. Omul aflat într-o furie neputincioasă își încleștează pumnul și dă lovituri imaginare, scoțând vorbe de ură. Îndrăgostitul respins suferă real, dar și imaginar; vânătorul sau pescarul fără o pradă devine trist și frustrat; cel rătăcit noaptea în pădure sau singur pe drum este cuprins de frică etc. În astfel de ocazii, omul se simte în pericol, înconjurat de... necunoscut și apar... emoții. După cum se va arăta în capitolul următor, emoțiile sunt reacții naturale ale organismului animal și uman în fața unui pericol real sau imaginar. Emoțiile sunt însoțite de manifestări, expresii mai mult sau mai puțin specifice, fiecare individ reacționând caracteristic, iar expresia emoțiilor este recunoscută de cei din jur prin EMPATIE.

Emoțiile sunt caracterizate prin mecanisme biochimice, nervoase și hormonale în scopul obținerii rapide a energiei necesare evitării pericolului: fugă sau luptă. După cum se va arăta în capitolul următor, emoțiile sunt dirijate de creier, pornesc din acest organ și pregătesc rapid organismul pentru reacția la pericol prin modificări ale respirației, circulației sângelui, prin sporirea rezistenței etc. Din moment ce emoțiile încep în creier, cuprinzând zone mai mari sau mai mici, vor apărea inevitabil imagini conștientizate, care sporesc efectul emoției. Cu cât emoția este mai mare, cu atât imaginile din psihic, dirijate de subconștient spre conștient devin mai puternice, mobilizând organismul. Emoțiile cresc tensiunea nervoasă

prin acumularea de energie gata de a fi cheltuită, dar pe care instinctiv o dispersăm prin lovituri reale sau imaginare, plâns sau râs, tremurat, bâlbâit etc. [76]. După părerea autorului, *inițierea, sub diverse forme, în toate colțurile lumii, constă principial în controlul emoțiilor; cu alte cuvinte, în producerea lor la voință, în dirijarea energiei lor în scopul obținerii unei capacități sporite, capabile de... performanțe bioenergetice și cu posibilități nelimitate, dependente de caracteristicile individuale.*

În cazul unei panici, unui puseu anxios, unei frici sau unui pericol, după consumarea emoției respective, după perindarea unor imagini în psihic, acestea nu se pierd, ci rămân fixate în memoria afectivă (emotivă) localizată în regiunea hipocampului din diencefal. Supraviețuirea după o emoție puternică ne poate da convingerea că am scăpat, fie că am avut noroc, fie că am fost ajutați... de cineva („cineva acolo sus mă iubește"), formulare sugestivă, cu care s-au întâlnit și oamenii primitivi. Magia și ritualurile, principiile lor de bază au fost induse în urma unor experiențe emoționale. Miturile tuturor popoarelor pornesc de la întâmplările unor eroi reali sau imaginari, care au fost amplificate, corectate prin tradiția moștenită pe parcursul unui șir lung de generații. Magia, ca și Religia, a pornit de la experiențe emoționale, urmate de observări ale naturii și oamenilor, dar interpretate greșit și ajunse la convingeri incorecte, care s-au păstrat parțial și astăzi.

Magia a fost prima îndeletnicire „intelectuală" a omului, când a încercat să rezolve unele probleme practice (boală, șoc, rănire, indigestie) folosind plante, produse animaliere sau capacitatea de empatie și sugestie ce duce la rugăciune. Așa cum afirmau Malinowski și Eliade [29], primii magicieni au fost inteligenți și, după cum au observat antropologii, în toate societățile sălbatice, magia și personalitatea merg strâns împreună. Magia coincide cu succesul personal, îndemânarea, curajul și capacitatea de empatie. Orice magician tinde să își formeze o glorie, un renume, prin succesele, victoriile sale, relatate prin povestiri, dintre care unele au devenit mituri. Miturile sunt rezultatul credinței omenești într-o putere spirituală, care acționează dacă știi să o chemi și dacă crezi în virtuțile acesteia. Deci este vorba despre puterea sugestiei. Fiecare credință are mitologiile proprii, căci nu există credință fără miracole sau minuni. De aici și înrudirea magiei cu religia. Atât magia, cât și religia au căpătat și un aspect social, mult mai puternic în cazul celei de a doua.

Riturile, ceremoniile triburilor primitive sunt axate pe povești mitologice, cu încărcare emoțională. Multe s-au păstrat până în zilele noastre, evoluate, aranjate, cum sunt carnavaluri, dansuri, procesiuni etc. Magia are nevoie de succes imediat; în schimb, religia promite dreptate într-un viitor îndepărtat. Astfel, Magia s-a distanțat, a trecut pe scheme rigide (în speranța că se vor repeta succesele anterioare) și, pentru a-și păstra secretele puterii, s-a înconjurat de mister, transmițând cele știute doar unui urmaș ales cu grijă. Magia, manifestată sub variate forme (descântec, vrajă, blestem), are un conținut mitic, adunături de superstiții, observații imature efectuate însă după un anumit ceremonial. Metodele folosite sunt destul de asemănătoare în diferite societăți primitive de pe diverse continente. În primul rând, vrăjitorul sau șamanul povestește un mit legat de obiectul ceremonialului (rit), care se rostește MONOTON, dar păstrând un anumit ritm, fapt de asemenea important. Incantațiile vracilor sunt voit lungi și monotone, pregătind asistența (dar și pe executant) pentru o autohipnoză (autosugestie).

Șamanul execută un dans, de asemenea monoton, iar la fel face (dar neobligatoriu) și asistența. Ceremonialul cuprinde o infinitate de variante, dar se mențin caracterul monoton al povestirii, dansul și fumul unor plante. Un alt element nelipsit sunt bătăile ritmice de tobă cu rol de amplificare a dansului. Acest ansamblu constituie un cadru favorabil experiențelor extatice, halucinante. Esențială este însă manifestarea emoțională, producătoare de energie. Șamanul indică cu o săgeată dușmanul imaginar și rostește cuvinte pline de ură și furie. Săgeata este „trimisă" spre dușman, îl străpunge, iar el răsucește săgeata și apoi o scoate triumfător. Asemănător, un blestem se execută cu o imagine din ceară sau argilă (șuviță de păr sau bucată de material dintr-o haină a victimei) spre care sunt rostite cuvinte pline de ură, conturând imagini a ceea ce i se va întâmpla subiectului. În magia neagră, șamanul rănește, chinuie și omoară victima de-a lungul unui ceremonial în care el intră în transă extatică ajutat de fumul plantelor și de dansul monoton, dar ritmat. Triburile primitive porneau la luptă sub îndrumarea unui vrăjitor, care îi punea pe războinici să danseze, monoton, dar un timp mai îndelungat, scoțând strigăte pline de ură, dispreț și furie la adresa dușmanului.

Scriitorul Aldous Huxley a fost fascinat de multiplele aspecte ale magiei. În urma unei colaborări cu universitățile din California, unde a experimentat și substanțe halucinogene, a descris unele observații deosebit de interesante, publicate în „The Doors of Perception" (Ușile percepției) [53]. Huxley a observat științific ceremoniile șamanilor mexicani. Dansurile monotone, de lungă durată, efectuate într-o atmosferă plină de fum, produc în final o intoxicație temporară cu dioxid de carbon, rezultat prin ritmul respirator sacadat și apnee ritmată, care au drept consecință excitarea centrului respirator din creier. Această intoxicație benignă, temporară, ajutată de fumul plantelor arse, determină atât creșterea emoției la paroxism,

dar și apariția unor stări speciale: halucinații, extaz, catalepsie, crize epileptice etc., care au fost interpretate drept comunicare cu spiritele. Ca și Freud, Huxley a testat pe sine efectele unor halucinogene.

În magia terifiantă, în exorcismul direcționat contra unei puteri malefice, șamanul execută povestiri și dans, în care el însuși se simte amenințat, se luptă cu duhurile respective, tremură de frică. Evident, șamanul sau vrăjitorul trebuie să fie un bun actor, un fin psiholog, cunoscător al puterii plantelor și insectelor. În arsenalul șamanului, trebuie să se găsească o mare varietate de obiecte, extrase din plante, fierturi din produse animaliere, substanțe mirositoare. După cum sublinia James Fraser: „Elementul dominant stârnește emoții celui ce execută actul și prezice rezultatul, ritul își imită scopul". Vrăjitorul, deși menține unele scheme magice, le adaptează pentru diferite ocazii. *Esențială în succesul practicilor magice este credința celor din jur*. La toate popoarele la care s-a practicat magia, cel care este desemnat pentru un blestem se simte în primejdie, știe că se va îmbolnăvi sau că va muri, la fel comportându-se și cei din jur. Soluția: să găsească un vrăjitor mai puternic sau să se supună sugestiei, conform obiceiurilor locale [29,67,103].

O problemă mult disputată de specialiști și încă nerezolvată satisfăcător este cea a *alegerii* unui viitor șaman. Aceasta are, în plus, și o mare valoare practică, aplicabilă și astăzi. Într-adevăr, în mass-media apar des relatări (adesea publicitare) despre cutare bioenergetician (formularea lexicală modernă pentru desemnarea șamanului), care posedă capacități deosebite și... poate vindeca orice boală! Și oamenii primitivi s-au confruntat cu aceeași problemă! Cine poate deveni șaman real, „dotat" cu puteri deosebite (sugestive, hipnotice, al șaselea simț, încărcare magnetică, telepatică etc.)? M. Eliade, P. Culianu, M. Mercer, Claude Levi-Strauss, M. Mead etc. au analizat această problemă, valabilă și astăzi. Prin urmare, cine putea fi șaman?

1. Tineri cu tulburări psihice, afective, poate epileptice etc. Aceștia se știu marcați, stau mai retrași, aparțin genului introspectiv și categoric au vise cu coșmaruri, SMC și unele viziuni. La toate popoarele, de pe toate continentele, astfel de tineri erau atrași spontan spre magie și erau adesea ținuți în preajma unui șaman sau vrăjitor pentru instruire, de mici copii. La aproape toate popoarele primitive, astfel de copii erau marcați ca aleși și ocrotiți, tocmai în scopul unei instruiri speciale.

2. Prin studierea șamanilor și vrăjitorilor la populațiile primitive, specialiștii au găsit un număr însemnat de oameni sănătoși, cu mare vitalitate și rezistență fizică și psihică. Mulți dintre aceștia proveneau din familiile șamanilor și erau aleși și instruiți pe criteriul atașamentului și încrederii.

3. O ultimă categorie, prezentă încă din preistorie, este cea a... șarlatanilor. Din vremuri imemoriale, poziția specială a șamanului sau a vrăjitorului a stârnit invidie, astfel că mulți „șmecheri" sau indivizi cu tupeu s-au dat drept șamani, culegând uneori succese, alteori... moarte. Levi-Strauss [103] a fost martor la câteva procese petrecute în triburi primitive pentru judecarea unor pretinși șamani sau în caz de abuzuri ale unora veritabili. Și între șamani există invidie și... „tumătorie", defăimare.

După părerea specialiștilor, majoritatea covârșitoare a șamanilor activi erau oameni inteligenți, dotați cu multe cunoștințe practice, actoricești, cu rezistență fizică și psihică. După Karjailanen, „șamanul posedă o inteligență evidentă, cu trup suplu, cu energie aparent nelimitată, și se silește, în timpul inițierii, să-și fortifice trupul și să-și desăvârșească capacitățile intelectuale" [70]. Mai mult, toți specialiștii admit posibilitatea ca, prin „inițierea" la care au fost supuși, tinerii șamani să se fi vindecat de unele defecte psihice, boli de comportament, ce îi afectaseră în copilărie [68,71].

INIȚIEREA este un ritual obligatoriu la toate popoarele și marchează sfârșitul uceniciei și saltul calitativ spre poziția de șaman. Deci este un fel de examen... de atestare, dar esențial și extrem de important. Mircea Eliade și alți specialiști au scris cărți despre diversele variante ale inițierii la diferite popoare. Ceremonialul inițierii decurge ca o piesă de teatru cuprinzând trei scheme obligatorii: suferință, moarte inițiatică și înviere. Trebuie menționat că și în zilele noastre ceremonialul inițierii, sub o infinitate de forme, se menține în societăți secrete, secte, formațiuni armate, inclusiv în Francmasonerie.

SUFERINȚA poate fi precedată de o perioadă de izolare, de recluziune în munți sau păduri, prilej de introspecție și de călire fizică și psihică, de familiarizare cu metodele de concentrare mentală. Suferința are o valoare simbolică, aceea a depășirii unui anumit prag de călire a trupului în fața unor boli, tentații, pentru rezistență fizică etc. Nu există inițiere fără suferință, chipurile produsă de demonii și spiritele rele care se opun admiterii novicelui. Probele fizice pot abunda în cruzimi, tocmai pentru a îi elimina pe cei slabi, nepregătiți. Astfel, candidații sunt bătuți, puși să meargă cu picioarele goale pe jăratic aprins, suspendați în aer; se simulează tăierea unor membre, înfigerea unor ace pe față și pe corp, sunt mânjiți cu cenușă sau coloranți etc. [29].

MOARTEA RITUALĂ simbolizează coborârea în Infern, în lăcașul spiritelor. Se sugerează dezmembrarea candidatului, a organelor lui. De cele mai multe ori, se administrează o băutură hipnotică pentru a-l adormi sau poate fi hipnotizat. „Călătoria" în infern devine astfel un prilej pentru alte „drumuri" spirituale pe care viitorul șaman le va executa în viitor în

scopuri diverse, mai ales pentru vindecări. „Urcarea în cer" poate include şi o „coborâre" în infern, în împărăţia spiritelor. Aceste călătorii pe cale spirituală, cu care viitorul şaman trebuie să se obişnuiască, au loc pe verticală, pe traseul unui „stâlp" al cerului, „arbore al lumii", „axis mundi" mult preţuit de M. Eliade. Ascensiunile simbolice, spirituale există în toate mitologiile.

ÎNVIEREA, tot pe cale spirituală, simbolizează victoria în călătoriile extatice, obţinerea unui nou echilibru mental, dobândirea unei noi personalităţi, consacrarea în propriii ochi, dar şi ai comunităţii. Şamanii adevăraţi sunt capabili de performanţe fizice similare cu cele ale yoghinilor antrenaţi. Rezistă la frig, la o încercare fizică, pot produce acea „căldură" psihică etc. După Mercier [70], un om simplu (buriat, din Siberia) avea un bagaj numărând în jur de 3.000 de cuvinte, suficiente pentru activitatea de păstor, în schimb şamanul deţinea un vocabular de aproximativ 12.000 cuvinte. Şamanul este puternic implicat în viaţa clanului. M. Eliade a definit şamanismul nu ca o religie, ci ca un ansamblu de tehnici ale extazului în scopul obţinerii contactului cu lumea spiritelor pentru diverse scopuri, mai ales terapeutice. Şamanismul, după Culianu, este identificabil la toate popoarele şi religiile, de pe toate continentele. Ca orice meserie, ca orice ocupaţie, şamanismul a evoluat de-a lungul timpurilor, menţinându-se intact la populaţiile izolate sau evoluând spre vrăjitorie, astrologie, divinaţie şi alte aspecte ale paranormalului, dar vindecarea pe cale spirituală şi unele principii ale tehnicilor extatice s-au menţinut, împrumutând câte ceva din noile metode. Existenţa de mii de ani a şamanismului explică şi conservarea unora dintre metodele extatice şi la vrăjitorii contemporani, inclusiv ceva din credibilitatea publicului.

La baza tămăduirii spirituale executate de şamani stă credinţa, adânc înrădăcinată, după care o *boală* este produsă prin dispariţia sufletului (sau a unei componente dereglate a) pacientului. În acest scop, şamanul îşi foloseşte unul dintre suflete (componente) pentru a pleca în căutarea sufletului pierdut al pacientului, deci execută o „călătorie" în lumea spiritelor. În timpul executării ritualului, şamanul, îmbrăcat corespunzător, vorbeşte monoton (adesea într-o limbă păsărească), dansează, invocă spiritele, bate ritmic o tobă şi consumă o cantitate moderată de substanţe halucinogene (extracte de plante). Căderea în transă poate fi un somn profund, adesea agitat, plin de convulsii asemănătoare crizelor epileptice. Şamanul se trezeşte, îşi povesteşte „călătoria" şi tratează pacientul care poate fi antrenat în acest ritual.

Şamanii puteau executa unele operaţii, gen „chirurgia cu palmele", a vracilor filipinezi contemporani. Tămăduirile de succes ale şamanilor, discutabile, se bazează pe sugestia insuflată, prin administrarea unor extracte din plante şi insecte, dar şi pe echivalentul terapiei în grup, la modă astăzi. Câte ceva din tehnicile şamanilor s-a păstrat până astăzi, mult modificat ca aspect, în primul rând; vrăjitorii şi mai târziu preoţii au găsit metode de tămăduire prin plante sau prin confesiuni. O dată cu instalarea civilizaţiei, din ce în ce mai puţini oameni se pretează la o iniţiere atât de dură, iar calitatea vrăjitorilor a scăzut prin obţinerea unor succese pe calea sugestiei, a extractelor din plante şi insecte, mult mai accesibile.

O reminiscenţă a şamanismului este DEDUBLAREA, adică despărţirea aparentă a corpului fizic de cel astral (încă nedemonstrată ştiinţific). Şamanii obţineau această stare prin transă indusă de dansul ritmat şi mai ales de plantele halucinogene. După cum a relatat medicul R. Moody, un număr relativ semnificativ de pacienţi aflaţi în moarte clinică şi apoi readuşi la viaţă a povestit că a avut viziuni, că îşi privea „de sus" propriul corp şi că erau capabili să reproducă discuţiile pe care personalul medical le-a avut în jurul celui aflat în comă. Dedublarea aparţine categoriei desemnate ca SMC (stări modificate ale conştiinţei) şi este foarte subiectivă, medicii refuzând să-şi dea o părere tranşantă. Iată însă că în anul 2000, francezul Bernard Raquin a publicat o carte intitulată „Ghid practic pentru a ieşi din corpul vostru, pentru o călătorie în astral". Rezultatele sunt discutabile.

Şamanul adevărat era rezultatul unei alegeri (selecţii) minuţioase. Era un personaj esenţial lumii primitive, fiind în acelaşi timp preot, vrăjitor. „Călătorea" în lumea de dincolo, vorbea cu spiritele, dar şi cu animalele şi plantele; blestemă, dar şi exorcizează; provoacă boli, dar le şi vindecă. Picturile rupestre din peşterile de pretutindeni conţin figuri de şamani. În peştera Trois-Frères din munţii Pirinei există o pictură, evaluată a fi veche de 15.000 de ani, în care şamanul, cu ochii închişi, stă în mijlocul unui cerc de animale, care probabil trebuiau convinse să se lase sacrificate. Ceea ce este uimitor sunt cunoştinţele lor, atât despre natură, cât şi despre corpul uman. Toba era instrumentul esenţial. Or, s-a demonstrat că ritmul de dans al şamanului se situează pe aceeaşi frecvenţă cu undele theta emise de creier, asociate cu creativitatea. Encefalogramele efectuate pe şamani moderni (nu şarlatani) au arătat că, în zece minute de transă, şamanul atinge un grad de concentrare activă similară cu cea pe care maeştrii japonezi ai cultului Zen o obţin numai după şase ore de meditaţie profundă.

Aşa cum am menţionat mai sus este meritul unor savanţi umanişti cum au fost Mircea Eliade, I.P. Culianu, M. Mercier de a fi atras atenţia asupra valenţelor excepţionale ale şamanismului. Ulterior, şamanii au mai fost studiaţi şi de savanţi de formaţii diferite; comandorul Gustav Holm a asistat în Groenlanda la o ceremonie inuită în care şamanul a

produs asistenței viziuni, și a făcut o demonstrație de levitație. Antropologul american Michael Harner a fost atât de impresionat de șamani încât a petrecut patru ani printre triburile indiene din Amazonia. Ca să fie acceptat, Harner a băut din licoarea pe bază de ayahuasca (planta sufletului) și frunze de cawa. A avut viziuni descrise în cartea pe care a publicat-o în 1982, „Șamanul". Ca și în cazul sociologului Carlos Castaneda, M. Harner a fost atât de puternic marcat de șamani, încât, întors în SUA, a înființat un cult spiritual, „neo-șamanism", pentru căutarea armoniei spirituale. Dar cel mai interesant este matematicianul (tot american) Tom Hoskinson. El a studiat șamanii existenți în deșertul Arizona (munții Granary Basket și mesa Sears Point). Hoskinson a fost intrigat de cele peste 50 de figuri săpate în stânci sau sculpturi în piatră, de forme foarte variate. La Effigy Mounds National Monument lângă Marquette, Iowa, se găsesc peste 200 monumente de piatră reprezentând animale. După Hoskinson, figurile geometrice erau locurile sacre, unde șamanii intrau, prin transă, în contact cu lumea spiritelor. Aflat în transă, sub influența drogurilor psihotrope, șamanul dă o interpretare veridică acestor statui sau picturi devenite astfel „entopice", producând halucinații vizuale unor persoane sugestibile.

2.2. PROFEȚI, SFINȚI ȘI PELERINAJE

Aceasta este una dintre părțile cele mai delicate și dificile din această carte. Într-adevăr, din cele 6 miliarde de oameni existenți în 2002, aproximativ 95% aparțin oficial unei religii, chiar dacă luându-i în considerare pe cei practicanți (cei care merg cel puțin o dată pe săptămână la un lăcaș sfânt) cifra s-ar reduce probabil la jumătate. Mai mult, poți să aparții unei religii, dar să nu îți pui probleme teologice, existențiale, adică „să crezi și să nu cercetezi", o sintagmă recomandată de toate religiile, sectele și chiar... partidele politice.

Or, toate religiile abundă în fenomene paranormale, indiferent dacă sunt animiste, totemiste, politeiste sau monoteiste. Toate cărțile sacre ale religiilor – Upanișade, papirusuri egiptene, tăblițe cuneiforme, Talmud, Coran și Biblia – abundă în menționarea unor fenomene paranormale cum sunt: reîncarnare și viață după moarte, înviere, existența unor spirite, fantome, a diavolului și a îngerilor, minuni și miracole, vindecări pe cale spirituală, blesteme și descântece, levitație, plus evenimente catalogate drept supranaturale, cum sunt distrugeri de cetăți prin sunete, oameni transformați în pietre etc. La acestea, se pot adăuga prezența piramidelor din Egipt și America Centrală, desenele din platoul Nazca, pietrele sacre din Anglia, menhirii din Europa Apuseană, coloși construiți nu se știe cum exact.

În consecință, așa cum am afirmat în primele pagini (cap.1.1. și 1.3.), bisericile și cultele religioase au avut față de fenomenele paranormale atitudini variind de la deplină acceptare (hinduism) până la asuprire (biserica catolică). Era și de așteptat, pentru că atât religiile, prin preoți, cât și adepții fenomenelor paranormale (vrăjitorii) își disputa... publicul și au o origine comună.

După Edward B. Taylor, unul dintre întemeietorii antropologiei, „esența religiei primitive este *animismul*", credința în ființe spirituale, avându-și originea într-o greșită, dar consistentă interpretare a viselor, viziunilor, halucinațiilor, stărilor cataleptice și stărilor modificate ale conștiinței (SMC). Încă de acum 70.000-50.000 de ani, oamenii primitivi au ajuns la un început de gândire abstractă, făcând distincție între corp și suflet. Sufletul își continua, evident, existența după moarte, pentru că apărea în vise și coșmaruri, îi bântuia pe supraviețuitori prin amintiri și viziuni, aparent influențând destinele celor vii. Așa a luat naștere credința într-o lume după moarte, în existența spiritelor, fantomelor și în nemurire. Cultul morților era prezent la oamenii de tip Neanderthal. Cromagnon încă acum 50-30.000 de ani, conform descoperirilor arheologilor și studiilor antropologilor și etnologilor. Prin puternică implicare socială, religiile s-au impus în detrimentul magiei, șamanismului și vrăjitoriei, mult marginalizate.

Tabelul 2.1. *Fenomene paranormale menționate în viața unor întemeietori de religii, profeți, eroi mitici*

Timpul	Nume	Țara de origine	Viziuni, revelații	Inițiere	Călătorii în altă lume
4.000 î.Hr.	Ghilgameș	Sumer	4 +	2 +	4 +
3.000 î.Hr.	Osiris	Egipt	4 +	2 +	4 +
3.000 î.Hr.	Indra	India	4 +	4 +	4 +
2.500 î.Hr.	Baal	Liban	4 +	?	4 +
2.000 î.Hr.	Avraam	Israel	4 +	?	?
1.200 î.Hr.	Moise	Israel	4 +	4 +	?
1.000 î.Hr.	Zarathuștra	Iran	4 +	3 +	3 +
1.000 î.Hr.	Profeții iudei	Israel	4 +	2 +	3 +
550 î.Hr.	Lao Tze	China	3 +	3 +	3 +
500 î.Hr.	Buddha	India	4 +	4 +	4 +
6-500 î.Hr.	Pitagora	Grecia	2 +	4 +	4 +
6-500 î.Hr.	Dionisos	Grecia	3 +	3 +	4 +
0-33 d.Hr.	Iisus Christos	Israel	4 +	4 +	4 +
600 d.Hr.	Mahomed	Arabia	4 +	?	3+

LEGENDA: **număr** + sugerează frecvența și probabilitatea după o scară arbitrară.

Cu toate că religia are un puternic caracter social, oricine a trăit experienţa rugăciunii sincere, profunde, ştie că cele mai puternice emoţii asociate credinţei apar numai în singurătate, izolare, când te poţi concentra uitând de problemele lumeşti, detaşându-te de faptele materiale (proprietăţi, familie). După Durkheim, „revelaţia religioasă apare numai în singurătate". Iată de ce iniţierea şamanilor, profeţilor, sfinţilor, yoghinilor presupune o izolare de lume (în peşteri, păduri, vârf de munte, mănăstiri etc.).

Datele prezentate în tabelul 2.1. (original şi cu multe aproximaţii) sunt extraordinar de sugestive. Toţi întemeietorii de religii, profeţii sau eroii mitici au avut viziuni sau chiar revelaţii ale Puterii Divine, iar majoritatea au primit o iniţiere (posibil de tip şamanic sau asemănător); excepţiile sunt Confucius, care a fost de fapt un funcţionar şi a elaborat norme de conduită, şi Mahomed, care a fost şi un bun conducător militar, diplomat. Existenţa celorlalţi profeţi este recunoscută, dar nedovedită ştiinţific. Călătoria în alte lumi este tipică şamanismului. Cea mai discutabilă caracteristică este desigur aceea de a face minuni şi miracole, ţinând seama de epoca respectivă şi de lipsa unor dovezi. Învierea a fost menţionată şi la alţi zei sau eroi mitologici, cum au fost Ghilgameş şi mai ales Osiris, cea a lui Iisus Christos fiind baza creştinismului. Şi decesul celorlalţi profeţi seamănă mai mult cu o înălţare la cer – o călătorie spirituală.

În al doilea rând, după cum au remarcat toţi istoricii religiilor, în jurul anilor 3000 şi 500 î.Hr., omenirea a cunoscut nevoia unei înălţări spirituale, a unui salt transcendent, trecând de la cultele animiste, totemiste, politeiste la religii mai structurate, consfinţite prin cărţile sacre, rămase sub diverse forme.

Or toate cărţile sacre, începând cu tabelele sumeriene, cărţile tibetane şi egiptene ale morţilor, epopeile indiene (Vedele, Mahabharata), manuscrisele greceşti, Biblia, Coranul etc., abundă de fenomene paranormale, adică de implicarea zeilor sau a Divinităţii, viziuni, revelaţii, călătorii în lumea spiritelor (tipic şamanice), miracole şi minuni, sacrificii umane şi învieri, levitaţii şi clarviziuni (proorociri).

Ce este comun, caracteristic pentru aceşti profeţi, pentru sfinţii care le-au răspândit învăţăturile, pentru milioanele de adepţi etichetaţi drept credincioşi? Cuvântul cheie este CREDINŢA, noţiune vag definită. Nu o veţi găsi în nici o carte de psihologie, deşi este forţa care conduce milioane de oameni, care declanşează războaie, sacrificii umane, care inspiră preoţi, mistici, dar şi artişti. Toate cărţile sacre o menţionează la loc de cinste. Iisus Christos, când a vindecat doi orbi, a zis: „Facă-vi-se după credinţa voastră", iar când o femeie, care de 12 ani avea scurgeri mari de sânge, I s-a închinat şi s-a însănătoşit, a spus iarăşi: „Credinţa ta te-a tămăduit".

Nu este de mirare că savanţi de renume, ca B. Pascal, psihologul W. James, filozofii Fechner şi M.D. Ralea, psihanalistul C.G. Jung şi Mircea Eliade, s-au ocupat intens de definirea credinţei, fiecare din alt punct de vedere. Toţi au recunoscut că *credinţa are o mare putere de autopsihoterapie sau vindecare pe cale spirituală*. După Biblie şi Coran, „credinţa poate muta munţii din loc", definiţie deosebit de sugestivă, valabilă pentru toate religiile.

Se pare că Mircea Eliade o caracterizează cel mai bine: credinţa, ca şi sacrul, reprezintă o forţă. Sacrul, ca şi Divinitatea, se manifestă ca o putere de alt ordin decât forţele naturii, iar în domeniul religios şi al arhetipurilor, cultul iudeocreştin, apoi cel musulman, au introdus sintagma: „Aveţi credinţă în Dumnezeu. Oricine va zice acestui munte: ridică-te şi aruncă-te în mare, şi nu se va îndoi în inima lui, ci va crede ceea ce se spune, se va face... Toate câte cereţi, rugându-vă, să credeţi că le veţi primi şi le veţi avea".

Cu alte cuvinte, credinţa în puterea Divinităţii, consfinţită prin rugăciune, devine prin sugestie şi mai ales prin autosugestie... o emoţie puternică, generatoare de energie, deci o forţă. Iisus Christos a zis: „Ajută-te şi Dumnezeu te va ajuta". Credinţa în ajutorul lui Dumnezeu, credinţa că numai El te poate ajuta, rugăciunea fierbinte creatoare de emoţie, devin forţă psihică ce mobilizează organismul uman, făcându-l să reziste, să se sacrifice până la moarte, să îndure şi să se... vindece. Credinţa devine o stare a conştiinţei, a omului către Dumnezeu, un raport particular, individualizat, între fiinţe ce rămân în veci separate.

Unii medici şi psihologi cu opinii mai largi recunosc că prin credinţă puternică, împinsă până la emoţie adâncă şi extaz, se ajunge la o stare psihosomatică de mare încordare, concentrată pe o dorinţă, imagine sau viziune, capabilă să mobilizeze toate resursele energetice psihice (inclusiv imunologice). Studiul ştiinţific este extrem de dificil, nu numai prin marea varietate individuală, prin lipsa de monitorizare în condiţii de laborator, dar şi prin domeniul foarte vast. Psihanaliza admite vindecările prin credinţă, dar mult mai frecvente sunt bolile psihosomatice, când prin autosugestie conştientă sau inconştientă se produc modificări funcţionale, fără leziuni patologice, greu de tratat.

Misticismul, sub nenumăratele sale forme, promovează aspiraţia către uniunea dintre om şi Dumnezeu, în care credinţa reprezintă un drum, dar ţinta finală este extazul, o stare de beatitudine. Cu toate corecţiile necesare trecerii timpului şi epocii respective, toate cronicile străvechi consemnează sacrificiile umane şi execuţiile publice (de exemplu ale creştinilor în secolele I şi II), în care victimele cântau imnuri religioase. Credinţa în Allah a făcut ca mii de musulmani să atace trupele colonialiste cu săbii şi suliţi, val după val, până când ţevile puştilor şi mitralierelor s-au înroşit.

Kamikaze este termenul japonez care a devenit clasic pentru un pilot japonez sau terorist arab care se aruncă cu avionul sau cu o bombă spre duşmani (americanii au cunoscut din plin consecinţele acestor sacrificii umane).

De-abia acum putem aborda MIRACOLUL sau MINUNEA. Misticul, dar şi un credincios practicant, aşteaptă producerea unui miracol, drept răspuns la rugăciune sau la o stare de extaz. Un miracol se poate întâmpla oricând şi este imprevizibil. La fel este şi „iluminarea", descrisă de marii mistici tibetani, indieni, creştini. Misticul speră în reconstituirea în sine, datorită unui miracol, a stării divine pre-creaţioniste; de fapt, „iluminarea" coincide cu o stare de extaz, de emoţie dusă la extrem, în care apar halucinaţii, viziuni, senzaţii de beatitudine. Priviţi chipul Sfintei Tereza din faimoasa statuie păstrată în biserica Santa Maria della Vittoria din Roma, sculptură realizată de marele artist Bernini. Astfel de stări de extaz mistic nu pot fi atinse decât de anumiţi oameni, capabili să creadă, în condiţii de izolare

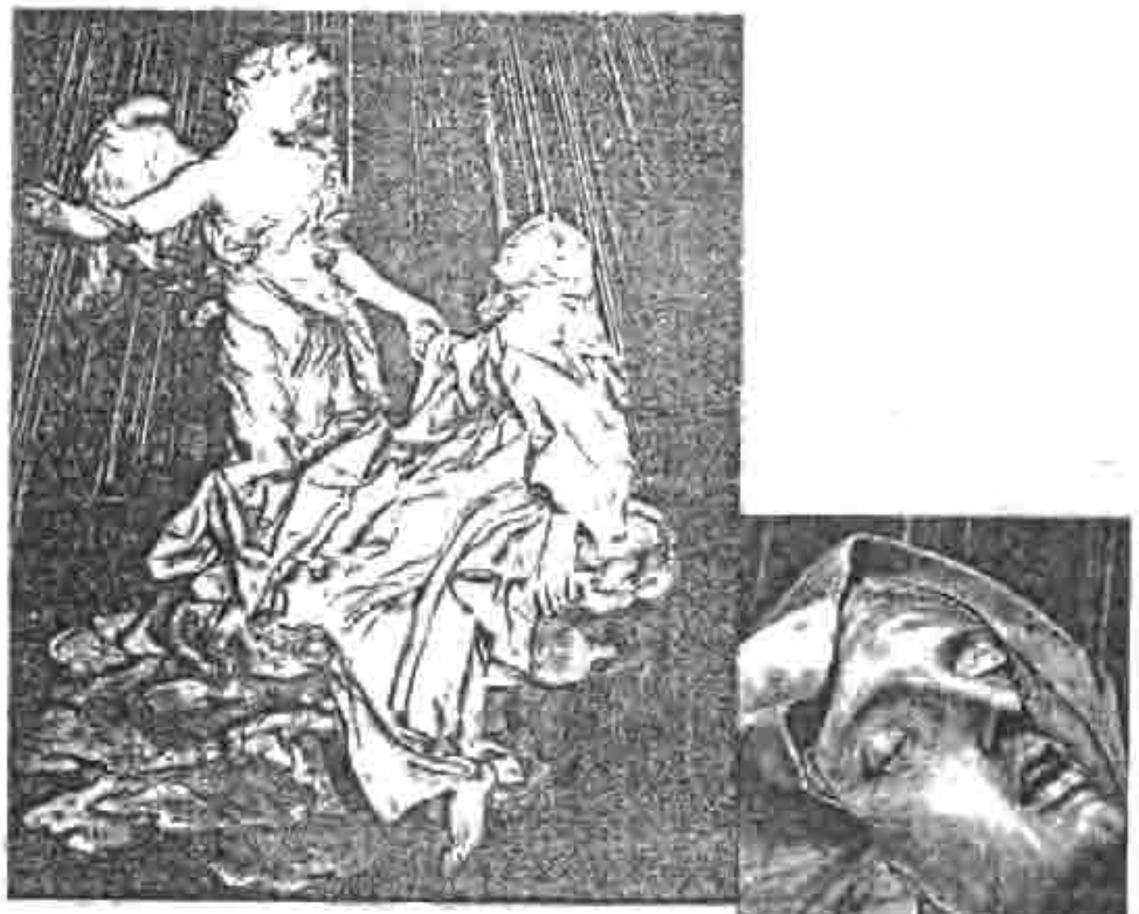

Fig. 2.1. Celebra statuie a lui G.L.Bernini, *Extazul Sfintei Tereza*, 1646, păstrată în biserica Santa Maria della Vittoria, Roma.

(peşteră, schit) şi numai în momente de intensă concentrare, de rugăciune, condiţii favorabile unei mari emoţii.

Misticul, credinciosul aflat în suferinţă aşteaptă plini de speranţă ajutorul divin, iluminarea. Dar trebuie precizat că speranţa nu este totul. După cum spun anglo-americanii: „Hope is a good breakfast, but a bad dinner" sau speranţa este bună la începutul zilei, dar nu pentru toată ziua. Speranţa nu poate înlocui credinţa, care, desigur, o include, pentru motivul evident după care numai credinţa sinceră poate produce o stare de emoţie puternică, pornind din subconştient, deci din diencefal, cuprinzând sistemul limbic şi emisfera dreaptă a cortexului, cu activarea sistemului nervos autonom şi a funcţionalităţii organelor şi a glandelor cu secreţie internă ce eliberează hormoni (vezi capitolul 3.2.)

Un alt argument în favoarea rolului esenţial al emoţiilor în forţa credinţei constă în „cutremurul religios" descris de Lucian Blaga [8]. Majoritatea profeţilor, sfinţilor, misticilor, au brusc o viziune sau o revelaţie, aşa cum a fost exemplul apostolului Pavel, care se distinsese prin persecuţiile împotriva creştinilor. Apariţia bruscă a lui Christos adresându-i-se direct: „Saule, Saule, pentru ce Mă prigoneşti?" a avut efectul unui cutremur asupra lui Saul, care s-a convertit schimbându-şi numele în Pavel (Paul), unul dintre organizatorii creştinismului. Or, una dintre caracteristicile de bază ale emoţiilor este tocmai apariţia bruscă, ca a unui fulger, ce declanşează multitudinea de reacţii ale organismului [76]. De altfel, unii savanţi, cum este cazul psihologului Babinski, au şi emis o ipoteză (acceptată de mulţi), după care isteria (acum denumită nevroză) ar fi o boală a credinţei, un puseu piriatic (termen provenit din greceşte, remediabil prin convingere). Pierre Janet, un psiholog renumit, a arătat că nevropaţii trăiesc într-o lume ireală, fantastică, printr-o permanentă frică de realitate.

Cercetările etnologului francez Levy Bruhl au confirmat că oamenii primitivi (existenţi încă în regiuni izolate) cred şi nu judecă. Deşi supravieţuiesc prin instincte şi cunoştinţe uneori extraordinare despre natură, interpretarea fenomenelor este religioasă (animistă, totemistă) sau magică, deci tot prin atribute ale credinţei. Dacă manifestările credinţei reprezintă o forţă strâns legată de emoţii, ar exista o corelaţie cu minunile atribuite profeţilor, sfinţilor, tămăduitorilor, ba chiar şi moaştelor (relicvelor sfinte) sau icoanelor, fântânilor şi pietrelor sacre.

Dacă asupra sfinţilor din Evul Mediu poate plana neîncrederea, datorită acelor timpuri, când omenirea era dispusă să creadă şi să admită existenţa minunilor, cazul lui Padre Pio merită mai multă atenţie, fiind oarecum contemporan. În 2 mai 1999, papa Ioan Paul al II-lea a sanctificat, la Roma, în cadrul unor procesiuni la care a participat aproximativ 1 milion

Tabelul 2.2. *Numele unor sfinți creștini, cărora li se atribuie minuni și miracole*

Numele	Perioada	Caracteristici
San Geniaro	?-305	La Napoli, are loc periodic lichefierea sângelui păstrat în vase.
Francisc d'Assisi	1182-1226	Avea halou; hipnotiza animale; levitație; tămăduiri
Caterina din Siena	1347-1380	Viziuni; levitație; tămăduiri
Tereza d'Avila	1515-1582	Viziuni; stări de extaz
Rita de Cascia	1381-1457	Stigmate; vindecări; icoana ei a produs minuni
Eustachia din Calafato	Secolul al XV-lea	Viziuni și 32 tămăduiri; icoana ei produce vindecări. Canonizată în 1994 de papa Ioan Paul al II-lea în urma investigațiilor Vaticanului
Giuseppe de Capertino	1603-1663	Viziuni și levitație
Ignatiu de Loyola	1491-1556	Viziuni și halou deasupra capului
Clelia Barbieri din Bologna	1847-1870	Periodic, vocea ei se aude la biserica LeBudrie din Bologna.
Padre Pio	1887-1950	Viziuni; miracole; tămăduiri; stigmate pe piele ca ale lui Hristos. A fost canonizat de-abia în 1999.
Dominique Philippe	1951-	La biserica anglicană din Paris oficiază slujbe de tămăduire pentru animale și stăpânii acestora o dată pe an, cu vindecări.
Pasita Crogi, Catherina de Ricci, Piedro de Alcantara, Magdalena de Pazzi		halouri deasupra capului

de credincioși pe Francesco de Forgione, mai cunoscut sub numele de Padre Pio. Faima lui a depășit granițele Italiei, socotindu-se că în curs de 50 de ani aproximativ 1,5 milioane de credincioși au îngenuncheat în confesionalul lui; peste 2.000 de asociații și grupări religioase îi poartă numele. Padre Pio a avut însă de luptat chiar cu Vaticanul.

Padre Pio s-a îndreptat spre evlavie religioasă încă de mic copil. În 1918, în timp ce se ruga în Mănăstirea San Giovanni Rotondo, a avut prima viziune a lui Iisus Christos, fiind găsit leșinat și cu stigmate caracteristice pe trup. (Stigmatele reprezintă prezența pe corpul unui subiect a unor urme, răni și sângerări inexplicabile reproducând semnele martiriului lui Iisus Christos). Vaticanul a ordonat examinarea tânărului călugăr de trei comisii formate din medici și preoți cu rang înalt. Rezultatele au fost controversate, astfel că episcopul Pasquale Gagliardi ordonă ca tânărul preot să nu mai oficieze slujbe, să stea izolat, fiind sub influența diavolului. În 1924, Vaticanul vrea să-l exileze pe Padre Pio în Spania, dar renunță, când mii de credincioși se strâng să-l apere. Padre Pio era cunoscut în toata Italia. Ținea slujbe ce durau 4 ore, stătea nemișcat în stare de extaz, avea crize spirituale, în care lupta contra tentațiilor diavolului (corpului). În 1914 a fost scutit de serviciul militar, fiind diagnosticat ca tuberculos. Este internat prin spitale, cu temperaturi mari și, totuși, după viziunea din 1918, medicul Andrea Cardone îl găsește vindecat. De-abia în 1927, Vaticanul admite că Padre Pio este sănătos și este lăsat să slujească și să predice, oriunde vrea.

Se pare că Padre Pio nu a citit altceva decât Biblia, fără să asculte radioul sau televiziunea. Spre deosebire de minunile ce au loc la procesiunile de la Fatima sau de la Lourdes, minunile lui Padre Pio, îndeosebi tămăduiri, nu au fost supuse investigațiilor Vaticanului. În 1998, studentul de 22 ani, Giorgio Rinzivillo, a suferit un grav accident de circulație în orașul Modica de lângă Milano. Deși a fost conectat la un aparat de reanimare, medicii l-au declarat în stare de moarte clinică. În fața medicilor și a familiei, fratele mai mic l-a chemat pe părintele Enzo, care scoate dintr-o casetă o suviță din părul lui Padre Pio și, rugându-se, o apropie de chipul tânărului aflat în comă profundă. Tânărul se trezește, vorbește și se vindecă după câteva zile. Este totuși un fapt real, publicat pe larg în presa italiană, înregistrat și studiat științific.

Și totuși, Vaticanul a mai fost nevoit să facă alte compromisuri în direcția minunilor. În 1883, Teresa Martin, la vârsta de patru ani și jumătate se îmbolnăvește grav, în urma unei mari emoții (cele două surori mai mari, care i-au ținut loc de mamă, s-au călugărit). În urma unei viziuni, în care statuia Fecioarei Maria, aflată în camera unde zăcea, i-ar fi zâmbit, Tereza se vindecă brusc. În 1888, Tereza în vârstă de 15 ani se călugărește și se retrage la Mănăstirea Carmelitelor din Lisieux (Franța). Se îmbolnăvește din nou și moare în 1898, în complet anonimat. Dar i se publică post-mortem autobiografia, care ajunge rapid best-seller, vânzându-se în milioane de exemplare; a fost tradusă în 60 de limbi. Rezultatul a fost și mai spectaculos: s-au organizat pelerinaje la Lisieux... Și s-au înregistrat minuni, vindecări spectaculoase, mai mult sau mai puțin obiective sau recunoscute de Vatican. Și totuși, în 1923, este canonizată drept Sfânta Tereza din Lisieux, iar în 1937 este inaugurată basilica din această localitate, devenită loc de procesiune. Cântăreața franceză Edith Piaf, din cauza unei cataracte netratate, a orbit și s-a vindecat în adolescență în urma unui pelerinaj la Lisieux, după relatările surorii ei.

În 1888, medicul german Kraft von Ebing a efectuat experimente pe unii pacienți, sugerându-le prin hipnoză că sunt răniți. S-a obținut,

într-adevăr, în condiții științifice, producerea unor leziuni sângerânde numai prin sugestie. De altfel, marii hipnotizatori pot produce o arsură, punând pe pielea unor pacienți o monedă, sugerându-le prin hipnoză că este fierbinte. Deci și stigmatele pot fi produse... psihic.

APARIȚIILE MARIALE se referă la aparițiile Fecioarei Maria, unul dintre fenomenele paranormale cele mai copleșitoare. Cum aceste aparții se produc în lumea romano-catolică, Vaticanul este foarte rezervat. Cultul Fecioarei Maria este foarte răspândit la catolici, până la adorație. Vaticanul admite doar 10 aparții mariale din cele o sută relatate. Aparițiile Fecioarei Maria admise sunt: la Zeitoun – Egipt (1968-1971), 4 în Franța (Lourdes, La Salette, La Milagrosa, Pontmain), 2 în Belgia (Beauraing, Banneux), Italia (Siracuza), Fatima – Portugalia (1917) și cea mai recentă, din 1981, de la Medjugorje, Croația. Aparițiile mariale sunt remarcate mai ales de copii sau oameni simpli, dar nu și de toți adulții prezenți. Cele mai celebre aparții sunt cea din 11 februarie 1858, în fața unei fete de 14 ani, Bernadette Soubirous, ulterior canonizată de Vatican și cea din 13 mai 1917, de la Fatima, în fața a trei copii. La Fatima, Fecioara Maria s-a arătat de șase ori, în prezența a mii de oameni, care însă nu au văzut-o. În schimb, la 13 august 1917, când cei aproximativ 18.000 de credincioși așteptau apariția sfântă, are loc o descărcare electrică dintr-un nor apărut din senin și cerul se colorează în galben, albastru, apoi roz. În 13 octombrie 1917, au venit 70.000 de credincioși. Ploua cu găleata. În momentul când cei trei copii au văzut-o pe Fecioara Maria, care le-a trimis mesaje, norii s-au împrăștiat și... soarele a început să danseze, schimbând culori, o căldură înăbușitoare răspândindu-se peste cei prezenți. Dansul soarelui a durat aproximativ 10 minute, după care totul a redevenit normal. Ce s-a întâmplat în acea zi?

De abia în 1930 biserica romano-catolică a declarat oficial că în acea zi a avut loc un fenomen solar miraculos, observat de credincioși, dar și de necredincioși, ziariști. Nici un observator astronomic consacrat nu a înregistrat în acea zi vreun fenomen meteorologic neobișnuit. A fost real acel fenomen sau o sugestie în masă?

Un alt fenomen, tot din domeniul paranormal, este obsesia moaștelor, obiect de pelerinaj pentru creștini și rareori de vindecări spirituale. Adorarea moaștelor se mai întâlnește la budiști, care păstrează cenușa și un dinte al lui Buddha; de la Mahomed se păstrează o grămadă de dinți și fire de păr (false). De la adorare, se ajunge foarte ușor la grotesc, astfel că, în Evul Mediu, moaștele erau obiect de comerț și falsificare, iar la majoritatea sfinților, dacă se face un bilanț, se ajunge la numărători aberante; de la 48 de sfinți se păstrează 278 de corpuri întregi, 185 de capete, iar numeroase degete și membre se găsesc în peste 800 de biserici; la fel fragmente din Cruce.

Și totuși, aceste moaște pot declanșa la unii credincioși, desigur în cazuri foarte rare, remisiuni spectaculoase, dacă nu vindecări.

Cazul giulgiului din Torino, presupus a fi al lui Iisus Christos, a declanșat în vremurile noastre aprige dispute științifice. Despre acesta s-au scris mii de pagini. Partea cea mai spectaculoasă constă în incapacitatea Științei de a da un verdict final, unanim acceptat. La analizele fizico-chimice efectuate cu arsenalul tehnicii din deceniul '90, cu participarea NASA și a unor mari universități din SUA și Europa, au rezultat concluzii atât de diferite, încât nu se poate obține una finală. Așa încât și în cazul giulgiului din Torino, scorul final este: Credința: Știința = 1:1. La fel pare să fie și în celelalte relatări menționate.

Credința este o forță, care face față succeselor științei, iar, în final, oamenii cu viziunile, emoțiile și credința lor constituie factorul declanșator (vezi relația de la pagina 32). Cel mai izbitor exemplu al forței credinței sunt procesiunile și pelerinajele religioase, când mulțimea reprezintă un factor amplificator al emoțiilor.

2.3. DOTAȚI, MEDIUMURI ȘI CAPACITATEA PSI

În capitolul 1 am marcat (ca și în toată cartea) „dotați", cu ghilimele, referindu-mă la o însușire specială a unor persoane (reală sau imaginară), însușire nerecunoscută științific, dar acceptată de publicul de pretutindeni (vezi fig.1.1.). De altfel, unul dintre scopurile acestei cărți constă tocmai în prezentarea, discutarea existenței unei astfel de dotări a unor persoane. Recunoașterea oficială, științifică a unei capacități psi sau extrasenzoriale (CES) ar bulversa multe din legile Fiziologiei, medicinei și chiar Fizicii. De aceea nu este de mirare că începând din deceniul '90 al secolului XX se oferă premii de câte 1 milion de dolari USA pentru verificarea și demonstrarea existenței acestei capacități (dotări) psi.

1. Așa cum am menționat în capitolul 1.5., fenomenele paranormale ar putea exista cu adevărat, manifestându-se rar, inconsistent și nereproductibil (vezi tabelul 1.1.). FPN, în acest sens, nu pot fi sesizate decât ocazional de toată lumea (exemplu poltergeist), în marea majoritate ar fi percepute doar de unele persoane „dotate" (ex. aparițiile mariale). În mod opus, FPN ar fi rezultatul sugestiei și credinței.

2. Știința a demonstrat convingător că deși codul genetic asigură o reproducere extraordinar de corectă a programelor înscrise în cele peste o sută de mii de gene umane – cum în natură nu este totul perfect – pot

apărea mutații la nivelul ADN ce duc la erori genetice. Mutațiile genetice au permis evoluția ființelor pe pământ și apariția speciilor și subspeciilor. Unele erori duc la boli congenitale grave, la malformații sau la sensibilitate pentru anumite boli (exemplu: diabet). Pe de altă parte, se cunoaște existența unor anumite capacități mai deosebite la persoane sănătoase, așa cum sunt o memorie deosebită (de elefant, cum i se mai spune), abilități de calcul matematic, de creativitate artistică sau intelectuală, de inteligență deosebită, de a învăța limbi străine etc.; de ce nu ar exista și o capacitate de sesizare (deci un prag mai scăzut decât al mediei) a modificărilor câmpului magnetic al pământului, așa cum o au unele insecte și păsări, de percepere a radiațiilor ionizante sau a infrasunetelor (de asemenea existente la unele animale). Deja, trebuie să admitem existența unor acuități mai deosebite în performanțele receptionării celor 5 simțuri.

3. Așa cum am mai menționat în capitolul 1, oamenii primitivi, în decurs de o sută de mii de ani aveau (foarte probabil) o acuitate mai mare a celor 5 simțuri, fiindu-le necesare supraviețuirii în condițiile vitrege existente pe atunci. Marii psihanaliști Freud și Jung au și admis că oamenii primitivi ar fi putut comunica și pe cale telepatică, prin intermediul infrasunetelor, așa cum o fac elefanții și probabil alte mamifere, cum sunt delfinii și balenele. Deci, teoretic, o anumită capacitate cel puțin telepatică ar fi fost posibilă la oamenii primitivi, care în decursul timpurilor s-ar fi atrofiat, așa cum și acuitatea celor cinci simțuri a scăzut la oamenii contemporani. O astfel de capacitate telepatică ar fi funcționat doar în caz de pericol, iar energia necesară ar fi fost furnizată prin emoțiile asociate oricărei amenințări. Partea deosebit de interesantă constă în descoperirea în anii '80 ai secolului XX, în creierul uman, a unei mici formațiuni bogate în magnetită (un minereu al fierului) cu rol încă necunoscut. Această formațiune magnetizabilă este situată în apropierea glandei pineale și a sistemului limbic, centrul de producere a emoțiilor.

4. Capacitatea psi sau extrasenzorială este foarte vag definită, incluzând posibilități de radiestezie, clarviziune, de a produce căldură magică, de a asigura rezistență la frig, viziuni, tămăduire prin bioenergie etc. Or, cei care pretind că posedă astfel de calități pot fi unii copii la pubertate (în special fete, la care modificările hormonale sunt mari), unii oameni simpli sau... sfinți, yoghini, șamani și vrăjitori.

5. Așa cum am arătat mai înainte (2.1.), șamanii și yoghinii, prin antrenament îndelungat și serios, prin așa-zisa **inițiere**, sunt capabili de performanțe extraordinare, cum sunt: rezistența la frig, producerea căldurii (creșterea temperaturii corpului), mers pe jăratic, modificarea tensiunii arteriale, a bătăilor inimii, a undelor cerebrale și a altora mai puțin

Tabelul 2.3. *Personaje celebre posibil dotate cu capacitate extrasenzorială, declanșatoare de fenomene paranormale*

Nume	Epoca	Performanțe
Paracelsu	1492-1541	Vindecări cu extracte de plante, magie, spiritism, probabil și hipnoză
J.B.Caligostro	Secol XVIII	Vindecări cu elixire, magie, spiritism, viziuni
John Dee	1527-1606	Viziuni, astrolog, medium spiritist, magie
Jacob Boehme	1575-1624	Clarvizionri, iluminări spirituale, publicații mistice
C.W.Leadbeater	1860-1910	Episcop anglez, ocultist, clarvăzător, francmason, publicații mistice
Philippe din Lyon	1849-1905	Vindecător și taumaturg celebru folosind sugestia și rugăciunea
G.Encausse-Papus	1865-1916	Ocultist, magician, vindecător, inventator, scriitor
C.M.Hatfield	1880-1958	A produs aproximativ 2000 de ploi în mai multe țări. Coincidențe?
K.O.Zeeling	Secol XX	Vindecător și clarvăzător vestit în URSS, telepat
E.Blavatsky	Început sec XX	Telepată, conducătoare mișcare spiritistă, levitație
Jeane Dixon	Secol XX, anii '20-'40	Telepată și clarvăzătoare din Washington; colaborează cu poliția pentru descoperirea unor criminali
Gerard Croisset	Secol XX, anii '30-'50	Telepat și clarvăzător francez vestit; colaborează cu poliția criminalistică
Armand Robin	1935-1961	Fluent în 26 limbi, clarvăzător, telepat; a colaborat cu poliția criminalistică
Ramon Gustavo	1970-	Telepat și clarvăzător, energoterapeut; colaborează cu poliția criminalistică
Greta Alexander	1968-	Capătă CES în urma loviriii de fulger, telepată și clarvăzătoare
Jose Pedro Arigo	1920-1975	Chirurg cu cotit de bucătărie sub hipnoză; dedublare sugerată (spiritul unui chirurg german?)
Djuna Davitașvili	anii '50-'80, sec.XX	Telepată și vindecătoare, protejata liderilor comuniști (Brejnev)
Vanga Dimitrova	1910-1980	Clarvăzătoare, oarbă din naștere; studiată științific în Bulgaria
Nina Kulaghina	1925-1985	Dezvoltă CES după traumatism, capabilă de telekinezie, mult mediatizată în URSS
Uri Geller	1960-	Celebru în mass-media pentru îndoirea barelor de metal, telepat, mult mediatizat și contestat, studiat științific în SUA

MEDIUMURI CELEBRE: Theresa Neumann, W. Miller, D.D.Home, Florance Cook, Eusapia Palladino, Linda Gazetta, surorile Fox, A.Turvey, Joseph Schmidt, Helene Smith, Miss Goligher, Josia Gajewski, Stainton Moses etc.

cunoscute. Aceste performanţe au fost recunoscute ca posibile de către medici, cum a fost cazul studiilor întreprinse de Dr. H. Benson de la Universitatea Harvard, dar şi de alţi medici [4,30,55]. În 2000, profesorul Christian Abend, director al Clinicii de Neurochirurgie din Frankfurt, a vizitat Bhutanul, o ţară minusculă aflată în munţii Himalaia, între China şi India. În Bhutan nu există radio, televiziune sau telefon, totul este magie şi misticism. La mănăstirea Gariiok, profesorul Abend s-a trezit ca în filmul după o carte celebră: „Shangri-La". Neurochirurgul vestit al anului 2000 a fost martor la imagini transmise pe cale mentală, ca levitaţia unui băţ de lemn şi la alte performanţe fizice, care ar fi fost credibile în Antichitate sau în Evul Mediu. Deci prin antrenament riguros, bine controlat, unii oameni pot realiza performanţe fizice şi spirituale. Iniţierea nu este însă la îndemâna oricui şi necesită atât o anumită înclinaţie, dar şi un „antrenament" sau iniţiere condusă de cineva foarte competent (guru).

În acest tabel este enumerată doar o minusculă listă de persoane cunoscute cu capacitate extrasenzorială (CES), în special cele din secolul XX, ale căror performanţe sunt oarecum mai controlabile. Spre deosebire de listele prezentate în paginile precedente, aceste persoane nu au beneficiat de un „antrenament" sau iniţiere de tip şamanic şi se pare că s-au născut cu anumite talente CES. Chiar dacă performanţele lor sunt adesea discutabile, controversate... ceva trebuie să fi fost, cel puţin o capacitate de sugestie, hipnoză remarcabilă. Nu toţi au avut viziuni sau iluminări spirituale, dar toţi trebuie să fi avut o capacitate mare empatică şi probabil cunoştinţe de magie.

Din tabelul 2.3. lipsesc două persoane, pentru care vom rezerva mai mult spaţiu. În primul rând trebuie menţionat EDGAR CAYCE, fiul unor mici fermieri din Kentucky, născut în 18 martie 1887. La început a avut greutăţi cu învăţatul, până când a avut o primă viziune la 10 ani, după care s-a dezvoltat normal. Deşi s-au publicat câteva zeci de cărţi despre E.Cayce, între acestea există multe controverse. Se pare că în jurul vârstei de 16 ani, E.Cayce se îmbolnăveşte grav, ajungând în agonie. În prezenţa unui medic, care caută să consoleze familia, Edgar aflat în comă începe să vorbească precizând cauzele incidentului (un traumatism în regiunea coloanei vertebrale) şi tratamentul ce consta dintr-o cataplasmă cu un amestec de plante medicinale. Sub presiunea părinţilor, medicul aplică tratamentul neobişnuit, iar Edgar se trezeşte a doua zi ca şi cum nimic nu s-a întâmplat. La 24 de ani, Edgar Cayce îşi pierde vocea, dar şi-o reface de îndată ce intră pe mâna unui medic specializat în hipnoză, C.Layne. Layne îl lansează pe Cayce ca vindecător în stare de transă, după care acesta din urmă începe să lucreze ca tămăduitor de unul singur. Celebritatea confecţionată după stilul american l-a făcut cunoscut în lumea întreagă.

E.Cayce vindeca în stare de hipnoză, dictând tratamentele foarte originale, folosind termeni în latină şi diagnosticând chiar fără să vadă pacientul.

În cursul vieţii, E.Cayce a dat peste 30.000 de consultaţii psihice (readings), fiind urmărit de mai mulţi medici calificaţi (C. Layne, W. Wesley); toate erau dictate sub influenţa autohipnozei. Cunoscută pentru seriozitatea şi severitatea ei, Societatea Medicală Americană a făcut în cursul istoriei sale o singură excepţie: a autorizat practica de consultanţă medicală a lui E. Cayce, considerându-l autodidact. Se poate presupune că E. Cayce avea o rarisimă aptitudine de claviziune cu rădăcini în subconştientul său, care se activa numai în stare de hipnoză. Dr. Wesley, studiind mai multe mii de consultaţii ale lui Cayce, a observat că diagnosticul şi tratamentul aveau succes numai în măsura în care pacientul voia şi credea cu ardoare în vindecarea sa. Menţionăm că doi bogătaşi americani, M. Blumenthal şi A. Lammers, au construit sanatorii speciale pentru ca Edgar Cayce să-şi poată ţine consultaţiile şi studiile de cercetare.

Al doilea caz extraordinar este al lui WOLF MESSING, polonez evreu născut în 19 septembrie 1899. Dacă în cazul lui E. Cayce, performanţele medicale au fost studiate de medici şi un public mai mult sau mai puţin avizat, Messing a fost o personalitate uluitoare, vizitată de S. Freud, A. Einstein, M. Gandhi şi chiar de teribilul I.V. Stalin, studiată de savanţii sovietici, testată de KGB şi urmărită de Gestapoul nazist.

Messing s-a născut într-o familie săracă, dar religioasă, evreiască şi la vârsta de 6 ani ştia Talmudul pe dinafară. La 10 ani are o primă viziune, care îl îngrozeşte, şi la 11 ani, sub îndemnul părinţilor, pleacă spre Varşovia la o şcoală. Hipnotizând controlorii, Messing ajunge la Berlin, unde suferă de frig şi foame, până cade bolnav şi este declarat decedat. La morga spitalului Charité, un student îşi dă seama că Messing era în stare de catalepsie şi astfel ajunge să fie îngrijit de un doctor Abel, care constată însuşirile deosebite ale lui Messing. Medicii Abel şi Schmidt îl îngrijesc şi îi predau toate cunoştinţele acelei epoci din domeniile telepatiei şi hipnozei. Este preluat de Tsemeister, directorul Circului din Berlin, unde dă reprezentaţii de hipnoză, catalepsie şi telepatie. În 1915, se întâlneşte simultan cu Freud şi Einstein la Viena, unde cei doi savanţi îl studiază intens. Timp de 15 ani face turnee în toate marile ţări, pe toate continentele, având şi un răgaz de câteva luni în India, unde îl întâlneşte pe Gandhi. În anii '30 dă reprezentaţii mai ales în Polonia, cu numere de yoga, fachirism şi spiritism. Ajută poliţia la unele investigaţii. Viaţa lui Messing suferă o mare cotitură o dată cu izbucnirea celui de al doilea război mondial. În 1937, la mai multe reprezentaţii din Polonia, Messing a prezis izbucnirea războiului, înfrângerea Germaniei şi moartea lui Hitler. În consecinţă,

Hider a oferit un premiu de 200.000 de mărci pentru capul lui Messing. La 1 septembrie 1939, Germania invadează Polonia, iar câteva zile mai târziu ocupă Varşovia. Messing este arestat, recunoscut şi bătut. Ştiind ce soartă i se rezervă, Messing face pe mortul şi printr-un efort disperat, sugerează telepatic soldaţilor germani din secţia de poliţie să intre într-o cameră, iar el reuşeşte să fugă în URSS, fără a şti limba rusă. Cum opinia oficială comunistă nega existenţa FPN, Messing reuşeşte să fie lăsat să dea spectacole de telepatie şi scamatorie.

Messing ajunge o mare celebritate şi în URSS. Inevitabil, temutul Stalin a vrut să-l cunoască şi l-a supus la două teste imposibile: să pătrundă la el în birou trecând de cordoanele de paznici şi al doilea, să obţină suma enormă de 100.000 ruble de la ghişeul Băncii Centrale din Moscova. Messing le-a executat impecabil, astfel că Stalin l-a lăsat în pace. Messing a mai prezis ocuparea (parţială) a Germaniei de trupele sovietice încă din 1940, (când nu era război), dar şi în 1943, când trupele germane deţineau jumătate din Rusia europeană. Messing a fost ocrotit de regimul sovietic şi a colaborat cu savanţii Academiei de Ştiinţe a URSS, culmea, când oficial partidul comunist nu recunoştea FPN. În 1950, Messing publică o carte, „Ştiinţă şi Religie", în care respinge ipotezele ştiinţifice oficiale (teoria ideomotrică a radiesteziei), şi, pe lângă relatarea vieţii lui tumultoase, încearcă explicarea unora dintre performanţele lui extraordinare şi destul de bine verificate.

Pe lângă datele prezentate în tabelul 2.3., am subliniat pe scurt performanţele din domeniul FPN a doi oameni deosebiţi, din secolul XX, care au beneficiat de o mare popularitate, acces la mass-media şi au fost studiaţi (fără succes) de reprezentanţii consacraţi ai Ştiinţei. Chiar dacă am aplica un factor de corecţie de 50% (exagerările publicului şi ale mass-mediei), totuşi performanţele lor sunt extraordinare.

În România, ca şi în restul lumii, în mass-media apar foarte frecvent interviuri, reportaje sau anunţuri publicitare despre vrăjitorii moderni sau persoanele cu CES, dotate cu capacitate bioenergetică ori clarvăzătoare, sau de divinaţie (ghicit). Chiar dacă unii dintre aceştia fluturã nişte certificate autorizate, acestea sunt emise de asociaţi sau fundaţii particulare, fără implicarea unor instituţii ştiinţifice oficiale şi de prestigiu. Şi totuşi, mass-media continuă „vânătoarea" de noi „dotaţi", chiar printre copii. În 2001, un ziar bucureştean prezenta fotografiile a doi copii, Mihaiţă Iordache din Albeşti, Prahova şi Crina Cojocaru, ambii copii de 5 ani, capabili să reţină pe piele monezi şi linguri din metal. Părerile „specialiştilor" sunt diferite. După unii, prezenţa unui anumit grad de biomagnetism pare a fi frecventă la unii copii, iar la alţii se manifestă la pubertate (mai ales la fete, unde modificările endocrine sunt mult mai mari şi precoce). Evident, gradul de emotivitate (pragul de sesizare şi amplitudinea) este factorul esenţial. Studiile ştiinţifice au corelat atât capacitatea de sugestie, cât şi aşa-zisa CES, de gradul de emotivitate şi, la adulţi, şi... de cultură. Cei care nu cred în existenţa FPN au un grad mai ridicat de cultură, sunt mai greu de sugestionat şi îşi pot controla mai eficient emoţiile.

Existenţa unei CES sau celui de al şaselea simţ este posibilă teoretic prin implicarea unei ramuri ancestrale legate de supravieţuire şi orientare, deja menţionate. Într-adevăr, aborigenii din Australia, boşimanii din deşertul Kalahari, pigmeii din pădurile ecuatoriale şi, de ce nu, locuitorii din tundra şi taigaua siberiană se pot orienta perfect, pot sesiza prezenţa unei surse de apă (esenţială supravieţuirii) şi posedă capacitate telepatică, cel puţin pentru cei apropiaţi. Celelalte „dotări", cum sunt hipnoza, divinaţia şi bioenergia sunt, tot teoretic, asociate CES. Poate fi această „dotare" reactivată prin antrenament şi tehnici ale extazului?

2.4. SAVANŢI ŞI SCRIITORI RECEPTIVI ŞI EXAGERAŢI

„Cea mai minunată experienţă de viaţă pe care omul o poate trăi este MISTERUL", a scris acum 80 de ani Albert Einstein, formidabila minte a secolului XX, conform revistei Time. Într-adevăr, fenomenele paranormale (FPN) au fost şi sunt înconjurate de mister, chiar dacă, pentru oamenii simpli dintotdeauna, au făcut parte din natură. După cum am arătat în capitolul 1, de FPN s-au ocupat (cu scopuri bine definite) mai ales şamanii – vrăjitorii, pe de o parte, dar şi preoţii diferitor religii, de cealaltă parte.

Între cele două categorii mai sus menţionate, din Antichitate a mai apărut o minusculă „pătură" (cum ziceau marxiştii) formată din intelectuali. Noţiunea în sine este destul de vag definită, pentru că azi, un contabil sau un inginer, care citesc doar ziarul, nu ar fi incluşi printre intelectuali. Oricum, în Antichitate, intelectuali erau socotiţi cei care citeau, gândeau creator, scriau şi purtau discuţii abstracte. Astfel, cu toată sărăcia operelor rămase, s-a descoperit că Heraclit se ocupa de tălmăcirea viselor, Platon, Socrate şi Heraclit au crezut în reîncarnare, Aristotel credea în divinaţie, şi ca şi Plinius cel Tânăr admitea stările extatice. Cicero şi Artemidor au abordat problema clarviziunii.

În timp ce religiile hinduse, budiste, ebraice şi musulmane recunoşteau deschis FPN, biserica creştină le-a tolerat mult timp, astfel că sfinţii Tertullian şi Augustin admiteau existenţa viselor clarvăzătoare şi a viziunilor profetice. Aşa cum am menţionat în capitolul 1, Biserica catolică, de fapt, a inventat vrăjitoria-erezie, începând din secolul al XII-lea, o

persecuție teribilă declanșată prin Inchiziție condamnând laolaltă practicanți ai unor culte pagâne, bolnavi mintal, eretici, moașe și tămăduitoare. Timp de aproape 400 de ani, mințile mai îndrăznețe, așa-zișii intelectuali au trebuit să se ferească să „alunece" spre Alchimie, sau studiul cărților sacre sub diferite traduceri. Studiul FPN era „fructul oprit", așa cum a fost și în timpul terorii comuniste mult mai târziu. I. Newton, R. Bacon, Paracelsus, van Helmont, Nostradamus au fost puternic atrași de studiul FPN și scrierile lor despre acest subiect au rămas codificate de frica inchiziției. Nu este de mirare că, din cauza lipsei de documentare și comunicare, esențiale cercetării științifice, în Evul Mediu și Renaștere, studiul FPN a regresat, ba mai rău, au pătruns tot felul de informații eronate – pornind de la povești exagerate ale călătorilor peste oceane – traduceri fanteziste, elucubrații, care din păcate au exercitat o puternică influență mai târziu. Majoritatea cărților din acea vreme, citite astăzi, par ridicole.

Teroarea inchiziției s-a terminat de-abia la începutul secolului al XVII-lea, când cardinalul Prospero Lambertini, viitorul papă Benedict al XIV-lea, a publicat „De servorum Dei beatificatione" în 1729. Se admite existența stărilor extatice, a halucinațiilor; este de fapt primul studiu științific despre paranormal. Ca o pasăre care își ia zborul din colivia în care a fost închisă mult timp, mintea omenească, în special cea a intelectualilor din Europa, s-a deschis cercetărilor, studiilor, explorărilor, proces concretizat prin termenul de iluminism. Totodată, au apărut, „din ilegalitate", ocultismul, spiritismul, misticismul, magnetismul natural și alte curente înrudite.

Din secolul al XVIII-lea trebuie să ne oprim asupra unui om extraordinar: Emmanuel SWEDENBORG (1688-1772). Desigur, nu vom insista în detalii, ce pot fi găsite în alte lucrări [21,41]. Swedenborg a fost unul din cei mai vestiți savanți ai Suediei și Europei, cu studii strălucite în Anglia, Franța și Germania. A proiectat multe aparate (pompa de aer, submarinul și dispozitive pentru mine). Era membru în mai toate societățile științifice din acea vreme și a publicat peste 150 lucrări științifice (Fizică, Matematică, Inginerie). De mic copil a manifestat o puternică credință religioasă, care a cedat însă în fața studiilor științifice. Deși avea numeroși prieteni și era invitat în cercurile înalte, nu s-a căsătorit. Și iată că la vârsta de 56 ani, Swedenborg intră într-o criză religioasă, abundând de viziuni, clarviziuni și premoniții. În 1744 îi apare Iisus Christos, iar în 1775, când se afla la Londra, are o altă viziune, care îl face să renunțe la funcțiile oficiale. În 1762, aflat la Amsterdam, anunță în detaliu strangularea țarului Petru al III-lea (fapt verificat ulterior ca dată și oră), apoi în 1756, când se găsea la Goteborg la o recepție, anunță violentul incendiu care izbucnise la Stockholm, la 400 km depărtare. Această știre a fost confirmată în detaliu, de-abia după 2 zile. Personalitatea deosebită a lui Swedenborg a stârnit o mare vâlvă: chiar celebrul filosof Immanuel Kant îi dedică o carte (*Visele unui vizionar*). Swedenborg publică multe cărți și articole despre viață și moarte, viața de apoi, lumea spiritelor, adevărata natură a omului etc., toate subiectele fiind greu de interpretat astăzi, în lumina descoperirilor științifice.

Franz A. MESMER (1734-1815) a absolvit colegiul de Medicină din Viena cu o teză despre influența condițiilor meteorologice asupra sănătății omului, în mare parte valabilă și astăzi. El a pretins, printre alte confuzii, că ciclul menstrual la femei și unele boli cronice se datoresc variațiilor magnetismului pământului. A devenit extrem de bogat prin căsătoria cu văduva unui consilier imperial și era cunoscut pentru recepțiile somptuoase, unde i-a avut ca invitați pe Mozart, Haydn și Gluck; Mesmer cânta la clavecin și violoncel. În 1774, Mesmer vindecă o tânără de o maladie convulsivă, folosind magneți naturali, după care intră în conflict cu mediile medicale oficiale. Mai vindecă o tânără oarbă, considerată incurabilă de un oculist la modă. De fapt, Mesmer își dă seama că putea vindeca și fără magneți, efectuând așa-zise „pase magnetice": mișcări longitudinale de-a lungul corpului pacienților cu palmele sau cu un bețișor metalic. A fost surghiunit de medicii vienezi, astfel că Mesmer a continuat tratamentul lui original în Franța. Credea că nu are vreun dar deosebit și că, de fapt, restabilea echilibrul magnetic natural existent la fiecare om. Făcea și ședințe colective de tratament, în care pacienții se țineau de mâini, formând un „lanț" în jurul unui hârdău umplut cu apă amestecată cu pilitură de fier. Ca medicamente nu utiliza decât vomitive ușoare.

Combătut și în Franța de medici, Mesmer pleacă la Londra, după care se retrage amărât și neînțeles în Elveția. Cu toate că majoritatea medicilor din acea vreme nu l-au acceptat, Mesmer a avut câțiva adepți. Aceștia, desigur, nu au înțeles că Mesmer putea vindeca doar boli decretate, după o sută de ani, drept „psihosomatice", de fapt produse de traumatisme psihice, dar cu manifestări diverse: astm, nevrodermite, paralizii, orbire falsă. Marchizul de Puysegur, prin experimente efectuate la castelul personal, descoperă hipnoza și somnambulismul indus. Ba mai mult, avocatul Nicolas Bergasse integrează mesmerismul în Francmasonerie, înființând o lojă și un sistem filozofic nou. Magnetismul natural al lui Mesmer a pregătit terenul pentru introducerea hipnozei ca metodă terapeutică, devenită acceptabilă prin lucrările lui Charcot și, nu în ultimul rând, ale lui Sigmund Freud.

Deși hipnoza a început să fie la modă în secolul al XIX-lea, o serie de medici, cum au fost James Braid, Charles Liebeault, T. Bernheim și mai

ales Martin Charcot (1835-1893), a folosit-o în scop terapeutic, fără să-i înţeleagă mecanismul. Profesorul neurolog Gh. Marinescu a fost un înflăcărat adept al utilizării hipnozei, tot aşa cum a fost Sigmund Freud. Nici astăzi mecanismul hipnozei nu este complet explicat [40,80].

În secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, în saloanele intelectualiste din Europa şi SUA, a dominat moda spiritismului. Nu este de mirare că, datorită interesului general au apărut şi... şarlatanii. Ţinând seama de nivelul ştiinţific din acele vremuri, curiozitatea şi interesul savanţilor de bună credinţă au fost remarcabile. Cel mai interesant caz a fost al unui fizician vestit, William CROOKES (1832-1919), inventatorul tuburilor cu raze catodice şi descoperitor al elementului taliu. Interesul şi seriozitatea cu care s-a ocupat de spiritism, încercând să explice ştiinţific esenţa fenomenului şi să descopere eventuale mistificări, l-au făcut celebru, devenind preşedintele Asociaţiei engleze de studiu al FPN. Crookes a imaginat tot felul de dispozitive pentru a descoperi vreo şarlatanie, iar într-o carte devenită celebră, a povestit pe larg experimentările lui cu fantome (spirite) materializate cu ajutorul unor mediumuri vestite. Într-adevăr, timp de peste zece ani, Crookes a avut prilejul de a „colabora" (probabil plătindu-le) cu mediumuri vestite ca D.D. Home, Kate Fox şi Florence Cook. Aceasta din urmă i-a întrecut pe toţi, materializând spiritul lui Katie King, fiica faimosului corsar englez H. Morgan. În cartea sa, Crookes publică fotografii ale lui K. King şi chiar îi taie o şuviţă de păr (analizată ulterior), femeia materializată lăsându-se chiar „pipăită". Experimentările lui Crookes, o somitate ştiinţifică pentru acele timpuri, au atras nenumăraţi savanţi şi intelectuali cum au fost Charles Richet (laureat al premiului Nobel pentru Fiziologie), antropologul C. Lombroso, filozoful H. Bergson, astronomul C. Flammarion şi alţii.

Mediumul D.D. Home, cu care Crookes a lucrat 4 ani, avea performanţe spectaculoase: ridicări de mese, mobile mişcate, bocănituri şi chiar levitaţii. A acceptat să fie examinat de savanţi, a avut performanţe în faţa capetelor încoronate din Europa. Experimentările lui Crookes cu spiritismul au făcut multă vâlvă şi nici astăzi, când se admite că a fost înşelat, nu se cunosc mecanismele. Mult mai târziu, s-a aflat că mediumul Florence Cook fusese eleva lui Frank Herne, un cunoscut scamator şi prestidigitator [66].

Spiritismul a făcut ravagii în SUA, unde şi mistificările au fost mult mai exagerate şi mai uşor de demascat. Faimoasa Eusapia Palladino, care făcuse furori în Europa, a fost demascată în 1910 la New York. Deşi murise, spiritul Eusapiei a revenit prin întruchiparea altui medium faimos. Nino Percoraro, care în 1922 a dat un „show" în faţa celebrului scriitor englez Sir A. Conan Doyle (tatăl personajului detectiv Sherlock Holmes) şi a soţiei sale. Soţii Doyle au fost puternic convinşi şi impresionaţi, nu însă şi cel mai celebru prestidigitator american H. Houdini. Houdini şi-a cheltuit averea demascând mediumuri, care l-au dat în judecată, nefiind posibilă totdeauna dejucarea înşelăciunii lor în public. Cearta dintre A.C. Doyle şi H. Houdini a devenit celebră, iar scriitorul a rămas credincios spiritismului, dedicându-i o carte, „The History of Spiritualism", publicată în 1926, considerată astăzi naivă, deşi autorul a fost cinstit şi credul.

Dacă savanţii au fost atraşi de FPN în general, nici scriitorii nu s-au lăsat mai prejos. În lucrările lor, FPN apar, sporadic, la: Goethe, Schiller, Baudelaire, E. A. Poe, Verlaine, Rimbaud, J. K. Huysmans, Charles Dickens, V. Hugo, Jules Verne, R. L. Stevenson, L. Tolstoi, H. Balzac, Guy de Maupassant, A. Maurois, Anatole France, D. H. Lawrence, E. Hemingway, Upton Sinclair. Din literatura noastră, pot fi citaţi M. Eminescu, Al. Macedonski, I. L. Caragiale, Matei Caragiale, Gala Galaction, Cezar Petrescu, V. Voiculescu. Dintre filozofi pot fi amintiţi I. Kant, Schopenhauer, S. Heidegger şi Nae Ionescu. După al doilea război mondial, abordarea FPN s-a amplificat şi diversificat, îmbrăţişând o gamă extrem de largă în aspecte şi manifestări.

Un caz ieşit din comun este cel al lui **René Guénon** (1886-1950). Deşi a efectuat doi ani de Politehnică şi Matematică, brusc intră în cercul ezoteric şi ocult al lui Papus, apoi în Francmasonerie. Se plictiseşte şi trece la o sectă numită biserica gnostică, devenind episcop sub numele de Palingenesius (Renăscutul). Începe o carieră de scriitor eseist şi pamfletar, combătând toate aspectele ezoterismului şi ocultismului, inclusiv mişcările spiritualiste conduse de Helena Blavatsky, Annie Besant şi Krishnamurti, terminând legăturile cu Francmasoneria. După câţiva ani, în care studiază sufismul, hinduismul, daoismul şi budismul, Guenon trece la islamism, schimbându-şi numele în şeicul Abdel Wahed Yahia. După moartea primei soţii, în 1928, se stabileşte definitiv la Cairo, unde se recăsătoreşte cu fiica unui şeic, având doi fii şi două fiice. Continuă să publice cărţi şi articole în revistele franceze, remarcabile prin logică şi erudiţie. Scriitorul român Vasile Lovinescu se declară discipol devotat lui R. Guénon.

Un caz total deosebit este al lui **Bogdan Petriceicu Haşdeu** (1838-1907). M. Eminescu (contemporan) şi M. Eliade (după o sută de ani) au declarat că B.P. Haşdeu a fost una dintre cele mai proeminente personalităţi culturale ale României din secolul al XIX-lea, un om de ştiinţă de formaţie enciclopedică. A desfăşurat o activitate susţinută, prin publicaţii, ca jurnalist, lingvist, filolog, economist, jurist şi istoric, fiind membru a opt Academii şi Societăţi internaţionale. Această activitate culturală şi

ştiinţifică avea să ia o turnură absolut deosebită. În 1893 are loc o tragedie, fiica lui, Iulia Haşdeu, murind la vârsta de 19 ani.

Iulia Haşdeu a fost un copil supradotat: ştia să citească la doi ani, iar la opt ani vorbea fluent în franceză, engleză şi germană, terminând cursul primar. La 17 ani intră ca studentă la celebra Sorbonne din Paris, dar se îmbolnăveşte de tuberculoză. Toate tratamentele de vârf, din acea vreme, inclusiv deplasările în Elveţia, Italia au fost zadarnice. Decesul fiicei sale îi provoacă lui B.P. Haşdeu o prăbuşire psihică, un şoc emoţional. Construieşte un cavou pentru Iulia la cimitirul Bellu şi un castel la Câmpina, unde se retrage, izolându-se de lumea exterioară. Partea senzaţională de-abia acum începe. La şase luni de la moartea Iuliei, B.P. Haşdeu începe o corespondenţă spiritistă cu ea, în scris, în limba franceză, limbă în care cei doi, profund ataşaţi, vorbeau cu mult înainte.

Mai mult, B.P. Haşdeu, care nu se ocupase de noua invenţie, fotografia, începe acum să o practice la castelul din Câmpina; cercetările în domeniul spiritismului şi le publică într-o carte devenită celebră, „Sic Cogito", din care au apărut şase ediţii. La Academia Română se păstrează 68 de fotografii efectuate de B.P. Haşdeu în perioada 1893-1896 în timpul şedinţelor de spiritism. La executarea şi prelucrarea fotografiilor, Haşdeu a fost ajutat de dr. chimist Istrati. Pe dosul fotografiilor sunt menţionate cu rigurozitate data, cei prezenţi, condiţiile expunerii. Unele fotografii prezentau peisaje vagi, câteva siluete. Cât timp a trăit Haşdeu, populaţia din Câmpina ocolea castelul, despre care se spunea că este vrăjit, că se aude muzică interpretată la pian. Chiar şi pictorul N. Grigorescu participa la unele şedinţe.

Şi astăzi, când castelul din Câmpina este muzeu, lăsat în paragină, vizitarea acestuia te marchează psihic. Fotografiile efectuate cu ajutorul spiritelor au şocat publicul de pretutindeni. În 1869, primul medium fotograf, Mumler, din New York, stârnise deja un scandal. Tot scandal a cules şi căpitanul Ernesto Volpi din Vercelli, Italia în 1905, iar cu un an mai târziu avea loc un proces intentat spiritistului Buguet la Paris. Fotografiile spiritiste vor reapărea, în anii '60 ai secolului XX, prin imagini în care se disting vag siluete şi lumini, uşor de contrafăcut. În schimb, fotografiile efectuate de americanul Ted Serios, sprijinindu-şi fruntea de aparatul de fotografiat, în prezenţa unei asistente, în public, au fost intens discutate. Ted Serios (1919-1998) a devenit celebru prin înregistrarea imaginilor mentale, concentrându-se intens (băutura îi amplifica performanţele). Celebre au rămas fotografiile executate de Serios în care se disting catedrala din Westminster şi un tablou aflat la un muzeu din Chicago. Încercările altor amatori au eşuat lamentabil. După psihanalistul Julie Eisenud, care l-a studiat intens pe Serios şi care a crezut în performanţele acestuia, fotografiile spiritiste s-ar putea datora unor imagini transmise mental de cei prezenţi în cameră, ipoteză neverificată şi neacceptată ştiinţific încă. Şi Uri Geller a pretins că putea transmite gânduri ce puteau fi fotografiate; dar comunitatea ştiinţifică nu a fost convinsă.

Problema transmiterii gândurilor este prea fascinantă ca să poată fi uitată. Iată că, în 2001, reapare. Hans Peter Salzman de 44 ani din Stuttgart este paralizat total datorită unei boli rare, dar teribile: scleroză laterală amiotropică. O echipă de cercetători de la Universitatea din Tubingen, condusă de Niels Birbaumer, a reuşit ca, prin fixarea unor electrozi pe capul pacientului, să-i faciliteze acestuia din urmă transmiterea unui text pe monitorul unui computer. Este o „maşină de scris gânduri". După Birbaumer, astfel de pacienţi utilizează pentru transmiterea gândurilor undele lente ale creierului (Slow Cortical Potentials), o componentă a curenţilor electrici emişi de creier şi înregistraţi în mod curent prin electroencefalogramă. Desigur, utilizarea acestor unde necesită o enormă concentrare şi antrenament, dar este reală, reproductibilă.

Nu se poate încheia această expunere fără a pomeni pe scriitorul şi eseistul englez ALDOUS HUXLEY (1894-1963), mult admirat de M. Eliade [30]. În afara unor romane şi eseuri, scrise pentru elita intelectuală („Contrapunct", „Orb la Gaza"), Huxley a rămas celebru pentru romanul ştiinţifico-fantastic „Minunata lume nouă", în care descria veridic, terifiant o societate umană condusă de un regim totalitar. A. Huxley a fost nepotul lui T. Huxley, biolog erudit şi discipol al lui Darwin şi frate cu biologul renumit Julian Huxley. Menţionarea lui A. Huxley în acest domeniu se datorează puternicului interes pentru paranormal şi simpatiei pentru Ştiinţă. În „Diavolii de la Loudun", Huxley, un admirator al lui Freud, a descris mecanismul probabil al psihozei în masă, care a avut loc la o mănăstire de maici, în secolul al XVI-lea, când, datorită refulărilor sexuale ale unei călugăriţe, proiectate asupra unui preot-confesor tânăr, are loc o isterie în masă, ce se va sfârşi cu execuţia tânărului nevinovat. Evenimente similare au mai avut loc în Evul Mediu şi Renaştere, amintind doar cele întâmplate în oraşul american Salem. Ambele evenimente au fost subiectul unor filme celebre: „Maica Ioana a îngerilor" şi „Vrăjitoarele din Salem". Dar Huxley a rămas memorabil pentru alte două cărţi-eseuri: „Uşile percepţiei" şi „Hell and Heaven" (Iad şi rai), [53], în care sunt descrise propriile experimente pentru a atinge extazul mistic sau o stare de extaz sub influenţa unor droguri halucinogene. Am menţionat deja, la pagina 51, experimentele lui Huxley, care justifica prin dansurile rituale obţinerea unei stări de extaz, prin hiper-ventilaţie şi intoxicaţie moderată cu dioxid de carbon.

În secolul XX, lista medicilor interesați de FPN este interminabilă, de aceea amintim doar câteva nume: Patrick Drouot, Jeanine Fontaine, Herbert Benson, Laurence Miller, Leonard Laskow, Deepak Chopra, Simon Weil, care, prin cărțile publicate, fac reclamă terapiei alternative, bazată pe amestec de psihanaliză-sugestie-biofeedback și relaxare. În mod bizar, de FPN sunt atrași mai mult medici, scriitori, fizicieni și nu psihologi.

2.5. PĂZEA, ȘARLATANII SUNT PREZENȚI!

Așa cum am menționat încă din capitolul 1.1., fenomenele paranormale au atras întotdeauna șarlatani, chiar de pe timpul șamanilor și vrăjitorilor arhaici. C. Levi Strauss, în „Antropologia structurală", [103] descrie un proces la care a asistat, prin care o comunitate din pădurea africană încearcă să demaște un vrăjitor, deoarece ar fi putut pune în pericol viața unor oameni. Demascarea șarlatanilor nu este o îndeletnicire simplă, fiindcă acum acuzații te pot da în judecată, pot cita martori plătiți. Am pomenit pe larg de excesele inchiziției catolice și protestante, care au executat crunt mii de oameni nevinovați (în special femei).

Înflorirea puternică a spiritismului în secolele al XVIII-lea și mai ales al XIX-lea, a produs și o vânătoare de șarlatani, reușită de multe ori. Celebrul prestidigitator H. Houdini și-a cheltuit averea în interminabile procese cu așa-ziși spiriți. În SUA, câteva grupuri de savanți s-au unit în demascarea și demitizarea șarlatanilor care practică bioenergia, clarviziunea și aparițiile (viziuni), prin revistele Inquirer și Skeptical Inquirer. Sunt revistele cele mai serioase și hotărâte, apelând la specialiști, cum este prestidigitatorul James Randi. Acesta din urmă a demascat și performanțele „dotaților" ruși, protejați oficial. După cum se arată în revistele mai sus citate, demascarea șarlatanilor costă bani și conține riscul unor procese. În toate țările, mai ales după prăbușirea comunismului, tămăduirea prin bioenergie, masaje, terapie de grup, iubire spirituală, secte ezoterice, holistice, mai ales indiene, a luat o amploare uriașă, cifra lor de afaceri în toate țările mari fiind de miliarde de dolari. Șarlatanii pot fi demascați nu de medici sau fizicieni, ci de... prestidigitatori, adică de oameni care cunosc perfect secretele scamatoriilor, (ex. Houdini, Randi [9,59,86,97]).

Dacă în Europa (ca să nu pomenim de Asia sau America de Sud, Africa) șarlatanii pot să-și vadă liniștiți de treabă, prezentând tot felul de diplome obținute cu câțiva dolari de la așa-zise institute sau academii pseudoștiințifice, alta este situația în SUA. După cum am mai menționat, aici, datorită puterii dolarului și a climatului favorabil (prosperitate economică, public credincios și uneori naiv), șarlatanii dotați au proliferat puternic. Așa cum în secolul trecut apăruseră, în Vestul sălbatic, vânătorii de bandiți, ce trăiau din recompense, și în timpul nostru au apărut „vânătorii de șarlatani". O astfel de pereche este constituită din Allen Spraggett și „reverendul" William V. Rauscher. Până în 1978, cei doi aveau deja opt cărți publicate, în care erau demascați mediumuri, tămăduitori, bioenergeticieni și alți „dotați". Cartea cea mai interesantă „The Psychic Mafia" [59] a fost scrisă de un celebru medium american din anii 60-70, Lamar Keene, sub îndrumarea celor doi „vânători". L. Keene a intrat „în branșa mediumurilor" în 1958 mai mult din curiozitate, după care a primit un „instructaj", reușind să-și depășească profesorii și chiar să creadă că este... dotat. Spre cinstea lui, a avut curajul să părăsească această „meserie"; probabil se plictisise sau s-a văzut depășit de alții, care știau noi trucuri.

Tehnica modernă oferă un arsenal nesecat de instrumente și tehnici greu de demascat, așa cum a fost cazul celebru al lui URI GELLER.

Născut în 1946, în Israel, Uri Geller a fost atras de FPN încă din copilărie, fiind testat și catalogat, ca „dotat". Eventualele instructaje primite de la kabaliști sau scamatori nu au fost publicate. Cert este că în anii '70 ai secolului XX, Uri Geller a devenit o vedetă faimoasă, fiind televizat, filmat, studiat, atunci când îndoia bare de fier, ținea atârnate de mână obiecte de metal sau putea opri instalația electrică sau un computer. Cea mai strașnică performanță a lui Geller a avut loc la Londra în 25 noiembrie 1973. Prin ziarul Sunday People, mii de cititori au fost avertizați ca în ziua respectivă, la ora 12,30, să se uite la ceasuri și la linguri de metal. Rezultatul final a fost: 1031 ceasuri neîntoarse au pornit și 293 linguri s-au îndoit numai la Londra. Geller se afla în avion.

Cazul lui Uri Geller a fost intens studiat, discutat, comentat în mass-media. Ca și în cazurile tuturor mediumurilor, tămăduitorilor, după 1-2 ore de practică, în care se cere o mare concentrare psihică, cel „dotat" obosește și nu mai poate repeta performanțele anterioare. Mai mult, așa cum a fost cazul lui Uri Geller (dar și al altor mediumuri vestite), după un anumit interval de timp (în ani), această „capacitate ES" se pierde, poate trecător, dar de cele mai multe ori irevocabil. Acum, Uri Geller conduce o firmă de prospecțiuni și de previziuni economice. Uri Geller a fost întotdeauna însoțit în studiile și reprezentările la care a fost expus de un savant israelian, Puharich, cu formație de fizician-electronist, cu rol de consilier. Ce rol a jucat Puharich în performanțele lui Geller este greu de spus. Uri Geller a fost testat de mai multe universități americane și chiar de centre de cercetări ale armatei americane. La centrul de cercetări

al Martinei. Geller a acționat asupra unei bare din nitinol (un aliaj cu memorie). Geller a îndoit-o fără să o atingă, aceasta însă nu și-a revenit la forma inițială. În mai toate demonstrațiile lui Geller există o incertitudine.

Lumea șarlatanilor și impostorilor „dotați" este plină și de exaltați, care se cred sincer „dotați cu CES" și care citesc literatură ezoterică, pot ține cursuri sau susține discuții aprinse. Iată un exemplu impresionant: RUDOLF HESS s-a născut în 1896 la Cairo, în Egipt, unde părinții lui germani făceau comerț. De mic a fost atras de astrologie, kabala, ezoterism, învățând limbile arabă, coptă și engleză și citind cu nesaț cărți de ocultism. Ca să nu o ia razna, bătrânul Hess își trimite fiul la studii în Rhenania și Elveția. În 1914 se înrolează voluntar, ajunge aviator și este decorat de mai multe ori pentru bravură. După război, Rudolf Hess ajunge la München, unde devine discipolul profesorului Karl Haushofer, profesor cam „sonat", care credea în misticism și credințe magice germane, propovăduind înființarea unui stat puternic din germani arieni puri, gen luptător viking blond și cu ochi albaștri. Se înființează societatea secretă „Thule", în care este atras și Adolf Hitler. Sub bagheta magică a lui Haushofer, Hess și Hitler devin prieteni nedespărțiți și după o încercare nereușită de puci militar, amândoi ajung în aceeași celulă la închisoare. Acolo, Hitler îi dictează lui Hess cartea lui celebră, „Mein Kampf", de fapt un amestec între teoriile lui Haushofer despre supremația rasei germane pure și distrugerea raselor inferioare. Când Hitler devine stăpânul Germaniei naziste, R. Hess devine ministrul Apărării și numărul doi în ierarhia de partid. Acum intervine partea cea mai stranie din biografia lui R. Hess. Medicul munchenez Ludwig Schmidt știa încă din 1936 că Hess avea o formă moderată de schizofrenie. R. Hess s-a înconjurat de un cerc intim format din yoghini, mistici, astrologi, despre care nu răbufnea nimic în public. Chiar Hitler participa la astfel de ședințe, unde astrologii Schulte-Strathaus și Nagengast îi făceau horoscoape lunare. R. Hess nu folosea medicamentele științifice, ci elixirele de origine tibetană trimise special de exploratorul Sven Hedin. Soția lui R. Hess, Ilse, era, încă dinainte de căsătorie, membră a Francmasoneriei, loja engleză. Așa încât, Serviciile Secrete i-au trimis lui Hess câțiva agenți, deghizați în astrologi și vraci, care i-au insuflat „misiunea lui sfântă, de a da pace omenirii". Cu ajutorul noilor vraci, vechea gardă de astrologi (se încercase o apropiere de Anglia printr-o călătorie a lui Hess în Spania) este convinsă de rolul deosebit al lui Hess, care primește binecuvântarea lui Hitler, așa încât la 10 mai 1941, Rudolf Hess decolează de la Augsburg cu un avion Messerschmitt ME 10 și se parașutează în Scoția. Bineînțeles, misiunea lui fantezistă nu a avut succes. Churchill nici măcar nu l-a primit. A fost condamnat la închisoare pe viață la procesul de la Nurenberg și a decedat pe la 90 de ani, plictisit, mai ales că ruși și aliați mențineau o închisoare model doar pentru un deținut, Rudolf Hess.

Un alt personaj, contemporan cu R. Hess, a fost **Erik J. Hanussen**, atât de vestit și controversat, încât scriitorul Stefan Zweig l-a imortalizat în romanul „Vrăjitorul". Hanussen se pretindea magician, telepat și clarvăzător, dând reprezentații spectaculoase în Germania, Austria și Cehoslovacia în anii '20-'30 ai secolului XX. Folosind câțiva informatori, stupiditatea publicului și îndemânarea prestidigitației, Hanussen și-a câștigat o mare popularitate. Sfârșitul lui a fost tragic și se datorește tot meseriei sale. La un spectacol cu public, Hanussen a prezis că în scurt timp la Berlin se va declanșa incendiul unei mari clădiri de valoare națională. Cum căpeteniile naziste plănuiau incendierea Reichstagului, care a avut loc într-adevăr în scurt timp, fiind acuzați comuniștii, Hanussen a plătit „oalele sparte", fiind arestat de naziști și executat într-o pădure din apropierea Berlinului.

Lista șarlatanilor prinși sau demascați este lungă, dar constituie doar un fir de nisip din cazurile reale. Menționăm totuși mediumuri spiritiste din secolul al XIX-lea: Ebstein, Solovovo, Maddock, Roth, Haxby, Bastian până la Fritz Strobl din anii '50 ai secolului XX. Se pare că domeniul de predilecție al șarlatanilor de talie mare este spiritismul, apariția fantomelor, poltergeist, unde cu manevre rapide sau dispozitive nesofisticate se pot obține efecte spectaculoase. Cazurile cel mai greu de demascat sunt atribuite celor care posedă oarecare capacitate hipnotică (poate și CES), dar care abuzează din plin de curiozitatea și stupiditatea publicului. Se citează Hanussen, Willi și Rudi Schneider, Maria Siebert din anii '20. Tot în acel timp, Laszlo din Budapesta a fost prins când folosea o așa-zisă ectoplasmă (corp eteric) care era de fapt o bucată de tifon înmuiată în untură de gâscă. A fost condamnat pentru escrocherie.

Să nu credeți că spiritismul a fost o curiozitate numai a intelectualilor din secolul al XIX-lea. Spiritismul înflorește mai ales în SUA, în țara computerelor și Internetului, a sondelor spațiale. În 1975, în SUA, apărea o carte de 1200 pagini scrisă de psihologa Helen Schucman, în care descria 375 de convorbiri cu... Iisus Christos! În ciuda tuturor criticilor vehemente, cartea a avut mare succes material. În 1963, soții Jane Roberts și Robert Butts, englezi, „intră" în legătură cu un personaj numit Seth (după unul dintre fiii lui Adam și ai Evei), reprezentând o entitate superioară, formată din spiritele mai multor dispăruți. Li se alătură americanul J.Z. Knight care avea contact cu spiritul lui Ramatha, un rege al continentului Lemuria de acum 35.000 de ani, apoi Stephen O'Brien, iar neozeelandezul Neville

Rose corespondează cu Cajuba, o entitate formată din şase delfini evoluaţi. Această mişcare pe scară internaţională se numeşte „Channelling" şi cuprinde un număr însemnat de fideli, printre care talentata actriţă americană Shirley MacLaine. Grădina Domnului este mare!

Încheiem această listă lungă şi interminabilă cu un nume de excepţie pentru cititorii vârstei a treia: PAUL BRUNTON (1898-1981). În deceniile '30-'60 ale secolului XX, Paul Brunton devenise o figură aproape legendară în Europa şi SUA, mai ales prin cartea „India secretă" („A Search in Secret India") tradusă şi publicată în limba română (în trei ediţii), răspândită în toate limbile de circulaţie internaţională. Au urmat alte cărţi, dintre care traduse în română au fost „Egiptul secret" şi „Calea sacră". P. Brunton s-a bucurat în viaţă de mari onoruri, fiind invitat în cercurile din înalta societate, şi a avut o situaţie financiară ridicată. În 1992 apare o carte în SUA, ce a trecut neobservată, intitulată „My father's Guru: a Journey through Spirituality and Desillusion" scrisă de Jeffrey M. Masson. În această carte fascinantă, autorul, în vârstă de aproximativ 35 ani, povesteşte cum P. Brunton a devenit oaspetele familiei sale, de evrei americani bogaţi, călăuzindu-le viaţa şi... uşurându-le punga. Brunton avea o personalitate dominantă, carismatică, făcându-i pe cei din jur să-i soarbă cuvintele. La îndemnul lui Brunton, autorul cărţii se apucă de învăţat limba sanscrită, dându-şi doctoratul la prestigioasa universitate Harvard din Boston. Partea senzaţională a cărţii apare către sfârşit, când autorul, după ce a terminat facultatea, efectuează o călătorie de studii pe urmele itinerariului fascinant descris de P. Brunton în cărţile sale. Spre stupoarea lui, descoperă că P. Brunton nu fusese în India şi nici în Egipt şi nu absolvise nici una dintre universităţile cu care se lăudase. Tot ce scrisese Brunton era rodul documentării şi al imaginaţiei! Autorul îl regăseşte pe Brunton în anii '70 în mijlocul familiei lui şi îl demască. Spre marea lui surpriză, Brunton nu neagă nimic din acuzaţii şi îi zâmbeşte, aşa cum ar zâmbi un bunic la isprăvile unui nepot zburdalnic; acelaşi zâmbet l-au avut şi cei din familia lui, care probabil că ştiau deja. Concluzia cărţii (autorul fiind şi psihanalist) poate fi rezumată prin zicala bine cunoscută „Dacă mă minţi, minte-mă frumos", şi, până la urmă, autorul l-a îmbrăţişat pe Brunton. Acesta din urmă, prin personalitatea sa carismatică, era de fapt un fel de „omul care aduce ploaia". Toţi ştim că nu poate aduce ploaia, dar ni se dă speranţă, ne amuză, ne face să credem în miracole. Şi se pare că omul are nevoie să creadă în miracole, să creadă în ceva, chiar dacă este vorba despre o iluzie!

3. TOTUL ESTE ÎN... MINTE

3.1. CREIERUL, UN ORGAN ÎNCĂ NECUNOSCUT?

Aşa cum am arătat în prefaţă, fiecare om, conştient, dar mai ales inconştient, va trebui să admită (în sinea lui), dacă, afăturі de existenţa lui Dumnezeu şi a vieţii de apoi, crede în paranormal; dacă admite că paranormalul există obiectiv sau este o plăsmuire a minţii. Curios, dar şi savanţii şi-au pus această întrebare, încă din antichitate, fără a ajunge la o concluzie definitivă.

De-abia în ultimul deceniu al secolului XX, această dilemă a putut fi abordată ştiinţific, pe măsura tehnicii moderne. De altfel, preşedintele SUA, G. Bush, a afirmat că „deceniul 90 va fi dedicat cunoaşterii creierului", deoarece, în acest deceniu, Ştiinţa a acumulat aparatura necesară, adecvată, pentru a cunoaşte ce şi cum gândim.

Creierul este un organ aparte, fiind sediul gândirii conştiente, dar şi al subconştientului. Spre el vin în permanenţă informaţii despre cum decurge funcţionarea celorlalte organe, a membrelor, a proceselor metabolice etc. În acest organ acţionează instincte şi emoţii, se concep invenţii şi opere de artă, care au schimbat istoria omenirii. În creier se manifestă orgolii şi decizii, care au hotărât soarta a milioane de oameni. Şi tot prin creier ne putem construi o lume reală sau imaginară.

Ştiinţa a realizat că omul secolului XXI are un creier asemănător cu al aceluia din epoca de piatră, cu aceeaşi structură anatomică, biochimică şi funcţionalitate. Dar ce diferenţă imensă în felul de a gândi, de a conştientiza lumea în care trăim...

Transmiterea informaţiilor, senzaţiilor, emoţiilor, gândurilor este un fenomen natural la toate organismele şi are loc între creier (ca centru de comandă) şi restul corpului. În realitate, acest creier, ca „centru de comandă", esenţial supravieţuirii organismelor, este în acelaşi timp foarte complex, dar şi foarte eficient. Musca are un „centru de comandă" format din aproximativ zece neuroni, dar este capabilă să observe un pericol şi să zboare în o sutime de secundă. Omul posedă un creier cu 10 miliarde

de neuroni plus alte miliarde de celule ajutătoare (gliale). Deşi procesul fizico-chimic al gândirii este în acelaşi timp complex şi foarte eficient este bazat pe aceleaşi mecanisme la animale şi om, dar cu imense deosebiri în calitatea conştientizării. Structura anatomică şi neurochimică a creierului unui om primitiv, de acum 30.000 de ani, era identică cu a noastră, de acum, imensele deosebiri sunt calitative, legate de reţelele neuronale, caracteristice inteligenţei.

În ultimii zece ani, neurochimia a făcut descoperiri uriaşe în domeniul descifrării microstructurii şi funcţionării creierului, datorită introducerii unor aparate performante, dar costisitoare, cu preţuri peste 100.000 USD. Printre aceste instrumente moderne citãm:

- PET (*positron emission tomography*), ce măsoară intensitatea circulaţiei sângelui din anumite zone ale creierului unor pacienţi folosind izotopi ai oxigenului (nepericuloşi);
- NMR (*nuclear magnetic resonance*), care permite măsurarea concentraţiei de atomi de sodiu din 1 cm cub din creier;
- MEG (*magnetoencephalography*), ce măsoară activitatea electrică din diferite zone ale creierului;
- MRI (*magnetic resonance imaging*), ce permite prezentarea imaginii computerizate a unor zone activate din creier.

Mai menţionăm SQUID, ce permite vizualizarea prin intermediul computerului a unor zone din creier cu neutroni activaţi, SPECT, ce înlesneşte măsurarea fluxului de neurotransmiţători în cursul unei stimulări nervoase. Aceste aparate noi, ultraperformante, se alătură electroencefalogramei, tehnică mai veche, dar mult mai cunoscută.

Toate aceste aparate moderne, costisitoare, permit măsurarea activării unor zone din creierul unui om viu în cursul unei stimulări sau a procesului de gândire, de emoţie. Introducerea acestei aparaturi moderne în cursul anilor '90 ai secolului XX a permis obţinerea unor informaţii despre structurile şi funcţionarea creierului care au răsturnat vechile concepţii neurologice şi psihologice. O descriere mai recentă despre aceste descoperiri se poate obţine din cărţi mai nou publicate [76].

Creierul nu este o simplă colecţie de neuroni şi celule ajutătoare, ci este produsul unei evoluţii de câteva miliarde de ani, începând de la câteva aglomerări de neuroni la insecte şi sfârşind cu cel al omului, cu 10 miliarde de neuroni. După cum a arătat neurologul american MacLean în cursul anilor '60, structura creierului, la om, este în linii mari asemănătoare cu cea a mamiferelor superioare.

- Creierul uman conţine structuri distincte (zone) suprapuse, interconectate prin reţele de neuroni. Adăugarea prin suprapunere a noilor zone a avut loc în cursul evoluţiei organismelor, timp de zeci de milioane de ani, prin intermediul mecanismului de selecţie naturală intuit de Charles Darwin [11,77,92].
- Structura creierului a devenit mai complexă în funcţie de noile situaţii apărute în cursul evoluţiei organismelor şi drept consecinţă a modificării mediului înconjurător [5].

Desigur, creierul unui om are nevoie, pentru supravieţuire, de infinit mai multe informaţii decât un iepure. Profesorul Paul McLean de la Institutul de Sănătate din Bethesda, Maryland, SUA a studiat mii de disecţii ale creierelor unor animale şi oameni, introducând un nou capitol al ştiinţei: neuroanatomia comparată.

Aşa cum arată figura 3.1., creierul conţine mai multe structuri (zone) distincte, dar interconectate prin nervi sau reţele de neuroni, care permit transmiterea de informaţii, mesaje şi comenzi. Partea cea mai primitivă, apărută la peşti, broaşte este formată din trunchi cerebral şi cerebel. Această parte arhaică dirijează reglarea funcţionării inimii, plămânilor, circulaţiei sângelui, instinctelor de alimentare, reproducere etc.

Partea mijlocie, **diencefalul**, a apărut la unii peşti şi reptile şi cuprinde corpii striaţi, globus pallidus şi mai ales sistemul limbic (amigdala şi hipocamp), sediul formării emoţiilor. După McLean, trunchiul cerebral şi diencefalul formează **complexul reptilian** sau R, care dirijează

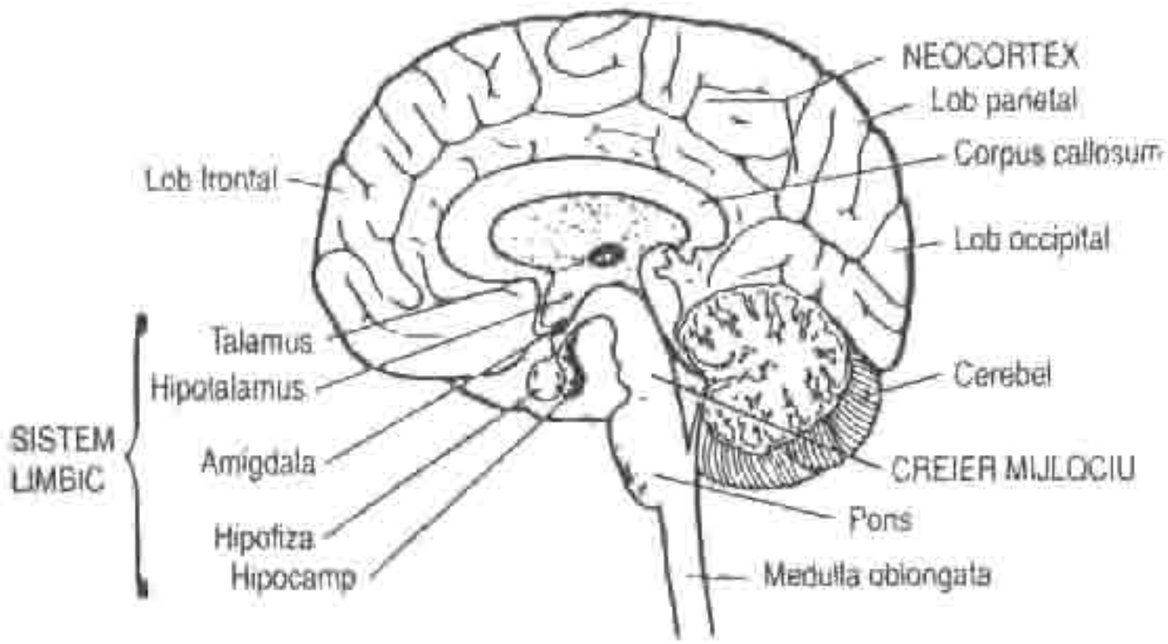

Fig. 3.1. *Structura unor zone importante din creierul uman. Aceste zone au apărut în cursul evoluţiei şi sunt delimitate funcţional şi morfologic.*

comportamentul agresiv, de apărare a teritoriului, de supraviețuire. Complexul reptilian s-a dezvoltat pe timpul reptilelor, al dinozaurilor și crocodililor, deci animale cu sânge rece. Nu întâmplător, la majoritatea popoarelor, există expresii precum „crud ca o bestie" sau „ucigaș cu sânge rece" referitoare la comportamentul exclusiv agresiv, criminal. **Sistemul limbic,** deși a apărut la reptile, s-a dezvoltat mai ales la mamifere și este sediul **emoțiilor**. Pentru primele mamifere, care erau mai mici și se hrăneau cu orice găseau, principiul fundamental al supraviețuirii (introdus de marele fiziolog american Walter Cannon), conținut în sintagma „fugi sau luptă" era esențial, având de înfruntat un mediu ostil, plin de pericole. Sistemului i s-a spus limbic, deoarece provine din cuvântul englez „limbs", ce înseamnă membre, adică dirijează deplasarea organismului pentru a lupta sau a fugi.

Structura mai detaliată a sistemului limbic a fost deja prezentată în figura 3.1., observându-se existența mai multor zone distincte: amigdala, hipocamp, părți din hipotalamus etc. Studiile efectuate în ultimii douăzeci de ani au arătat că sistemul limbic este sediul emoțiilor, pasiunilor, dar și al psihozelor. Sistemul limbic este strâns legat de cortex (partea conștientă a gândirii), dar și direct de șira spinării. Pentru analiza fină, rapidă a unor situații, sistemul limbic conține:

- **amigdala**, implicată în frică și agresiune, mobilizarea organismului;
- **hipocamp**, ce conține memoria afectivă, de comparare;
  hipotalamus și o parte din **talamus**, cu rol de analiză și selecție, esențial comparării unor situații precedente;
- **locus coeruleus, substantia nigra** bogate în neurotransmițători, mai ales dopamina.

Structura multifuncțională a sistemului limbic permite organismelor luarea unor decizii rapide, eficiente, pentru a face față unor pericole. Prin legarea atât de cortex, dar și de șira spinării, sistemul limbic permite organismului să reacționeze în zecimi de secundă, fără analiza conștientă (prin cortex) sau din contra, prin implicarea cortexului, pentru a controla emoțiile. Funcționalitatea rapidă și eficientă a sistemului limbic se bazează pe activarea prin neurotransmițători (adrenalină, noradrenalină, serotonină, dopamină) și hormoni (corticosteroizi). Aceste substanțe declanșează rapid eliberarea și metabolizarea de glucoză, substratul universal al energiei chimice. Deci activarea sistemului limbic permite eliberarea rapidă de energie chimică din depozite (glicogen, grăsimi) necesară mișcării: fugă sau luptă, deplasare sau atac.

Mamiferele superioare au avut încă de la începutul apariției lor (aproximativ 500 milioane de ani) condiții mai complexe de viață, dintre care menționăm, în primul rând, pericolul marilor reptile. În acest sens, a apărut o nouă zonă în creier: **neocortex** sau **cortex** sau **scoarță cerebrală**, împărțită în două emisfere, stângă și dreaptă. Și acestea sunt împărțite în lobi: temporal, frontal, occipital. Cortexul conține neuroni foarte specializați, care primesc informații atât de la cele cinci simțuri, dar și din alte părți ale corpului. Cortexul este sediul conștiinței, al analizei conștiente a mediului înconjurător, al procesului de gândire. Zona prefrontală (în spatele frunții) primește majoritatea informațiilor de la talamus, care deja realizase o selecție a acestor senzații. În acest fel sunt conștientizate numai informațiile utile organismului, altfel am fi „inundați" de mesaje inutile, legate de funcționarea organismului, dar reglate automat.

Fiecare dintre cei patru lobi ai cortexului este implicat în dirijarea unor anumite regiuni din corp sau a unui simț. Numai prin corelarea unor leziuni din creier cu anumite boli s-a putut realiza o hartă a localizărilor unor centri din cortex. Așa se explică de ce introducerea aparaturii moderne, ce permite studiul funcționării creierului pe omul viu, a declanșat un salt imens în cunoașterea acestui organ esențial. În timp ce senzațiile vizuale sunt analizate în lobul occipital, cele sonore în cel temporal. La om, controlul limbajului, al vorbirii, este situat în lobul parietal. În schimb, la albine, limbajul exprimat prin acel zbor sub formă de dans este controlat de complexul reptilian. Conștientizarea unor senzații legate de simțuri, cum sunt gustul sau mirosul, ori unele instincte (sexual) are loc prin implicarea simultană a cortexului cu formațiuni mai vechi, cum este sistemul limbic. Așa se explică de ce, uneori, un miros sau un gust legate de o emoție, pot reactiva acea stare afectivă, cândva asociată [64,77].

Pentru a face și mai dificilă înțelegerea funcționării creierului, încă din secolul al XIX-lea, savanți ca Marc Dax, Pierre Broca, C. Wernicke au demonstrat existența unei asimetrii funcționale a cortexului. În timp ce emisfera stângă dirijează limbajul, gândirea analitică și rațională, cea dreaptă este implicată în gândirea intuitivă, spontană și impulsivă, dar mai ales în conștientizarea emoțiilor și probabil în aprecierea fenomenelor paranormale [5,32,99].

Există studii numeroase, care au demonstrat legătura dintre predominarea activității nervoase dintr-o anumită emisferă și caracteristica personalității unui individ. Astfel, dacă la persoanele echilibrate domină activitatea nervoasă din emisfera stângă, la isterici sau labili afectiv, controlul este exercitat de emisfera dreaptă, cea a gândirii intuitive, iraționale. Nu întâmplător s-a observat că reacțiile isterice se produc mai ales în partea stângă a corpului, care este dirijată de emisfera dreaptă a cortexului.

Profesorul Stuart Diamond de la Universitatea din Cardiff a demonstrat că emoţiile ce au loc în cursul vizionării unui film sunt dirijate de emisfera dreaptă, iar la persoanele la care activitatea acesteia predomină, sentimentele de tristeţe, frică, depresive sunt maxime [76,99,113].

Desigur, astfel de studii sunt deosebit de interesante şi au făcut obiectul multor ipoteze neconfirmate. Astfel, nu s-a confirmat că bărbaţii gândesc mai ales cu emisfera stângă, iar femeile cu cea dreaptă. Totuşi, activitatea emisferei drepte predomină la mulţi artişti, pe când cei înclinaţi spre matematică utilizează mai ales emisfera stângă. Putem emite ipoteza că persoanele înclinate spre gândirea iraţională, cu afinitate spre paranormal, utilizează preferenţial emisfera dreaptă? Se pare că nu există studii în acest sens, dar ar fi justificate.

3.2. EMOŢIILE ŞI CREDINŢA ÎN PARANORMAL

O eventuală legătură între emotivitatea unei persoane şi credinţa în paranormal se impune şi a fost menţionată sub diferite denumiri în toate cărţile sfinte: Biblie, Coran, Talmud, Upanişade etc. Însăşi credinţa în Dumnezeu, rugăciunea către El, participarea la o procesiune, pelerinaj implică pentru mulţi... o emoţie. Mai mult, toate cărţile sfinte menţionate subliniază că puterea rugăciunii, ajutorul dat de Dumnezeu depind de intensitatea cu care te rogi, adică de puterea emoţiei asociate.

Cu toată aparatura modernă menţionată, nu par să existe studii adecvate, din motive lesne de înţeles. În primul rând, este vorba despre complexitatea enormă a funcţionării creierului, iar în al doilea rând trebuie ţinut seama de inimaginabila diversitate existentă în procesele de gândire, de exprimare a emoţiilor, în cazul oamenilor [76].

Traseul activării nervoase ce are loc în cursul unei emoţii este prezentat în figura 3.2. În urma unei senzaţii declanşate de un pericol (de exemplu, vizuale sau auditive), traseul activării nervoase ajunge de la organul respectiv (ochi, urechi) la talamus, formaţiune situată în creierul mijlociu (diencefal), unde are loc o primă analiză pe baza memoriei emotive, localizate în amigdală şi hipocamp, componente ale sistemului limbic. Acest traseu a fost demonstrat de-abia în 1994 de profesorul Joseph LeDoux de la Universitatea Cornell din New York [64]. Analiza efectuată de talamus permite compararea informaţiei primite cu modele existente în memoria afectivă. După această primă analiză, informaţia ajunge la cortex, în regiunea specifică senzaţiei primite, din corp sau din afară (mediu) [76].

Cu toată complexitatea structurilor reţelelor de neuroni, informaţia respectivă ajunge la cortex într-o sutime de secundă. În continuare, după

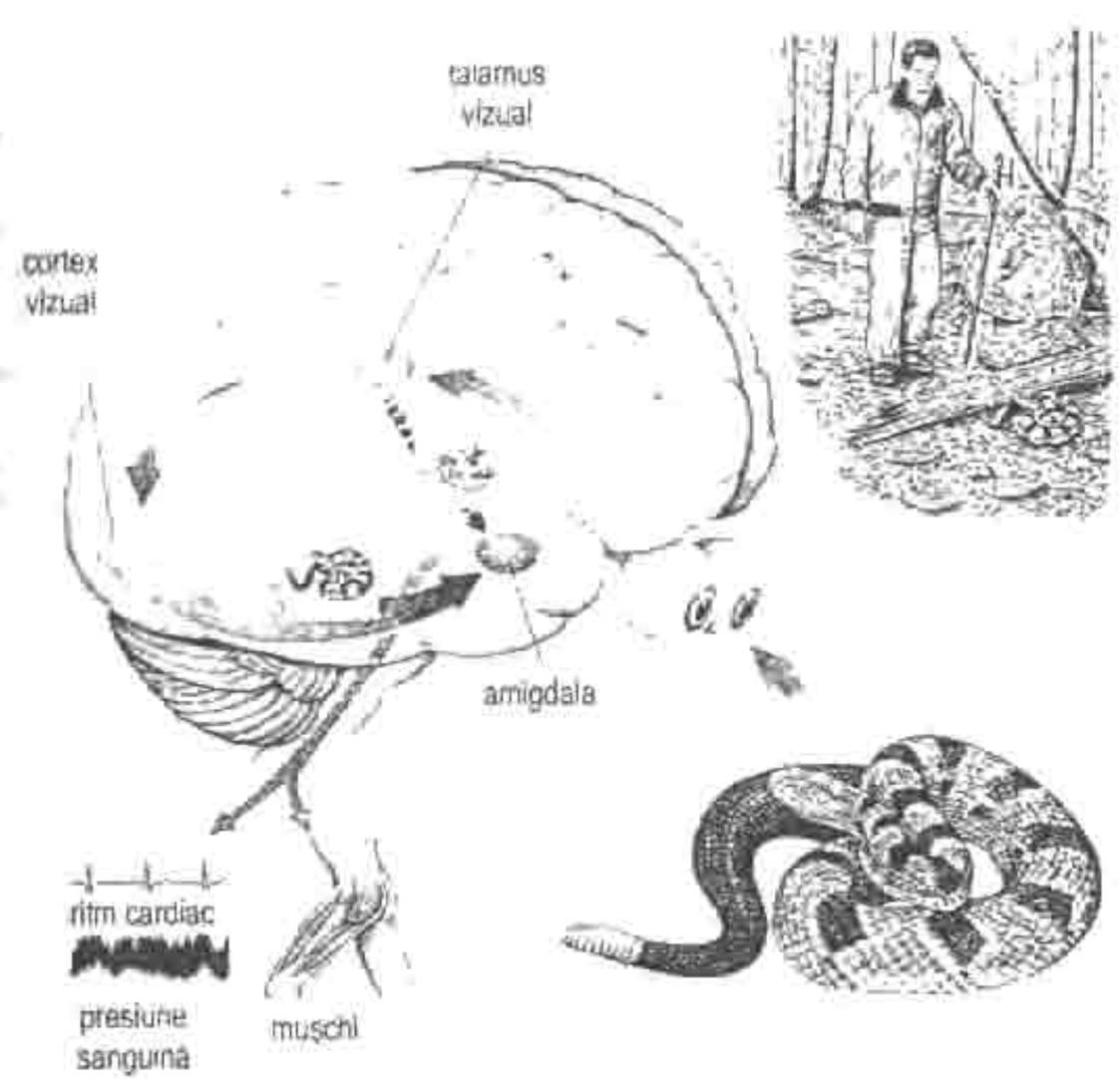

Fig. 3.2. *Traseul transmiterii unei emoţii din momentul apariţiei unui stimul (pericol) prin creier, apoi în tot corpul. Constituie răspunsul organismului şi conţine o multiplicitate de reacţii fiziologice (tahicardie), cât şi de comportament: fugă sau luptă. După Le Doux [64].*

analiza efectuată de cortex, deci conştientă, are loc decizia, adică mesajul activării nervoase spre sistemul limbic şi de aici, prin intermediul sistemului nervos vegetativ sau autonom, spre organe, membre, vase sanguine. Încă acum 80 de ani, marele fiziolog american Walter Cannon a demonstrat complexitatea mecanismului emoţiilor, dar şi rolul lor pe scara animală, rezumat în zicala „Fugi sau luptă"! Natura a „imaginat" emoţiile ca pe un mecanism suplimentar, complex, dar extrem de eficient pentru supravieţuirea organismelor. În momentul când un mamifer realizează apariţia unei prăzi sau a unui pericol, pentru a supravieţui, trebuie ca într-o fracţiune de secundă să acţioneze - luptă sau fugă. Deci, în acea fracţiune de secundă, organismul va conştientiza şi va acţiona cu maximum de eficienţă. Or,

acest proces esențial supraviețuirii necesită o eliberare bruscă, suplimentară de energie, bineînțeles chimică. Cannon și-a dat seama, încă acum 80 de ani, că emoțiile reprezintă în final o descărcare de energie produsă prin eliberare de adrenalină, atât din creier, dar mai ales din glanda suprarenală, situată deasupra rinichilor, esențială pentru supraviețuirea organismelor.

Adrenalina este în același timp neurotransmițător, dar și hormon. Eliberarea adrenalinei din glanda suprarenală în timpul emoțiilor declanșează deversarea de glucoză din depozitele din organism (glicogen) și metabolizarea prin glicoliză, cu formarea de energie chimică concretizată în macromolecula de ATP (adenozin-trifosfat), forma universală de producere a energiei în organisme. Am putea simplifica „in extremis" mecanismul emoțiilor.

PERICOL — EMOȚIE — ADRENALINĂ — ENERGIE CHIMICĂ (1)

Desigur, complexitatea emoțiilor este enormă, atât cantitativ, cât și calitativ:

1. De-abia în 1996 s-a descoperit că traseul care începe dintr-un organ de simț (ochi) poate ajunge direct în sistemul limbic, fără implicarea conștientă a cortexului. Așa se explică de ce unii oameni (mai ales simpli, needucați) acționează fără să se gândească la consecințe (omor la mânie sau sub influența alcoolului). Tot prin acest „scurtcircuit", inconștient, mulți „văd" și „aud" ceva, fără implicarea cortexului, deci a conștientizării.

2. Din sistemul limbic, în fracțiuni de secundă, are loc trimiterea mesajului de mobilizare spre corp, pe calea sistemului nervos autonom (vegetativ), (SNA), de care nu ne dăm seama.

În figura 3.3. este prezentată schema mecanismului de transmitere a emoțiilor prin sistemul nervos autonom (SNA), atât către organele interne (glanda suprarenală, ficat, inimă, plămâni), cât și către membre (picioare – fugă; brațe – lovit). Prin implicarea SNA, cu ramurile nervoase, simpatic și parasimpatic, răspunsul organismului devine și mai complex calitativ. Așa se explică de ce, în cursul emoțiilor, inima bate mai puternic (pompând mai mult sânge), respirația se amplifică (având nevoie de mai mult oxigen pentru intensificarea metabolismului) crește transpirația (eliminăm excesul de apă din rinichi), dar mai ales are loc o multiplicitate de reacții, sintagmă introdusă acum 120 de ani de psihologul francez Francis Paulhan [76], prin care înțelegea un șir larg de reacții ale organismului, la nivelul creierului și până la membre, ce cuprinde palpitații, paloare, bâlbâială, transpirații, tremur, imobilizare, leșin, plâns, furie etc., comportament aparent aberant. Acest comportament, care variază enorm de la om la

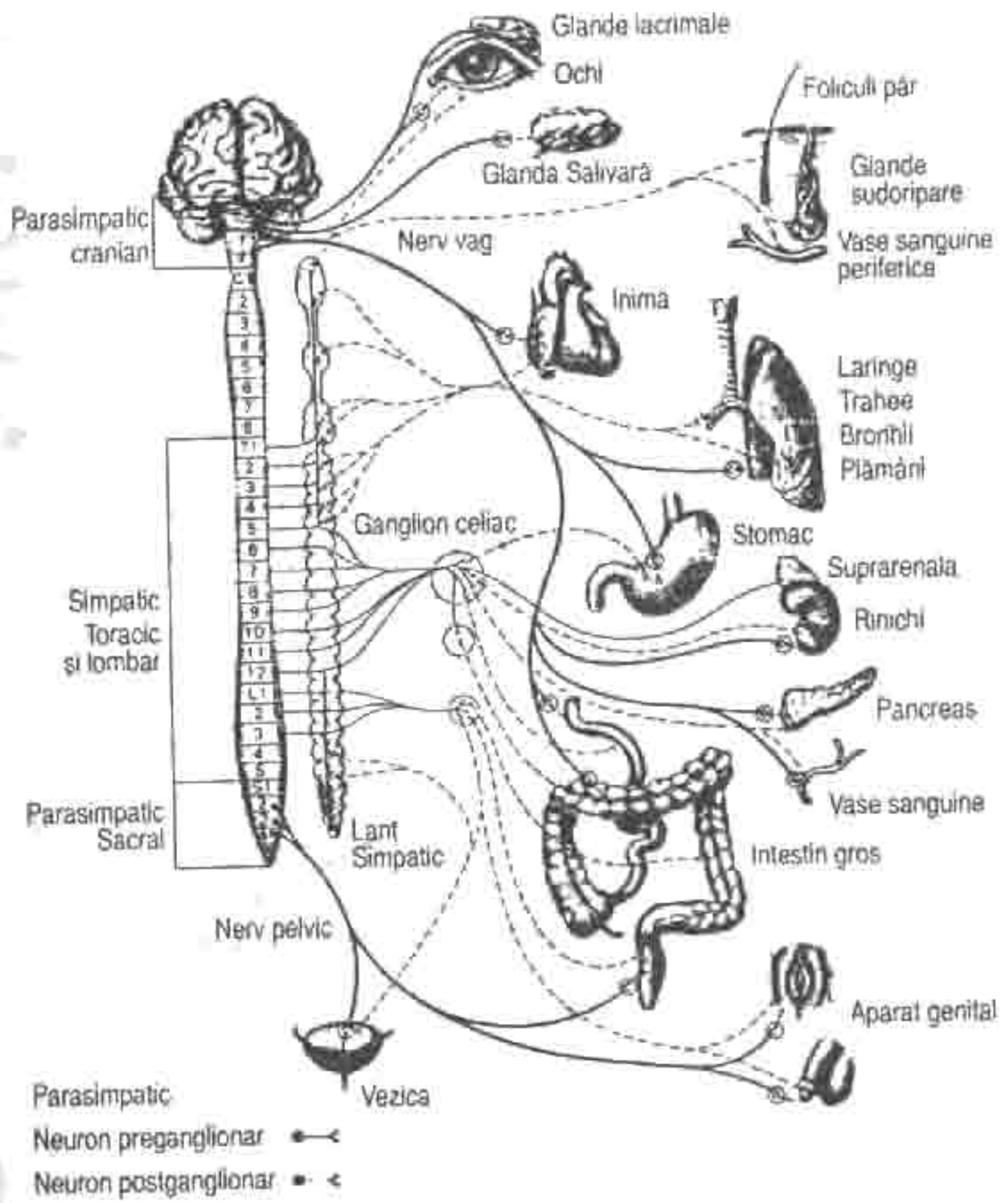

Fig. 3.3. *Sistemul nervos vegetativ sau autonom (SNA), parte componentă a amplificării emoțiilor. Conține ramura simpatică și parasimpatică cu inervațiile respective.*

om, se datorește activării nervoase din creier, care se transmite pe calea SNA în tot organismul, cu manifestări mult individualizate [76].

Așa se explică de ce în cursul emoțiilor puternice, al rugăciunilor sau pelerinajelor, unii pot ajunge la stări de extaz mistic, în care au halucinații, cad în transă, pot vedea „ceva" ce nu există. Descărcarea de energie nu

poate fi apreciată, dar poate atinge niveluri mari. Aceasta amplifică activarea nervoasă prin intrarea în acțiune a unei „alarme hormonale", termen prin care se sugerează antrenarea mai multor trasee neuroendocrine prin activarea glandelor cu secreție internă, care eliberează hormoni (pancreas, tiroidă, glande sexuale).

„Alarma hormonală" ce are loc în organism în cursul emoțiilor puternice este prezentată schematic în figura 3.4. Multiplicitatea reacțiilor organismului uman în cursul emoțiilor puternice, inclusiv alarma hormonală și nervoasă, pot explica caracterul imprevizibil, cât și marea diferență dintre comportamentele oamenilor. O descriere mai amănunțită, totuși în formă popularizată, a mecanismului și consecințelor emoțiilor a apărut de curând în limba română [76].

3. După cum am menționat mai sus, descărcarea bruscă de energie chimică în cursul emoțiilor puternice nu poate fi măsurată, căci nu poate fi produsă ușor în condiții de laborator. Identic este cazul stărilor de extaz mistic, de transă, halucinații. Prin această descărcare bruscă și intensă

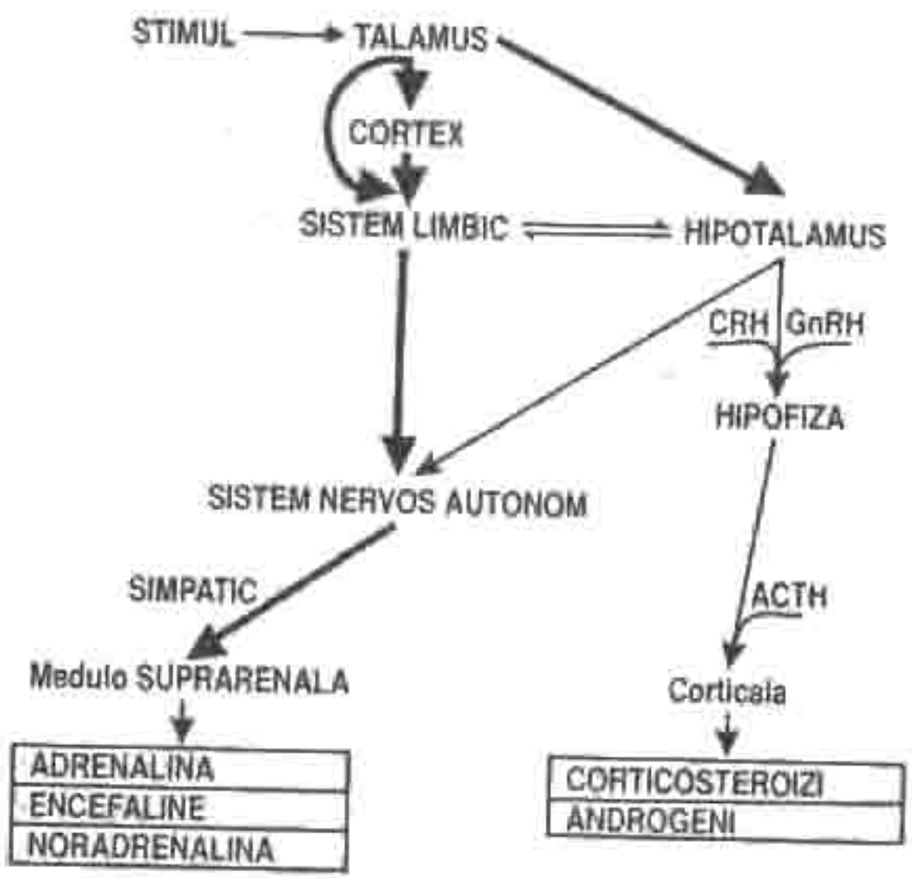

Fig. 3.4. *Alarma hormonală, care însoțește orice emoție. Constituie etapa finală a unei emoții puternice, dar este prezentă și în stările de stres*

a energiei chimice ar putea fi explicate multe fenomene paranormale, cum sunt telepatia, premoniția, mersul pe jăratic, dar mai ales bioenergia și formele ei de manifestare, vindecările spirituale. Acesta a fost și scopul prezentării acestui proces biologic în paginile cărții de față.

4. Tot în cartea mai sus menționată [76], se prezintă pe înțelesul tuturor și consecințele emoțiilor, cum sunt stresul, modificări ale apetitului (anorexie sau bulimie), dar și unele fenomene nevrotice, precum labilitatea afectivă. Părintele psihanalizei, Sigmund Freud, a demonstrat încă de acum o sută de ani (ceea ce intuiseră medicii din antichitate) că emoții puternice, ce au avut loc în copilărie, doar aparent uitate, pot declanșa mult mai târziu manifestări patologice de comportament, rezistente la medicamente, dar vindecabile prin hipnoză, tratament psihanalitic sau variante moderne (terapie de grup). Prezența unor „traume" psihice produse în copilărie (viol, incest, traumatisme) poate favoriza labilitatea afectivă, fenomen complex, ce include și predispoziția spre paranormal, nevoia de afecțiune sau de credință, existența unor superstiții etc.

5. Un fapt extrem de interesant, dar puțin menționat în imensa colecție de cărți despre paranormal, este controlul conștient al emoțiilor. Și totuși, cine citește atent marile cărți sfinte ale tuturor religiilor, cine participă la cursuri de yoga sau de bioenergie, va constata că, de fapt, încă din „negura timpurilor", citând primul manual de yoga atribuit lui Patanjali (scris, se pare, acum 2000 de ani), celor inițiați li se recomandă insistent controlul emoțiilor, ca o sursă suplimentară de energie. Cel mai elocvent caz este tantrismul, care recomandă obținerea de energie pe cale sexuală, dar fără ejaculare (ce ar duce la risipire de energie).

Emoțiile asociate sexului sunt cele mai cunoscute și au o importanță enormă, grație caracterului pozitiv, producând plăcere și descărcare de energie, fără consecințe negative (de obicei). Nu este de mirare că (cu excepția tantrismului și a unor secte), toate religiile au căutat să îngrădească plăcerile și emoțiile sexuale, înclinație opusă evlaviei și credinței. Budismul este cel mai categoric, acuzând plăcerile (și emoțiile) drept sursa tuturor păcatelor. Biserica catolică nu este departe. Femeia este simbolul sexului, al frumuseții și al dorințelor generatoare de emoții, de plăcere. Nu este de mirare că toate religiile au condamnat în cor și unanim femeia, ca sursă de păcate, ajungându-se la excesele bisericii catolice din Evul Mediu sau ale islamismului fundamentalist contemporan. Femeia resimte mai intens emoțiile, datorită unor diferențieri în rețelele neuronale și în activarea nervoasă. Nu este de mirare că femeia este mai predispusă credinței în Dumnezeu, dar și în paranormal. Nu este de mirare că în cursul Evului Mediu, 80% dintre victimele inchiziției au fost femei. Și

astăzi, majoritatea vrăjitorilor, astrologilor, ghicitorilor, bioenergeticienilor, tămăduitorilor este constituită tot din femei. După cum au arătat cercetările moderne [65,97], procesul complex de gândire la femei include activarea emisferei drepte şi a sistemului limbic. De aceea, femeia este mai intuitivă şi „citeşte" mai uşor empatia, adică manifestarea vizuală a emoţiilor celorlalţi.

3.3. CUM GÂNDIM ŞI... PARANORMALUL

„În anul două mii douăzeci
Un profet va fi sacrificat.
Un popă va spune ceva neimportant:
Bărbaţii vor râde, femeile vor plânge.
Iisus Christos a fost posibil doar altădat'."

Strofă dintr-un cântec folk francez din anii '80, secolul XX

Ţineţi minte celebra sintagmă a lui André Malraux? „Secolul XXI va fi spiritual sau nu va fi deloc." Aceasta a devenit lozinca de bază a umaniştilor, literaţilor, moraliştilor de la sfârşitul secolului XX. Să fie chiar aşa? Comparaţi această sintagmă celebră cu strofa menţionată mai sus. Această comparaţie poate fi interpretată în mai multe variante:

1. După cum au progresat stilul de viaţă şi nivelul civilizaţiei până în 2002, instinctele primare: agresivitatea şi violenţa, sexul şi reproducerea, lăcomia şi vanitatea, sunt forţele de bază ale evoluţiei comportamentului şi ambiţiilor majorităţii oamenilor şi nu spiritualitatea, ce atrage doar o minoritate.
2. Ceea ce vor spune unii „profeţi", conducători spirituali (care au existat întotdeauna) va fi crezut sau adoptat doar de o minoritate formată din cei frustraţi, hiperemotivi, tineri care provin din familii dezbinate, în căutare de afecţiune, femei sau fete părăsite, persoane singure în căutare de afecţiune, de siguranţă socială, cu alte cuvinte, se conturează domeniul sectelor, inclusiv al teroriştilor.
3. Majoritatea bărbaţilor au fost şi sunt în căutare de afirmare socială şi materială, cu sau fără muncă, pentru a obţine bani şi putere, dar şi satisfacerea orgoliului personal şi al familiei. Emoţiile au alt impact la bărbaţi, bineînţeles în funcţie de tipul psihologic, gradul de educaţie, vârsta etc.
4. Ultimul vers din cântecul mai sus citat este cel mai interesant. Aşa cum am menţionat mai înainte, omul de astăzi are aceleaşi gene, aceeaşi structură a creierului ca şi strămoşii lui de acum 30.000 de ani. Cum de au fost posibile secole de înălţare spirituală pretutindeni, din America de Sud până în Indonezia, pe parcursul cărora mii de oameni au zidit monumente şi piramide formidabile (care par astăzi clădite de extratereştri) în numele unor zeităţi sau mituri ilazorii? Cum de au fost posibile mişcări spirituale, în care credincioşii respectivi erau gata de sacrificii umane, de cruciade, de pogromuri. Pe scurt: mişcările spirituale iniţiate de Buddha, Iisus Christos sau Mahomed s-ar mai putea declanşa şi astăzi?

Răspunsul este dificil: aparent da şi nu. Fanatismul islamic, fundamentalist oferă un răspuns afirmativ, în care gândirea magică se combină perfect cu cea raţională. Cu alte cuvinte, aşa cum am arătat în capitolul 1 (figura 1.1.), întotdeauna a existat şi va supravieţui o minoritate (dependentă de zona geografică şi de gradul de educaţie şi cultură) capabilă de credinţă dusă până la fanatism, pentru care paranormalul este nedespărţit de normal.

După cum am menţionat cu câteva pagini mai înainte, ştiinţa nu poate explica, încă, pe deplin, inteligenţa şi toate procesele neurobiochimice ce au loc în creier în cursul gândirii. Gândirea este un proces în acelaşi timp foarte complex, rapid şi eficient. Şi astăzi, savanţii mai discută dacă animalele superioare posedă o „gândire primitivă", dar ştiu cu siguranţă că au emoţii şi acţionează mai ales sub impulsul instinctelor (câţi oameni nu au un comportament similar).

Cele 10 miliarde de neuroni din creierul uman sunt aşezate conform unor structuri (figura 3.1.), care posedă un anumit grad de specializare, pentru desfăşurarea şi reglarea proceselor biochimice, ce asigură funcţionarea optimă a organelor, membrelor, dar şi a gândirii. Neuronii din creier sunt legaţi între ei printr-o reţea extrem de complexă, reţelele neuronale cuprinzând mai mulţi nervi. Prin aparatura complexă, modernă, menţionată în pagina 84, a fost posibilă urmărirea traseului activării nervoase, a gândirii, pe om viu, în cursul unui anumit stimul (vizionare de imagini, amintiri, emoţii). Se poate astfel urmări ce zone din creier sunt activate în cursul procesului de gândire declanşat de o situaţie sau un obiect. Ceea ce este foarte greu imaginabil este că procesul de gândire cuprinde mii de neuroni, care sunt activaţi doar o mimie de secundă, suficient pentru a duce mai departe mesajul respectiv. Acest mesaj poate fi extraordinar de variat: de la senzaţii, la prelucrarea unei informaţii, la simboluri, gândire abstractă etc. Cum am putea înţelege complexitatea uriaşă a funcţionării creierului uman, dacă cele 10 miliarde de neuroni pot procesa mai mult de zece ori numărul lor, adică aproximativ 200 de miliarde de biţi de informaţie pe secundă! [11,77,99]

A devenit clar că mecanismul gândirii, chiar dacă durează o fracțiune de secundă, declanșează activarea mai multor zone din creier, implicând atât cortexul, dar și structurile evolutive mai vechi. Marea variație individuală evidentă la oameni se manifestă și în procesul de gândire. Unii gândesc mai încet, alții mai repede; la unii, gândirea cuprinde mai multe zone, iar la alții, circuitul activării nervoase este extrem de scurt. Mai intervin și alți factori: sexul, vârsta, gradul de cultură, unele „tipare" ancestrale, denumite de C.G. Jung „subconștientul colectiv sau arhetipuri" [57,58]. Evoluția omenirii în cursul timpului și-a spus cuvântul și pentru gândire; chiar pentru oamenii simpli, există mari diferențe în felul de a gândi, de exemplu al unui muncitor, care lucra la ridicarea unei piramide și al unuia contemporan, care folosește aparatura modernă în construcții. Pe unul îl mână credința, pe altul salariul.

Ce este atunci inteligența? Nu pare să existe o relație clară între greutatea creierului unui om și gradul de inteligență. Se pare că inteligența constă în calitatea activării traseelor nervoase, a rețelelor neuronale, a rapidității transmiterii influxului nervos, în eficiența implicării mai multor zone din creier, în analiza prin comparație a informațiilor memorizate și evaluarea situației reale. Evident, procesul de gândire este foarte complex și nu poate fi, încă, măsurat și evaluat. Dacă mai introducem în studiu și mecanismul transmiterii informațiilor, activări nervoase de-a lungul rețelei de neuroni, prin intermediul neurotransmițătorilor chimici (noradrenalina, serotonina, dopamina), înțelegerea procesului de gândire devine extrem de dificilă, justificând investițiile enorme din cercetarea modernă [5,43,77,99].

În 1996, psihologul american Daniel Goleman a publicat o carte devenită imediat celebră, intitulată „Inteligența emoțională" [42]. Scrisă într-un stil atractiv, pentru înțelesul tuturor, Goleman (autor cu o îndelungată practică medicală și jurnalistică) impune termenul de inteligență emoțională, în sensul capacității de a lua decizii corecte, de a gândi realist în momentul unor emoții, al unor situații decisive pentru viitorul persoanei respective. Cum gândirea are loc prin implicarea ambelor emisfere cerebrale, prin antrenarea zonelor mai vechi (sistemul limbic) alături de cele noi (cortex), devine evidentă importanța acestui tip de inteligență pentru reușita în carieră sau pentru a gândi corect, realist, în general. Deci, pe lângă inteligența nativă, influențată de educație și de gradul de cultură, mai intervine și controlul emoțiilor [76].

Nu trebuie să fii psiholog calificat pentru a realiza importanța inteligenței, a gradului de cultură și educație, a controlului emoțiilor în evaluarea credinței în Dumnezeu, în superstiții și mituri sau în paranormal. Evaluarea apariției unui fenomen paranormal (de exemplu, o viziune colectivă) nu este deloc ușoară pentru autorități. Dacă în cursul Evului Mediu un denunț era suficient pentru condamnarea unei pretinse vrăjitoare, astăzi, evaluarea unei vindecări pe cale spirituală (în urma unui pelerinaj la Lourdes) sau a întâlnirii cu extratereștrii este o problemă dificilă pentru Biserică sau autorități. În cazul unor persoane cu grad mare de emotivitate sau labilitate psihică, apariția unei fantome sau a unui extraterestru se înscrie în domeniul halucinațiilor vizuale sau auditive, explicabile științific. Mai dificilă este însă evaluarea mărturiilor unor oameni normali, mai ales politiști, cercetători sau preoți. Și mai greu este cazul unor halucinații colective sau individuale menționate în tot cursul istoriei omenirii, deja amintite în capitolele 1.3. și 3.2.

În procesul gândirii, care are loc în creierul fiecărui om, intervin, în funcție de subiect sau de situație, atât cortexul, deci partea conștientă, dar și memoria, receptionarea senzațiilor din corp și din mediul înconjurător, împreună cu așa-zisul subconștient, probabil localizat în zonele mai vechi, așa cum este sistemul limbic, inclusiv memoria emoțională. Predominarea gândirii raționale sau a celei iraționale diferă enorm de la om la om și chiar la aceeași persoană, în funcție de situație, vârstă și starea sănătății. După cum am mai menționat, deși mecanismul gândirii este același, altfel gândeau oamenii acum 5000 de ani comparativ cu cei de astăzi. Atunci se gândea predominant sub influența puținei culturi și a emoțiilor inerente unei societăți primitive, violente, bigote.

Fiecare om poate gândi atât rațional, cât și irațional, predominarea unui anumit mod depinzând de mai mulți factori, cum sunt gradul de cultură, sexul, vârsta, starea sănătății etc. Esențială, din punctul nostru de vedere, pare să fie o cumulare de factori subiectivi (mai sus menționați), dar și obiectivi, cum sunt epoca istorică, regiunea geografică, mediul în care trăim. Existența acestor factori subiectivi și obiectivi pare să explice marea diversitate în felul de a gândi al oamenilor, deși structura creierului și mecanismele neurochimice sunt aceleași, păstrându-se neschimbate de cel puțin 100.000 de ani. Încă acum o sută de ani, americanul William James, unul dintre pionerii psihologiei, a subliniat fuziunea extraordinară a conștientului și subconștientului. Psihicul nostru formează o singură unitate integrată, reacționând în interesul supraviețuirii organismului [37,57,77,102].

Una dintre marile întrebări, la care Știința încă nu poate răspunde satisfăcător, este legată de esența inteligenței. Dacă avem aceeași structură a creierului și aceleași mecanisme neurochimice, dacă toți avem 10 miliarde de neuroni, cum de unii sunt mai deștepți, cum de unii pot crede în

paranormal şi alţii nu. Este credinţa în paranormal legată de inteligenţă? Răspuns dificil. De exemplu, scriitorul Conan Doyle, creatorul detectivului Sherlock Holmes, un om inteligent, desigur, credea cu înverşunare în fantome, spirite şi zâne.

Se pare că din cele 10 miliarde de neuroni, marea majoritate a oamenilor nu foloseşte pentru a gândi decât doar 3-5%; greu de măsurat. S-a demonstrat că, începând din tinereţe, omul „pierde" aproximativ o mie de neuroni pe zi; de fapt, devin nefuncţionali prin lipsa utilizării. Copii abandonaţi, lipsiţi de educaţie şi afecţiune, rămân într-o stare de stupiditate. La fel se întâmplă cu adulţi ţinuţi în izolare, întemniţaţi în condiţii vitrege sau care au suferit o spălare a creierului.

3.4. SPĂLAREA CREIERULUI ŞI... PARANORMALUL

În februarie 2001, canalul de televiziune Discovery a transmis un documentar extrem de incitant şi în acelaşi timp terifiant, intitulat „Controlul minţii". Documentarul prezenta doar câteva aspecte ale cursei dintre serviciile secrete americane şi sovietice pentru spălarea creierului, adică distrugerea personalităţii înnăscute şi înlocuirea cu una nouă, dirijată, dispusă să creadă şi să execute orbeşte orice ordin. Spălarea creierului este visul de mii de ani al dictatorilor, comandanţilor militari, conducătorilor de culte şi secte, mai nou al unor politicieni fără scrupule. În realitate, „nimic nou sub soare" putem spune, diferă doar metodele şi eficacitatea tratamentelor în cursul istoriei.

Sintagma „spălarea creierului" a fost introdusă de americani, în urma studierii tratamentului la care au fost supuşi prizonierii aliaţi în cursul războiului din anii '50 cu Coreea de Nord, cu „consultarea" unor specialişti din URSS şi China. Începând cu anii '70, SUA şi-au dat seama că rămân în urmă faţă de sovietici în domeniul spălării creierului, cu scopul creării unor roboţi umani, dispuşi să creadă orice şi să execute orice ordin. La alarmarea americanilor a contribuit şi o carte remarcabilă, care ar fi trebuit în limba română intitulată „Descoperiri psihice în spatele cortinei de fier" scrisă de Sheila Ostrander şi Lynn Schroeder, dar care a fost tradusă la noi cu alt titlu, neinspirat, menţionat mai devreme [79]. Americanii au înţeles că sovieticii şi aliaţii lor aveau o experienţă remarcabilă în domeniul vast al paranormalului, concretizat prin zeci de institute şi asociaţii secrete, subvenţionate de stat, care efectuau experimente pe deţinuţi politici fără a fi preocupaţi de probleme de etică sau deontologie. Sovieticii au continuat cercetările asupra aplicării radiaţiilor electromagnetice cu frecvenţe şi tensiuni în limite largi (vezi capitolul 4.3.).

Sovieticii efectuau experimente de telepatie, radiestezie, alături de tehnici variate de spălare a creierului, în timp ce oficial duceau campanii de condamnare a paranormalului, alternând totuşi cu apariţia unor articole de popularizare acceptate. Se pare că sovieticii dispuneau de peste o sută de instituţii ultrasecrete specializate în tehnici de spălare a creierului, lăsând „în vedere" doar câteva, care se ocupau de studiul viselor, bioenergiei, telekineziei etc. Experimentele sovietice şi americane în domeniul spălării creierului nu formează scopul lucrării de faţă, mai ales că acest subiect a mai fost dezbătut în unele cărţi [16,21,80].

Documentarul realizat de canalul Discovery a menţionat doar în treacăt un fapt real, înfricoşător: spălarea creierului a existat din cele mai vechi timpuri ale omenirii, variind doar scopurile şi... tehnicile de realizare. S-au folosit tehnici psihice de persuasiune, de sugestie, dar şi chirurgicale (folosite de sovietici, chinezi şi americani), însă mai ales substanţe cu proprietăţi halucinogene, de variate tipuri: haşiş, mescalină, amfetamine, LSD etc. După cum le arată şi numele, aceste substanţe acţionează la nivelul sinapselor neuronale, înlocuind sau influenţând mecanismul transmiterii informaţiilor prin intermediul neurotransmiţătorilor, cum sunt dopamina şi serotonina, cu care drogurile au structuri chimice înrudite. Substanţele halucinogene produc nu numai noi senzaţii vizuale şi auditive, dar le influenţează şi pe cele existente, normale, dându-le o strălucire, o intensitate amplificată. Descrierile celor care au consumat substanţe halucinogene sunt atât de impresionante, încât un mare număr de oameni de ştiinţă, începând cu Sigmund Freud sau scriitori cum au fost Guy de Maupassant, Baudelaire, J. Cocteau sau, mai recent, Aldous Huxley, Michael Crichton, J. Castaneda etc. le-au studiat pe ei înşişi.

Fără îndoială că oamenii primitivi, împinşi de foame, au consumat plante cu proprietăţi halucinogene, fapt valabil pentru toate continentele. Şamanii din nordul Europei şi al Asiei, cât şi vrăjitorii din America, din Africa şi Oceania au ajuns să le cunoască, dar mai ales să ştie concentraţia eficientă, neletală. Spălarea creierului prin substanţe halucinogene este cea mai eficientă, rapidă şi utilizabilă metodă pentru mase mari de oameni simpli, ce pot fi astfel controlaţi, pentru a-i face să creadă în mituri, în porunci divine, justificând sclavia, masacrele sau sacrificiile; mai nou, de ceva timp, s-a ţesut umbra terorismului sinucigaş.

Alcaloizii din ergotul de secară (o ciupercă microscopică) au contaminat făina de secară, larg utilizată în Evul Mediu, producând halucinaţii în masă. Istoricii au demonstrat că valul de isterie contra vrăjitoarelor ce a cuprins localitatea Salem de pe coasta estică a Statelor Unite s-a datorat infestării cu aceşti alcaloizi existenţi în pâinea de secară.

Ucigaşii trimişi în misiuni, membri ai sectei asasinilor din Arabia Evului Mediu, foloseau haşiş. Popoarele din America centrală şi sudică (aztecii, incaşii) foloseau intens halucinogene, atât în războaie, dar mai ales în cazul sacrificiilor în masă ale prizonierilor sau sclavilor, uneori mii de oameni fiind omorâţi deodată.

Halucinaţiile pot apărea nu numai prin folosirea substanţelor halucinogene, dar şi prin intoxicaţii cu dioxid de carbon, în cursul unor dansuri efectuate timp îndelungat, sau prin inhalaţii cu fumul unor plante, aşa cum se obişnuia în antichitate pentru ghicit (divinaţie); putem menţiona oracolul din Delphi [53,68,70].

Spălarea creierului este în realitate un proces mult mai complex şi mai extins, dacă ne referim la scop: ştergerea personalităţii anterioare, inclusiv a memoriei şi judecăţii logice şi înlocuirea cu o schemă nouă, imaginativă, nereală, dar atât de puternică încât determină schimbarea stilului de viaţă. Psihologia modernă cunoaşte nenumărate cazuri când, în urma unei emoţii puternice determinate de un şoc, accident, viol, de o halucinaţie etc., persoanele afectate şi-au schimbat complet viaţa, caracterul, devenind membre ale unor secte sau înfiinţând secte, crezând că sunt „alese", mergând la ghicitori sau bioterapeuţi, căzând de obicei victime şarlatanilor.

Până acum, am admis spălarea creierului, fie impusă de conducători, preoţi, spioni, conducători de secte, fie intervenită în urma unei emoţii puternice, când are loc o „autospălare a creierului", impusă din interior. Iată, de exemplu, ce se poate întâmpla în zilele noastre: trecerea în mileniul trei pe dată de 1 ianuarie 2000, (de fapt, corect era să se petreacă în 2001), a prilejuit un spectacol uriaş, în toată lumea, pe care îl ţinem toţi minte. Zvonul intrării în funcţie pe acea dată a unui virus, capabil să şteargă toate bazele de date din computere, nu ne-a marcat. În schimb, în SUA, ţara în care economia şi siguranţa statului sunt dirijate prin calculatoare, acest zvon a creat panică, astfel că, în timp ce Rusia a cheltuit 4 milioane USD pentru evitarea „căderii" sistemului militar de computere, în SUA, aceste pregătiri au costat 4 miliarde USD, iar pe întreg ansamblul SUA, suma cheltuită a fost de 100 miliarde.

Bineînţeles că în final s-a dovedit că virusul Y2K era un bluf. Dar isteria ce a cuprins SUA a inclus şi exemple de autospălare a creierului. Încă din 1997, familia Bruce şi Dianna Eckhart, cu fata lor de 12 ani, Danielle, din localitatea Lisbon, statul Ohio, şi-au construit un adăpost prevăzut cu rezerve de hrană, apă, s-au instruit în medicina elementară, şi-au convertit economiile în monede de aur, iar televizoarele şi computerul erau alimentate cu acumulatori. Era clar pentru ei: virusul Y2K sau însuşi anul 2000 va marca sfârşitul lumii. Bruce Eckhart este de meserie tehnician-informatician, altfel, aparent normal. El a monitorizat (împreună cu o echipă a unei reţele TV), eventualele perturbări computaţionale din insula Kiribati (primul petec de pământ intrat în anul 2000), apoi din insula Guam.

Aceasta nu a fost singurul caz; în SUA au mai existat încă aproximativ o mie de oameni care s-au refugiat în peşteri sau în pivniţe cu alimente şi bani sub formă de monede. Tot în cazul isteriei provocate în SUA din cauza virusului Y2K, Karen Anderson din Tennessee a difuzat pe Internet o broşură cu sfaturi pentru evitarea catastrofei anului 2000; numai în SUA au mai apărut 20 de cărţi şi broşuri cu sfaturi pentru a supravieţui după 1 ianuarie 2000. Jerry Falwell, doctor în teologie, a vândut cu 25 USD o casetă video cu îndrumări şi rugăciuni. Acestea sunt doar câteva exemple.

Astfel de spaime au mai avut loc în cursul istoriei omenirii, la fiecare început de secol sau de mileniu, cuprinzând mase mari de oameni, care se refugiau în biserici, aşteptând sfârşitul lumii. Câte secte n-au aşteptat la o anumită dată acest eveniment! Am insistat asupra exemplului creat de zvonul despre virusul informatic Y2K pentru a ilustra puterea sugestiei şi autosugestiei, ce pot duce la pierderea controlului gândirii logice. Spre deosebire de cei 14 sectanţi fundamentalişti creştini ce voiau să se sinucidă la Betleem la începutul mileniului (expulzaţi rapid de autorităţile israeliene), exemplele prezentate mai sus se referă la informaticieni şi tehnicieni de computere, aparent echilibraţi. Oricum, persoanele cu emotivitate mare, bigote, cu probleme familiale şi afective sunt cele mai expuse sugestiei şi spălării creierului. Astfel de indivizi pot crede în minuni şi în paranormal, dar se şi pot ruga cu ardoare; din rândurile lor se pot recruta mediumuri, bioenergeticieni, tămăduitori, dar şi sectanţi.

3.5. STĂRILE ALTERATE ALE CONŞTIINŢEI

Este o parte dintre mediumuri, vraci şi tămăduitori mai mult sau mai puţin bolnavă mintal? Iată o întrebare veche de când lumea. Mircea Eliade, ilustrul profesor de istoria religiilor de la Universitatea din Chicago, a lansat această întrebare în mai multe cărţi [29,30] şi tot aşa au făcut alţi iluştri specialişti cum au fost G. Fraser, J. Dodds, Margaret Mead ş.a. În ciuda noilor studii din domeniul fiziopatologiei creierului, pentru această întrebare nu s-a formulat vreo concluzie clară, satisfăcătoare.

După cum au arătat specialiştii mai sus citaţi, populaţiile primitive (probabil toate, în vechime) au tratat cu o oarecare veneraţie şi teamă pe

semenii lor bolnavi mintal, crezându-i posedați de spirite (zei). După cum au menționat experții mai sus-numiți, mulți dintre șamani, vrăjitori și tămăduitori au fost mai mult sau mai puțin nevropați, iar utilizarea drogurilor la diverse ceremonii probabil că accentua accesele și alte forme de manifestare. Chiar și vechii greci, cel mai rațional popor din antichitate, admiteau că bolnavii mintal sunt posedați sau „chemați" și mulți dintre ei erau folosiți în divinație sau în oracole. Oricum, oamenii bolnavi mintal, în diferite grade, erau izolați, dar nu persecutați sau uciși.

Arheologii au găsit multe cranii de oameni primitivi, prezentând câte o gaură, care fusese executată, în mod evident, când persoana era încă în viață. Explicația cea mai plauzibilă pare să fie o încercare de a trata nebunia prin „evacuarea" spiritelor ce îl „posedau" pe pacient.

Se pare că tot biserica creștină a schimbat radical această atitudine, deși Iisus Christos a spus că „fericiți cei săraci cu duhul, căci a lor este împărăția cerurilor". Așa cum am amintit în capitolul 1, biserica catolică, în lupta pentru stârpirea ereziei și sectelor, a avut de a face cu mulți nevropați și schizofrenici, acuzând sau nu halucinații vizuale și auditive, interpretate drept posedări de către diavol. Cazuri de isterie în masă induse prin zvonuri sau alte metode de spălare a creierului, folosirea unor halucinogene accidentale (ergot din secară) au accelerat marginalizarea și arderea pe rug a numeroșilor nevropați din Europa, în secolele XIV-XVII.

Înțelegerea situației nevropaților, schizofrenicilor și a altor bolnavi mintal a început de-abia la sfârșitul secolului al XIX-lea, datorită studiilor lui Charcot, Bleuler și, mai ales, ale lui Sigmund Freud. Atât Freud, cât mai ales fostul său discipol C.G. Jung, au fost atrași de fenomenele paranormale, descoperind la multe mediumuri simptome de nevroză. Tot ei au emis ipoteza, acum larg acceptată, conform căreia telepatia ar fi fost un mijloc ancestral de comunicare, pierdut de majoritatea oamenilor de azi.

Tratamentul bolilor mintale a fost întotdeauna privit cu groază și/sau neîncredere. Metodele vechi cuprindeau cămașa de forță (imobilizare), dușuri reci, electroșoc sau operații chirurgicale (extirparea lobului frontal), ultima magistral descrisă de Ken Kesey în „Zbor deasupra unui cuib de cuci". Metoda psihanalitică, introdusă de Sigmund Freud, a fost cea mai umană, aplicabilă însă la stări mai „blânde", cum sunt depresia, anxietatea, anorexia sau unele boli psihosomatice [36,37].

Revoluționarea tratamentului bolilor mintale a avut loc începând cu anii '50, o dată cu implicarea neurochimiei, neuropsihofarmacologiei. Introducerea medicamentului numit clorpromazină și a unor benzodiazepine (Diazepam) a „golit" paturile din spitalele de specialitate. Era și timpul...

deoarece industrializarea și competitivitatea lumii moderne - așa cum a prezis acum 70 de ani vestitul medic Alexis Carrel („Omul, ființă necunoscută") vor avea drept efect secundar creșterea labilității afective, a violenței și a frecvenței bolilor mintale. Mai mult, prin creștereu frecvenței pacienților cu boli mintale, a devenit imperios necesară o clasificare a acestora, fapt destul de greu de realizat. Psihiatrii, neurologii și psihologii nu „vorbeau" aceeași limbă științifică, de fapt nu recunoșteau anumite teorii și ipoteze, încă mult dezbătute.

A trebuit însă, din considerente pragmatice și terapeutice să se admită nu numai existența unor anumite stări patologice; (de exemplu, nimeni nu mai folosește astăzi termenul de „isterie", larg utilizat de Freud, fiind înlocuit de „nevroză"). Numeroasele studii clinice au trebuit să admită prezența copleșitoare a unor stări la granița dintre normal și patologic. Anxietatea, depresia și bulimia/anorexia nu sunt la început stări patologice, analizele de laborator fiind normale. La fel este cazul așa-zișelor boli psihosomatice, foarte variate ca manifestare, descoperite de Freud, dar magistral descrise ulterior de Thure von Uexkull [107] și alții.

Datele din tabelul 3.1. sunt foarte elocvente; majoritatea „pacienților" reprezintă mai mult de un sfert din populația celei mai puternice țări din lume. În al doilea rând, o cincime din populația SUA suferă de dezechilibre mentale, reversibile și tratabile, atât prin metode psihanalitice (și înrudite), dar mai ales prin medicamente adecvate. Nu au fost incluse în acest tabel epilepsia, bolile Alzheimer, Parkinson și câteva boli congenitale, degenerative. La foarte mulți pacienți cu dezechilibre mentale, apariția unor halucinații, fie în somn, fie în stare de trezie este destul de frecventă și se manifestă atât prin viziuni, dar și auditiv (voci interioare).

Tabelul 3.1. *Frecvența bolilor mintale în Statele Unite, după Institutul Național de Igienă Mentală, sondaj efectuat în 1990 și reprodus după Newsweek, 1996.*

Nr. crt.	Boala mintală	Număr (milioane)	Procent din populație
1	Anxietate, fobii, panică, obsesii	23,0	12,6%
2	Depresii, manii, distimii	17,4	9,5%
3	Tulburări cognitive severe	5,0	2,8%
4	Personalitate antisocială	2,7	1,5%
5	Schizofrenie	2,0	1,1%
6	Somatizări (hipocondrie)	0,4	0,2%
	TOTAL	50,5	27,7%

Schizofrenia este una dintre bolile mintale terifiante şi pacienţii păreau condamnaţi definitiv. Şi totuşi există şi excepţii. John Forbes Nash a fost bolnav de schizofrenie timp de 30 ani, dar a reuşit să termine Facultatea de Matematică din New York, să abordeze şi să publice lucrări de referinţă în teoria jocurilor, probleme din mecanica fluidelor şi cea cuantică. Acestea nu l-au împiedicat să creadă în comunicarea cu extratereştrii prin mesaje publicate în ziare. În 1994, J.F. Nash primeşte premiul Nobel pentru Economie, iar în 1990, la vârsta de 62 de ani, se vindecase de schizofrenie datorită noilor medicamente recent descoperite. Cazul lui Nash a fost imortalizat pe peliculă ulterior într-un film mult premiat.

Stările alterate ale conştiinţei constituie o sintagmă de dată recentă, menită a deosebi anumite stări psihice, ale unor oameni normali (sau numai aparent), conştienţi (parţial sau total) de existenţa unui fenomen paranormal sau a unor stări deosebite. Într-adevăr, fiecare om, cel puţin o dată în viaţă, a conştientizat sau a fost martor la astfel de stări. Marea majoritate fie că le-a trecut cu vederea, nu le-a dat atenţie, fie s-a temut de ridicol şi doar extrem de puţini au relatat şi altora. Această atitudine, aşa cum am remarcat la începutul acestui capitol, depinde de psihicul fiecăruia, de echilibrul psihic. În plus, faptul că nici Ştiinţa nu poate explica satisfăcător anumite fenomene paranormale determină un grad mare de incertitudine, amplificat şi de numărul mare de şarlatani, magicieni şi tămăduitori mincinoşi.

Astfel de stări modificate ale conştiinţei sunt destul de greu de definit, căci apariţia lor nu este previzibilă decât în cazul extazului şi al ceremonialurilor şamanilor şi vrăjitorilor aflaţi de cele mai multe ori sub influenţa drogurilor halucinogene. La persoane normale, astfel de stări pot apărea în timpul somnului prin vise sau coşmaruri, în somnolenţă ori transă hipnotică. Studii întreprinse în anii '90 au arătat că între 35-60% dintre persoanele normale interogate au avut cel puţin o dată în viaţă o experienţă ce poate fi catalogată drept „stări stranii ale conştiinţei" (SSC). I.P. Culianu le-a numit stări modificate ale conştiinţei, (SMC), menţionate în capitolul 2.1.

Astfel de stări sunt foarte greu de definit: senzaţii de pace interioară, de fuziune cu lumea exterioară, de armonie cu universul, astfel că S. Freud le-a denumit „sentiment oceanic", sintagmă sugerată de scriitorul Romain Roland, în sensul unui orizont fără limite. După dr. Yves Pelicier de la spitalul Necker din Paris, SSC pot fi recunoscute după trei criterii: pierderea noţiunii de timp, de limite ale propriului trup şi ale conştiinţei. SSC aduc o senzaţie de armonie, de beatitudine şi extaz. Ce poate declanşa o SSC? Cel mai des citate sunt emoţiile artistice în faţa unei capodopere, aşa cum resimt unii turişti la muzeele din Florenţa, senzaţii denumite „sindromul Stendhal". SSC mai pot apărea în cazuri de stres extrem, de iminenţă a morţii proprii sau a cuiva drag şi doar 5% în cazul unei rugăciuni intense în singurătate. Astfel de stări nu se uită uşor, marchează persoana respectivă, fiind reţinute în memoria emoţională. Pentru unii, SSC pot reprezenta o dovadă a existenţei lui Dumnezeu, a sufletului sau a vieţii de după moarte. Psihiatrul Jean Pierre Valla de la Universitatea Laval din Montreal a publicat în 1992 o carte, „Les états étranges de la Conscience", în care descrie 183 de experimente SSC relatate de 51 de persoane. Mecanismul neurochimic încă nu este cunoscut [6,25,34,41,88,98].

3.6. CONŞTIINŢA, SUBCONŞTIENTUL ŞI PERCEPŢIA SUBLIMINALĂ

Acum doi ani stăteam de vorbă cu doi vecini pe unul dintre bulevardele pline cu arbori ale Bucureştiului. La un moment dat, atenţia ne-a fost atrasă de un pui de cioară căzut din cuib, care se zbătea neputincios. În jurul lui zburau două ciori, probabil „părinţi", scoţând un fel de ţipete. Puiul s-a târât într-o direcţie greşită, spre stradă, şi rezultatul inevitabil s-a produs, sfârşind călcat de un autobuz. Cele două ciori adulte au mai zburat în jur câteva minute, după care au plecat şi nu au mai revenit. Aparent un fapt banal, iar comportamentul ciorilor adulte părea a sugera o conştientizare a dramei. Să fie chiar aşa?

În 2001 s-au publicat aproximativ patru studii efectuate la universităţi americane (New York, Emory, Miami) despre capacitatea delfinilor de a se... recunoaşte în oglindă. Testul de recunoaştere în oglindă a fost perfectat de profesorul Gordon Gallup de la Universitatea Albany şi demonstrează existenţa unui stadiu incipient al conştiinţei. Copiii îl îndeplinesc de-abia după 18-24 luni, dar mai este observabil la maimuţe, elefanţi şi papagali gri. Testul recunoaşterii în oglindă demonstrează începutul conştiinţei de sine, al introspecţiei şi empatiei. Delfinii pot recunoaşte şi interpreta corect privirea şi intenţiile oamenilor din jur, ba chiar comunica telepatic cu cei apropiaţi afectiv. Astfel de performanţe au fost confirmate şi în alte centre de cercetări engleze, americane şi ruseşti [17,78].

Dar ce este CONŞTIINŢA? Ştiaţi că nici în 2002 nu exista o definiţie satisfăcătoare pentru toţi, deşi această problemă s-a dezbătut încă din antichitate? Ştiaţi că adunând cărţile şi referatele despre conştiinţă s-ar putea înfiinţa o bibliotecă? De ce? Pentru că de definirea conştiinţei s-au ocupat încă din antichitate: filozofi, teologi, scriitori, biologi, medici, mai târziu psihologi, psihanalişti, iar în ultimii ani s-au implicat fizicieni, matematicieni şi informaticieni! De ce?

Pentru că, în primul rând, conştiinţa este subiectivă, individuală şi constituie un izvor inepuizabil de senzaţii, percepţii, emoţii şi păreri. Prin intermediul conştiinţei, noi „construim" lumea înconjurătoare. Dacă ne luăm după dicţionarele psihologice, **conştiinţa** este cunoaşterea imediată pe care o avem despre existenţă şi realitate; calităţile principale ale conştiinţei ar fi „atenţia" după Bergson, „percepţia" după Freud şi „starea de veghe" după Jung. Cu toată importanţa subiectului, îi vom acorda doar un spaţiu foarte limitat deşi este deosebit de controversat [18,36,45,77,92,106].

În primul rând, toţi cei care se ocupă de acest subiect dezbat încă următoarea problemă: conştiinţa este spirit sau materie? Platon susţinea că mintea este localizată în cap, că are o formă sferică, formă geometrică perfectă. Aristotel situa mintea în inimă, deoarece acest organ împinge sângele în corp. Descartes, în secolul al XVII-lea, a afirmat că mintea, chiar dacă este situată în cap, este imaterială şi complet independentă de corp. El a lansat celebrul dicton „Cogito, ergo sum" (Gândesc, deci exist).

În anii '90, „decada creierului", această problemă a revenit în actualitate, dar de această dată prin utilizarea arsenalului tehnicii de vârf, menţionată în capitolul 3.1. În 1995, profesorul Antonio Damasio, de la Universitatea din Iowa, SUA (o autoritate a neuroanatomiei) a publicat o carte celebră, „Descartes' Error", în care afirmă că mintea este creată de corp, în mod particular de către creier. Gândirea, conştiinţa sunt rezultatul unor procese fizico-chimice ce au loc în creier, aşa cum curcubeul este rezultatul interacţiunii dintre lumină şi picăturile de ploaie. Conştiinţa cuprinde atât senzaţiile din afara corpului (prin cele cinci simţuri), dar şi pe cele din corp: învăţarea, memoria, limbajul, emoţiile şi sentimentele etc. Este conştiinţa caracteristică omului? Depinde cine întreabă!

Sir Francis Crick a devenit celebru primind premiul Nobel pentru descifrarea structurii ADN (acidul dezoxiribonucleic, baza codului genetic), după care s-a mutat la Institutul Salk de Studii Biologice din San Diego, California. Acolo, împreună cu Cristof Koch de la faimosul Institut de Tehnologie din California, a abordat problema conştiinţei. Concluziile lor au fost publicate într-o carte devenită best-seller: „The Astonishing Hypothesis". „Ipoteza uimitoare" a lui Crick şi Koch era că studiul conştiinţei trebuie început de la structura şi funcţionarea neuronilor, componenta de bază a creierului, construindu-se modele asemănătoare transmiterii informaţiei genetice prin ADN. Numai aşa am putea explica senzaţia paradoxală a voinţei libere, a existenţei minţii fără corp, a sufletului [13,35,88,105].

În aprilie 1995 a avut loc o conferinţă internaţională la Tucson, Arizona, intitulată „Spre o bază ştiinţifică a conştiinţei", la care au participat peste 200 savanţi cu pregătiri variate, de la filozofi la fizicieni de mecanică cuantică. Dezbaterile au fost extrem de aprinse şi... bineînţeles nu s-a ajuns la nici o concluzie unanim admisă. Nici măcar nu s-a clarificat eterna dilemă: conştiinţa este caracteristică omului sau rudimente din aceasta există şi la... furnici? Cele mai spectaculoase intervenţii au fost ale chirurgilor, care au studiat leziuni întinse în creierul unor pacienţi profund afectaţi: de exemplu, unii răspund la un stimul vizual, pot prinde o minge, dar nu realizează ce au în mână! Evident, conştiinţa nu poate exista fără creier şi orice afectare a acestui organ determină modificări ale comportamentului, până la pierderea conştiinţei. Tot în acest domeniu se pot menţiona durerile pe care le resimt, câteodată, pacienţii care şi-au pierdut un membru, tocmai în membrul pierdut, senzaţia fiind datorată activării centrului respectiv din creier.

Dacă gândurile implică în realitate activarea unor reţele de neuroni, rezultatul final este o percepţie unificată a stimulului care a determinat senzaţiile respective. Profesorul Walter Freeman de la Universitatea Berkeley din California a descoperit că, în cursul unui proces de gândire, neuronii din diferite regiuni ale creierului oscilează simultan cu aceeaşi frecvenţă de aproximativ 40 de ori pe secundă, deci într-o perfectă sincronizare. Să fie aceasta o „fotografiere" a gândului? Specialiştii sunt încă de diverse păreri. Şi mai ciudate sunt experimentele pe oameni ale profesorului Benjamin Libet de la Universitatea din San Francisco: din motive medicale, pacienţii aveau implantaţi în creier microelectrozi. El a indus electroşocuri blânde atât prin electrozi, cât şi pe pielea pacienţilor. Aceştia au sesizat impulsurile electrice numai dacă au durat mai mult de 0,5 secunde. Când Libet a stimulat mai întâi electrozii din neuronii corticali, în mod paradoxal, pacienţii au simţit mai întâi pulsaţiile de pe piele.

Şi mai greu de interpretat au fost experienţele în care unor voluntari sănătoşi li s-au aplicat pe pielea capului electrozi legaţi de un electroencefalograf performant. Li s-a spus să decidă singuri când să-şi îndoaie un deget arătător. Voluntarilor le-a fost necesar un interval de 0,2 secunde să se decidă când vor îndoi degetul. Dar electroencefalograma a arătat că, de fapt, creierul lor a decis cu 0,3 secunde înainte când să facă gestul respectiv!

După cum a descris Francis Crick: „Ne este foarte greu să admitem că bucuriile şi necazurile noastre, dragostea, ambiţiile, amintirile, sensul propriu de existenţă, conştiinţa şi voinţa sunt în realitate un vast ansamblu de neuroni şi un complex «dans» al moleculelor asociate". În final a intervenit profesorul Michael Penrose de la Universitatea din Oxford, una dintre minţile formidabile ale fizicii contemporane. În două cărţi

celebre. „The Emperor's New Mind" din 1989 și „Shadows of the Mind" din 1995, Penrose afirmă că numai prin mecanică cuantică vom putea înțelege conștiința. După Penrose, conștiința este rezultatul modificărilor moleculare care au loc în microtubuli, o rețea submicroscopică de proteine tubulare, care formează un fel de schelet în toate celulele (inclusiv în neuroni). Acest „dans" subtil, infim (la nivel cuantic) nu poate fi înțeles de Știință la ora actuală. Profesorul Stuart Hamerhoff de la Universitatea din Tucson, Arizona, anestezist, a observat că în cursul unei operații în care se face anestezie generală, pacientul își pierde temporar conștiința în același timp cu blocarea mișcării electronilor prin rețeaua de microtubuli din creier.

De la începuturile statelor civilizate, acum 11.000 de ani, și până acum un secol, noțiunea de bază era sufletul, spiritul, adesea asociată cu mintea. La sfârșitul secolului XX, conștiința constituie centrul atenției atât științifice, cât și a opiniei publice, problema sufletului restrângându-se la domeniile religiei și la cel transcendental, metafizic. Aceste domenii sunt însă asaltate atât din exterior (cei care nu cred), dar și din interior (cei credincioși, care se confruntă cu noile realizări ale științei).

Timp de mii de ani, **somnul** a fost considerat ca o „odihnă a creierului", ca o stare opusă conștiinței, stării de veghe, active. Ba chiar, la multe popoare, s-a crezut că, în timpul somnului, sufletul poate părăsi corpul. Astăzi, se știe că somnul este determinat genetic, fiind o stare comună tuturor ființelor cu sânge cald. Dar ceea ce a intrigat omul încă de acum mii de ani a fost **visul**, o activitate asociată somnului, adesea plăcută, de multe ori terifiantă și întotdeauna producând nedumerire legată de posibilitatea realității celor visate. Nici astăzi, după mii de studii efectuate în instituții specializate, nu se poate afirma că știm totul despre somn și vise.

Centrul somnului pare să fie localizat în zona substanței reticulate situate în bulbul rahidian, formațiune arhaică, chiar la joncțiunea creierului cu șira spinării, deci controlând fluxul sanguin ce irigă creierul și implicit alternanța stare de veghe (conștiință activă) – somn. Dacă starea de veghe activă este dirijată de scoarța cerebrală (cortex), formația reticulată pare să joace un rol de „dispecer" (centru de control). Cercetări efectuate în anii '90 au arătat ca în producerea somnului, în reglarea ciclului stare de veghe – somn, intervin mai multe formațiuni situate la baza creierului, cum sunt: nucleii raphae dorsali, tuberomamilari, regiunea preoptică și nucleii suprachiasmatici (sediul orologiului intern). Într-adevăr, cortexul primește informații sub formă de senzații de la organele de simț (auz, miros, văz), deci specifice, dar și unele nespecifice, din întreg organismul, care ajung la cortex prin intermediul substanței reticulate.

La acest nivel se află „dispecerul", care permite trecerea spre cortex a mesajelor doar dacă au depășit un anumit prag de excitație. Prin urmare, în permanență, ajung în creier mesaje senzoriale din afara și din interiorul organismului, care însă sunt conștientizate de cortex numai după ce au trecut prin anumite „filtre", cum sunt formația reticulată, talamusul, hipotalamusul, astfel încât conștiința să nu fie încărcată decât cu informații utile supraviețuirii. Informațiile senzoriale privind buna funcționare a organelor vitale (plămâni, inimă, ficat etc.) sunt dirijate de sistemul nervos automat (SNA) sau vegetativ (figura 3.4.), deci nu de partea conștientă, funcțională a creierului.

Electroencefalograful inventat în anii '30 a reprezentat o mare cucerire pentru înțelegerea stărilor alternative veghe – somn, căci este măsurată activitatea electrică spontană a creierului. Traseele electroencefalografice (EEG) diferă semnificativ (pentru un specialist) între diferitele stări ale conștiinței. În figura 3.5., chiar pentru un nespecialist se pot observa diferențe între lipsa conștiinței (comă), diferite stadii ale somnului, somnolența și starea de veghe activă. Pentru înțelegerea traseelor EEG, a

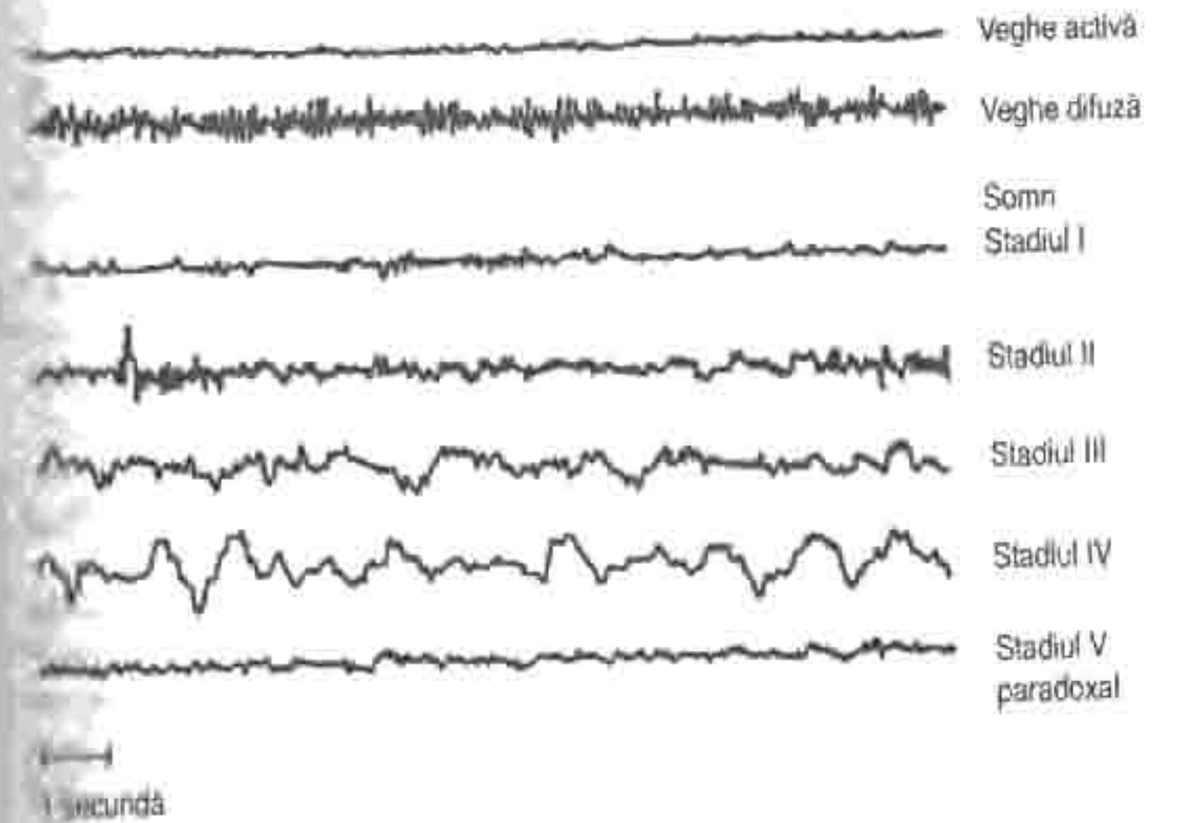

Fig. 3.5. *Traseele electroencefalografice care arată starea dominantă a activității nervoase superioare. Explicațiile pot fi găsite în tabelul alăturat.*

Tabelul 3.2. *Caracteristicile mai importante ale traseelor electroencefalografice (EEG)*

Nr. crt.	Numele stării	Frecvența (cicli/sec)	Trăsături
1	Activă, de veghe	Beta, 30 cps (16-40 cps)	Activitate obișnuită
2	Somnolență, relaxare	Alfa, 8-13 cps	Amplitudine mai ridicată
3	Somn lent	Theta, 5-7 cps	Reverie cu sau fără vise, halucinații, refulări
4	Somn ușor	Sigma, 12-15 cps	Unde de amplitudine mare alternând cu ritm ultrafent. modificări respiratorii
5	Somn profund	Delta, 2-4 cps	Pierderea stării de conștiință, scad temperatura și tensiunea arterială
6	Somn foarte profund	Delta, 0,5-5 cps	Somnul copilăriei, funcții vitale scăzute, relaxare musculară
7	Somn REM paradoxal	Asemănătoare beta	Somnul cu vise structurate, cu unde rapide și de amplitudine joasă

diferitelor faze ale somnului, a apariției viselor, au fost necesari peste 30 de ani de studii experimentale efectuate mai ales în SUA de profesorii N. Kleitman și W. Dement de la Universitatea din Chicago, M. Jouvet și R. Drucker-Colin de la Universitatea din Lyon și V.M. Kovalson din St. Petersburg. Datorită importanței acestor stări, înregistrate prin EEG, pentru înțelegerea viselor, relaxării și a halucinațiilor, vom insista puțin asupra lor.

Specialiștilor le-au trebuit ani de studii pentru a înțelege că fiecare individ are propriul ritm de somn, cele 7 cicluri alternând, fiecare ciclu (stare) având o durată între 60-90 minute în cursul unui somn de adult sănătos de aproximativ 7-8 ore. Toate aceste stări sunt deosebit de interesante nu numai teoretic, dar și practic. Stadiul de relaxare cu unde alfa este baza terapiei psihice și a antrenamentului de tip yoga, a biofeedback-ului și meditației transcendentale. [21,62,112]

Dar cel mai șocant lucru pentru specialiști a fost descoperirea somnului paradoxal tip REM (*rapid eye movement*) de către Nathaniel Kleitman și Azerinski de la Universitatea din Chicago în 1952. Acest tip de somn se caracterizează prin mișcări rapide ale ochilor (bineînțeles închiși), mici mișcări ale degetelor, ale picioarelor, feței. Stadiul paradoxal REM apare după unul de somn profund, așa că frecvența pulsului, respirației, tensiunii arteriale crește semnificativ în comparație cu stadiul anterior. Kleitman a observat că toți voluntarii sănătoși treziți în acest stadiu REM au relatat vise foarte recente, descrise în amănunt și oarecum organizate, structurate, spre deosebire de visele apărute în starea de somn lent, vag amintite și neorganizate.

Chiar pentru un nespecialist, numai parcurgerea sumară a acestor cunoștințe despre somn sugerează evident dificultățile savanților ce s-au dedicat studierii somnului și viselor. Păsările și mamiferele, mai ales omul, visează, numai că durata stadiilor respective variază enorm.

Visele înseamnă în primul rând o „descărcare" a psihicului de controlul conștient, deci a cortexului asupra formațiilor subcorticale și în final asupra subconștientului. Scăderea controlului conștiinței poate avea loc numai în perioada somnului, deși somnul are loc din alte cauze (inhibiții protectoare, refaceri metabolice, alternanța unor hormoni cum sunt melatonina, inductor de somn, și noradrenalina, declanșator al stării de veghe, ritmurile biologice celulare etc.). Visele pot fi provocate de:

- Surse interne: disfuncționalități ale unor organe, impresii recente sau mai vechi, tensiuni psihice;
- Surse externe prezente în momentul somnului, cum sunt zgomote, atingeri, lumini etc.

Visele pot fi **evocate**, adică rezultate prin descărcarea spontană a neuronilor din creier și reactivarea unor impresii, amintiri anterioare, cât și **provocate** de diferite senzații. De exemplu, visăm incendii când ne este sete, peisaje de iarnă când ne este frig, că suntem torturați când dormim în poziție incomodă etc. După Sigmund Freud, visul are și un caracter **adaptativ**, prin ocrotirea și perpetuarea somnului reparator, de eliberare de tensiunile psihice afective ce s-au creat în timpul zilei, de reorganizare informațională și funcțională. Se mai poate adăuga în acest sens o funcție tot adaptativă (dar neobligatorie pentru toată lumea), rezolutiv-creativă, ce apare la oamenii preocupați, obsedați de rezolvarea unei probleme: sunt descrise nenumărate cazuri de savanți sau artiști ce au găsit prin vise rezolvarea unor probleme obsedante. Cei obsedați patologic nu își rezolvă starea prin vise. În fine, chiar Freud nu exclude existența unei funcții premonitorii a viselor. Putem anticipa ce ni se va întâmpla printr-o „tălmăcire" corectă a acestora? (A se vedea în continuarea acestui subiect cap.5.4.)

Marii psihanaliști Freud și Jung (când erau prieteni) își povesteau dimineața visele, încercând să deslușească o posibilă semnificație. Această preocupare există de la începuturile istoriei, dar a rămas doar o sursă de îmbogățire și de șarlatanie. Institutele psihice secrete existente în Uniunea Sovietică au înregistrat zeci de mii de vise tot în speranța găsirii unei semnificații. Chiar și astăzi, orice librărie are pe rafturi cel puțin o carte

de tălmăcire a viselor. **Fiecare om are propria organizare onirică**, în care apar vise din infinite surse externe şi interne, amintiri aparent uitate, impresii neluate în seamă (şi totuşi memorizate), unele mici tulburări funcţionale, metabolice, iar, după Freud, pot apărea dorinţe refulate, neîmplinite, uitate aparent, frustrări.

Somnolenţa care ne cuprinde când vrem să dormim este de fapt o stare de relaxare, mult dorită în tehnicile de reducere a stresului, a tensiunii psihice, şi se caracterizează prin trasee EEG de tip alfa (tabel 3.2.), pe care, cu antrenament, ni le putem imagina şi... ne putem relaxa (metoda feedback). Când o persoană adoarme, traseele alfa însoţite de mişcări lente ale globilor oculari tind să dispară, fiind înlocuite cu undele theta de amplitudine mai joasă, perioadă ce durează între 5-10 minute. Cercetările profesorului Thomas Budzynski, psiholog, devenit mai târziu director al Institutului pentru tehnica biofeedback-ului din Denver, Colorado au dus la o concluzie practică: în acest stadiu de somnolenţă se pot aplica, cu beneficii, tratamente psihice ale unor blocaje afective, psihosomatice, crize de personalitate etc. [34,37,62].

Tot în această stare, cu ajutorul unui magnetofon adaptat, se pot învăţa limbi străine mult mai uşor. Această tehnică, a învăţării prin somn, numită **hipnopedie**, se pare botezată astfel de scriitorul Aldous Huxley, a fost larg aplicată, dar în final, mai restrânsă practic, deoarece nu este universal valabilă. În plus, mai apar probleme... cerebrale. Astfel, în stare de veghe activă, predomină funcţional emisfera stângă, specializată în gândire şi mai puţin sensibilă la stimuli externi.

Când un individ este într-o stare de excitaţie intensă, necontrolabilă (emoţie puternică) va domina activarea emisferei drepte, la fel ca şi în stări de oboseală şi somnolenţă. Emisfera dreaptă analizează mesajele cu conţinut afectiv, pe când o vorbire monotonă activează emisfera stângă. Budzynski a trebuit să ţină seama de succesiunea stărilor de activare a emisferelor cerebrale, fiind necesare corecţii de intensitate a mesajelor şi de alternanţă a căştilor.

În decursul evoluţiei organismelor (ne întoarcem din nou la Darwin), supravieţuirea lor depindea de intensitatea şi rapiditatea cu care răspundeau la pericole. Cum aproximativ 70% din informaţiile despre lumea exterioară ne parvin pe cale vizuală, nu este de mirare că această zonă optică s-a sensibilizat. Creierul unui om adormit percepe schimbări de temperatură, anumite intensităţi ale sunetelor şi mirosurilor. Prin asociere neuronală, o excitaţie sonoră sau olfactivă devine o variaţie a semnalelor optice, percepute ca simboluri, imagini. De aceea, mesajele subliminale (foarte slabe, la limita sensibilităţii) sunt percepute în vis ca simboluri vizuale, imagini... codificate. În final, descifrarea viselor exprimate prin simboluri este o... decodificare, pe care nu oricine o poate realiza, dacă într-adevăr există o semnificaţie.

În ciuda tuturor reticenţelor, adesea superficiale sau în necunoaştere de cauză, medicul vienez Sigmund Freud (1856-1939), întemeietorul psihanalizei, a fost socotit de revista americană *Time*, a doua personalitate a secolului XX (după A. Einstein). Freud a avut curajul, bazat pe studii şi experienţă clinică, să demonstreze lumii existenţa subconştientului, spărgând astfel tiparele morale pline de ipocrizie, sedimentate în Europa în cursul a două mii de ani.

Freud a arătat că pe lângă activitatea conştientă, raţională, omul este supus şi impulsurilor, dorinţelor provenite din instincte, din frustrările provocate de tensiunile psihice afective. Dorinţele nerealizate, frustrările, emoţiile înăbuşite nu se uită, ci sunt memorate în subconştient, de unde... cârtesc tocmai când nu te aştepţi şi sub o altă formă, neprevăzută: bâlbâială, gafe, ticuri, boli psihosomatice etc. Dar aceste dorinţe refulate, frustrări şi tensiuni psihice se pot manifesta, cel mai frecvent (şi poate aceasta este calea normală)... prin vise, folosind limbajul simbolurilor sau cel al manifestărilor somatice (de la bâlbâială la boli ce nu răspund la tratament medicamentos).

Iată un exemplu devenit clasic: o femeie singură în jur de 55 de ani avea drept companie un căţeluş. Moartea accidentală a acestui căţel a determinat o reacţie dramatică şi neprevăzută a femeii, până atunci echilibrată, aceasta refuzând să se alimenteze. Dusă la spital, pacienta se dezbracă de toate hainele şi fuge noaptea pe stradă, în plină iarnă, murind îngheţată [107].

S. Freud a fost şocat de nenumărate exemple clinice, ce puneau în evidenţă faptul că un eveniment aparent minor poate declanşa o reacţie neprevăzută, mult amplificată a comportamentului psihic. Freud a explicat sugestiv astfel de reacţii amplificate prin schema A din figura 3.6. Un stimul minor (dar important pentru o persoană) va declanşa o activare emoţională a subconştientului, după care, sub formă mult amplificată, va domina comportamentul conştient, raţional (până atunci). Dar ce este subconştientul, noţiune atât de discutată, controversată, şi în final acceptată până şi de omul de pe stradă. **Subconştientul** nu are definiţii unanim acceptate, dar după unele dicţionare de psihologie, ar fi conştiinţa obscură, inconştienţa, formată din amintiri aparent uitate, frustrări ale unor dorinţe, idealuri neîmplinite şi legate mai ales de memoria emoţională, afectivă. În goliciunea discuţiilor interminabile, subconştientul este acelaşi cu **inconştientul** admis de alţii. Nici o mare descoperire nu a stârnit atâtea

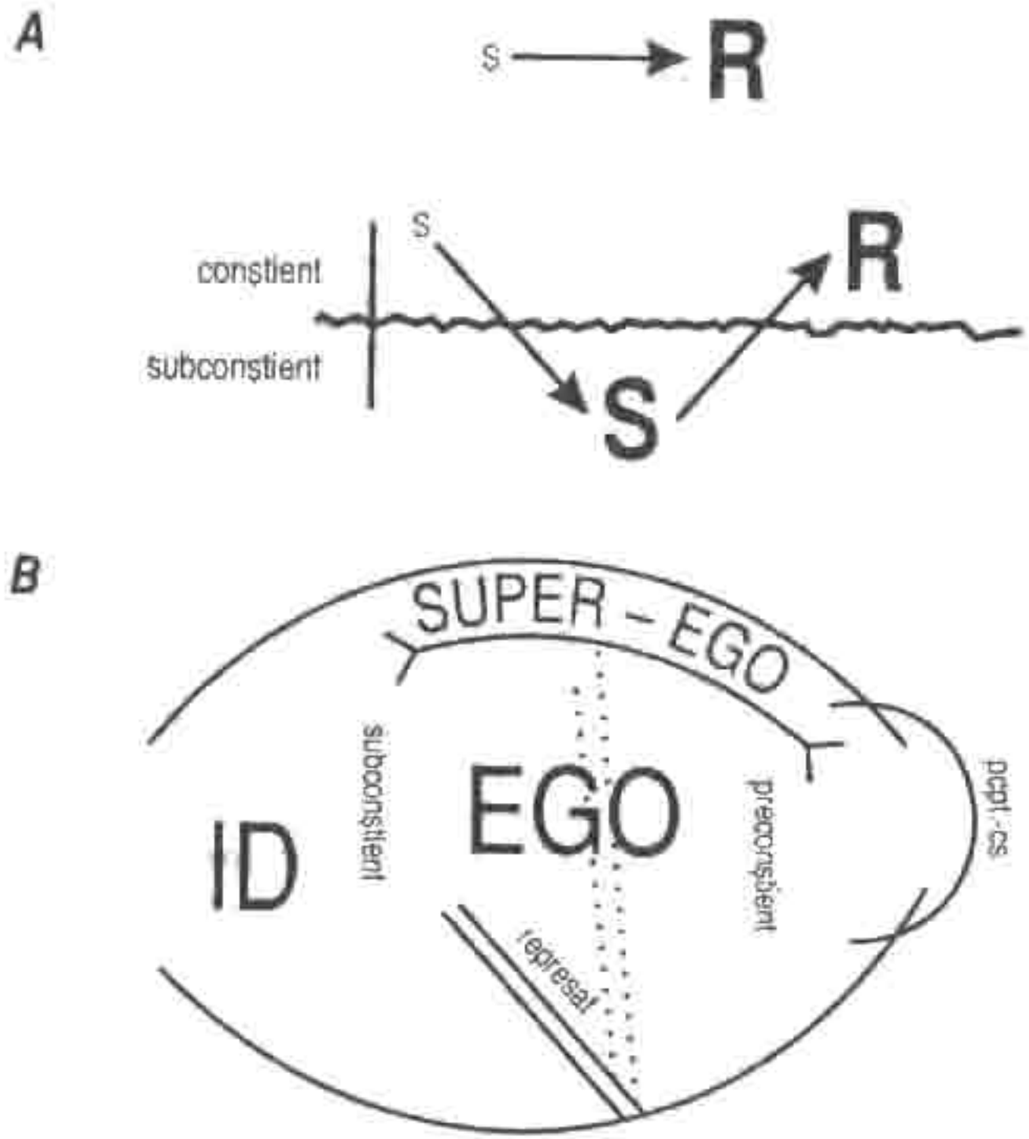

Fig. 3.6. *Schema structurii psihicului uman, după S. Freud. În A. se arată că un stimul(s) produce un răspuns (R) al organismului, dar care trece și prin subconștient (S). În B se prezintă principalele componente: Id, Ego, Superego. Esențiale sunt mărimea apreciabilă a părții subconștiente și multiplele interacțiuni.*

controverse, discuții aprinse între psihologi, medici, în care s-au implicat cu entuziasm preoți, politicieni, scriitori, artiști, filosofi și chiar fizicieni.

La al treilea Congres Internațional de Psihologie din 1896, de la Munchen, un eminent psiholog, Theodor Lipps a declarat că: „subconștientul nu este o chestiune a psihologiei, ci este chiar baza vieții psihice, ce poate fi reprezentată ca un lanț de munți, ale căror vârfuri răsar în conștient, dar al căror fundament enorm se găsește în adâncul mării (în adâncimile

inconștientului psihic)." O schemă sugestivă a acestei imagini este redată în figura 3.6. A. Freud a intuit genial rolul uriaș al subconștientului și a modificat neîncetat acest model. De fapt, el a preluat unele sugestii în acest domeniu ale unor predecesori psihologi și medici (Charcot, E. Hartmann, F. Myers, G. Fechner), ale unor fiziologi, cum a fost Helmuth Helholtz, și chiar ale unor scriitori ca Dostoievski, Gogol, Ibsen sau filozofi ca Schopenhauer și Nietzsche.

Faptul că Freud a atribuit vieții sexuale neîmplinite un mare rol a determinat un val de denigrare, în care protagoniști au fost psihologi de frunte ai vremii respective, cum au fost Wilhelm Wundt și William James. Utilizarea metodei psihanalitice, ca tratament cu oarecare succese, a contribuit și mai mult la controversele existente. În plus, doi mari psihanaliști, deveniți celebri, Carl Gustav Jung și Albert Adler au devenit disidenți, acceptând subconștientul, dar modificându-i conținutul [56,57].

După nenumărate completări, schema psihicului uman, întocmită de Freud, arată așa cum este reprezentată în figura 3.6.B. Aceasta, publicată în „New Introductory Lectures on Psychoanalysis", în 1933, este cea mai completă și necesită unele explicații:

Din figura 3.6. B, a reieșit că baza psihicului uman este partea subconștientă (deci partea de sub apă a icebergului), pe când componenta conștientă este doar vârful ce apare din mare. Între cele două mari componente, se găsește o zonă, neclar delimitată, numită **preconștient**. Astfel, s-au statuat componentele:

- ID, care corespunde subconștientului descris mai sus. Id-ul reprezintă psihicul compus din instincte primare, care ascultă de principiul plăcerii-neplăcerii (pedepsei). Ca orice animal, id-ul caută satisfacerea instinctelor care îi produc plăcere și evită sau fuge de ce este periculos sau îi oferă neplăcere. Id-ul nu distinge realul de fantezie, nu are morală și determină un comportament instinctiv, primitiv și brutal. Cunoașteți oameni dominați total de id?
- EGO, SINELE, este compus dintr-o parte a subconștientului și alta a preconștientului (deci parțial conștientă); este logic, analizează situațiile, gândește realistic, discriminând experiența trecută de situația prezentă. Ego-ul acționează conform principiului realității și se formează în primii ani de viață, în urma experienței și educației primite.
- SUPEREGO este ansamblul de interdicții morale, de asemenea parțial inconștient – parțial conștient. În acest compartiment se încadrează credința religioasă, principiile morale, estetice, culturale.

În final, EU-ul sau personalitatea individuală rezultă din ansamblul celor trei componente:

- realitatea fizică, biologică, individul (ego); realitatea pasiunilor, emoţiilor şi instinctelor (id) şi principiile morale, sociale, religioase, artistice (superego). **Rolul principal al eului este de a asigura un echilibru psihic, comportamental, între aceste componente.** Prin urmare, un om echilibrat ştie să îşi controleze impulsurile izvorâte din subconştient şi să acţioneze conform intereselor, motivaţiilor şi principiilor morale, sociale.

După Freud, **anxietatea**, adică o frică fără ţintă, o nesiguranţă ce duce la nevroze, rezultă din dezechilibrul dintre cele trei componente ale eului.

Cu cât o persoană este mai educată, cu atât principiile morale, sociale, etice devin mai înrădăcinate, deci trec în partea subconştientă a eului [36,37].

Cu cât un individ este mai puţin educat, cu atât eul lui este în mai mare măsură dominat de id, acţionând după instinctele primare, fiind capabil de orice. Pentru fiecare, amploarea componentelor principale (id, ego şi superego) este rezultatul experienţei, educaţiei şi a receptivităţii individuale.

Ce a rămas unanim admis din teoriile lui Freud? Depinde de cine întreabă şi unde vrea să ajungă! Teoriile lui Freud au stârnit interpretări ipocrite şi moraliste, au reuşit să creeze un lung şir de adepţi; vrând-nevrând, însă, comunitatea ştiinţifică a recunoscut existenţa subconştientului, a puterii impulsurilor, instinctelor şi a emoţiilor în general.

Majoritatea neurologilor şi a psihiatrilor atribuie subconştientului o localizare subcorticală, în special în zona diencefalului, ce cuprinde sistemul limbic, talamusul şi hipotalamusul (figurile 3.1 şi 3.3). Aceste formaţiuni sau zone din creier primesc informaţii din afara şi din interiorul organismului, triază şi trimit mesajele pentru o analiză raţională spre scoarţa cerebrală, devenind astfel conştientizate.

Iată însă că Freud începe să-şi ia revanşa! În 8 octombrie 1998, prestigioasa revistă engleză *Nature*, o garanţie a corectitudinii ştiinţifice, a publicat un articol despre existenţa subconştientului demonstrată prin folosirea unei aparaturi performante. Autorul demonstraţiei este neurologul Stanislas Dehaene de la instituţia specializată franceză INSERM; uneltele au fost nişte electroencefalografe performante, pe capul voluntarului sănătos fiind conectaţi 128 de electrozi. Ca şi în cazul experimentelor lui Libet, Dehaene a putut înregistra diferenţe de 43 milisecunde între „gând" şi acţiune. Persoana voluntară trebuia să apese pe câte un buton aflat la fiecare mână, alternativ, în funcţie de diverse numere afişate pe un ecran. Or, subconştientul poate diferenţia alegerea butonului dacă voluntarului i se afişează timp de 43 milisecunde un alt număr.

Conştiinţa poate reacţiona la imagini ce durează cel puţin 200 de milisecunde şi dă comenzi după 500 de milisecunde. Ca şi în cazul experimentelor lui Libet, reiese că „subconştientul primeşte un mesaj subliminal înaintea conştientului (cortexului), care nu-l sesizează decât după un anumit prag de intensitate şi durată". Acest experiment confirmă alte studii, cum ar fi traseul producerii unei emoţii, descris în figura 3.3., în care informaţia receptionată de un organ de simţ ajunge mai întâi la talamus (componentă a subconştientului) după care mesajul este trimis pentru analizare spre cortex.

O altă demonstraţie, mai directă, a activării subconştientului înaintea conştientului (cortexului), a fost cea a profesorului R. Ledroux de la Institutul Rockefeler din New York, care a demonstrat că la animale şi, din păcate, şi la unii oameni needucaţi, traseul emoţiilor nu mai ajunge la cortex pentru o analiză raţională (care ar necesita 300-500 milisecunde, exagerate pentru supravieţuire), ci de la talamus trece spre sistemul limbic, declanşând emoţia, activarea SNA şi un răspuns al organismului: luptă sau fugă sau în cazul unor oameni needucaţi, brutali... crimă! [64,68].

Percepţia subliminală constă tocmai în receptionarea de către subconştient a unor semnale, imagini, sunete... aflate sub pragul de sesizare, de sensibilitate a simţurilor noastre. Deci percepţia subliminală se adresează direct subconştientului. Realizarea imaginilor subliminale este cunoscută ştiinţific şi tehnic de peste zece ani, rămânând o curiozitate, până când au intrat în „seamă" oamenii de afaceri şi psihologii specializaţi în publicitate (care nu-şi pierd timpul cu discuţii sterile). Ei au sesizat importanţa „publicitară" a subconştientului. În diferite locuri publice (englezii au folosit marele aeroport londonez Heathrow) se expun printre imagini banale şi proiecţii publicitare subliminale. Subconştientul percepe aceste mesaje, le memorizează mai mult sau mai puţin... Şi, după câteva zile, când vrei să cumperi un detergent, îl alegi tocmai pe cel ce ţi-a fost indus în acest sens.

Existenţa subconştientului, demonstrată ştiinţific, este esenţială înţelegerii fenomenelor paranormale. Lumea fenomenelor paranormale reale sau imaginate, a credinţei religioase, misticii aparţine domeniului subconştientului. Se poate afirma că paranormalul acţionează asupra noastră prin intermediul subconştientului.

3.7. HALUCINAŢIILE

În acest capitol, am mai menţionat halucinaţiile de două ori, tratând mai ales aspectul ştiinţific. Importanţa halucinaţiilor este însă atât de mare pentru înţelegerea fenomenelor paranormale, încât merită un loc

aparte. În plus, în toate cărțile de psihologie, halucinațiile sunt doar menționate în treacăt, la partea dedicată patologiei; doar dicționarele de psihologie (formă mult mai răspândită) acordă fraze explicative.

Halucinațiile sunt percepții senzoriale false, ce apar fără prezența unui stimul optic sau sonor recognoscibil. Dacă ținem seama de existența celor cinci simțuri (cu receptorii respectivi, inclusiv nervii), se pot distinge halucinații vizuale, auditive, tactile și olfactive, cele mai frecvente fiind primele două. În psihiatrie, felul halucinației ar putea indica boala respectivă. În mod normal, se consideră că persoanele sănătoase, echilibrate, nu au halucinații, decât foarte rar, sub forma unor coșmaruri în vise sau sub influența alcoolului (când, poate, văd dublu).

O dată cu strângerea unor date suplimentare și adoptarea unor atitudini mai realiste, lipsite de prejudecăți, s-a admis că și unele persoane sănătoase pot avea rareori halucinații. În stare de hipnoză, prin sugestie, se pot induce halucinații la majoritatea subiecților. Pentru a complica și mai mult înțelegerea (și așa foarte încurcată), s-au diferențiat alte categorii de halucinații, cum sunt fantasmele și aparițiile. Institutul specializat în sondaje, Gallup, a realizat o investigație cu privire la apariții (ale Fecioarei Maria sau ale unor decedați).

În Anglia, 9% dintre persoanele întrebate au recunoscut că au văzut fantasme; în Islanda, acest număr este de 14%, pe când în statul Virginia, SUA, cifra corespunzătoare este de 17%.

Halucinațiile, sub diverse forme, fac parte din categoria stărilor modificate ale conștiinței (SMC-SSC), evenimente psihice deja discutate anterior (3.5.) Savanții au trebuit să introducă noțiunea de SMC tocmai pentru a include diferite stări vag definite, cu atât mai mult cu cât nici asupra conștiinței nu există o unanimitate de păreri (vezi 3.6.). Este drept că până acum 15-20 de ani se admitea că halucinații pot avea doar psihopații, iar la cei sănătoși, echilibrați, astfel de stări pot fi rar induse prin alcool și prin folosirea drogurilor halucinogene.

Studiul șamanismului, al călugărilor, yoghinilor, membrilor unor secte a lărgit numărul celor care au sau au avut halucinații. În această categorie trebuie adăugați și misticii. MISTICA înseamnă iluminare pe cale spirituală, noțiune mult discutată, care include: tăcerea, neconstrângerea, iubirea și cunoașterea vizionară. Toți misticii iudei, creștini și musulmani, precum și yoghinii au relatat despre voci interioare și fantasme; la fel, mulți sfinți.

Scriitori ca Gustave Meyrink, D. H. Lawrence, J. B. Beresford, Honoré de Balzac au consacrat acestei teme unele cărți. Cunoașterea prin experiențe mistice, extatice, a fost larg răspândită prin șamani, personaje care au existat la toate popoarele și care erau aparent sănătoși. Marele psiholog C. G. Jung a avut o revelație citind traducerea lui Richard Wilhelm a unui text de yoga chinez de acum 2000 de ani, intitulat „Taina florii de aur", dedicat experiențelor de extaz mistic pentru cunoaștere filozofică. Filozoful Henri Bergson, în „Les deux sources de la morale et de la religion" recunoaște superioritatea Orientului în cunoașterea spirituală pe calea extazului mistic. La acestea mai pot fi adăugate „Viziunea despre lume a gândirtorilor indieni" a cunoscutului medic și filosof Albert Schweitzer și „Experiența conștiinței cosmice" scrisă de Richard M. Bucke, în care sunt descrise experiențe de extaz mistic, pline de halucinații vizuale, voci interioare și de senzația dezvăluirii unor taine profunde. Etapa finală a extazului mistic este „unio mystica", a unirii cu Divinitatea. Întoarcerea la viața normală îl lasă pe cel care a efectuat o „călătorie extatică" epuizat și de multe ori fără a putea descrie viziunile avute [21,30,55,97,111].

Trebuie menționat că aproape toate cărțile sacre ale religiilor lumii, cum sunt: Tao De Jing, Upanișadele, Biblia și Coranul, cărțile sufice (arabe) și hassidice (iudaice) abundă de extaz mistic. O renaștere hassidică a avut loc în secolul XX prin intelectuali și artiști cum sunt: pictorul Marc Chagall, filozofii B. M. Levin, Elie Wiesel și... musicaluri cum sunt *The Fiddler on Roof* și *Porgy and Bess*. O religie tipic mistică este budismul, cu aproape 1 miliard de adepți.

Ca în cazul oricărui fenomen spiritual, domeniul halucinațiilor a avut și „șarlatani". Se știe că preoții egipteni provocau apariții și fantasme prin combinații de oglinzi și fumul unor plante. În Evul Mediu și Renaștere, oglinzile au fost larg răspândite pentru a produce viziuni și apariții. O descriere științifică, bine documentată a oglinzilor magice a fost tradusă și în limba română: este „Oglinda" binecunoscutului Jurgis Baltrusaitis.

În cazul unei singure persoane, prin izolare, concentrare, meditație se poate ajunge la stări extatice, după un antrenament de lungă durată. Calea folosirii drogurilor halucinogene, este mult mai accesibilă, veche de când lumea și folosită de vrăjitori și șamani sau de tinerii drogați din zilele noastre. Deși metodele de producere a extazului diferă substanțial, mecanismul biochimic final este același, implicând dopamina.

Mai dificil de explicat este cazul halucinațiilor colective sau al emoțiilor colective, subiect deja menționat în capitolul 1.3. Și mase numeroase de oameni pot avea viziuni, fie prin intermediul unor mari emoții, fie prin consum de halucinogeni.

Larg folosită în filmele contemporane este tema viziunilor, halucinațiilor receptionate doar de unul sau unii subiecți, în timp ce alte persoane prezente nu observă nimic. Dar cel mai dificil caz, care a dat de furcă

polițiștilor din toată lumea, este cel al persoanelor care au văzut (sau au fost răpiți de) „omuleții verzi" din OZN-uri. Este un fapt real sau o halucinație? (A se vedea în continuare capitolul 5.7.)

În cazul unui singur om care vede, aude sau simte „ceva", implicarea unei halucinații este explicația cea mai comodă. În cazul OZN-urilor, care au fost văzute de mai mulți oameni prezenți în același loc, printre ei fiind chiar oficiali (polițiști, avocați sau soldați), existența unor halucinații colective este adesea invocată, deși științific este mai greu de explicat. Și totuși, halucinații colective au existat și vor exista.

Un alt caz de halucinații colective sunt demonstrațiile fachirilor: oameni care urcă pe o frânghie atârnată de nimic sau levitațiile. Plutirea unui om la o distanță de 0,5-2 m înălțime a fost menționată în toate cărțile religioase creștine. Sfântul Joseph de Copertino (1603-1663), în stare de extaz mistic, manifesta levitații în prezența călugărilor franciscani. Vestitul mediu englez Daniel D. Home (1833-1886) făcea deseori levitație în cursul demonstrațiilor de fachirism, prestidigitație, spiritism și alte forme de FPN. La fel călugărul canonizat Padre Pio (cap.2.2.).

În numărul din 6 iunie 1936 al revistei *Illustrated London News* au apărut fotografii înfățișând demonstrațiile de levitație ale yoghinului Subbayah Pullavar în fața a 150 de persoane, inclusiv a ziaristului P. Y. Plunkett. În zilele noastre, levitații în fața unor martori au făcut Uri Geller și americanul David Blaine, acesta din urmă efectuând o asemenea demonstrație într-o noapte din mai, 1976, transmisă prin televiziune. Și vestitul prestidigitator David Copperfield poate produce demonstrații de levitație în fața unui public.

Se pare că în zilele noastre, levitația este o problemă ce ține de domeniul prestidigitației.

4. VIBRAŢII, FORŢE VITALE ŞI BIOCÂMPURI

4.1. EXISTĂ FORŢE VITALE?

Cine este familiarizat cât de cât cu literatura şi domeniul paranormal sau ezoteric nu se poate să nu fi sesizat menţionarea permanentă a unor forţe vitale, biocâmpuri sau radiaţii de origine necunoscută. Sursele acestor vibraţii sau/şi forţe par să izvorască atât din corpul uman, dar mai ales din afară, fiind de origine cosmică sau divină. Aşa susţin şi cărţile sacre ale omenirii scrise acum 2-3000 de ani. Cu timpul, până şi „teoreticienii" paranormalului s-au încurcat, atât în denumirea acestor vibraţii (forţe), cât şi asupra originii sau intensităţii lor. Nu trebuie să ştii în ziua de azi mecanică cuantică ca să intuieşti că vibraţiile provin de la o sursă energetică ce emite radiaţii, caracterizate de o anumită cantitate de energie, un număr de oscilaţii pe secundă, o lungime de undă şi un anumit câmp, unde îşi exercită forţa respectivă.

Deci, în final, după unii, fenomenele paranormale, ar necesita energie(-ii) specială(-e) necunoscută(-e). Să fie chiar aşa? Să existe astfel de energie încă necunoscută ştiinţei?

Tabelul 4.1. *Diferite denumiri date forţei vitale generatoare de FPN*

Denumire	Originea	Denumire	Originea
Ankah	Egiptul antic	Magnetism animal	Mesmer
Forţa eterică	Radiestezişti	Organon	W. Reich
Arunquiltha	Aborigeni austral.	Energie bioplasmatică	Şcoala sovietică
Gana	America de Sud	Forţa odică	K. von Reichenbach
Energie psihotronică	Şcoala Cehă	Energie subtilă	W. Collinge
Ki	Japonia	Bioenergie	Diferite şcoli
Mana	Polinezia	Prana	India
Pneuma	Grecia antică	Qi (chi)	China

Se mai cunosc denumiri locale: Manitou, M'gbe, Mulungu, Ntoro, Oki, Tane, Ton, Wakan etc.

Din tabelul 4.1., rezultă evident persistența de-a lungul istoriei, pretutindeni, a unei anumite forțe vitale, sub diferite denumiri. Până și producătorii de filme de la Hollywood au introdus în filmele științifico-fantastice sintagma: „May the Force be with you" (Forța să fie cu tine) ca o binecuvântare. Să fie înlocuită oare universala urare: „Dumnezeu să te binecuvânteze sau Dumnezeu să fie cu tine!" Sună mai ezoteric!

Energia vitală (sub orice denumire) pare să fie responsabilă de 80% din FPN, în special fiind implicată în telepatie, hipnoză, clarviziune, radiestezie, aure, efect Kirlian, spirite și fantome, ba chiar și în astrologie și divinație. Comparați cu tabelul 1.1., ca să observați ce a mai rămas din FPN. Desigur, există oameni care pot susține o distincție între forța divină și cea vitală sau chiar între diferitele denumiri. În primul rând, trebuie stabilită sursa acestei (acestor) forțe vitale. Și acum, surprize!

În primul rând, toți „teoreticienii" admit o sursă divină, care poate fi de la Dumnezeu sau de origine cosmică, universală (după budiști). Numai că această „sursă", forță vitală ar fi sesizată doar de cei predestinați, inițiați, credincioși și numai după un „antrenament" sau „inițiere".

În același timp, conform cărților sacre, în orice om există și o „sursă" interioară (probabil și la unele animale superioare), care zace nefolosită la majoritatea oamenilor sau care intervine fără cunoștința lor. Ignorarea forței vitale și comiterea de păcate încarcă „Karma" fiecăruia, influențându-l în „viețile" ce le va avea de parcurs. În acest sens, cine vrea să fie introdus în domeniul ezoteric, al FPN, se trezește într-o confuzie: prea multe forțe cosmice, vitale, interioare, biocâmpuri etc. Așa cum am menționat în istoria paranormalului (capitolul 1.2. și 1.4.), cercetarea FPN în a doua jumătate a secolului XX a implicat mai mulți fizicieni și ingineri, iar aplicațiile militare au introdus o „tehnicizare" a studiului paranormalului.

Faza psihotronică a cercetării FPN presupune introducerea de aparatură pentru măsurarea „dotării" celor cu capacități extrasenzoriale (CES), a „producerii forței vitale", dar și a receptării acesteia. Cum de domeniul FPN se ocupă un mare număr de oameni, înzestrați sau șarlatani, cinstiți și curioși până la naivitate și bigotism, pentru a fi în pas cu Știința, toți au împrumutat un limbaj cu termeni tehnici, în care, citându-se unii pe alții, se folosesc noțiuni științifice și tehnologice fără a fi înțelese. Dacă mai intervin citate din cărți sacre sau de popularizare, va rezulta o confuzie, tipică pseudo-științei. Deviza jurnalismului american, dornic de senzațional „Publicul înghite orice", devine lege în domeniul paranormalului. Așa se face că, pretutindeni, mai ales în România, apar cărți și articole confuze,

neoriginale sau fanteziste, amestec de citate din cărți vechi, desuete, cuprinzând anumite noțiuni științifice neînțelese și selecționate arbitrar.

4.2. OMUL ȘI IMPACTUL RADIAȚIILOR

Omul, ca toate organismele, trăiește într-o lume în care abundă radiații și particule din diferite surse, cu structuri, intensități și efecte biologice complexe și variate. Or, viața se caracterizează prin procese continue de producere, absorbție, transfer și transport al diferitelor forme de energie. Undele de radiații cu energii variate interacționează între ele sau cu substanțele cu care vin în contact; impactul poate fi sesizabil sau nu, dacă radiațiile sunt de energie mică și nepenetrante. Poate tocmai interacțiunile complexe dintre radiații cu câmpurile lor, impactul cu materia sau cu organismele contribuie la neexplicarea satisfăcătoare a FPN, mai ales la confuzia asupra energiilor, radiațiilor și biocâmpurilor. De fapt, toate radiațiile acționează într-un fel asupra vieții.

Soarele este sursa principală de energie a vieții pe pământ, fiind zeificat sau idolatrizat de toate popoarele. Soarele produce o gamă largă de radiații, unde și particule. Se pot menționa: radiații nepenetrante (radiometrice, infraroșii, luminoase), penetrante (ultraviolete-UV, X-Roentgen, gama), și componenta corpusculară: particule elementare (electroni, protoni, neutroni), nucleee atomice de heliu, deuteriu, tritiu și atomi liberi de He. Abia în anii '90, în urma trimiterii unor sonde spațiale (Soho, Ulysse), structura soarelui a devenit și mai clară: în timp ce nucleul are temperaturi în jur de 15 milioane de °C, zona radiativă are 5 milioane °C, suprafața externă 6000°C, iar coroana externă posedă temperaturi în jur de 1 milion °C. Sub scoarța lichidă, topită, a soarelui, în interior, până la o adâncime de 20.000 km există curenți de gaze arzând (alizee), care se mișcă circular, influențând rotația soarelui. Când activitatea solară este maximă, apare un vânt solar extern, care deplasează componenta corpusculară cu viteze între 300-2000 km/sec. Activitatea solară este ciclică, de aproximativ 11 ani, iar apariția petelor și erupțiilor solare perturbă echilibrul dinamic electromagnetic de pe Pământ. Furtunile magnetice de la suprafața Pământului sunt mult influențate de petele solare [91].

Unele studii au indicat o corelație între petele solare, furtunile magnetice și agravarea evoluției unor boli, cum sunt tuberculoza, hipertensiunea și, mai ales, reumatismul. Celebra epidemie mondială de gripă din 1918 a coincis cu o activitate solară maximă. Mai mult, ciclul de înmulțire-stingere al lăcustelor distrugătoare este de 11 ani și coincide cu activitatea solară maximă. Radiația solară variază în funcție de ciclul zi/noapte,

anotimpul și anul respectiv, influențând mai ales concentrația de ioni mici (mai mare noaptea) și UV-lumină vizibilă (mai mare la amiază). Ciclul zi/noapte influențează mult comportamentul uman (și animal) în țările nordice, lunga noapte polară situându-se la originea multor depresii, anxietăți, iritabilități nervoase, tratabile prin expunere la lumina artificială. Adorarea soarelui a mai avut și un efect indirect: frica de întuneric, atât de răspândită și care a influențat mult mitologiile de pretutindeni [8,30,57]. La nivelul suprafeței pământului ajung doar aproximativ 30% din radiația termică solară. La nivelul suprafeței pământului, 59% din radiațiile solare sunt în domeniul infraroșu, 40% în vizibil și doar 1% în UV. Cea mai mare parte este reflectată de nori și retrimisă în stratosferă, iar o bună parte este absorbită de vaporii de apă.

Lumina naturală este un factor esențial în păstrarea sănătății. Fotonii, din care este compusă lumina, influențează direct activitatea unor glande endocrine, cum sunt hipofiza și glanda pineală (epifiza), cât și procesele metabolice ce au loc pe/în piele: de exemplu, sinteza vitaminei D. Tot lumina reglează bioritmurile, așa-zisul ceas biologic, localizat în nucleii suprachiasmatici din creierul vechi – diencefal.

Studii științifice au loc pentru verificarea unor relații posibile între frecvența expunerii la soare și apariția cancerului de piele și ovarian. Prin mecanisme endocrine, lumina influențează și imunitatea, procesele metabolice, dar mai ales buna desfășurare a activității nervoase. Speologul Michel Siffre a stat, ca voluntar, trei luni într-o peșteră (dar dotat cu tot confortul modern), de aceea nici nu a fost afectat psihic. În mod surprinzător, Siffre și-a păstrat bioritmurile, apreciind aproximativ timpul și perioadele normale de somn.

Noaptea influențează toate viețuitoarele, atât plantele, cât și animalele sau omul. Încă din timpurile străvechi, noaptea a favorizat agresivitatea naturală a omului. Noaptea, de asemenea, a favorizat dragostea, creativitatea artistică și intelectuală, dar nu în egală măsură. Visele și coșmarurile care au loc mai ales noaptea au mărit senzația de frică existentă în cazul multor oameni, mai ales copii, bătrâni și singuratici. Majoritatea actelor agresive au loc noaptea. Și tot noaptea apar fenomenele paranormale!

Radiațiile cosmice sunt compuse din radiații electromagnetice și particule de protoni (90%), nucleе de He, elemente ușoare și grele cu un spectru energetic foarte larg. Fluxul radiațiilor cosmice scade la o intensitate mare a vântului solar. La ciocnirea radiațiilor cosmice și solare cu atomii și ionii din componența atmosferei au loc reacții secundare fotochimice și chimice. Structura atmosferei este prezentată în figura 4.1. Complexitatea structurii atmosferei devine și mai dificil de înțeles

prin existența centurilor de radiații, prin interferența câmpurilor electric și magnetic ale pământului. Existența unui strat de ozon la aproximativ 300 km asigură o protecție față de radiațiile UV, care ar fi distrus organismele mari, și permite astfel existența vieții pe pământ.

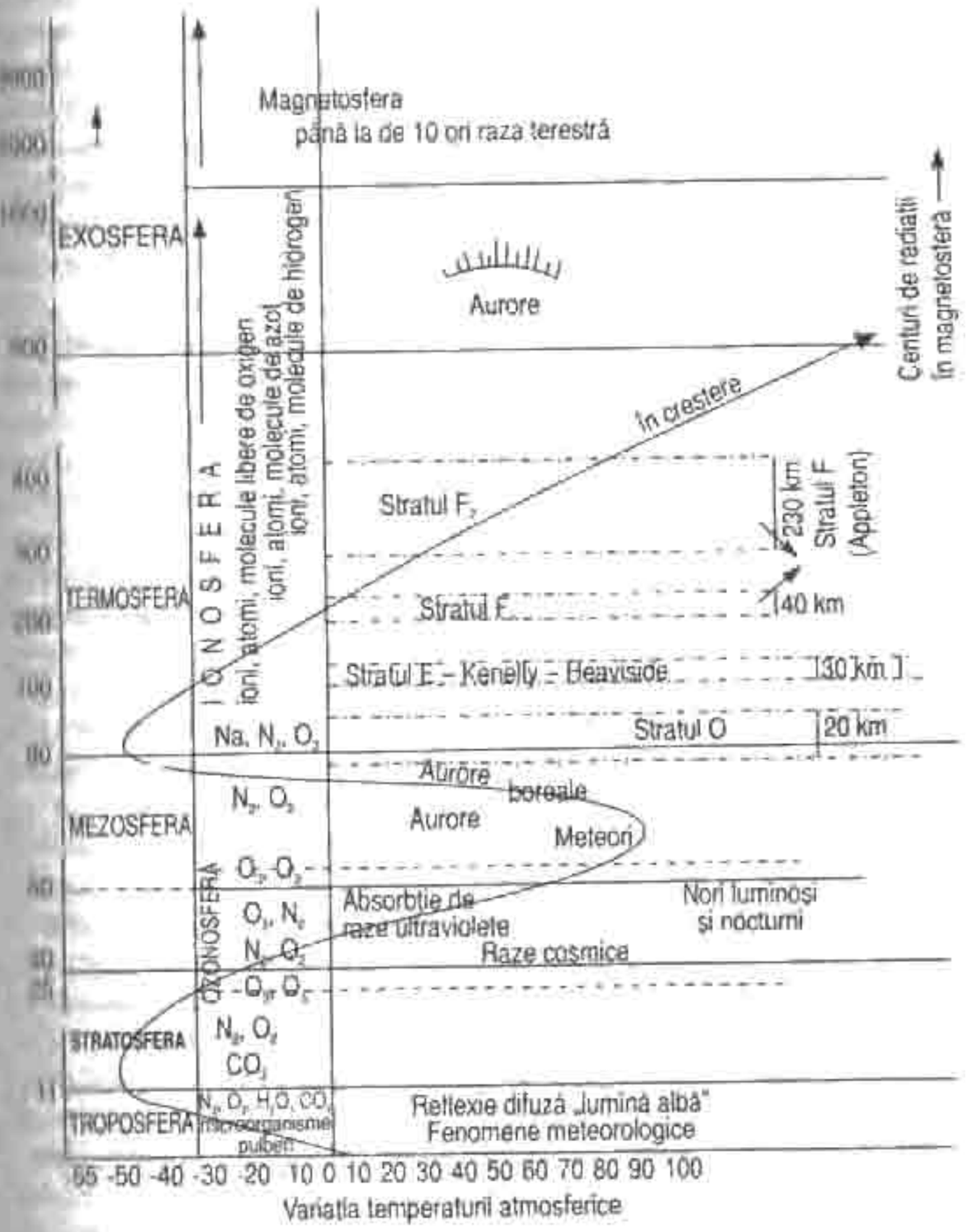

Structura atmosferei terestre și principalele componente.

Prin răspândirea unor substanțe poluante (fluorocarboni) în atmosferă prin reacții fotochimice, s-au creat găuri mari în stratul de ozon, mai ales deasupra celor doi poli, fapt ce are consecințe grave, printre care și creșterea frecvenței cancerului de piele (melanom) indus de radiațiile UV. Intensitatea câmpului electric variază mult în spațiul cosmic față de nivelul atmosferic.

Radiațiile solare și cele cosmice influențează mult metabolismul uman și animal. Organismul uman se simte mult mai bine într-o concentrație mai mare de ioni negativi – ca după ploaie. În schimb, o concentrație mare de ioni pozitivi (praf, ceață, smog) induce modificări respiratorii, circulatorii și de comportament. Scăderea presiunii atmosferice afectează țesuturile inflamate și bolnavii de reumatism. Insectele, în special, sunt și mai sensibile la variațiile presiunii atmosferice și, probabil, la ioni pozitivi [78].

Depresiile, anxietatea sau așa-zisa „tristețe de iarnă" pot fi tratate și cu generatoare de ioni negativi. Cazuri celebre de meteosensibilitate pot fi citate: Goethe, J.J. Rousseau, F. Nietzsche, Alex. Dumas etc.

Biometeorologia este o știință încă nouă (mai ales în România). Din cauza marilor variații individuale, predomină observații empirice și puține studii științifice. În primul rând, este cunoscută sensibilitatea organismului primăvara, datorită regimului alimentar, apare o recrudescență a ulcerului gastric, anemiilor, bolilor respiratorii și de piele. Din contră, tulburările psihice sunt favorizate toamna și iarna. Înnorările modifică atât presiunea atmosferică, conținutul în ioni, dar și echilibrul termic, influențând circulația sanguină, tensiunea arterială și ritmurile circadiene, dar nu în egală măsură la toți oamenii. Vremea rece afectează bolnavii cu anginâ, reumatism, artrită, iar cea caldă, senină poate induce insomnii, migrene.

Vântul implică deplasări mari de aer între centrii de temperaturi diferite. Desigur, vânturile puternice, catastrofale, ce depășesc 100 km/h (taifun, uragan) sau turbionare (tornada) au efecte distrugătoare. Dar cazul cel mai interesant este cel al vânturilor periodice, cum sunt crivățul (la noi), foehnul în Elveția, Bavaria și Italia de Nord, simumul (hamsin) în Africa de Nord, „chinook" la est de Munții Stâncoși din SUA, mistralul în sudul Franței, musonul în India etc. Aceste vânturi nu numai că sunt puternice, dar, prin cantitatea mare de ioni pozitivi pe care o transportă, produc iritabilitate nervoasă, anxietate, probleme respiratorii și modificări de comportament. Vântul cald și uscat favorizează migrenele, insomniile, unele depresii și hipotensiunea. Vântul cald și umed poate genera aceleași efecte, dar la alte persoane, în funcție de caracteristicile individuale.

Studii efectuate în anii '90 au arătat că declanșarea unei furtuni este precedată de un interval de 2-5 ore în care sunt prezenți curenți formați din particule încărcate electric pozitiv numite SFERICS, care au viteze mult mai mari decât nucleul furtunii. Aceste particule încărcate pozitiv, împreună cu scăderea presiunii atmosferice, sunt factori importanți la care multe insecte, animale și oameni sunt sensibili.

În anii '80, medicii generaliști din SUA au fost confruntați cu o boală respiratoare, indispoziție denumită ulterior „sindromul locurilor închise". În realitate, era vorba de concentrații mari de ioni pozitivi, care apar în noile clădiri, vara, prin sistemul de aer condiționat. Se recomandă ieșirea la aer proaspăt, odihnă lângă o fântână arteziană (sursă de ioni negativi), un duș rece și se interzice purtarea hainelor din materiale sintetice, care încărcează pozitiv. Cartea „The Patient and the Weather" de W. Petersen, publicată în 1995, a fost un best-seller internațional.

Luna, satelitul terestru, a fascinat în egală măsură omenirea, aceasta atribuindu-i proprietăți nefaste, mai ales în faza de lună plină. Din cele mai vechi timpuri, oamenii au asociat ciclul menstrual al femeii, de aproximativ 28 de zile cu ciclul lunar, în jur de 27,5 zile. De aici a apărut și ideea influenței lunii asupra reproducerii și activității sexuale; bineînțeles că poeții și falșii profeți nu puteau sta deoparte, propagând această superstiție. În India antică, astronomia vedică folosea 28 de constelații, iar acum 5000 de ani, în China, Ecuatorul ceresc era împărțit în 28 de „colțuri" (poziții). Ciudățeniile continuă: savanții au observat că apa din organism se reînnoiește la fiecare 14 zile (14 x 2 = 28), iar la adulții până în 40 de ani, celulele dermice se regenerează la fiecare 28 de zile.

În ciuda numeroaselor studii, nu s-a ajuns la o concluzie clară despre influența lunii pline asupra comportamentului uman, deși mitologiile, folclorul de pretutindeni sunt extrem de prolifice asupra acestui subiect. Rata de întunecare este maximă în perioada de lună plină și coincide cu un număr mare de superstiții, mituri și chiar categorisiri echivoce: o persoană nebunatică poate fi aiurită, dar și periculoasă. Totuși, studiile științifice nu au confirmat o influență directă a lunii (pline) asupra agresivității umane, ci numai indirect, prin sugestie.

Pământul ne influențează viața în mod foarte complex. Dar trebuie menționat de la început că acesta are în centru un nucleu solid cu o temperatură de 5-6000 °C, învelit într-o manta lichidă cu temperaturi de 3-4000 °C. Alunecarea acestei mantale deasupra nucleului format din elemente grele (fier) generează câmpul magnetic terestru, care are o intensitate variabilă, între 0,2 gauss la Ecuator și 0,7 gauss la poli. Dar sunt locuri pe Pământ unde intensitatea câmpului magnetic poate crește de 1000-10,000 de ori sau, din contra, să scadă la zero. Acestea sunt anomaliile magnetice produse în adâncul Pământului, la care se adaugă oscilațiile neregulate datorate particulelor încărcate electric din ionosferă.

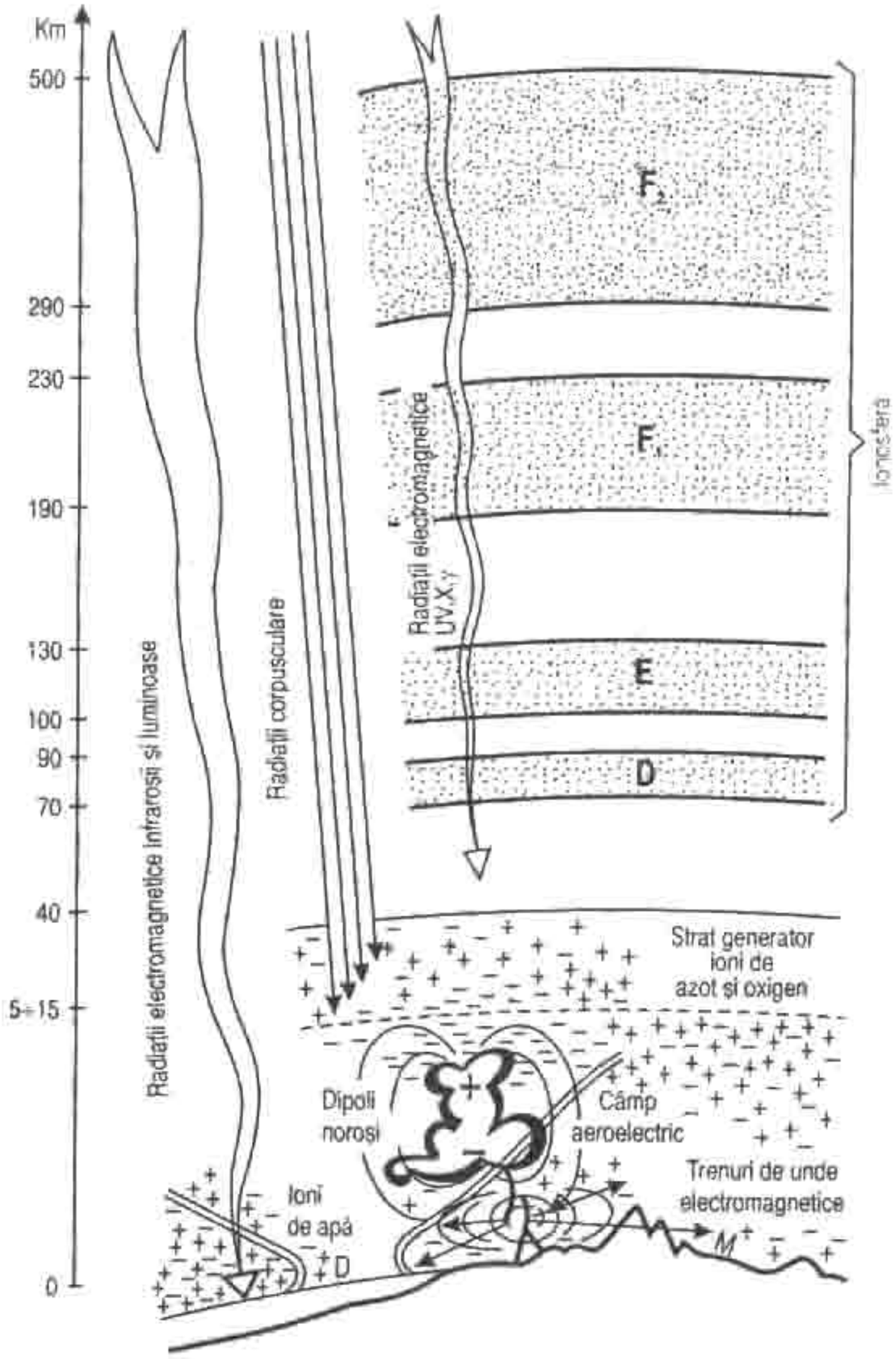

Fig. 4.2. A. *Fenomenele electrice din atmosferă provocate de radiațiile solare*

Aceleași cauze determină migrarea continuă a polilor geomagnetici de la poli. În figura 4.2.B sunt prezentate anomaliile magnetice din sudul României. Acestea sunt incomparabil mai mici decât cele din regiunea Kursk (Ucraina), Camerun-Etiopia (Africa), valea fluviului Mississippi (SUA), Himalaia etc. Variațiile bruște ale câmpului geomagnetic pot influența viteza rotației Pământului și temperatura solului. După cum arată figura 4.2.A, câmpul geomagnetic terestru pare să fie împărțit în diferite zone cu valori diferite, dar faptul surprinzător este cunoașterea de către civilizațiile antice (care nu cunoșteau încă forma Pământului) a cercuri sau inele de orientare, menționate de Platon, papirusurile egiptene, manuscrise chineze și tibetane.

Peste mantaua lichidă interioară se găsesc plăcile tectonice solide, din a căror ciocnire sau alunecare rezultă cutremurele. Plăcile tectonice formează mantaua exterioară, care are, de asemenea, straturi de materiale în stare topită; pe cea exterioară se găsește o crustă unde are loc viața terestră. Complexitatea structurii Pământului se datorește și existenței mai multor câmpuri:

- de atracție gravitațională, extins în jurul planetei; sediul forței gravitaționale;
- geomagnetic (fig.4.2. A), asociat curenților termoelectriei;
- radioactiv, datorită prezenței unor minerale radioactive. Are o importanță locală;
- curenți geoelectrici (telurici), produși prin procese interne electrochimice, termoelectrice, de polarizare, se pare influențați de procesele electrice din atmosferă [91].

Prezența organismelor pe suprafața pământului sau în atmosferă este categoric mult influențată de ionii electrici din atmosferă, dar și de câmpurile menționate, mai ales cel geomagnetic. S-au publicat mii de articole științifice, care arată că atât radiațiile ionizante, cât și cele electromagnetice sau câmpul magnetic terestru pot modifica semnificativ procesele metabolice din organisme sau chiar micro-organisme. Una dintre dificultățile de înțelegere a influenței acestor câmpuri asupra omului rezultă evident din faptul că toate aceste radiații, corpuscule, ioni, forțe electromagnetice acționează simultan, cu variații locale însemnate. Mai ales în oraș, trăim într-un câmp electromagnetic apreciabil, cu variații mari locale. (Figura 4.2. A)

După cum am menționat în capitolul 3, în creierul omului se găsește un mic depozit din cristale de magnetită, influențabil de câmpul magnetic terestru. Astfel de depozite de magnetită s-au găsit la toate animalele, mai ales la păsările migratoare, delfini și balene, unde se pare că acționează

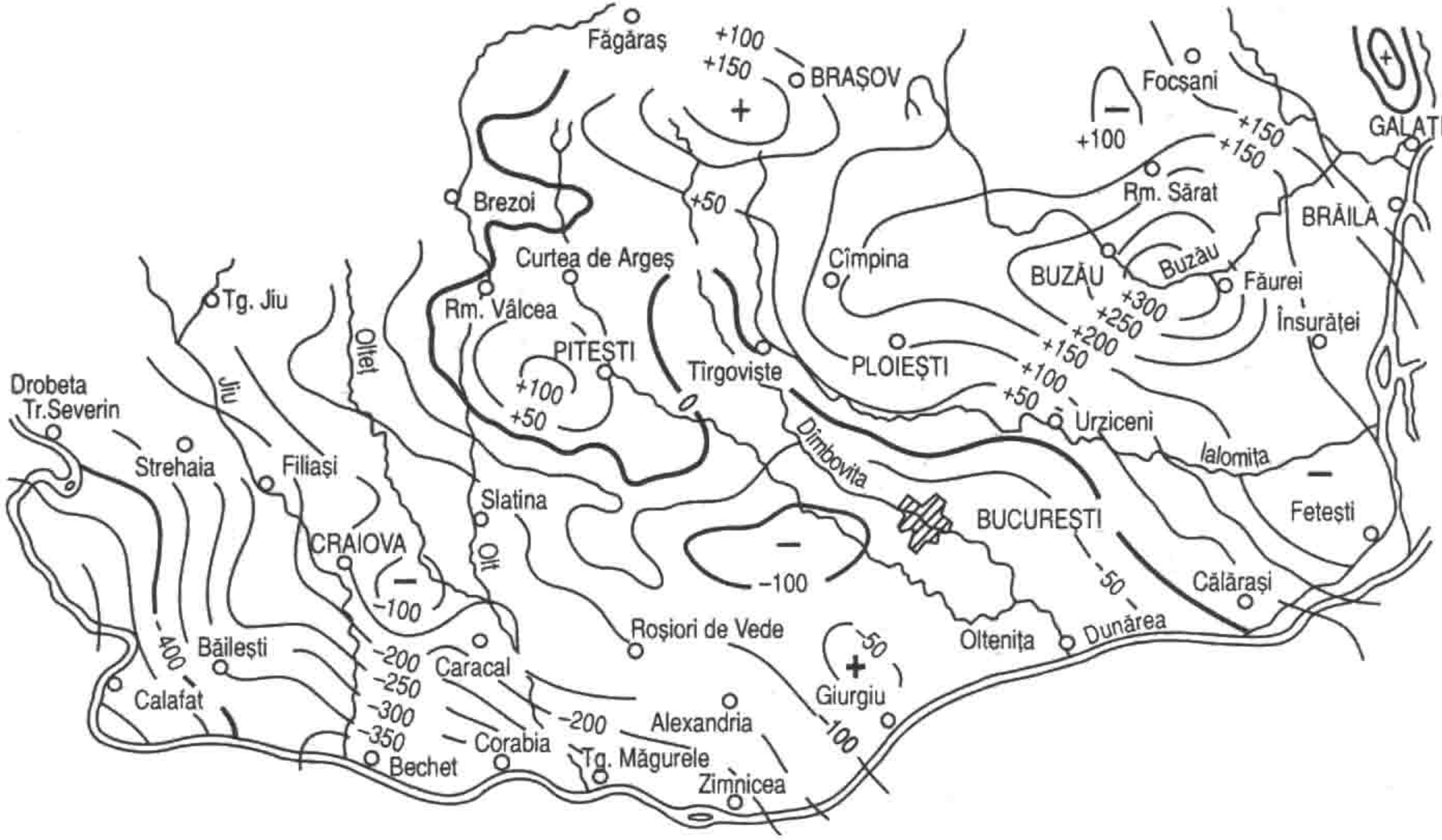

Fig. 4.2. *B. Câmpul geomagnetic din partea de sud a României*

busolă. Recent, dr. Martin Lindauer de la Universitatea Wurzburg a observat că, prin aplicarea unui câmp magnetic artificial, zborul albinelor devine total incoerent. Se pare că un câmp magnetic constant nu este periculos, în schimb oscilaţiile acestuia pot fi periculoase. După cum sunt păsări şi animale sensibile la microvariaţii ale câmpului magnetic, probabil că şi o infimă minoritate de oameni şi-a păstrat această calitate, utilizând-o pentru radiestezie (vezi cap. 4.6.).

Seminţele plantelor udate cu apă magnetizată cresc cu 20% mai repede. S-au publicat sute de lucrări, în care s-a afirmat că, prin aplicarea unui câmp magnetic extern de mii de ori mai mare decât cel geomagnetic natural, apar modificări genetice, inhibări funcţionale şi chiar liza celulelor tumorale [16,80]. Ce se întâmplă însă cu restul corpului? Datorită corelaţiilor posibile cu FPN, biomagnetismul va fi prezentat separat în acest capitol.

Anomaliile magnetice mari deja menţionate au fost, desigur, intens studiate. Dar iată că au apărut şi „aplicaţii practice". Celebrul Triunghi al Bermudelor ar fi o zonă în care câmpul geomagnetic terestru are valoare mare. De aici au apărut aşa zisele păduri şi locuri „blestemate" în care se manifestă FPN. Elveţianul Treiera von Pohl a comunicat că orice persoană peste care se trece, experimental, un flux magnetic, simte o senzaţie de vânt sau a unor curenţi de aer. Aplicarea fluxului magnetic la picioare determină apariţia unor cârcei sau dureri. Sensibilitatea umană la variaţiile câmpului magnetic este foarte diversă, unii nefiind sensibili (majoritatea), iar altora le determină iritabilitate, dureri de cap, ameţeli, tulburări auditive, insomnii. Să fie acestea legate de capacitatea de radiestezie? Aşa cum multe insecte şi păsări sunt sensibile la modificări minore ale câmpului geomagnetic terestru, teoretic, s-ar putea ca şi o infimă minoritate de oameni să posede astfel de calităţi.

Cu titlu de curiozitate semnalăm lucrările doctorului Regnault din Evian. Dacă dormim cu capul spre vest şi picioarele la est, sângele va irriga mai mult în creier şi vom dormi prost. Poziţia inversă induce un somn odihnitor, dar cea mai favorabilă unui somn recuperator este cu capul spre nord şi picioarele spre sud. O fi chiar aşa, când sunt atâţia factori care pot interveni şi interfera?

Principalii factori externi care pot influenţa sănătatea omului (şi animalelor), cât şi comportamentul social au o natură complexă, interacţionează între ei şi au desigur un impact asupra organismelor. Ca şi în cazul unor substanţe chimice, totul depinde de concentraţie, doză şi de natura ei. În plus, mai intervin condiţii locale. În general, variaţiile activităţii solare sunt paralele cu cele ale câmpului geomagnetic al pământului. De

aceea, miile de studii privitoare la o eventuală corelaţie între activitatea solară şi furtunile geomagnetice, pe de o parte şi frecvenţa infarctului de miocard, crizelor astmatice, accidentelor cardiovasculare, pe de alta, dau rezultate destul de confuze.

Oricum, par mai sensibile persoanele peste 60 de ani şi femeile, perioada critică fiind 24 ore după furtuna magnetică, ba chiar s-a găsit o posibilă corelaţie a intensificării radiaţiei solare cu lungimea de undă de 2.800 MHz. Dificultăţile de interpretare provin şi din observarea existenţei unor grupe de oameni cu sensibilitate diferită:

a. cei al căror biopotenţial al creierului reacţionează înainte cu 3-4 zile de furtuna magnetică;
b. cei al căror biopotenţial al creierului reacţionează cu o zi înaintea furtunii magnetice;
c. cei care reacţionează în timpul furtunii;
d. cei care reacţionează 2-3 zile după furtună şi
e. cei care nu reacţionează deloc (10-15%).

Câmpul electric aparţine atât celui produs de ioni încărcaţi din atmosferă, dar mai ales celui datorat activităţii omului (linii de transport curent electric, emisiuni radio şi TV, telefonie mobilă).

Interacţiunea omului cu câmpul electric este foarte vastă şi departe de a fi lămurită în întregime. Pielea omului are o rezistivitate de aproximativ 200 V/mm^2. Dar nici până acum nu este clară limita inferioară, la care ne curentăm. Pare să fie între 40-60 V şi 10 mA. Dar Medicina legală conţine o mulţime de date despre electrocutări fatale (în diferite condiţii) la 12-36 V. O electrocutare la 220 V poate duce la o moarte instantanee, iar la electrocutare cu 1.500-2.000 V, osânditul de pe scaunul electric se chinuie câteva minute. În fiecare an, pretutindeni mor oameni electrocutaţi de fulgere. În fiecare zi au loc peste 8 milioane de fulgere şi cam 9.000 pe oră. Lungimea medie a unui fulger este în jur de 3 km, prin care, într-o fracţiune de secundă, se scurge din nori spre pământ o cantitate uriaşă de electricitate. Datorită încălzirii bruşte a aerului din canalul de scurgere a electricităţii, acesta se dilată şi are loc tunetul, dar şi alte zgomote (trosnete). Nu totdeauna fulgerul loveşte locul cel mai înalt, ci cele cu conductibilitate electrică mare (metale, umezeală).

Dar, în urma descărcării electrice prin fulger, nu totdeauna cei accidentaţi mor; unii chiar devin „dotaţi" pentru FPN! Fizicianul austriac Jellineck a strâns date despre zeci de cazuri de oameni care au supravieţuit descărcării fulgerului. Un om se poate trezi dezbrăcat de haine, dar nu în viaţă. Alteori, fulgerul „arde" doar obiectele metalice din haine, cum sunt monedele. În timpul furtunilor au loc frecvent descărcări electrice, concomitent cu deplasări masive de aer încărcat cu ioni. La munte sau la mare, în timpul furtunilor, pot fi văzute descărcări electrice luminoase în unul obiectelor ascuţite, roci, cunoscute mai de mult ca „focul sfântului Elm". Acest fenomen obişnuit este însoţit şi de zgomote sonore (trosnete) de durată variabilă. În timpul furtunilor, pot fi observate uneori şi alte descărcări electrice în aerul plin cu particule încărcate, cum sunt efecte „corona" de luminozitate ca un halou în jurul unor obiecte ascuţite şi umede. Sunt citate efecte corona în jurul unor animale sau al mâinii unui om, datorită creşterii bruşte a câmpului electric din aer de la 120-150 V/m la câteva mii.

Producerea acestor descărcări electrice diferite de ale fulgerului se datorează unor ionizări secundare ale particulelor din aer şi se manifestă sonor, dar suficient pentru a impresiona pe cei prezenţi. Existenţa fulgerelor globulare, destul de discutată, încă nu este unanim recunoscută de specialişti, din cauza raritătii. Un astfel de fulger globular sau alt tip de descărcare electrică în atmosferă poate fi uşor luat drept OZN!

Mai mult, recent, unii fizicieni americani au emis ipoteza că aşa zisele răpiri ale unor oameni de către extratereştri (omuleţi verzi), aşa zisele miracole de gradul trei sunt de fapt descărcări electrice produse prin interacţiunea mişcării unei maşini pe timp umed, pe un drum situat deasupra unor falii în scoarţa terestră. Unele şosele sunt situate pe vechile albii ale unor râuri, în care se găseşte o falie în scoarţă şi o modificare a câmpului geomagnetic. Descărcarea produsă nu este de intensitatea unui fulger, dar suficientă pentru a determina o confuzie sau amnezie parţială şi reversibilă a celor implicaţi.

În căutare de senzaţional, mass-media citează cazul unor femei hipersensibile la curentul electric, cum sunt Natalie Thomson din Southamptonshire, Pauline Shaw din Manchester; în prezenţa lor, ceasurile sar sau se topesc, aparatele electrice se scurtcircuitează. Any Pay consideră că poate sesiza „şoaptele" becurilor electrice aprinse. Astrofizicianul Mike Shallis de la Universitatea Oxford a fost singurul savant care a cules 600 de cazuri de femei hipersensibile la electricitate, fără a putut da vreo explicaţie ştiinţifică satisfăcătoare până în prezent.

În 2001, profesorul Ashley Craig de la Universitatatea Tehnică din Sydney a demonstrat că un om antrenat, în stare de relaxare, cu ochii închişi, îşi poate dirija undele alfa (cu ajutorul a doi electrozi fixaţi pe cap) spre un amplificator şi poate să... aprindă un bec electric sau să pornească un robot-jucărie. Instalaţia este schematizată în figura 4.3. Când subiectul respectiv deschide ochii, becul se stinge, schimbându-se spectrul undelor cerebrale (din alfa în teta; vezi fig. 3.5.1.

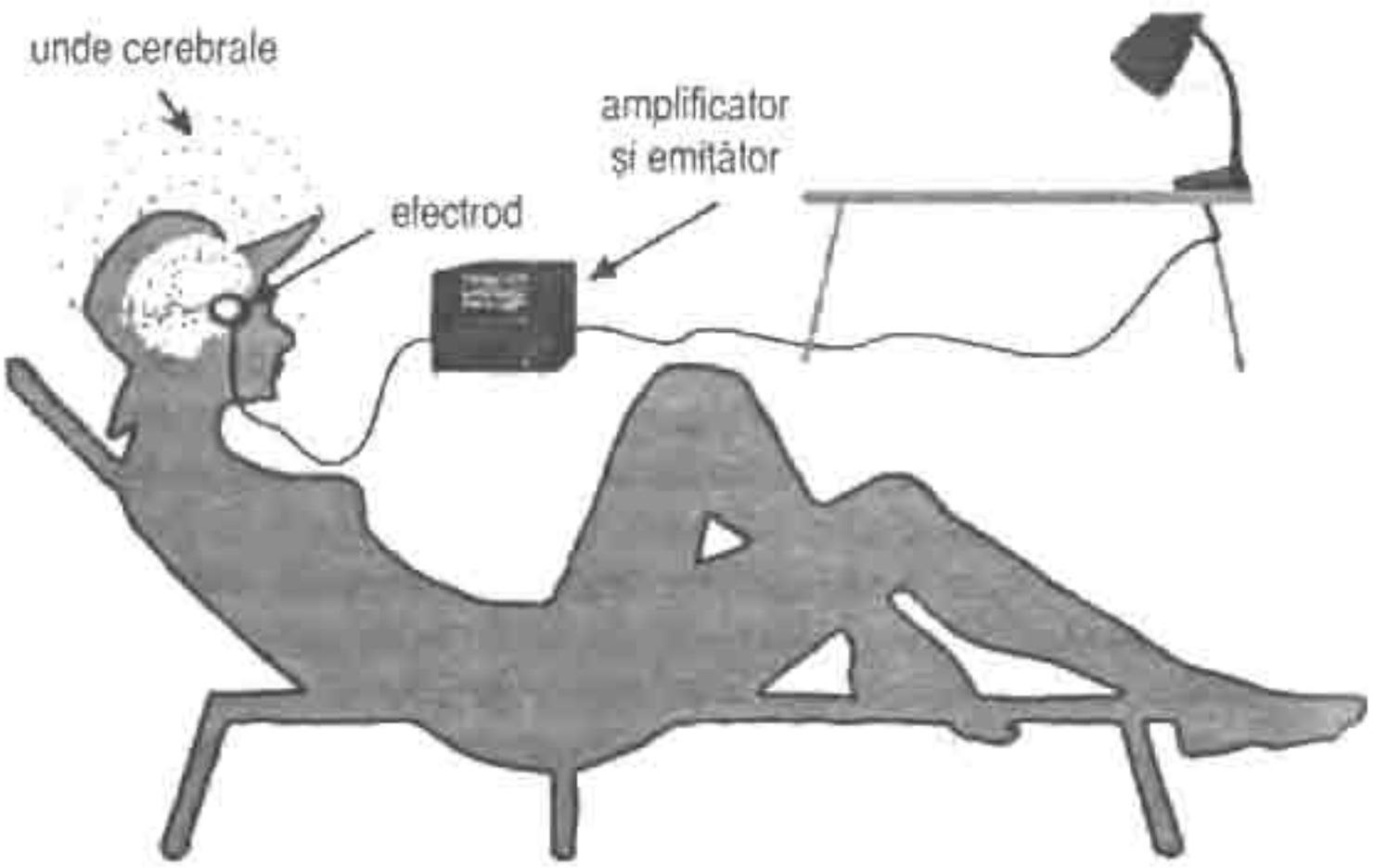

Fig. 4.3. *Instalația de aprindere a unui bec electric prin puterea undelor cerebrale. După profesorul Ashley Craig de la Universitatea din Sidney, Australia*

Introducerea pe scară largă a cablurilor electrice de înaltă tensiune a ridicat problema efectelor de lungă durată asupra oamenilor, animalelor, care trăiesc în zona de activitate maximă a acestor câmpuri electrice mari. Mass-media de pretutindeni a relatat despre plângerile locuitorilor din aceste zone, ce invocă oboseală extremă, modificări de comportament, imunitate scăzută, cancer. Cazuri similare au fost înregistrate la personalul ce lucrează cu instalații radar. Studiile, destul de puține, nu au dat concluzii clare, fiind implicate interese puternice, militare și economice.

Și mai complex este cazul telefoniei mobile. Posesorii acestor aparate nu se plâng de anumite boli, deoarece nu stau în permanență în câmpul lor electromagnetic. Puținele studii publicate incriminează glanda pineală ca zona cea mai receptivă din creier, cu multiple legături spre centrele endocrine hipofiză și hipotalamus. Glanda pineală produce hormonul melatonina, cu rol de regulator al somnului. Insomniile sunt frecvente la cei expuși la câmpuri electrice mari, cum sunt cele din apropierea stațiilor de transformare.

Atmosfera de discotecă: muzică cu intensitate mare, dar mai ales iluminarea prin stroboscop (4-8 flașuri pe secundă) poate fi dăunătoare tinerilor între 10-16 ani. Studiile efectuate încă din 1981 de dr W.Barney au demonstrat declanșarea crizelor la copii bolnavi de epilepsie, iar la cei

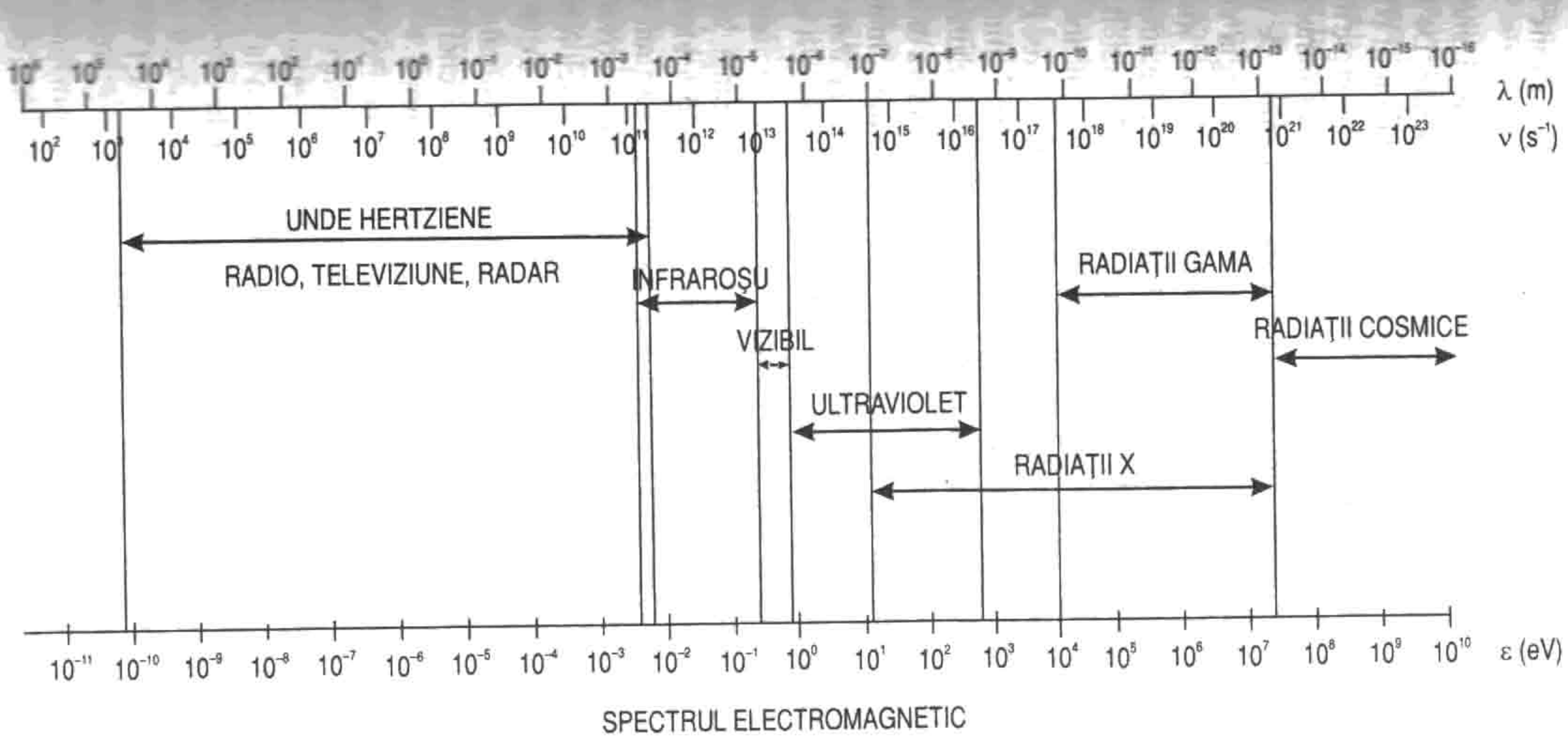

Fig. 4.4. *Domeniul larg al radiaţiilor electromagnetice şi diferitele zone*

sănătoşi se produc modificări ale undelor cerebrale observabile prin electroencefalogramă.

În figura 4.4. este prezentat domeniul larg al radiaţiilor electromagnetice împreună cu lungimile de undă, frecvenţa şi energiile asociate. De fapt, în acest tabel există toată gama de radiaţii, care începe de la fotoni şi raze cosmice cu o lungime de undă foarte mică, frecvenţă înaltă şi energie mare trecând prin spectrul UV, vizibil, infraroşu, microunde, domeniul ultrasonor şi sonor şi unde folosite în emisiuni radio-TV, care au lungime de undă mare, frecvenţe şi energii mici. Unde s-ar putea include energia vitală normalizată în tabelul 4.1., pe care nimeni n-a măsurat-o cu vreun aparat!

Faţă de acest domeniu larg al radiaţiilor electromagnetice, organismele vii s-au adaptat foarte bine, folosindu-le pentru vedere (în vizibil, iar unele chiar în domeniile învecinate) sau pentru auzit şi comunicare.

Existenţa unor energii speciale, responsabile pentru producerea FPN, este încă ipotetică. Măsurătorile indirecte încă sunt contestate ştiinţific. Mai plauzibilă este însă lipsa noastră de cunoştinţe despre efectele radiaţiilor electromagnetice, într-o gamă largă de frecvenţe şi energii, asupra omului şi animalelor; la acestea din urmă s-au constatat adaptări extraordinare în producerea şi recepţia radiaţiilor, folosindu-le ca mijloace de apărare sau comunicare (exemplu: delfini, balene, lilieci, licurici etc). În acest sens teoretic, ar fi posibil ca şi strămoşii omului să fi avut o capacitate de emisie şi recepţie pe cale telepatică pentru comunicare la distanţă, în caz de pericol (aşa cum o au elefanţii, balenele) folosind tot radiaţiile electromagnetice, dar de energie şi frecvenţă joasă. Aşa cum au susţinut unii savanţi, începând cu Freud şi Jung, această capacitate s-a inactivat cu timpul fiind înlocuită cu limbajul, inteligenţa şi folosirea uneltelor, mult mai eficiente. Diferitele manifestări stranii ale FPN nu pot fi încă explicate ştiinţific, datorită cunoaşterii insuficiente a interacţiunilor omului cu domeniul larg al radiaţiilor electromagnetice cu frecvenţe şi energii în limite foarte largi, a căror complexitate este sugerată în figura 4.4.

Sunetele sunt sesizate de urechea umană între limitele de frecvenţă de 16-20 KHz. Dar peştii, meduzele, unele păsări aud şi infrasunetele din domeniul sub 16 KHz, iar câinele, pisica şi liliacul aud ultrasunetele, chiar până la 60 KHz. Liliacul emite ultrasunete cu o frecvenţă în jur de 50 KHz, care creşte când se apropie de un obiect, receptionându-i conturul, deci un fel de radar. În final, nu pare a fi vorba de alte energii încă necunoscute, ci de organe adecvate de receptivitate şi de emisie [78]

Pe scara organismelor există o mare variabilitate în formarea receptorilor adecvaţi pentru anumite domenii ale radiaţiilor electromagnetice. Prin mecanisme evolutive s-au selecţionat, în decursul a mii de ani, organe de recepţie şi de emisie, cu acuitate foarte variabilă formând simţurile necesare supravieţuirii. Trebuie subliniat că natura, respectiv organismele, ar ştiut să se orienteze, ca şi în cazul substanţelor chimice din mediul înconjurător, numai la anumite limite destul de înguste din marele domeniul al radiaţiilor electromagnetice. Ca şi în cazul substanţelor chimice, peste banda fiziologică de concentraţii (doze, intensitate), radiaţiile sunt nocive, chiar fatale.

Biocâmpul este regiunea variabilă din jurul unui organism viu, constituită din liniile de forţă, care acţionează unele asupra altora; de fapt, o suprapunere de diferite câmpuri: electrostatic, electromagnetic, acustic, hidrodinamic etc. Bioplasma ar fi o componentă a biocâmpului formată din ioni, electroni liberi şi protoni, fiind sediul aurelor, efectelor de tip Kirlian. Reamintim că noţiunea de bioplasmă nu este acceptată în Occident, unde se recunoaşte (ştiinţific) existenţa unui strat de ioni şi electroni numit pielii. Un astfel de strat format din ioni, electroni, particule de aer ionizate electric există în jurul oricăror obiecte sau organisme; densitatea unui strat este variabilă.

În schimb, între anumite limite de intensitate, radiaţiile sunt utile desfăşurării vieţii şi reglării metabolismului sau chiar supravieţuirii în caz de primejdie. Furtunile mari sunt precedate de curenţi cu temperaturi şi conductibilitate electrică diferită, cât şi de infrasunete. Nu întâmplător, peştii, meduzele, delfinii şi păsările migratoare sunt sensibile şi receptionează infrasunetele, pe care noi nu le simţim, decât poate prin efecte. Unele efecte neplăcute omului aflat în apropierea unor mari turbine sau a motoarelor turboreactoare se datorează infrasunetelor. Chiar dărâmarea zidurilor Ierihonului menţionată în Biblie ar putea fi explicată prin producerea de infrasunete; rămâne de găsit procedeul.

Chiar şi sunetele normale, dar la o intensitate depăşind 90 dB, pot produce o durere fizică la persoanele aflate în apropiere. Stimulul sonor de anumite frecvenţe poate produce prin rezonanţă efecte asupra oamenilor şi animalelor. În mitologii, se menţionează „marele strigăt" sau chiotul războinic al unor războinici (samurailor). Pornirea la atac corporal a fost la unii războinici însoţită de strigăte „să le îngheţe sângele în vine". Şi astăzi, astfel de strigăte menite de a stimula emotiv capacitatea de luptă pot fi auzite la partidele de karate, judo sau la cele de rugby la care participă uneori primele echipe din lume; cel neozeelandez este faimoasă şi prin strigătul ei de luptă.

Radiaţiile mitogenetice au fost descoperite în 1923 de către A. Gurvici şi pot fi în domeniul UV (lungime de undă în jur de 2000 Å). Aceste radiaţii, care au fost fotografiate cu plăci ultra-sensibile, sunt emise de

celule aflate în proces de mitoză (diviziune celulară), aparţinând regnului vegetal şi animal. Aceste radiaţii UV pot influenţa diviziunea celulară a altor plante aflate la o distanţă de 2-3 mm. Lucrările lui Gurvici au fost ulterior contestate, deşi există unele experimente convingătoare [16,78,80].

Americanul Cleve Backster a folosit un aparat de detectat minciuni, de fapt, dispozitivul utilizat în anchete (poligraf), pentru măsurarea conductibilităţii electrice la suprafaţa mâinilor. Se presupune că o persoană care minte va transpira mai abundent şi astfel conductibilitatea electrică va fi mai mare. Lucrările lui Backster şi ale indianului Bose efectuate pe unele plante au arătat că acestea „simt" un eventual pericol şi comunică între ele. Şi aceste experimente au fost contestate; la ora actuală se admite că plantele în pericol emit feromoni.

Omul emite radiaţii? Răspunsul este afirmativ, numai că este încă insuficient de clar şi concret, în ciuda sutelor de studii ştiinţifice efectuate cu rezultate neconcludente. În primul rând, este vorba de radiaţii de mică energie, care necesită pentru măsurare aparatură foarte sensibilă. În al doilea rând, studiile s-au efectuat cu aparate, adesea improvizate, în condiţii nestandardizate şi, în al treilea rând, există o mare variabilitate individuală. De aceea, cărţile sau articolele despre acest subiect se contrazic sau sunt confuze [3,16,21,80].

Sistemele metabolice implicate în buna funcţionare a organismului, inclusiv prelucrarea chimică a substanţelor nutritive, produce, ca efect secundar (byproduct) apă şi... căldură. Omul emite radiaţii din domeniul infraroşu (13-14 microni, lungime de undă); pentru corpul întreg, se admit aproximativ 250 W. Degetele mâinii emit o radiaţie termică de aproximativ 10^{-12} W/cm^2, dar suprafaţa pielii are receptori specializaţi ce pot sesiza radiaţii termice ce depăşesc pragul de 10^{-14}W/cm^2. Deci omul emite un flux caloric de 100 de ori mai intens decât pragul de sensibilitate al pielii sale. Desigur, radiaţia termică intervine şi în „pasele magnetice ale unor tămăduitori". Chiar şi la o banală strângere de mână, îţi poţi da seama nu numai de „căldura psihică", dar şi de intensitatea metabolismului persoanei respective.

Fotografiile termice sau televiziunea termică permite diagnosticul funcţionalităţii pielii, a unor organe. Într-adevăr, organele importante interne (inimă, ficat, creier) emit radiaţii termice de înaltă frecvenţă, care prin prelucrare cu aparate specializate, permit obţinerea unor imagini tridimensionale ale organului respectiv. Dar altfel de radiaţii?

De exemplu, numai pentru muşchii în contracţie s-au dat valori între 3-150 Hz. Sistemul cardiocirculator (în special activitatea inimii) induce oscilaţii cu o frecvenţă în jur de 7 Hz, dar electrocardiograful înregistrează pe cele cinci canale oscilaţii electrice între 35-250 Hz. Activitatea cardiacă produce un câmp magnetic foarte mic, în jur de 10^{-6} Oe, deci la limita de sesizare. Dar măsurarea activităţii nervoase a dat (cea şi firesc) cele mai exacte rezultate.

Aşa cum am arătat în capitolul 3, de-a lungul nervului, informaţia se transmite prin deplasarea ionilor de Na şi K, deci a unui curent electric, având o valoare aproximativă de 500 mV/cm^2. Undele cerebrale, înregistrate prin electroencefalograf, au energii foarte mici, de ordinul 10^{-10} ergi, un câmp magnetic în jur de 10^{-9} gauss. Pentru emisia undelor cerebrale s-au dat lungimi de undă fanteziste (între 3 cm şi 25 km). Au mai apărut comunicări despre o eventuală emisie luminoasă a corpului uman, dându-se valori între 50-220 fotoni/s, deci cu 10% peste limita de măsurare a fotomultiplicatorului. Amintim că pragul inferior de sensibilitate al ochiului uman este de 2.10^{-10} ergi, iar unii cercetători ruşi susţin că omul emite o radiaţie luminoasă în jur de 200 fotoni/s/cm^2, [16,80].

Nici cu pielea nu stăm mai bine, deşi este mult mai uşor de măsurat. Pentru electroacupunctură s-au făcut ample măsurători, în special ale rezistivităţii electrice. Pentru un teritoriu neutru, aceasta este în jur de 500 Ohm, în schimb la punctele critice, poate varia între 22-170 KOhm, cu diferenţe de potenţial 4-18 mV. Cu aparatura modernă s-au înregistrat chiar ultrasunete din domeniul 1-10 MHz, dar de o foarte mică intensitate: 10^{-9} W/cm^2 pentru banda de 100 kHz.

Biocurenţi există în orice celulă, în care se produc procese metabolice la care sunt implicaţi ioni şi molecule de apă. Deoarece rezistenţa electrică a ţesuturilor este variabilă (20-280 KOhm), migrarea curenţilor electrici în interiorul organismelor are loc de-a lungul unor trasee. Meridianele folosite în ACUPUNCTURĂ (par să fie 12 principale plus altele secundare) sunt de fapt trasee mai importante ale biocurenţilor. Traseele biocurenţilor se intersectează în anumite puncte folosite în acupunctură, care mici de aprox. 1-3 mm^2, în care energia transportată prin biocurenţi poate fi contactată. Circuitele biocurenţilor endogeni formează câmpul electromagnetic al organismului respectiv, care îl înconjură. După unele opinii, aceste câmpuri suprapuse formează corpurile astrale ale omului [16,20,27,44,80,88].

Un domeniu fascinant este cel al bio şi chemiluminescenţei. Mecanismul acestui fenomen implică o sursă de energie, care prin excitarea unui electron din anumite atomi şi relaxarea acestuia pe nivelul fundamental determină o emisie în regiunea vizibilă (fotoni). Peste 60% din fauna oceanică de adâncime emite bioluminescenţă, iar pe uscat, campionul este licuriciul.

Sursa de energie a bioluminescenței o reprezintă un cuplaj de reacții enzimatice catalizate de luciferază. Dar în anii '70 s-a descoperit că și la om, celulele fagocitante, cum sunt leucocitele polimorfonucleare (neutrofile, monocite) când captează un microb, emit fotoni, ca parte componentă a mecanismelor de ucidere, dar și de semnalizare pentru alte celule. De fapt, emisiile luminescente sunt semnale de avertizare pentru pericol sau de reproducere. Măsurarea emisiei chemi-luminescente „în vitro" a leucocitelor recoltate de la om este o metodă rapidă de detectare a unor defecte în mecanismele imune sau un indiciu al alarmei imunologice în diferite boli [74]. Despre radiații și impactul lor asupra omului s-au scris sute de cărți. Implicarea radiațiilor în producerea sau detectarea FPN este un domeniu pasionant, dificil, așa cum sper că a rezultat din acest capitol.

4.3. BIOMAGNETISMUL ȘI TELEKINEZIA

Așa cum am menționat mai sus, interacția organismelor cu radiații, în mod natural, este variabilă, în general de mică intensitate și nu a putut fi măsurată riguros decât în anii '90, prin introducerea unor aparaturi bazate pe principii noi, extrem de sensibile, așa cum este SQUID (Superconducting Quantum Interference Device), care costă peste 1 milion USD. Un aparat SQUID are o sensibilitate de o mie ori mai mare decât a vechilor magnetometre. Și așa, valorile câmpului magnetic cerebral este atât de mic, încât aparatul trebuie ecranat, pentru evitarea zgomotelor de fond, paraziților magnetici. Câmpurile magnetice din organismul uman la nivelul unor organe se datorează atomilor de hidrogen din compoziția apei, care se comportă ca tot atâția magneți, iar un scanner atașat de SQUID poate desemna traseele liniilor ce caracterizează câmpul magnetic al organului respectiv. Câmpul magnetic cerebral este prezentat în figura 4.5.

Însușirile extraordinare ale unor oameni „dotați" cu un câmp magnetic apreciabil de-abia acum pot fi măsurate științific (cu condiția să se lase examinați). La sfârșitul secolului XIX, orașul New York era fascinat de Paula Atkinson, care dobora oameni puternici doar cu mâinile de la mică distanță. O capacitate asemănătoare a avut-o Annie Abbott din Georgia, examinată de fizicianul Sir Oliver Lodge, comunicarea fiind apoi publicată. În zilele noastre, capacități magnetice deosebite, concretizate prin mișcarea unor obiecte, lipirea lor de piele, zăngănitul unui clopot, au fost efectuate în public de Uri Geller [39] și de americanii Catherine Berry, Henry Slade, Ingo Swann, profesorul Johann Zollner din Leipzig și de o sumedenie de ruși. De altfel, în Rusia și Brazilia, FPN sunt extrem de răspândite și popularizate. Poate este o coincidență, dar pe teritoriul

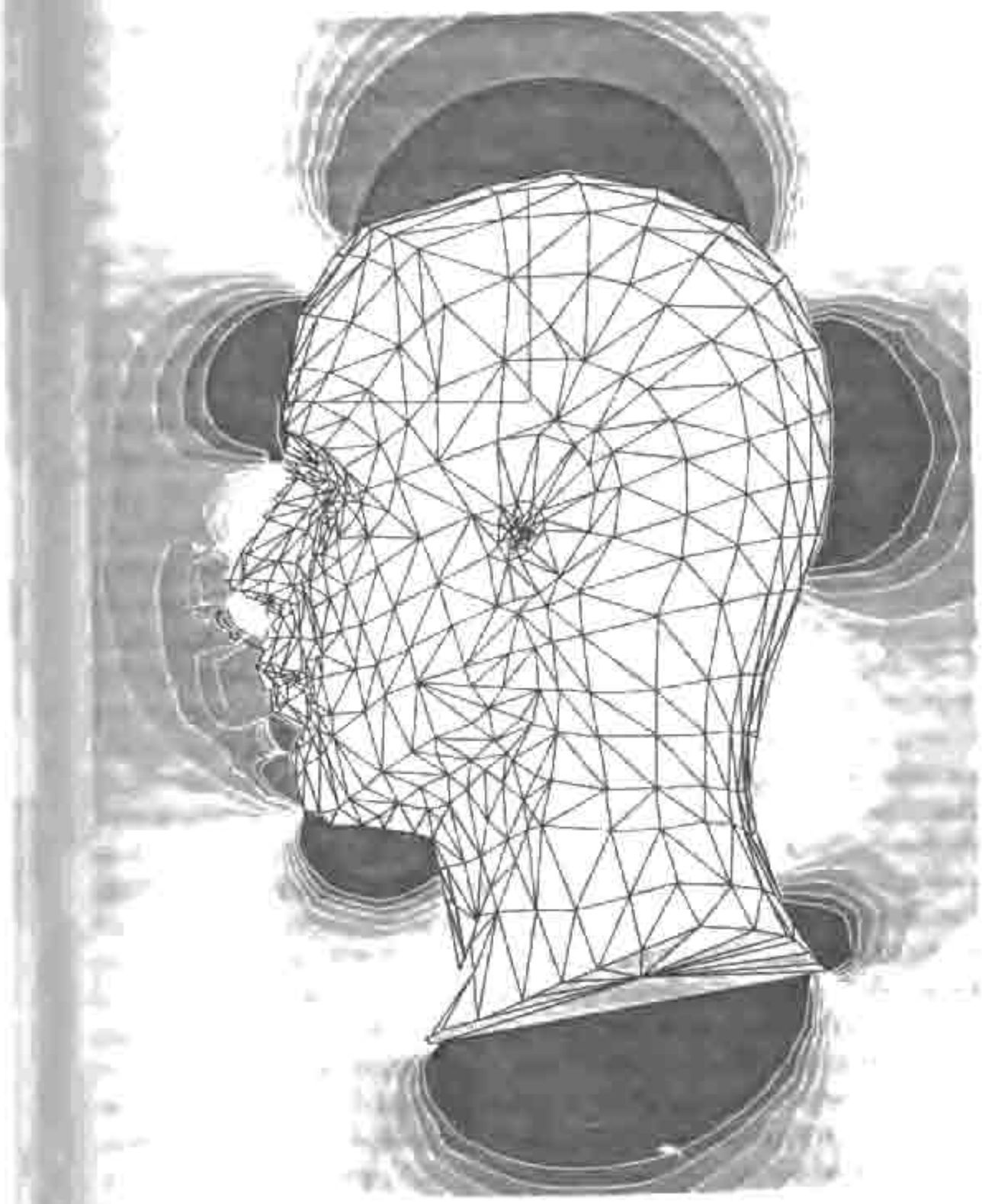

Fig. 4.5. *Câmpul magnetic cerebral la om. Model computerizat*

acestor țări se găsesc anomalii mari ale câmpului magnetic terestru. Polițistul Nikolai Suvorov câștiga mai mult prin reprezentări de circ cu atârnări de obiecte pe piele decât prin meseria inițială. Bineînțeles că în multe astfel de cazuri de „dotați", nu există testări oficiale. Nu credeți în

fotografiile executate cu obiecte lipite de pielea unui om; pot fi foarte uşor trucate.

Fizicianul Arthur Henard de la Universitatea Stanford din California a efectuat un experiment cu mediul Ingo Swann, care a reuşit să modifice şi să oprească înregistrarea unui magnetometru sensibil aflat într-o ladă metalică de opt tone. Swann, ca şi Felicia Parise din New York, a descris procedeul folosit: ei îşi imaginează mental obiectul respectiv, apoi se concentrează asupra transmiterii imaginii la distanţă. F. Parise pretinde că a obţinut această performanţă prin antrenament repetat. Să fie oare aşa?

Conceptul de TELEKINEZIE (psihokinezie) a fost introdus în 1942 de profesorul J. B. Rhine, de la Universitatea Duke, pentru a cuprinde fenomenul de mişcare sau/şi deplasare a unor obiecte numai prin concentrare mentală. Până atunci, telekinezia fusese deja cunoscută şi studiată de diferiţi savanţi, mai ales medici (Charles Richet, laureat al premiului Nobel), fizicieni (W. Crookes) şi psihologi pe diferite persoane „dotate", cum au fost majoritatea mediumurilor spiritiste de exemplu, Eusapia Palladino, care s-a lăsat studiată de o comisie formată din nume celebre: Richet, Lombrosso, W. Lodge etc.

Şi alte mediumuri spiritiste, cum au fost D. D. Home (studiat de W. Crookes) au executat experimente de telekinezie. Station Moses a fost preot şi apoi profesor la celebra Universitate Oxford, dar în acelaşi timp a produs în public fenomene de telekinezie, publicate apoi într-o carte „Experiences upon Spiritualism", (Experienţe despre spiritism), binecunoscută ulterior contestată.

S-a scris mult despre celebrul mediu rus Nina Kulaghina, capabilă de telekinezie, devierea acului busolei, deplasări de obiecte metalice şi nemetalice sau a unei balanţe etc. Profesorul J.C. Pratt de la Universitatea din Virginia a confirmat performanţele Ninei, dar prestidigitatorul american James Randi nu a rămas impresionat. Nina Kulaghina a fost mult studiată de savanţii sovietici şi probabil aşa cum se întâmplă la toţi oamenii „dotaţi", în caz de oboseală nu mai pot da randament şi atunci... trişează. Menţionăm că abilitatea Kulaghinei de telekinezie a apărut după un traumatism grav, în urma căruia s-a refăcut cu dificultate.

În 1974, o echipă multidisciplinară de savanţi în frunte cu fizicianul Brian Josephson, laureat al premiului Nobel, a admis existenţa capacităţii de telekinezie a englezului Matthew Manning. O altă echipă formată din savanţi francezi (Ch. Crussard, H. Bender, W. Kander) a ajuns la aceeaşi concluzie cu tânărul Jean Pierre Girard. În anii 90, o echipă mixtă rusoengleză a examinat cazul deosebit al tinerei Nelia Mihailovna. Nelia, de la distanţă, poate modifica aparatură electronică, busole, poate muta obiecte în greutate de până la 500 g. De această dată, medicii prezenţi au ajuns şi la alte concluzii:

1. Tânăra Nelia posedă într-adevăr o capacitate telekinezică impresionantă, manifestându-se nu numai prin mutarea unor obiecte, dar şi prin acţiunea asupra câmpului electromagnetic al unor aparate electronice.
2. Această capacitate este de natură energetică şi după efectuarea unor demonstraţii mai lungi, Nelia obosea, avea dureri de cap, ameţeli, tulburări vizuale şi auditive, adesea insomnii. Refacerea dura aproape jumătate de zi. După sesiuni lungi de experimentare, Nelia pierdea în greutate.
3. În timpul testărilor, de multe ori, pulsul ajungea la 250 bătăi/minut, însoţite de transpiraţii mari. Evident, Nelia depunea un efort fizic extenuant.

Există într-adevăr oameni ce pot emite biocurenţi (sau altă formă de energie radiantă, după unii) într-o cantitate mare, semnificativă? Studii recente au demonstrat că la unele animale inferioare (crabi, languste) există o sensibilitate la câmpul magnetic terestru, ba chiar li se pot induce reflexe condiţionate faţă de modificări mari [78]. Din nou ajungem la persoane „dotate", mai mult sau mai puţin verificate ştiinţific, intrate în sfera EPN.

De exemplu, rezultate neconcordante a obţinut în 1994 expertul rus Edvard Naumov pe Kevin Braithwaite, un tânăr ce dădea reprezentaţii de magnetism. Ştiaţi că numai în Franţa există în jur de 8.000 de magnetizatori care practică tămăduirea prin pase magnetice efectuate cu palmele goale? O şedinţă de vindecare prin pase magnetice costă între 200-500 franci. În ţara noastră, bioenergeticienii pretind doar a zecea parte!

În anii 80, echipa profesorului Robert Morris de la Universitatea din California a încercat să elucideze aşa zisa „telekinezie", apelând la unii „dotaţi", dar şi la studenţi, voluntari. Tuturor li s-a cerut să-şi imagineze, doar, că pot aprinde (pentru scurt timp) un bec electric. Prin concentrare mentală, majoritatea subiecţilor au reuşit, mai concludent fiind la cei care practicaseră exerciţii de tip yoga. Or baza învăţării tehnicilor de tip yoga este antrenarea capacităţii de concentrare mentală pe un anumit obiect. Deşi rezultatele au fost impresionante, nu sunt unanim admise. Şi unii au efectuat filme documentare difuzate pe canalele de televiziune sau la congresele de parapsihologie, din nou contestate de cercurile ştiinţifice şi de... prestidigitatori.

Fiziologul francez Yves Rocard (1903-1992) a studiat intens magnetismul animal al unor oameni emiţând ipoteza, care a fost verificată, despre un

microdepozit de magnetită în creier [88]. Y. Rocard a identificat 8 microdepozite de magnetită în corpul uman, de la creier şi până la degetele mari de la picioare. A fost confirmat doar cel din creier. Tot Rocard a emis o ipoteză (neverificabilă), după care oamenii primitivi erau deseori loviţi de fulgere (chiar şi la 50 m pot fi efecte), aşa încât au devenit mai magnetici, capabili de telepatie şi telekinezie. Această capacitate s-a pierdut cu timpul, fiind activată... doar la cei „dotaţi". Faptul (observat la majoritate) că această capacitate devine activată în urma unui traumatism sau emoţii puternice, uneori defecte din naştere (orbire) trebuie luat eventual în considerare.

Care este părerea celor „dotaţi"? În afara admiterii unor capacităţi deosebite încă de la naştere a unor „dotaţi" (capitolul 2.3.), mulţi [16,24,44] admit „trezirea şarpelui Kundalini". Nu vom insista asupra sistemului de centri energetici, în număr de şapte, cu denumiri sanscrite, asemănători unor flori de lotus cu un număr variabil de petale (chakre). Aceşti centri se pretind a fi localizaţi în dreptul unor organe importante, mai ales a celor cu secreţie internă (neuroendocrine), cum sunt cele sexuale, suprarenală, ficat, pancreas, tiroida şi cele din creier. Cei iniţiaţi pretind că pot (în urma unui antrenament, iniţieri) să-şi activeze chakrele pe canale speciale asemănătoare unui şarpe situat pe linia mediană a pieptului, eliberând o cantitate uriaşă de energie, capabilă de orice, inclusiv minuni, telekinezie şi alte FPN. După M. Eliade [29,30] şi alţi cercetători, activarea energiei speciale de tip Kundalini ar corespunde stării de extaz mistic, obţinut însă pe alte căi şi cu alte efecte psihice (stări alterate ale conştiinţei!).

4.4. AURA, EFECTUL KIRLIAN ŞI CONSECINŢE

Impactul radiaţiilor asupra organismelor este extraordinar de variat şi complex; materialul prezentat până acum în acest capitol este destul de sugestiv, dar încă departe de a fi complet. Nici nu se putea altfel, datorită naturii variate a radiaţiilor ce ne înconjoară, din surse atât de diferite cu intensităţi în limite de 3-8 ordine de mărime. Aşa cum am mai menţionat, la intensităţi foarte slabe, la limita de măsurare a aparatelor utilizate, şansele de eroare sunt foarte mari. De aceea există atâtea discuţii, controverse.

Dacă intraţi într-o biserică (mai ales ortodoxă) sau într-un muzeu de pictură clasică, veţi vedea că toate imaginile lui Dumnezeu, Iisus Christos, Maica Domnului şi ale sfinţilor au capetele înconjurate de un nimb sau aureolă numită AURĂ (misticii creştini fac chiar diferenţieri între aceste denumiri). Toate cărţile sacre ale omenirii menţionează că Moise, când a coborât de pe muntele Sinai cu tablele legii, avea chipul înconjurat de o aură strălucitoare. Chiar şi Buddha este reprezentat uneori având o aură luminoasă. Dar reprezentarea aurei în jurul capului Mântuitorului şi a sfinţilor a devenit o regulă în pictura bisericească. Frescele egiptene, asiriene, greceşti şi romane reprezentau adesea personaje sacre al căror cap era înconjurat de o aură, deci cu mult înaintea creştinilor.

Au văzut oare aceşti artişti necunoscuţi (sau şefii lor) aceste aure sau pe tradiţie s-a transmis această posibilitate? Aurele unor personaje sacre ar fi fost mai vizibile, deşi clarvăzătorii susţin că toţi oamenii posedă o astfel de aură slabă, în culori variabile!

Desigur că în toate FPN se pune întrebarea logică: „cine este capabil să o emită, cine poate să o vadă, există sau a existat?" Pentru credincioşi, această întrebare nu are răspuns, dar partizanii aurei au primit... „ajutoare" în rândul misticii creştini... care au văzut aure la unii dintre ei. Astfel, în 1901, apare cartea „Thoughtforms" (Formele gândurilor) scrisă de Charles Leadbeater şi Annie Besant, mistici ce au fondat în 1875 Societatea de Teosofie. Cartea a făcut, la vremea respectivă, destulă vâlvă, deoarece autorii au publicat planşe în culori, care ilustrau manifestările gândurilor şi emoţiilor pe care ei le sesizau.

Era în special indicată corelaţia între culoarea respectivă şi emoţia ce o producea: negru = ură; roşu = furie; roşu-pal = pasiune şi senzualitate; galben = activitate intelectuală; roz = afecţiune. Tot teosofii menţionaţi au lansat ideea (păstrată şi astăzi), după care aura se poate descompune în mai multe straturi (corpuri) mental, astral şi eteric, care se întrepătrund. Fiecare om, animal, plantă ar avea astfel de corpuri. În aceeaşi linie de gândire, cei „dotaţi" ar avea o aură strălucitoare, iar muritorii normali, mai mult sau mai amărâtă. Desigur, cei „dotaţi" pot vedea şi aprecia aurele altora, iar în stările de boală, acestea sunt modificate, atât ca intensitate, cât şi în calitatea culorii. De aici, posibilitatea de diagnostic şi tratament! (A mai rămas de ei!)

Vestitul clarvăzător Edgar Cayce (1877-1945), prezentat deja în capitolul 2.3., pretindea că poate distinge aurele majorităţii oamenilor; situaţia în cazul lui Paracelsus (1493-1541). S-au publicat numeroase cărţi despre acest fenomen, pe care Ştiinţa nu îl recunoaşte, cum sunt: „The Human Aura" de N. Regush [87], „Blueprint for Immortality: the Electric Patterns of Life" (Copii pentru nemurire; modele electrice ale vieţii) de H.S. Burr, „Understanding Auras" (Înţelegând aurele) de Josef Lutzenberger, „Awareness" (Conştiinţa) de Eillen Garett. Trebuie menţionată şi cartea „Aura corpului uman" de Cornelia Guja [44].

În fiecare caz s-au găsit savanţi curioşi, dornici să lămurească într-un fel sau altul FPN. Astfel, fizicianul american John Zimmerman admite

posibilitatea ca unele persoane să fie sensibile la anumite frecvenţe ale câmpului electromagnetic, invizibile pentru majoritatea oamenilor. Aceste frecvenţe ar fi mai intense la persoanele emotive sau „dotate", permiţând „vizionarea" aurei. Măsurătorile efectuate cu aparatură modernă au detectat, într-adevăr, în jurul corpului uman, un strat gros de câţiva milimetri, format din ioni de sodiu şi potasiu, particule de apă încărcate electric, unele substanţe volatile (esteri ai acizilor graşi) rezultate din transpiraţie. Acest strat existent real este însă considerabil mai mic decât corpurile eterice, astrale, ale misticilor, care s-ar întinde până la 1-2 metri în jurul întregului corp.

Şi aici pot exista surprize; încă nu avem lucrări ştiinţifice aprofundate, prelucrate statistic, asupra extinderii şi compoziţiei transpiraţiei. La fiecare om, compoziţia transpiraţiei, calitativ şi cantitativ, diferă păstrând unele componente, în funcţie de starea sănătăţii şi a psihicului. Câinii şi alte animale cu mirosul fin pot recunoaşte un om după miros, chiar după ce a trecut o perioadă de timp. Schimbarea compoziţiei transpiraţiei ar fi în concordanţă cu cele spuse de clarvăzători (sau cu efectul Kirlian, descris mai departe) cu privire la schimbarea culorii aurei în funcţie de emoţii, sentimente, starea sănătăţii fiecăruia.

Într-adevăr fascinantă este credinţa în existenţa unui corp astral, invizibil, în jurul corpului fizic. Încă acum 3000 de ani, vechii egipteni numeau corpul astral „khat", care uneori putea părăsi corpul fizic (în timpul somnului cu vise). Existenţa corpului astral era admisă de vechii greci şi indieni, fapt menţionat în cărţile sacre, picturi religioase [33,55,87,111].

Existenţa posibilă a aurei, cel puţin în jurul capului (unde cantitatea de transpiraţie este mare), a atras atenţia profesorului Walter Kilner, medic la Spitalul Sf. Thomas din Londra. În 1911 a descoperit că poate „vedea" aurele pacienţilor, dacă îi privea prin ecrane de sticlă colorate cu coloranţi din grupa dicianine. El a pretins că în acest fel poate distinge o aură cu o grosime de aproximativ 15 cm în jurul pacienţilor. Ca şi clarvăzătorii, Kilner pretindea că forma şi culoarea aurei depind de starea sănătăţii pacienţilor, utilizând acest fenomen pentru diagnostic. Kilner a publicat rezultatele sale obţinute în cursul mai multor ani în 1913, în cartea „The Human Atmosphere", care a făcut multă vâlvă şi a fost condamnată vehement de British Medical Journal pentru implicaţiile oculte.

Lucrările lui Kilner au fost însă continuate de Oscar Bagnall, profesor de biologie la Universitatea Cambridge. În cartea sa „The Origins and Properties of the Human Aura" publicată în 1937, Bagnall pretindea că Kilner ar fi avut o capacitate de clarvăzător. Bagnall a folosit o gamă mai

de coloranţi inclusiv tinctura de gudron dizolvată în trietanolamină a văzut, uneori, aceste aure. El a dat şi un ipotetic mecanism.

...ţie că, în ochi, există celule sensibile la lumină, conectate la neuronii ...nivel din retină. În timp ce celulele în formă de conuri sunt sensibile ...culori şi vedere clară, cele în formă de bastonaşe sunt receptive la ...vedere nocturnă, lumină difuză. Deci, după Bagnall, aura poate fi sesizată ...celulele bastonaşe, specializate în lumina difuză şi care se găsesc mai ...la marginea retinei. Aurele ar fi astfel sesizate mai lent, prin sticla ...(albastru) şi nu uitându-te direct la obiectiv. Şi lucrările lui Bagnall ...ridiculizate oficial. Existenţa aurei din jurul corpurilor a primit ...un nou impuls, indirect.

Efectul Kirlian, descoperit accidental de soţii Kirlian în 1939, este, ...cel mai tipic exemplu al dificultăţilor cercetării ştiinţifice în ...PPN. Cum este posibil ca un fenomen neexplicabil să rămână ...curiozitate, într-o epocă supratehnicizată şi avidă de descoperiri ...? Dar să dăm curs povestirii descoperirii, interpretării şi utilizării ...straniu, neînţeles fenomen.

În 1939, Semion D. Kirlian era cel mai priceput tehnician electronist ...Krasnodar, provincia Kuban din sudul URSS, în apropierea Mării ... Kirlian lucra ca electrician la spitalul din Krasnodar, iar soţia sa, ..., era ziaristă la un ziar local. Kirlian, demontând un aparat de ...frecvenţă destinat electroterapiei, a văzut o strălucire luminoasă ...electrod al aparatului şi pielea unui pacient. A vrut să fotografieze ...folosind chiar mâna sa. Şi-a dat seama că dacă îşi fixează ...direct pe mână peste placa fotografică obţine o imagine ciudată ...sale (un contur) fără a mai folosi un aparat fotografic. În jurul ...mâinii sale erau o mulţime de puncte luminoase, strălucitoare şi colorate.

Kirlian şi cu soţia au început să lucreze intens la această descoperire, ...continuu aparatura, brevetând în cursul vieţii peste 40 de ... Încă acum nu există o aparatură standard, comercializată, ci doar ...Aparatura necesară studiului efectului Kirlian se compune ...dintr-un generator de unde electromagnetice „de înaltă ...între 75.000-200.000 oscilaţii pe secundă (75-200 kHz), ..., plăci (filme) fotografice, amplificatoare cuplate la diverse ...microscop, osciloscop etc. [16].

...ţională intervine... istoric. Timp de 15 ani, soţii Kirlian ...publică descoperirea lor de teama terorii staliniste. Apoi au ...cercurile ştiinţifice, care au fost receptive, variat, de la ...la indiferenţă. Soţii Kirlian au înregistrat mii de imagini: de la

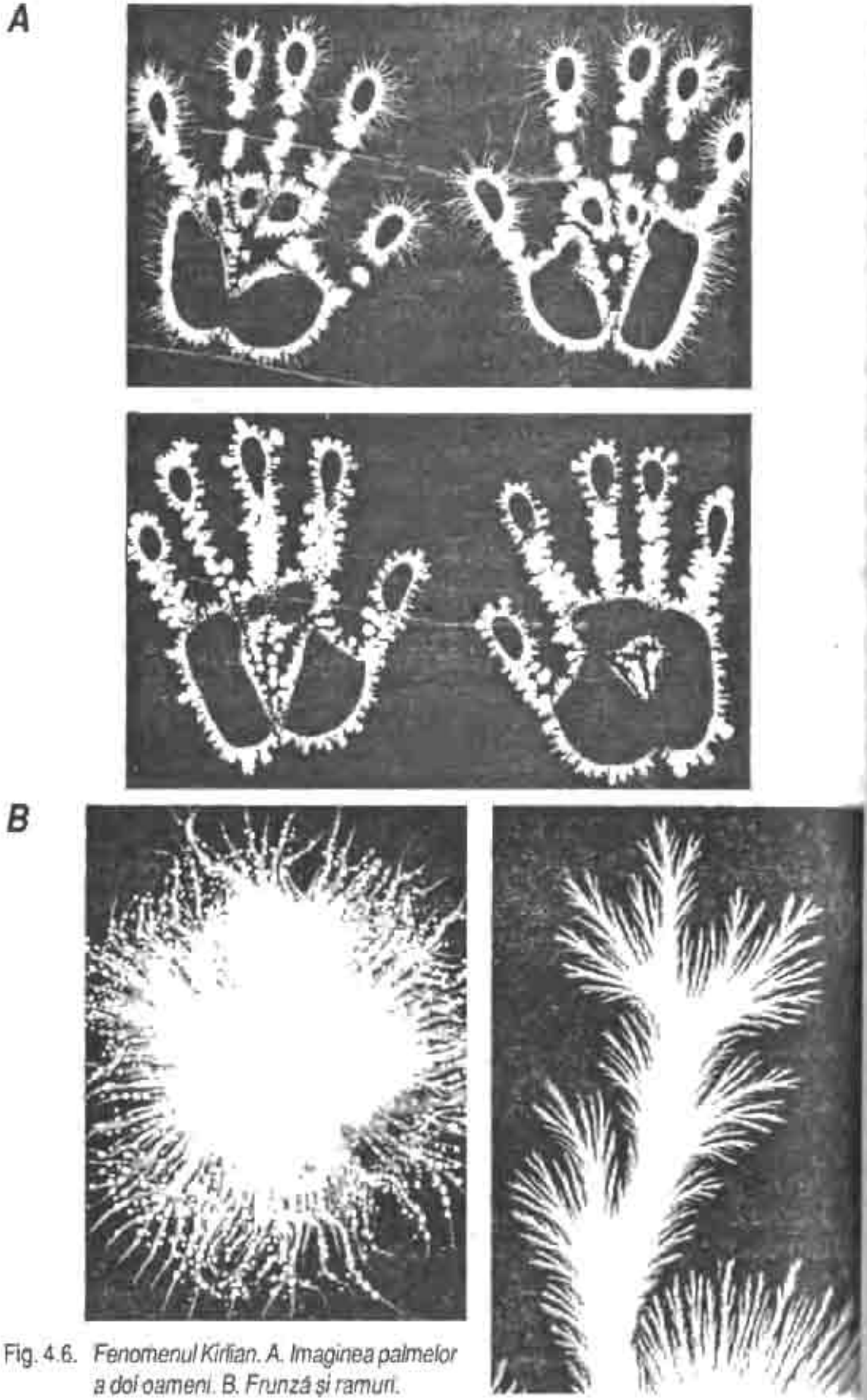

Fig. 4.6. *Fenomenul Kirlian. A. Imaginea palmelor a doi oameni. B. Frunză și ramuri.*

monede, chei metalice la frunze, plante şi mâini. Cele mai interesante au fost imaginile obţinute de la frunze, diferite în funcţie de specie şi modificate dacă proveneau de la plante bolnave. După culegere, frunzele îşi păstrau luminozitatea doar maximum o zi. Într-o zi, Kirlian şi-a auto-diagnosticat un atac ischemic miocardic. De altfel, ambii soţi Kirlian au murit prematur de leucemie! (Efectele câmpului de înaltă frecvenţă de lungă durată.) Existenţa efectului Kirlian continuă.

Cercurile oficiale ştiinţifice sovietice nu au ştiut ce utilizare să dea fenomenului Kirlian. De abia în 1960, Kirlian primeşte o mică subvenţie pentru continuarea cercetărilor şi în 1962 se înfiinţează o unitate de cercetare specializată. Povestiri detaliate despre experimentele soţilor Kirlian pot fi găsite în multe cărţi, şi în limba română [16,21,44,80]. Cercetările sovietice asupra efectului Kirlian au rămas secrete până în 1968, când, brusc, autorităţile permit ziaristelor americane S. Ostrander şi L. Schroeder [79] să viziteze anumite institute specializate în studiul EVP, printre care şi cel destinat efectului Kirlian.

Apoi a ajuns (în 1970) la cunoştinţa Occidentului descoperirea soţilor Kirlian. Reacţia a fost atât entuziastă, cât şi contradictorie la fel de vehement. Cei mai entuziaşti au fost profesorul italian Armando O. Gross şi cercetătoarea Thelma Moss de la Institutul de Neuropsihiatrie al Universităţii California. T. Moss a efectuat fotografii de tip Kirlian a 40 de cupluri, constatând că simpatia şi antipatia spontană sunt în concordanţă cu forma şi culoarea imaginii. Emoţiile subiecţilor modifică forma şi culorile imaginii, fapt confirmat de lucrările independente ale profesorului Gross, cât şi ale lui H. Hulbacher, R. Miller, R. Wagner, M. Gaikin etc. Începând cu anul 1980, o serie de cercetători români, lucrând independent şi cu instalaţii improvizate, a efectuat studii asupra efectului Kirlian. Menţionăm nume precum: Cornelia Guja (Centrul de Antropologie), Eugen Celan, Florin Ionescu, D. Constantin, M. Godeanu etc., şi unele publicaţii [16,21,44].

Thelma Moss a format o echipă de entuziaşti compusă dintr-un fost om de afaceri, Kendall Johnson şi psihiatrul Mantague Ullman, care au constatat că aurele mâinilor celor care practică tratamente prin bioenergie (magnetism personal) scad ca intensitate, crescând cele din jurul capului pacienţilor, ca şi cum ar avea loc un schimb de energie (efect „healer", vindecător). Un schimb energetic ar avea loc şi între doi îndrăgostiţi, care se sărută cu „foc". După o şedinţă de „magnetizare", aura pacienţilor se modifică atât ca formă, cât şi coloristic. Ruşii au fotografiat chiar aura unui picior... amputat!

Şi totuşi, criticile vehemente continuă din partea oficială, a Ştiinţei. Unii cercetători americani, efectul Kirlian nu este decât o sumă de

descărcări de gaze (efect corona). Prin utilizarea radiațiilor de înaltă frecvență (ale căror efecte asupra organismului sunt doar parțial cunoscute) se produc descărcări electrice ce implică stratul de ioni și molecule care înconjoară orice obiect sau ființă. Așa cum se poate observa în figurile 4.6 la marginile obiectelor sau mâinilor fotografiate apar centri mai luminoși numiți strimeri ce se formează ca rezultat al unor descărcări în avalanșă inițiate de electronii smulși prin câmpul de înaltă tensiune, care acționează asupra stratului exterior. Energia angrenată în formarea strimerilor depinde de multiple interacțiuni între ionii exteriori obiectului, câmpul de înaltă tensiune și alți factori externi și interni (legați de obiectul expus). Radiațiile electromagnetice de înaltă frecvență conțin o cantitate mare de energie, capabilă să producă descărcări electrice în partea vizibilă a spectrului. Prin impact, chiar de scurtă durată (secunde), se transmite subiectului o cantitate mare de energie.

Consecințele efectului Kirlian sunt neașteptate. Așa cum am amintit mai sus, savanții ruși nu au știut ce explicație și utilitate poate fi atribuită acestui efect. Așa se explică de ce ziariștelor americane Ostrander și Schroeder [79] li s-a dat voie în 1968 să viziteze câteva instituții sovietice specializate în studiul FPN, inclusiv efectul Kirlian. În schimb, KGB și savanții sovietici afiliați au realizat consecințele impactului radiațiilor de frecvență înaltă (mai târziu și de foarte joasă frecvență) asupra organismelor, mai ales a celui uman.

Doctorul Viktor Inușin a realizat că prin efectul Kirlian se pot diagnostica oamenii „dotați psihic", emotivii, la care stratul exterior de ioni este mai mare. Efectele uneori nocive ale expunerii la câmpuri electromagnetice de înaltă frecvență au fost luate în serios, în schimb occidentalii nu le-au admis mult timp. Într-adevăr, tehnicienii care lucrează cu instalații radar au dureri de cap, halucinații și... cancer. Radiațiile radar au o lungime de undă mică (1-12 cm), dar cu frecvențe mari, variabile între 300-3000 MHz. Inginerul ceh Robert Pavlita a creat un generator de unde psihotronice, de fapt de radiații electromagnetice de înaltă frecvență, „botezat" însă generator de energie bioplasmatică. Ziaristele americane mai sus citate au putut vedea cum generatorul lui Pavlita poate muta de la distanță o cutie de chibrituri sau să ucidă niște muște [79].

Americanii au fost uimiți de progresele sovietice în domeniul paranormalului și al manipulării psihice a oamenilor. CIA a declanșat programul MKULTRA de manipulare psihică a oamenilor prin folosirea halucinogenelor de tip LSD (vezi capitolul 3.4.). În schimb, KGB-ul sovietic a preluat din efectul Kirlian doar acțiunea câmpului de frecvențe extreme (înalte și foarte joase), cât și generatoarele de tip Pavlita. Sub

...ția generalului Oleg Kalughin, s-a studiat efectul radiațiilor ...omagnetice cu frecvențe sub 1000 MHz, care pătrund până la organele ...ne și afectează mai ales funcționalitatea creierului [17,46].

...Arsenalul sovietic de manipulare psihică prin radiații cu frecvențe ...ridile a fost experimentat timp de doi ani (1975-1976) asupra ambasadei ...UA din Moscova. Ca urmare, doi ambasadori și alți funcționari s-au ...îmbolnăvit de cancer. Ambasadorul SUA, Walter Stoessel, și doctorul ...Jon Hecker și-au dat seama de această acțiune, determinând construirea ...unei noi clădiri pentru ambasadă. Sovieticii au experimentat efectul ...radiațiilor cu frecvență foarte joasă sau foarte înaltă pe sute de oameni. ...Americanii s-au lămurit, destul de târziu, datorită informațiilor date de ...profesorul N. Khoklov, care a lucrat la acest program și a fugit în SUA.

4.6. PĂDURI, PIETRE ȘI CASE „MAGICE"

...Literatura de popularizare despre „enigme nedezlegate" care se respectă ...îi acordă un capitol pietrelor sacre, monumentelor megalitice din Egipt, ...America Centrală sau dolmenilor și menhirilor din Europa occidentală. ...Pentru documentare suplimentară, menționăm capitolul „Obsesia pietrei" ...din cartea „Bănuiala unei umbre" a scriitorului ceh L. Soucek.

...Oamenii au fost întotdeauna atrași de... pietre, care probabil au sugerat ...ideea forță, stabilitate, însușiri care au fost prețuite din cele mai vechi ...timpuri. Și acum, în mileniul al treilea, stâncile „cioplite" de puterea ...vânturilor și a ploilor au rămas obiective turistice sau de venerație (de ...exemplu „Babele" și „Sfinxul" din munții Bucegi). În preistoria religiei, ...animismul și totemismul au fost principalele credințe la îndemâna protejării ...semenilor. Cele mai răspândite obiecte animiste sau totemice au fost ...pietrele (stânci), pădurile și izvoarele, dar și unele râuri. Pe lângă forță și ...stabilitate, apa era esențială vieții, iar pădurile erau loc de refugiu și de ...hrană (ofereau lemn, vânat). În plus, conform interpretării simbolurilor ...[30,73], toate acestea sunt imagini ale subconștientului.

...Adorarea lor a fost atât de mare, încât a supraviețuit religiilor mai ...noi care uneori le-au adoptat. Cazul cel mai ilustrativ este al celebrei ...pietre Kaaba (probabil meteorit) îmbrăcate în negru, obiectivul principal ...al pelerinajului la Mecca al musulmanilor. Monumentele megalitice de la ...Stonehenge și Averbury sunt atât obiective turistice, cât și de venerație ...(amintită de secta druizilor moderni). Iată și o listă foarte sumară a ...pietrelor magice din lume.

...Unele monobiective turistice sau de venerație este destul de bizară. Se ...pregătesc, în primul rând, stânci și monumente ciudate, la care pot fi

Tabelul 4.2. *Locuri şi obiective cu „încărcare magică" venerate şi astăzi*

Numele	Localizare	Manifestări
Stânca Men-an-Tol	Cornwall, Anglia	Ritualuri, obiect cult
Stânca Long Stone	Gloucestershire, Anglia	Idem
Stânca cu zodiac	Glastonbury, Anglia	Idem
Monumentele megalitice	Stonehenge, Averbury, Anglia	Obiective turistice
Falia de la Mochras	Ţara Galilor, Anglia	Mişcări seismice cu fulgere/sfere
Madonna Rock	La Spezia, Italia	Idem
San Benedetto	Marea Adriatică, Italia	Peste 100 nave scufundate
Fântânile cu pietre	Irlanda	Obiecte de cult străvechi
Cimitirul Aliscamps	St.Trophime, Regiunea Arles, Franţa	Halucinaţii vizuale
Fântâni cu ape minerale	În toată lumea (Franţa, România)	Vindecări sau remisiuni
Menhiri, dolmeni	Văile Magra, Luingiana, Italia	Ritualuri, vindecări
Pădurea Brocelinnde	Bretania, lângă Rennes	Halucinaţii, vindecări
Pădurea Baciu	Cluj-Napoca, România	Halucinaţii, dar şi fotografii de unor obiecte globulare
Costeşti-Argeş	România	Ploi cu pietre zburătoare
Sinca Veche	Făgăraş – România	Desene vechi, sfere luminoase
Stejarul diavolului	Compton Hill, Norfolk, SUA	Nu arde, nu poate fi tăiat
Magnetic Hill	Moncton, Canada şi Vortex Hill (Oregon, SUA)	Anomalii ale gravitaţiei
Ayers Rock, stâncă uriaşă	Deşertul Australiei	Anomalii magnetice, vizionări
Zona Buşteni-Sinaia	Buşteni	Mici cutremure, încărcare electrică anormală
Mănăstirea Oliete	Catalonia, Spania	Fenomene luminoase

adăugate alte sute de menhiri, dolmeni, ce se întind în Europa din insula Malta până în Anglia. Bineînţeles, efectele psihice nu apar la oricine.

În al doilea rând, apar fântânile sau unele izvoare şi, cel mai bizar, unele păduri „magice". Pădurea Baciu este un loc ce a atras mii de vizitatori, dar unii au „văzut" ceva, ba chiar s-au făcut sute de fotografii ale unor obiecte globulare, mişcătoare [80]. Chiar şi un film fotografic înfăşurat va fi impresionat, dezvăluind la developare aceleaşi obiecte globulare difuze.

Cazul stejarului din Compton Hill a fost mult mediatizat. S-a încercat tăierea lui la arderea unor vrăjitoare sau ca spânzurătoare: crăcile se rupeau. Nu a ars, deşi copacii din jur au dispărut de mult. Nimeni nu mai vrea să-l taie.

Evident, la această listă pot fi adăugate castelele cu stafii din Anglia, dar şi unele case „blestemate" în care locatarii nu mai vor să stea din cauza unor „vizite" nedorite. După cum am menţionat în capitolul 1.1., unele revente multidisciplinare, efectuate cu aparatura anului 2000 în unele castele renumite pentru găzduirea unor stafii, nu au dat rezultate foarte clare. Mai există case în care locatarii s-au îmbolnăvit de cancer într-o proporţie mai mare decât o simplă probabilitate. La unele case din această categorie s-au măsurat nivele mari de radiaţii radioactive sau de radon, un element chimic în stare de gaz, toxic.

După cum am afirmat la începutul acestui capitol, câmpul geomagnetic al Pământului este discontinuu, iar animalele şi probabil unii oameni sunt sensibili la variaţiile acestuia. Aceste variaţii pot fi chiar de mai mare ordine de mărime. Albiile unor râuri uneori urmăresc liniile câmpului geomagnetic, iar multe drumuri sau şosele s-au construit pe albiile unor râuri de mult secate. În orice ţară, se cunosc şosele pe care frecvenţa unor accidente este mult mai mare decât media. Celebra şosea numărul 66 din statul Arkansas este renumită, iar în România, dealul Feleacului pare să deţină recordul. Discontinuităţile câmpului geomagnetic pot fi şi în zona unor case. Trebuie menţionat că la multe popoare, mai ales la chinezi, la popoare germanice şi scandinave, a existat o tradiţie după care construirea unei case să se facă numai după o prealabilă „examinare" a locului de către un şaman, radiestezist sau... mai târziu, preot.

Mitologiile tuturor popoarelor, cărţile sacre, superstiţiile locale admit ideea unor locuri sau case „blestemate", în care s-a săvârşit o crimă odioasă sau cineva a suferit mult. Tot după aceste surse sau din diverse studii recente, se admite sensibilitatea unor animale, fie domestice (câine, pisică) sau sălbatice (şobolan, şerpi) la astfel de locuri. Aceste animale, intrate în case sau camere „blestemate", au avut un comportament agresiv sau panicat, total diferit faţă de alte locuri. Aceste animale au o acuitate mai mare a simţurilor, fiind sensibile la domenii mai largi ale undelor electromagnetice şi sonore sau la variaţii ale câmpului geomagnetic. După parapsihologia ştiinţifică, astfel de locuri sunt „puncte de intersecţie" ale liniilor de forţă ale unor câmpuri energetice telurice (ley lines), unde pot apărea fenomene exotice [10,21,44,80,100].

Efectele radiaţiilor electromagnetice asupra omului şi animalelor sunt mai mult sau mai puţin acceptate, cele legate de interacţiunea

câmpurilor geomagnetice şi de energii foarte joase sau foarte mari, sunetele de infraroşii, microunde, ultrasunete şi infrasunete sunt încă obiect de studii teoretice, dar şi practice (medical, militar, comunicaţii, publicitate etc.). Cercetarea sensibilităţii unor animale la apariţia unui cutremur este de mult cunoscută şi intens studiată de chinezi şi japonezi. Seismologii admit că un cutremur mai mare este precedat mai înainte de unde seismice şi infrasunete sesizate de unele animale. Chinezii utilizează în mod curent sensibilitatea unor animale (şobolani, castori) pentru prezicerea cutremurelor [78].

4.6. RADIESTEZIA

Radiestezia este capacitatea unor persoane „dotate" (termen ce apare la orice FPN), de a detecta surse de apă subterane cu ajutorul unui pendul sau a unor dispozitive simple: cracă de lemn în formă de Y ori sârmă groasă în formă de L (se folosesc două, pentru fiecare mână). Persoana „dotată" ţine în mână „instrumentul" respectiv şi merge pe teren; deasupra unei surse de apă (uneori obiect metalic), dispozitivul se mişcă, zvâcneşte sau creşte rotaţiile pendulului. Termenul de radiestezie a fost introdus în 1929 de abatele Bouly (1865-1958) care a şi înfiinţat prima societate de radiestezişti. Numele provine din latinescul „radius" (rază) şi din grecescul „aisthesis" (senzaţie). În limba engleză se foloseşte cuvântul „dowsing", în germană „rutenlehre", iar în rusă „biofiziceski efekt". În China, de mii de ani, construirea unei noi case este precedată de vizita unui radiestezist, care alege locul respectiv. În mormintele faraonilor s-au găsit pendule radiestezice. Fântânarii existenţi şi la noi erau radiestezişti fără diplomă.

Radiestezistul cel mai celebru a fost... Moise, care, după cum se spune în Biblie, în cursul lungului drum prin ţinutul pustiu din peninsula Sinai a lovit cu toiagul lângă o stâncă, de unde a ţâşnit apa mult dorită. Radiestezia sub forma fântânarilor a existat la toate popoarele, uneori fiind una dintre „specialităţile" şamanilor [29,70].

De altfel, radiesteziştii au succes şi ca tămăduitori amatori. Într-adevăr, cărţile mai noi de radiestezie [52,100] menţionează că nu are importanţă calitatea lemnului sau greutatea de la capătul pendulului. Pentru a şti de importanţă, vechile tratate pretindeau ca baghetele să fie făcute din lemn de alun. Ulterior s-a observat că: n-are importanţă natura baghetei, greutatea pendulului poate varia între 20-50 g, iar lungimea firului între 10-20 cm. Cu ajutorul pendulei, unii radiesteziştii pot găsi izvoare de apă, zăcăminte metalice, comori, cadavre, doar concentrându-se deasupra unei hărţi!

În 1910, medicul neurolog Albert Abrams din San Francisco a dat la [illegible] clientela destul de răspândită, apucându-se de radiestezie. Prima [illegible] „Spondylotherapy", conţinea bazele unei noi tehnici de tratament, [illegible] radiestezia se amesteca cu osteopatia şi chiropractica. Dezavuat de [illegible], dr. Abrams a avut succes la public, astfel că, în 1914, publică o [illegible] carte „New Concepts of Diagnosis and Treatment" în care arăta că [illegible] este o „nearmonizare a oscilaţiilor electronice" şi a lansat ca [illegible] de diagnostic „cutia neagră". În cutie se punea o probă din [illegible] pacientului şi cu o placă metalică aceasta era ataşată de fruntea [illegible]. A se consulta şi capitolul 8.5.

Cu toate acestea, radiestezia a „traversat" istoria cu uşurinţă, nefiind [illegible], fiind, de fapt, utilă. După unii, sceptrul regilor ar reprezenta, [illegible], bagheta radiesteziştilor [57]. Radiestezia a fost folosită de multă [illegible] Statele Unite, pentru prospecţiuni geologice. Chiar în al doilea [illegible] mondial, armata germană a folosit radiesteziști pentru detectarea [illegible] de apă, iar cea americană, în Vietnam, pentru descoperirea [illegible] săpate de vietnamezi. Ştiaţi că renumitul Uri Geller (menţionat [illegible] capitolul 2.3.) câştigă binişor prin înfiinţarea unei firme de prospecţiuni [illegible] prin... radiestezie?

Înţeles că radiestezia a fost studiată de mulţi oameni de ştiinţă, [illegible] de cei care practică pseudoştiinţa. De aceea au apărut noi termeni, [illegible] aceeaşi însuşire: „Biosenzor uman" sau „Biolocaţie".

Profesorul Yves Rocard, fizician francez (1903-1992), deja menţionat [illegible] capitol, a efectuat primele studii ştiinţifice în care a subliniat [illegible] esenţial al „radiestezistului dotat". El a emis pentru prima dată ipoteza [illegible] după care omul ar conţine în corp un minuscul depozit de magnetită, [illegible] deja menţionat. Biologii americani Gould şi Kirschvink de la celebra [illegible] Princetown au descoperit în creierul de om, balene, delfini, [illegible] şi albine, minuscule cristale de magnetită, implicate în orientare [illegible], supuse câmpului geomagnetic. Existenţa cristalelor de magnetită în creierul uman a fost confirmată de studiile lui Robin Baker de la [illegible] din Manchester.

După Y. Rocard, doar un om din zece mii posedă această calitate, deşi [illegible] afirmă că în stare latentă există la 70% din oameni. Proprietatea de [illegible] ar fi mai accentuată la femei (deşi nu se cunosc specialiste) şi [illegible] dacă se poartă mănuşi de piele sau sub hipnoză. Preşedintele [illegible] Americane de Radiestezie, Zaboj Harvalik, a efectuat un test [illegible] calităţilor: a îngropat un cablu electric între doi electrozi [illegible] curent electric, ce producea un câmp magnetic; deci o [illegible] în condiţii ştiinţifice de reproducere. Cei care posedă această

calitate detectează cablul din prima încercare, apoi performanțele scad. Dacă cei sensibili beau un pahar cu apă, performanțele cresc de zece ori, în schimb o masă copioasă micșorează până la dispariție calitatea respectivă. La fel dacă radiestezistul poartă o cască militară din oțel. Se afirmă că cei dotați pot sesiza variații ale câmpului magnetic de ordinul 10^{-4} Gauss/m, corespunzător unei monede metalice îngropate în pământ. Curios, anomalii magnetice mari de 10^{-1} Gauss atenuează efectul.

Tudor Opriș, în volumul 4 al cărții sale „Bios" [78], despre caracteristicile surprinzătoare ale lumii organismelor vii, dedică un capitol radiesteziei. După Opriș, radiestezia își are originile în „hidrotropismul pozitiv", prin urmare în capacitatea plantelor și a altor ființe de a căuta apa în mediul în care trăiesc. Dacă la plante, total dependente de apă, hidrotropismul este evident, la alte animale este de asemenea prezent prin urmărirea comportamentului. Răcușorii (Amfipode) sau puii de broască țestoasă aflați pe uscat aleargă imediat direct spre apă, deși nu o pot vedea. Elefanții în condiții de secetă, adulmecă izvoare ascunse de apă, dezgropându-le prin săpare cu colții și trompa. Probabil că și oamenii primitivi erau dotați cu astfel de capacitate radiestezică.

Geologul olandez Soleo Tromp de la Universitatea din Halle a efectuat studii fiziologice pe radiesteziști. Trecerea unui radiestezist pe deasupra unei zone cu câmp activ radiestezic (unde se manifestă o variație a câmpului geomagnetic) determină o decontractare a musculaturii mâinilor, observabilă prin oscilațiile baghetei sau pendulului. Surprinzător, în timp ce șoarecii și alte animale evită astfel de câmpuri active, furnicile și viespile le preferă, construindu-și cuiburile preferențial în aceste locuri [78].

Printre rarisimii savanți români ce au studiat radiestezia, se numără dr. astronom Irina Predeanu, care a efectuat o serie de studii științifice. Persoanele sensibile la anomalii geomagnetice pot sesiza diferențe de 20-30 nT, în schimb apare un fenomen de saturație la 500-600 nT. În plus, această sensibilitate acționează la persoanele „dotate" conform unui ritm circadian, cu două maxime între orele 6-11 și 15-19, despărțite de un minim în jurul orei 13, când această proprietate scade aproape de zero. Aceste variații circadiene sunt legate de modificările diurne ale câmpului geomagnetic terestru.

Și totuși, în ciuda acestor performanțe ale unor radiesteziști, societăți că posedă și clarviziune, majoritatea cercurilor științifice neagă existența acestei proprietăți. Așa cum s-a arătat recent printr-un documentar prezentat pe canalul Discovery, chiar și cel mai talentat radiestezist posedă (ca toți oamenii), un reflex ideomotor al mușchilor mâinii, care produce mici oscilații imperceptibile ale baghetei sau pendulului. Oscilațiile sunt

sunt sub influență emotivă, iar descoperirile lor sunt întâmplătoare și irepetabile, fiind supuse influenței mai multor factori externi și interni, între care nu există o relație clară și logică. Intensitatea mișcărilor ideomotoare variază enorm individual. Reflexele ideomotoare au fost semnalate încă din 1853, când renumitul fizician englez Faraday a construit un aparat pentru măsurarea acestor mișcări involuntare, insesizabile cu ochiul liber. Reflexele ideomotoare au mai fost studiate de psihofiziologul A. Lebedinski (care a construit aparate speciale de măsurat) și neurologul I. M. Secenov. După acești savanți, reflexele ideomotoare pot explica radiestezia, spiritismul (cu mișcări), cât și unele numere de prestidigitație.

4.8 TELEPATIA, CLARVIZIUNEA ȘI PREMONIȚIA

TELEPATIA este definită ca „posibilitatea de comunicare a gândirii între doi indivizi, independent de simțurile obișnuite (limbaj, gesturi)" (R. Sudre). Telepatia este, poate, FPN cel mai cunoscut și... admis de toată lumea. Într-adevăr, doi soți, care manifestă afecțiune reciprocă, după mulți ani de conviețuire, ajung adeseu să-și transmită unele gânduri. Cel mai des citat caz este al transmiterii telepatice dintre mamă și copil. În ambele cazuri, criticii citează obișnuința de a gândi asemănător, asociații de idei generate de aceiași stimuli sau înțelegerea unor necesități ale copilului de către mamă, inclusiv a unor stări de urgență. Telepatia între gemeni este și mai reală, dar și mai impresionantă.

Telepatia este menționată atât în cărțile sacre ale omenirii, cât și de oameni, cum a fost Paracelsus, dar numele i-a fost conferit în 1882 de F. Myers, unul dintre fondatorii Societății de Cercetări Psihice, însemnând „percepție la distanță". Cu toate acestea, profesorul J. B. Rhine, fondatorul primului laborator specializat în parapsihologie la Universitatea Duke din Durham, a introdus termenul de percepție extrasenzorială (ESP), care, ulterior, a căpătat o conotație mai largă. În URSS se folosea termenul de biocomunicare, pentru a cuprinde și schimbul de informații la nivel celular.

Într-adevăr, școala sovietică și cărțile românești care s-au inspirat din ea [16] au descris cu entuziasm „efectul citopatic în oglindă" descoperit în anii '70 de biologul sovietic V.Kazancev. În aceste experimente, culturi din aceeași specie de bacterii au fost puse în plăci similare pe jumătăți ale unui ecran și acesta într-un termostat. Numai o cultură era „agresată" prin inoculare cu viruși sau tratată cu clorură mercurică sau iradiată cu doze letale de radiații UV. După un interval de 24 ore, celulele care nu fuseseră agresate aveau aceleași modificări patologice și aproximativ un

număr similar de supravieţuitori. Efectul citopatic reuşea doar dacă cel
două culturi erau despărţite printr-o fereastră din cuarţ (permeabilă l
radiaţii electromagnetice), dar şi dacă se menţinea un întuneric complet
la o temperatura minimă de 30°C.

Acest efect nu a fost recunoscut de cercetătorii din Occident. I
unanimitate s-a admis că fenomenul de telepatie are loc între un om p
post de emiţător (agent) şi altul pe cel de receptor (recipient). Primel
studii ale telepatiei începute chiar de Mesmer au continuat şi continuă
prin implicarea unor savanţi de renume şi institute specializate. Menţionăm
astfel: pe astronomul Camille Flammarion, psihiatri celebri ca Charles
Richet (1850-1935) laureat al premiului Nobel, S. Freud, C. G. Jung,
alţi medici, ca Eugene Osty, R. Warcollier. Richet şi ultimii doi citaţi au
fost succesiv preşedinţi ai Institutului Metafizic Internaţional cu sediul la
Paris. Mai putem adăuga pe medicul francez Alexis Carrel (1873-1944),
laureat al premiului Nobel şi contemporanii astronautul Edgar Mitchell,
care a transmis în 1971 mesaje telepatice din racheta Apollo 14 spre
Pământ, psihiatrul Thomas Bouchard de la Universitatea din Minnesota,
fizicianul englez Robert Cantor şi un lung şir de savanţi ruşi începând cu
doctorul L. Vasiliev de la Universitatea din Leningrad. Profesorul J. B.
RHINE, deja menţionat de mai multe ori, a fost cel care a introdus cercetările
ştiinţifice statistice în telepatie.

Cu ajutorul unui colaborator, Karl Zenner, a confecţionat cărţi de joc
speciale (fig.4.7.), pe care erau desenate figuri geometrice simple. Rhine
şi-a dat primul seama că, prin telepatie, se transmit mai uşor imagini sau
simboluri, Rhine a introdus experimente controlate [80]. Omul-emiţător
stătea într-o cameră, iar celălalt în alta. La intervale de 30 de secunde
agentul alegea o carte Zenner din cele 25 existente, iar recipientul alegea
şi el o carte. Bineînţeles, ambii experimentatori se concentrau în prealabil,
emiţătorul imaginându-şi imaginea în gând. Astfel de experimente au fost
repetate de mii de ori în toată lumea, cu rezultate variabile, cele reuşite
depăşind cu mult probabilitatea simplă (20%). Din studiile efectuate s-au
obţinut câteva concluzii:

1. Telepatia are loc indiferent de distanţa dintre cei doi participanţi
(fapt uneori discutabil). Acesta este unul dintre argumentele cele
mai disputate.
2. Şansele de reuşită sunt mult mai mari dacă între cei doi există
relaţii de simpatie sau afecţiune (în implicarea emoţiilor)
3. Stările afective, emoţiile se transmit cel mai uşor. Aşa se explică
frecvenţa mare a mesajelor telepatice între doi soţi, dar mai ales
între mamă şi bebeluş.

Fig. 4.7. Cărţile Zenner folosite în experimentele telepatice

4. Persoanele emotive, mai ales femeile, au şanse mai mari de a fi active telepatic. Femeile posedă un grad mai mare de empatie şi ar fi mai apte.
5. Experimentele telepatice nu reuşesc în atmosferă psihică de constrângere sau cu emoţii negative.
6. După medicul american Samuel Soal, cei mai buni telepaţi sunt copiii, adulţii emotivi, ilogici şi intuitivi. Extrovertiţii sunt mai buni decât introvertiţii. Drogurile depresive inhibă, iar alcoolul în mică cantitate, precum şi cafeaua, stimulează performanţele experimentelor telepatice.
7. În momentul transmisiei telepatice se produce o creştere a activităţii electrice a creierului şi o scădere a tonusului muscular, apar modificări ale repartiţiei gazelor din respiraţie (oxigen şi dioxid de carbon). Aceste modificări fiziologice seamănă mult şi semnificativ cu cele observate la yoghinii aflaţi în transă (meditaţie).
8. Comunicările telepatice au mare adâncime de penetrare în mediul aerian, acvatic, terestru, metalic, în cuşca de tip Faraday (care ecranează receptorul prin pereţi groşi din plumb), nu interferă în gama $15x10^3$-10^9 Hz., iar viteza de transmisie a mesajului este destul de mică, variind între 0.2-1 bit/secundă.
9. După dr. Eugen Celan [16], atât la receptor, cât şi la persoana emiţătoare s-a decelat prezenţa undelor cerebrale tip alfa (8-10 Hz) în faza iniţială a transmisiei, după care la receptor se constată o scădere a intensităţii cu aproximativ 25%.

10. Se cunosc foarte multe cazuri de transmisii de mesaje telepatice între om şi animale; mai ales de cele afective între stăpân – câine (cal).
11. Toţi cercetătorii au observat în cursul experimentelor instalarea unei stări de oboseală la ambii parteneri, dependentă de constituţia şi antrenamentul fiecăruia. După instalarea stării de oboseală trebuie făcută o pauză destul de mare, chiar de o zi.
12. Creşterea capacităţii telepatice la unii bolnavi mintali (schizofrenici).

Majoritatea cărţilor dedicate telepatiei [16,52,73,104] citează comunicări telepatice la distanţe uriaşe – mai ales cele de inspiraţie sovietică (vezi capitolul 1.6.) –, iar vestitul experiment american cu submarinul Nautilus nu a avut loc. După partizanii telepatiei, nu contează distanţa în comunicările telepatice, dar rezultatele sunt discutabile. Pe distanţe mici sunt citate sute de comunicări telepatice, de obicei semnale de ajutor atât între unele animale, între om şi animale, cât şi între oameni. Comunicările telepatice par să fie obişnuite la populaţii primitive, ce trăiesc în condiţii foarte dure, aşa cum sunt aborigenii din Australia, boşimanii din deşertul Kalahari, pigmeii din Congo etc., fiind cel puţin teoretic posibile. Astronautul Edgar Mitchell, aflat în zbor spre Lună, pretinde că a transmis mental imagini spre sol (bază).

Or se ştie că la orice radiaţie electromagnetică emisă de o sursă, energia scade cu pătratul distanţei. Acest fapt ar infirma mecanismul telepatiei prin unde electromagnetice cu lungime de undă foarte mari (multiplu kilometrilor) şi frecvenţă foarte mică. În schimb, încă din 1924, fizicianul englez Boyd a descoperit accidental că, prin cuplarea pielii capului unui om la un circuit electric oscilant de înaltă frecvenţă (100 MHz), creşte capacitatea telepatică. Această observaţie a fost reconfirmată de unii cercetători americani, care au lucrat în câmpuri electromagnetice de înaltă frecvenţă (vezi efectul Kirlian). În anii '80 şi '90, diferite laboratoare ştiinţifice din SUA şi Anglia au testat posibilitatea de comunicare telepatică prin metode moderne şi au găsit că, dacă prin pură întâmplare, şansele sunt de 25%, majoritatea studiilor au obţinut scoruri de aproximativ 35%, destul de mici. Prin 30 de sesiuni tipice ale unui experiment, şansele de a obţine un rezultat concludent sunt mai mici de 1 din 6, în final la limita de eroare în studiile biologice.

Telepatia propriu-zisă este considerată cea pe care am prezentat-o mai sus, fără decalaj de timp între mesajul trimis de emiţător spre receptor. Dar se cunosc cazuri, destul de frecvente, în care unele persoane primesc mai târziu un mesaj, de obicei tragic (decese, accidente) de la sau despre cineva apropiat. Bineînţeles, cazul cel mai frecvent este cel dintre mamă

[illegible]. Astfel de comunicaţii se numesc „retrocogniţie telepatică". Dar se cunosc şi cazuri în care comunicarea precede evenimentul: desigur, mult mai rare şi se numesc PREMONIŢIE. Astfel de cazuri rarissime sunt deseori subiective (greu de controlat) şi se aplică doar subiectului care simte că i se va întâmpla ceva, că este în pericol. Premoniţia pare mai răspândită la animale, la care organele senzoriale (ureche, ochi) pot sesiza unele vibraţii de joasă frecvenţă. CLARVIZIUNEA reprezintă capacitatea unei persoane sau a unui animal de a cunoaşte, pe cale extrasenzorială, un obiect existent sau un eveniment fizic.

Exemple de clarviziune sunt menţionate în istorie, dar şi în mituri sau basme ale omenirii. În aceeaşi măsură sunt menţionate exemple de comunicare între animale în caz de primejdie sau între animale şi oameni (stăpânitori), predominând legăturile afective. Evident, delimitările acestor modalităţi de comunicare nu sunt clare, ci se intercalează; de exemplu, aflarea de un eveniment printr-o comunicare telepatică de la altcineva. Astfel de comunicări erau la modă la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, prin şedinţele publice ţinute de persoane „dotate" numite prestidigitatori. Cei mai celebri au fost Leonore Piper (1859-1950) şi Eileen Garrett (1910-1985). Ei se plimbau prin mijlocul asistenţei, „citind" persoanele cele mai sugestionabile, pe care le hipnotizau, furnizând informaţii complete despre viaţa... sau conţinutul buzunarelor. Acest tip de clarviziune telepatică produce efecte impresionante asupra spectatorilor, fiind aparent controlabile. Şcoala americană a profesorului J. B. Rhine consideră telepatia şi clarviziunea ca manifestări echivalente ale aceleiaşi capacităţi extrasenzoriale. În clarviziunea pură, persoana percepe totul ca un spectator la evenimentele ce au loc.

Cel mai celebru, care a incitat lumea ştiinţifică, a fost al lui E. Swedenborg, savant reputat (prezentat în capitolul 2.4.). Mai sunt cunoscuţi: mistrețul polonez Stephan Ossowiecki (studiat de R. Sudre), germanii Peter Hurkos şi Ludwig Kahn (studiaţi de Charles Richet, care a primit premiul Nobel pentru Medicină), Gladys O. Leonard, Robert Monroe, Ingo Swann, R. Fischer, M. Garrett şi alţii.

Premoniţia este denumirea dată de şcoala americană a profesorului J. B. Rhine presimţirii, adică achiziţia de informaţii asupra unor evenimente ce se vor produce în viitor. Termenul de premoniţie este mai răspândit în literatură, noţiunea de presentiment se referă la un eveniment foarte neplăcut, asemănător premoniţiei la animale, care se datorează [illegible] senzoriale, ceea ce, la multe specii, acuitatea simţurilor este mult [illegible] la om, mai ales în domeniul sunetelor. Dintre toate FPN [illegible] (după spanol), precogniţia sau prezicerea unor evenimente ce se

vor desfăşura cândva este cel mai greu de admis. Cu atât mai mult cu
se cunosc precogniţie prin telepatie şi una prin clarviziune, greu
diferenţiat, datorită caracterului puternic subiectiv, necontrolat
Majoritatea manifestărilor de premoniţie apar în vise, deci domeniul
bază al subconştientului.

Întotdeauna, omul a vrut să ştie ce se va întâmpla, începând
previziunile meteorologice sau seismice, unde ştiinţa ar avea un cuvânt
greu de spus. În schimb, prezicerile, bazate sau nu pe Astrologie, au fost
întotdeauna căutate mai ales de conducătorii politici sau militari
Nostradamus este cazul cel mai celebru, deşi se baza pe Astrologie,
prezentarea evenimentelor în cod cifrat, în versuri şi metafore, face ilegală
de dificilă interpretarea şi identificarea evenimentelor, fapt unanim
recunoscut.

Premoniţia însă este neasociată Astrologiei şi se bazează pe vise
unor „dotaţi". Astfel, binecunoscutul mediu american Daniel Douglas
Home a descris în public asasinarea preşedintelui Abraham Lincoln,
câţiva ani înainte. Culmea, însuşi A. Lincoln şi-a visat moartea cu o lună
înainte de eveniment. Pseudocălugărul Rasputin, care a avut o mare
influenţă asupra ultimului ţar al Rusiei, a lăsat în scris că va muri asasinat
şi că aceeaşi soartă o vor avea ţarul şi familia. Dar iată şi o scurtă listă de
premoniţii celebre:

- scriitorul american Mark Twain a visat cu câteva săptămâni înainte
  moartea tragică a fratelui său Henri,
- asasinarea preşedintelui John Kennedy în 22 noiembrie 1963
  fost anunţată în revista „Parade" în luna mai a acelui an. În 1956
  celebra clarvăzătoare americană, Jeanne Dixon, a anunţat asasinarea
  preşedintelui, în cursul unei vizite în catedrala St.Michael din
  Washington, în care peste 11 ani avea să fie celebrată slujba de
  înmormântare a lui J.F. Kennedy.
- Jeanne Dixon şi Allan Vaughan au anunţat cu o lună înainte
  asasinarea senatorului Robert Kennedy, fratele fostului preşedinte
  J.F. Kennedy. În 6 iunie 1968, senatorul R. Kennedy a fost împuşcat
  în prezenţa a sute de oameni la hotelul Ambasador din Los Angeles
- Louis Hammon, zis Cheiro, i-a prevestit lordului H.Kitchener,
  1894, în public, evenimentele cele mai importante din viaţă, inclusiv
  moartea peste 22 ani prin scufundarea unui vapor.
- la 21 octombrie 1966, în oraşul englez Aberfan, a avut loc o
  alunecare de teren, în urma căreia au murit 144 oameni, din
  care 128 copii dintr-o şcoală. Opt persoane avuseseră premoniţii
  cu 2 săptămâni, iar 18, doar cu 1-4 zile înainte.

...destgur, poate continua, acest FPN fiind unul dintre cele mai ...nante, iar în diferite cărţi se găsesc mult mai multe exemple. ...toarea Louise Rhine, soţia profesorului J.B. Rhine, a publicat o ...devenită celebră, intitulată „Mind over Matter" (Supremaţia minţii ...materiei), publicată în 1970, despre evenimente legate de premoniţii, ...se descriu câteva zeci de cazuri controlabile de precogniţii, ...definitive sunt greu de prezentat. Astfel, în marea majoritate a ...o listă completă este greu de obţinut), evenimentul prezis are ...diferent dacă persoana avertizată a încercat să-l prevină. Uneori, ...pare provocat, aparent, de însăşi premoniţia şi de încercarea ...Sunt nenumărate exemple, printre care cel prin care o persoană ...să nu facă respectiva călătorie cu avionul; renunţă la zbor, dar ...călcat de o maşină [60,84,105,111].

...gur, majoritatea savanţilor refuză să abordeze acest subiect; numai ...de „achiziţie de informaţie din viitor" poate da fiori sau provoca ...sarcastice. Cititorii doritori de mai multe amănunte pot afla diverse ...de vedere din diferite cărţi specializate: [16,21,41,67,73,80,104].

...cum am mai menţionat anterior, paranormalul a fost şi este o ...folosită de câştig şi manipulare. Ca şi în ceea ce priveşte alte aspecte ...activităţii umane, mulţi nu se limitează la găsirea unei persoane „dotate" ...a ghici viitorul. Aşa cum acum două mii de ani conducătorii militari ...astrologii sau ghicitorii înaintea unei expediţii, şi astăzi, pe ...continentele, astrologi, ghicitori în „ceva" (glob de cristal, cărţi, ...cafea etc.) sunt la fel de solicitaţi. Dacă România şi alte ...sărace se mulţumesc cu vechile metode de ghicit, în Occident ...poate fi judicios utilizat. Astfel, de exemplu numai în Franţa ...de centre conectate la reţeaua naţională Minitel consacrată ...astrologiei şi altor tehnici de precogniţie. Minitel TF1 şi Fun ...65.000 de abonaţi pe lună. Ultima modă constă în înregistrarea ...cu cineva dispărut. Escrocheria nu are limite, căci pe lângă ...telefonice se pot furniza şi imagini video, bineînţeles, voalate!

...capitol, dedicat telepatiei, clarviziunii şi premoniţiei este ...mai importante din această carte. Fenomenele paranormale ...aparţin unei grupe foarte popularizate, recunoscute mai mult ...de public şi de comunitatea ştiinţifică, chiar dacă nu sunt ...satisfăcător. Deşi au fost prezentate multe ipoteze, nici una nu ...acceptată. Iată totuşi şi câteva ipoteze, mai interesante:

...„Biologică". Marele psihiatru S. Freud a fost primul savant care a ...potrivit căreia oamenii primitivi puteau transmite mesaje ...de pericol sau de aflare a unei surse de hrană. Această

capacitate s-a pierdut în cursul evoluției omului, fiind înlocuită prin limb
și unelte. De aceea această capacitate este atât de rară sau în stare latent
și ar putea fi „activată" prin antrenament adecvat. Într-adevăr, încă d
1949, Sir Alister Hardy, profesor de Zoologie la Universitatea Os
afirma că telepatia a fost un mijloc de comunicare fundamental al organ
melor, manifestându-se sub diferite forme și în anumite benzi de frec
electromagnetică. Cu toate criticile existente, s-au raportat comunicări
nivelul unor celule (efect citopatic), între plante sau/și între plante și
(menționăm experiențele lui C. Bose și ale lui Cleve Backster), între
animale și om, între insecte din aceeași specie (furnici, termite, albin
pești, păsări, mamifere (delfini, elefanți, câini).

După această ipoteză, pe cale telepatică se puteau transmite doar
număr foarte redus de mesaje: pericol, hrană sau partener de împerechere
De aceea, la om, pentru care supraviețuirea este mult mai complexă,
apărut necesitatea limbajului, iar capacitatea telepatică s-a atrofi
rămânând doar un atavism rar. Ipoteza biologică de fapt justifică posibi
litatea că și omul (alături de alte ființe) ar putea împărtăși această capacit
telepatică pentru comunicare în caz de pericol sau de semnalizare
implicație emotivă sau de ajutor.

2 „Electromagnetică", mult îmbrățișată de ingineri și biofizi
interesați de acest fenomen. Dacă admitem că mesajele telepatice
transmise tot pe calea unor radiații electromagnetice, asemănăto
biocurenților, atunci acestea vor aparține domeniului vibrațiilor de jo
frecvență și lungime de undă mare. Dacă telepatia este asociată und
cerebrale alfa, „de relaxare", acestea sunt situate în banda de 8-13 H
dar care au o foarte mică intensitate. Dacă persoana emițătoare stă în
cușcă de tip Faraday, mesajul telepatic nu este efectuat, deci nu
implicate radiații electromagnetice cu frecvență mai mare, care ar fi
blocate. Ca să o facă mai plauzibilă, mulți cercetători (Cazzamalli, K
Smilov, Taylor) au presupus implicarea unor fotoni cu lungimi de
foarte mari (domeniul kilometrilor), ipoteză puțin probabilă ca mecan
biochimic și morfologic.

Banda de frecvențe între 8-30 Hz este însă cea din domeniul biolo
comună multor specii de animale, care o folosesc frecvent în scop
comunicare. Or, în deceniul 90 s-a descoperit că radiațiile electromagn
din banda frecvențelor joase au calitatea de a se propaga rezonant, ad
nu sunt atenuate de ionii din atmosferă; nu sunt blocate de o cușcă
Faraday și pot pătrunde prin straturi mari de pământ, apă sau met
Radiațiile electromagnetice de joasă frecvență sunt reflectate de ion
prin așa numita cavitate rezonantă situată la aproximativ o înălțime de 80

denumită după descoperitor: W.O. Schumann. Ulterior, J. Toomey și
Polk au definit frecvențele de rezonanță ale zonei Schumann cuprinse
între 7,8-32 Hz. Calculele efectuate au găsit corelații între activitatea
centurile van Allen (ionosferă) – geomagnetism corespunzând
modulații induse în domeniul frecvențelor joase (7-40 Hz) [73,80,104].

Deși pare destul de plauzibilă, ipoteza electromagnetică drept mecanism
al telepatiei nu poate explica multe fapte: în primul rând, energia mică a
undelor cerebrale, de ordinul 10^{-17} W/cm^2. Pe de altă parte, așa cum am
menționat mai sus, domeniile emisiei și recepției prin radiații electro-
magnetice de joasă frecvență sau sunete și infrasunete pentru ființele vii
sunt în deplin cunoscute, fiind necesară o aparatură mult sofisticată și
sofisticată.

Teoriile fanteziste sunt, însă, deosebit de amuzante, mai ales că provin
de la fizicieni renumiți. Astfel, Hammond (1952), Ruderferer (1980) și
alți presupun că mesajele telepatice sunt transmise prin „cuante informa-
ționale" asemănătoare structural cu particulele subatomice, neutrinii (care
au masă și mici încărcare electrică), capabili (teoretic) să pătrundă
prin pământ, apă sau aer. Organismul uman conține, în mod natural,
cantități foarte mici din elementul radioactiv potasiu -40, din care ar
rezulta aproximativ 440 neutrini/secundă, o cifră absolut nesemnificativă
în comparație cu radiațiile cosmice ce conțin în jur de 10^{11} neutrini/cm^2/s.
Să menționăm ipoteza tahionică a lui Sudarshan (1968), (tahionii ar fi
niște particule ipotetice de informație), cea a perturbațiilor spațio-
temporale emisă de Targ și Puthoff în 1972, cea a eterului psihic (Price,
1975), a câmpului PSI multidimensional și multivectorial îmbrățișat
de cercetătorii sovietici. O discuție mai amplă despre aceste ipoteze se
găsește în cartea lui Adrian Pătruț [80].

3 „Neurochimică". În 1973, Andrija Puharich, medic specializat
în neurologie, a publicat o carte fascinantă despre mecanismele fiziologice
ale telepatiei, „Beyond Telepathy" (În spatele telepatiei). Puharich pornește
de la premisa biologică, care, de fapt, justifică posibilitatea existenței telepatiei
ca mijloc de semnalizare în caz de pericol, de găsire a
unei surse de hrană, de producere a unei catastrofe, deci evenimente care
amenință supraviețuirea individuală sau a unui grup (rol, haită, turmă etc.)
Astfel de situații produc emoții tuturor organismelor, deja menționate în
capitolul 1.3. (vol. I PN cap. 1.3. și 3.2.). În acest sens, individul care „transmite"
se găsește într-o stare de activare a sistemului nervos simpatic,
cu eliberare de adrenalină în scopul mobilizării resurselor energetice și
funcționale ale organismului. Așa cum am arătat în capitolul 3.2., apariția
emoției activează atât partea conștientă (cortexul), dar mai ales zonele

mai vechi ale creierului: sistemul limbic, talamus, hipotalamus şi hipofiz care produc o alarmare a circuitelor neuronale şi neuroendocrine. A cum am arătat recent [76], o emoţie puternică poate produce cantităţ mari de energie chimică, socotită de fapt ca psihică, justificând modificăr funcţionale, energetice şi biochimice observate în stări de extaz, trans Dar Pucharich a studiat mai ales modificările ce apar la persoana receptoa (recipient), unde a observat o activare a sistemului nervos cholinerg (tabelul 4.3.).

Aceste modificări fiziologice pot însă varia mult individual, iar antren mentul de tip yoga blochează multe schimbări reversibile. Unul dintre argu mentele „tari" ale ipotezei lui Pucharich constă în efectul favorabil al telepatie prin utilizarea unor substanţe halucinogene, prezente în unele plante

Tabelul 4.3. *Modificări fiziologice observate la persoanele emiţătoare şi receptoare telep*
După Puharich („Beyond Telepathy", 1973)

Nr. crt.	Emiţător (telepatic)	Receptor
1	Sistem nervos vegetativ dominant	
Simpatic		*Parasimpatic*
2	Descărcări de neurotransmiţător	
Adrenalină + Noradrenalină		*Acetilcolină*
3	Starea psihică predominantă	
Alarmare		*Relaxare, somn*
4	Bătăile inimii	
Crescute, tahicardie		*Scăzute, normal*
5	Presiunea arterială	
Crescută		*Normală sau scăzută*
6	Transpiraţie	
Variabil, scăzută		*Crescută*
7	Vase sanguine	
Dilatare		*Constricţie*
8	Pupila ochiului	
Dilatată		*Micşorată*
9	Secreţii gastrice, lacrimi, peristaltism intestinal	
Micşorate		*Crescute*
10	Ritmul respiraţiei	
Crescut		*Scăzut*
11	Droguri acceptate, favorabile	
Cafea		*Amanita, muscarina*
12	Inhibitori efectivi	
Amfetamine		*Dibenamina*

De altfel, creşterea capacităţi telepatice prin utilizarea substanţelor halucinogene a fost confirmată de toţi cercetătorii. Încă din 1958, R. Heim şi R.G. Wasson au demonstrat creşterea capacităţii telepatice (şi în general a percepţiei extrasenzoriale) prin utilizarea ciupercilor halucinogene ce cresc în Mexic şi America centrală, cum sunt Amanita, Psilocybe, Panaeolus, Stropharia, Panelous. Populaţiile băştinaşe din America Centrală, Siberia, Antile, Indonezia folosesc de mii de ani astfel de extrase, fie utilizate fie de către şamanii locali, fie de mase mai mari de indivizi, cu ocazia unor sărbători rituale. De exemplu, se amestecă, dar nu se beau extracte, apoase sau cu lapte, din fecale de broască cu piele roşie care bea urina unui prieten intoxicat cu periculoasa ciupercă Amanita. Ultimul activ este alcaloidul muscarină, iar persoanele intoxicate prezintă în mod minim efect muscarinic, manifestat la nivelul sinapselor neuronale.

Efectul substanţelor halucinogene asupra persoanelor intoxicate cu doze mici (deci cu efecte reversibile) poate fi studiat în detaliu în cărţile lui Castaneda (şi în limba română) lui Carlos Castaneda [15].

Un alt aspect esenţial şi totuşi foarte controversat este reprezentat de așa-zisele „studii cantitative" introduse de profesorul american J.B. Rhine, amintit menţionat. Într-adevăr, lumea ştiinţifică poate fi convinsă doar prin experimente efectuate în condiţii riguros controlabile, repetabile şi semnificative statistic. Astfel de experimente statistice, cantitative, cu rezultate care să depăşească semnificativ limita de probabilitate, adesea spectaculoase pentru spectatori, pot fi citite în diferite cărţi dedicate telepatiei [93 şi 104].

Studiile sunt într-adevăr impresionante, ca, de exemplu, cele executate de Dorothy Martin şi de Frances Stribic de la Universitatea din Denver, Colorado, efectuate pe 332 studenţi, voluntari, cuprinzând 12.000 de experimente, din care 3500 au fost socotite ca excepţionale. S-a folosit recunoaşterea de desene simple, figuri geometrice. Se mai pot menţiona şi cele studii cantitative efectuate de Warner, Turner-Ownbey, Reiss, Pratt la Colegiul Tarkio din Missouri şi Universitatea Duke din Durham, N.C. sau între ultima echipă (centrul mondial) şi cea a profesorului C. Marchesi de la Universitatea din Zagreb, situate la o distanţă de 6.500 km.

Experimentele realizate de dr. S.G. Soal de la Universitatea din Londra au evidenţiat aşa-zisul efect de deplasare. Dacă între transmisia semnalului de către emiţător şi alegerea cărţii respective de către receptor este un interval de 2,76 secunde, va fi aleasă mai ales cartea următoare (cea de a doua în rând). Dacă acest interval era de 1,38 secunde se alegea mai ales o carte cu două poziţii mai avansate.

O echipă franceză formată din R. Warcollier şi R. de Crossac a obţinut rezultate impresionante prin înlocuirea figurilor geometrice cu alegerea unor culori, mai aproape de capacitatea subconştientului. Toţi cercetătorii au remarcat efectul de oboseală sau chiar de pierdere definitivă a capacităţii telepatice la unele persoane „dotate". Şi mai spectaculos: profesorul W. Urban, directorul clinicii de Neuropsihiatrie a Universităţii din Innsbruck, a constatat că bolnavii mintali răspundeau foarte bine la testele telepatice cu figurile Zenner, mai ales după un tratament forte, cum sunt narcoanaliza, electroşoc sau şoc insulinic. Dar perioada pe care se manifestau aceste calităţi era de scurtă durată.

De altfel, numeroşi cercetători au observat că toate persoanele „dotate" dau performanţe numai în anumite zile, pentru ca în altele, imprevizibile, rezultatele să fie mediocre. Aceste ultime observaţii demonstrează încă o dată dificultăţile întâlnite de toţi cercetătorii ştiinţifici, sugerând condiţiile prin care telepatia rămâne de atâta timp încă misterioasă şi neacceptată.

4.8. ÎNAINTE DE EXECUŢIE, CONDAMNAŢII SUNT LEGAŢI LA OCHI!

Toate regimurile totalitare s-au caracterizat prin execuţii în masă. Sacrificiile umane (sute şi chiar mii ucişi deodată) din timpul aztecilor sau asirienilor, continuând cu masacrele din zilele noastre (Cambogia, Africa, Orientul apropiat), nu au acordat vreun privilegiu victimelor. Obiceiul de a lega la ochi pe cel ce trebuia executat se pare a fi fost introdus pe timpul Revoluţiei Franceze (1789-1792). Probabil că în ultimele momente, cei condamnaţi au o privire aparte, îngrozită, plină de ură şi dorinţă de răzbunare, pe care cei care au luat parte la execuţie nu o pot uita uşor (nu este cazul fanaticilor din toate timpurile). De altfel, în toate limbile, există expresia „I-am ucis dintr-o privire", desigur, în sens figurat, dar cu o speranţă reală.

Privirea nu este numai proprietatea ochiului de a culege imagini şi de a le transmite creierului pentru analiză. Prin privire, noi exprimăm mesaje, emoţii, sentimente, dar şi citim stările afective ale celor din jur (empatie). Ştiaţi că în „Dicţionarul de epitete al limbii române" privirii îi sunt asociate 530 epitete, din care 348 sunt legate de expresie? Ştiaţi că privirea are 180 de caracteristici lingvistice (colorată, spălăcită, tulbure)? Poeţii şi scriitorii au legat întotdeauna psihicul unui om de însuşirile privirii lui. Chiar dacă ne uităm atent la ochii unui om în cadrul feţei şi a înfăţişării lui generale, este destul de greu de „ghicit" adevărata lui personalitate, chiar dacă cineva se crede expert. Complexitatea formei ochiului, aşezarea lor în cadrul feţei, forma sprâncenelor pot da unele indicaţii, aşa cum a făcut-o Rodney Davies în cartea „Ce ne dezvăluie faţa", tradusă şi publicată în limba română (Editura Polimark, 1997).

Ochiul, cu multiple proprietăţi, a apărut precoce pe scara evoluţiei vieţuitoarelor, fiind o minune a naturii, atât prin structură complexă, cât şi prin rolul esenţial în supravieţuire. 80% din senzaţiile exterioare umane sunt de origine vizuală. Mai mult, pupila ne permite ajustarea automată a vederii în diferite condiţii de mediu, iar irisul se pare că oglindeşte starea sănătăţii noastre. Din timpurile mitologice, ochii au atras atenţia oamenilor, aceştia caracterizându-şi semenii după forma ochilor şi felul privirii. Nici un alt organ de simţ nu are atâta importanţă şi nici atâtea calităţi. Ochiul uman poate capta culori aflate între 380-780 milimicroni, iar acuitatea este remarcabilă, dar inferioară multor animale (de exemplu, vulturi) [78].

Dacă structura ochiului este bine cunoscută, împreună cu patologia acestui organ de simţ, partea psihologică, privirea, atât de esenţială comportamentului uman, ascunde încă multe enigme. În primul rând se pot cita ILUZIILE OPTICE, care acoperă un domeniu larg, începând de la „fata morgana" prezentă în deşert, testele psihologice sau picturale (cu figuri geometrice), imagini din „oglinzi strâmbe", până la halucinaţiile vizuale, ce constau în apariţii mariale, fantome, OZN-uri. Iluziile optice se datorează (în parte) imperfecţiunii construirii imaginii vizuale, în schimb halucinaţiile se datorează interpretării unor senzaţii vizuale în mod eronat, de către creier.

În anii '70, I.M. Feigenberg de la Universitatea din Moscova, a descoperit că imaginile vizuale la un om sănătos pot fi modificate sau chiar abolite prin hipnoză. Numai prin sugestie hipnotică, se poate produce o orbire a unui ochi (desigur reversibilă şi temporară), şi, prin urmare, deşi ochiul era sănătos, nu mai trimitea imagini vizuale prin nervul optic spre centrii vizuali din creier.

Tot în acest domeniu există FOSFENELE, adică imaginile difuze de figuri geometrice care apar când ţinem pleoapele închise, dar le apăsăm uşor cu degetul, sau prin conectarea la o sursă slabă de curent electric. Partea mai senzaţională constă în studiile efectuate în anii '80, prin care s-a observat o mare similitudine între imaginile considerate ca fosfene şi mâzgălelile efectuate de copii în jurul vârstei de doi ani. Din mâzgălelile copiilor între 2-4 ani se conturează aproximativ 6 figuri geometrice, identice cu fosfenele, ...dar şi cu primele încercări de desenat ale oamenilor de acum 30.000 de ani. În general, fosfenele şi mâzgălelile copiilor conţin cercuri, triunghiuri, arcuri şi cruci. Din aceste studii s-a impus o concluzie, după care creierul uman ar poseda în stare latentă o reţea vizuală performantă de origine nervoasă [5,43,96,97].

Existența unor iluzii optice în aparițiile marțiale, fantomelor și spiritelor a fost subliniată de mult timp și o concluzie clară nu este totdeauna ușor de obținut. Exemplul clasic al unor yoghini indieni, care aruncă o sfoară în aer, după care un copil se cațără, a fost demascat prin fotografiere, înțelegându-se astfel puterea formidabilă a hipnozei colective. Prin sugestie în masă și autohipnoză s-au putut demasca multe fenomene paranormale, prin care, pornind de la o imagine difuză se creează o iluzie optică și... un fenomen paranormal. Numai că se cunosc cazuri în care nu pot fi implicate iluziile optice și în care chiar aparatele fotografice pot arăta... ceva, dacă se exclude posibilitatea unor trucuri, atât de des folosite [93,97].

În capitolul 2.4. s-a prezentat cazul americanului Ted Serios, care în timpul anilor '60, a devenit celebru prin proiectarea pe film a unor imagini proprii, mentale, acele „fotografii psihice". Ted Serios, fost marinar și bețivan, a devenit cobai, de bună voie, fiind plătit, în cadrul Universității din Denver, Colorado. Psihiatrul Jule Eisenland și psihologii Georges Prau și Eileen Stephenson au executat cu ajutorul lui aproximativ 800 de fotografii psihice. De fapt, astronomul francez Camille Flammarion (1842-1925) a fost primul care a publicat unele fotografii psihice. Nina Kulaghina, „perla parapsihologiei sovietice", a produs unele fotografii psihice, constând din figuri geometrice (asemănătoare fosfenelor).

În 1973, psihiatrul rus Ghenadi Krohaliov a construit un dispozitiv special, prin care pacienții săi (de ordinul câtorva sute) au transmis pe un film închis într-un plic din hârtie neagră imagini mentale. Majoritatea acestor imagini mentale conțineau un obiect: lac cu animal, pomi, animale, tanc și soldați etc. Imaginile înregistrate de Ted Serios erau mai cuprinzătoare și chiar semănau cu clădiri cunoscute de asistență (a se consulta și capitolul 2.4.).

Studiile așa-ziselor „fotografii psihice" executate fără aparatul de fotografiat, ci doar cu persoana emițătoare, și un film neexpus închis într-un plic opac au fost efectuate în universități la care au luat parte specialiști și personal educat științific. Cu toate acestea, rezultatele menționate și publicate nu au convins lumea științifică. Dacă ar fi reale, ar însemna că ochiul nu numai că primește senzații luminoase pe care le transmite prin nervul optic spre creier, dar ar funcționa și ca o fereastră prin care, prin privire, se pot emite radiații și chiar imagini mentale. Într-adevăr, școala rusă a comunicat detectarea în dreptul pupilei a unor slabe radiații electromagnetice, într-o gamă largă, mergând până la cele de tip Roentgen (rezultate nereproduse de alții). O firmă japoneză a fabricat un ecran ultrasensibil, pe care pot apărea unele imagini, dacă cineva se uită concentrat, mai mult timp.

Ipoteza emiterii unor radiații și imagini mentale prin ochi vine în ajutorul unei enigme importante legate de „puterea privirii", fapt menționat la începutul acestui subcapitol. Omul folosește conștient, dar și inconștient, privirea. În cazul unei emoții puternice, unei spaime, ochii se deschid larg, pupilele se dilată pentru a prinde cât mai multe informații despre un eventual pericol. În cazul unei convorbiri plicticoase, ochii ni se închid, ca și cum ne-am retrage. Când ne mustră cineva sau nu ne place o persoană, mutăm privirea în altă direcție. Dacă simțim că cineva ne este ostil, agresiv, instinctiv îi ocolim privirea, ca și cum nu vrem să ne atragă energia lui negativă.

Din contră, când avem o convorbire interesantă, prietenoasă sau afectivă, ne uităm în ochii interlocutorului, ca și cum am vrea să primim mai multe informații, mesaje subînțelese. Bărbații nu prea privesc în ochii celor cu care vorbesc în mod stăruitor, așa cum o fac femeile. Acest din urmă fapt este legat de modul mai afectiv prin care gândesc femeile [76]. Un studiu psihologic a fost efectuat pe mai mulți bărbați, cărora li s-a dat să indice, dintre mai multe fotografii ale unor fete, pe cea mai simpatică, mai atrăgătoare. Toți au ales fotografia la care pupilele au fost lărgite prin retușare. Astfel ne amintim de obiceiul femeilor din antichitate, de a-și picura în ochi câteva picături de belladonă, un alcaloid extras din plante, care dilată pupila, conferind ochiului strălucire și profunzime atrăgătoare. Se pare că, inconștient, ne dilatăm pupila când avem emoții, când vrem să trimitem sau să primim informații utile. În cazul transmiterii unor mesaje, ordine, dorințe, pupila se dilată, ca și cum am vrea să mărim fluxul „radiațiilor" emise.

Transmiterea unor mesaje, ordine sau dorințe prin ochi este larg utilizată în relațiile dintre oameni, dar și între om și animal. Domesticirea sau antrenarea animalelor presupune desigur utilizarea cuvintelor, dar într-o etapă superioară este suficientă o privire. Între 1920-1921, vestitul dresor rus V. Durov și profesorul G.A. Kojevnikov au efectuat studii științifice prin care dresorul transmitea numai prin privire ordine unor animale, în special câini. Schimbul de mesaje dintre om și animal numai din priviri este unanim admis, fiind observat de toți posesorii vechi de animale (câini, pisici, cai).

Posibilitatea transmiterii prin intermediul ochilor a unor mesaje „telepatice", pe lângă recepția senzațiilor vizuale, nu este încă suficient demonstrată științific. Siguranța transmiterii de mesaje, ordine, dorințe prin intermediul privirii ar explica multe enigme printre care telepatia, hipnoza: în acest caz, toți oamenii ar fi capabili să utilizeze telepatia și hipnoza, fapt pe care unii specialiști îl aprobă, cu condiția unui antrenament.

al unui instructaj adecvat. Dar orbii? Mulţi „dotaţi" au fost orbi, printre care mediumuri vestite (Vanga), iar unii dintre ei (rarisim) pot recepţiona unele imagini prin mâini (fapt însă contestat).

Un alt aspect al privirii este cel legat de... ghicitul în glob de cristal, obicei vechi de sute de ani. Credeţi că prezicătoarele profesioniste văd ceva în globul de cristal sau totul se bazează pe intuiţie şi empatie? Psihanalistul american Franck R. Young a făcut un studiu privitor la acest subiect. Profesioniştii chestionaţi au mărturisit că văd ceva neclar în globul de cristal, care însă poate fi înlocuit cu o suprafaţă strălucitoare. O lumină slabă favorizează obţinerea unor imagini, uneori puncte luminoase. Dr. Young a constatat că o suprafaţă strălucitoare reflectă o lumină vie ce impresionează la maximum nervul optic, orbindu-l – reversibil – pentru câteva clipe, astfel că se obţin imagini mentale, virtuale, ce pot fi bineînţeles... interpretate, în funcţie de intuiţia şi experienţa ghicitorului. În multe cazuri se poate constata şi o stare de auto-hipnoză, şi de aceea profesioniştii nu privesc fix, direct globul de cristal. Esenţială pare să fie starea de relaxare, urmată de o concentrare a privirii şi mai ales a gândurilor asociate cu imagini mentale.

Datorită existenţei unor publicaţii în acest sens, trebuie să abordăm şi posibilitatea ca o privire emisă de anumite persoane aflate într-o emoţie puternică... să poată ucide! Revista americană Life publicase un caz autentic. La sfârşitul secolului al XIX-lea, Opera din Paris avea un cântăreţ favorit numit Massol. Acesta era o persoană ursuză, avea o faţă respingătoare, dar o privire strălucitoare şi o voce puternică. Rolul unui erou negativ din opera „Carol al VI-lea" i se potrivea de minune. Impresia cea mai puternică era obţinută când Massol cânta aria blestemului din acea operă. Odată, când Massol o interpreta cu ochii fixaţi spre tavan (implorând puterea divină), tavanul s-a prăbuşit ucigând un tehnician. După o perioadă de timp, spectacolul s-a reluat, iar Massol, la aria respectivă, s-a uitat mai mult la dirijor, care s-a simţit imediat rău, murind după trei zile, deşi nu fusese bolnav. Din nou, după o perioadă de timp, spectacolul a fost reluat şi Massol a fost sfătuit să-şi concentreze privirea spre o lojă goală, dar în care a venit chiar în timpul ariei respective un negustor din provincie, care... a fost găsit mort la sfârşitul actului respectiv. Cazuri de priviri ucigătoare au fost menţionate încă din antichitate de către Plinius cel Bătrân, Avicenna şi Cornelius Agrippa. Scrierile indiene pomenesc frecvent privirea ucigătoare a cobrei sau a şarpelui bazilisc.

La Universitatea Quince din Canada s-a efectuat un studiu cu ajutorul a o sută de voluntari, prin care s-a demonstrat în 95% dintre cazuri, că o privire concentrată asupra cefei unei persoane determină o senzaţie de apăsare, care induce întoarcerea cu faţa a celui privit, experiment verificabil de oricine. Fizicianul englez Charles Ross a demonstrat că peste 50% dintre oamenii care îşi concentrează privirea pe o spirală metalică suspendată de un fir de mătase produc răsucirea sau balansul acesteia. Savanţii sovietici B. Kajinski, I. Simakov şi B. Kaznacev sunt de părere că celulele în formă de bastonaşe din componenţa ochiului, sub impulsul unei emoţii, ar fi capabile să concentreze energia dezvoltată sub forma unei radiaţii de tip laser, adică o iradiere concentrată, focalizată, de o anumită putere, care la unii oameni poate fi fatală.

5. ȘTIINȚA POATE EXPLICA SATISFĂCĂTOR...

Până la acest capitol, cititorul avizat și-a putut da seama cât de complexă, cât de dificil de înțeles este lumea fenomenelor paranormale (FPN). Această „lume" s-a manifestat o dată cu apariția omului, fiind puternic înrădăcinată în conștiința, dar mai ales în subconștientul fiecărnia: Știința poate ridica un văl, dar nu este capabilă încă să demonstreze tuturor un adevăr teribil: că suntem singuri în acest sistem solar și că majoritatea FPN sunt produse ale gândirii noastre!

Așa cum am arătat în capitolul 1, gândirea rațională, proprie subconștientului a apărut înaintea celei raționale, iar FPN au un caracter puternic înrădăcinat, ancestral. După cum a demonstrat S. Freud, lumea subconștientului, a FPN poate îmbrăca o gamă infinită de forme, adesea aparent raționale, dar învăluite în mister, în același timp terifiant, dar și atractiv. Implicarea oamenilor de știință în explicarea FPN a început încă din Antichitate și are un caracter paradoxal.

Pe de o parte, marea masă a savanților ignoră voit FPN de teama ridicolului, pe de alta, o grupare minusculă de intelectuali se dedică studiului FPN din curiozitate științifică și, în fine, se conturează o altă grupare, eterogenă, formată din ingineri și fizicieni fără cunoștințe medicale sau psihologice, dar mai ales din pseudosavanți autointitulați, cu diplome de duzină. Cum am arătat în capitolul 2, lumea FPN a atras, în egală măsură, vrăjitori și șamani, „persoane dotate", dar și intelectuali naivi, împreună cu mistici, nebuni, impostori și escroci. În explicarea FPN s-au implicat și savanți cinstiți, de renume, chiar laureați ai premiului Nobel, deși unii au mers într-o direcție greșită sau au fost păcăliți de impostori.

5.1. FENOMENUL ZOMBIE

Am ales într-adins fenomenul zombie, ca ilustrare a procedeului prin care se poate explica satisfăcător, științific, un FPN. Spre deosebire de descoperirile științifice din a doua jumătate a secolului XX, care sunt rezultatul muncii în echipă, înlesnită de aparatură și tehnici avansate, sprijinită de un buget de milioane de dolari, fenomenul zombie a fost explicat de un singur om de știință, în maniera exploratorilor din secolul al XIX-lea. Într-adevăr, Wade Davis, în 1983, era antropolog la vestita universitate Harvard din orașul american Boston. La 32 de ani era un bărbat chipeș, cu o fire aventuroasă, având la activ expediții efectuate mai ales de unul singur printre eschimoșii din Alaska sau printre indienii din jungla Amazonului. Când se plictisea să studieze în biblioteci, pleca în ținuturi puțin cunoscute și cu populații ostile.

Cuvântul „zombie" (mort înviat) se pare că provine din orașul Zomba din actuala republică Malawi din sud-estul Africii. Acea regiune din Africa a furnizat numai insulei Haiti peste jumătate de milion de sclavi. Printre aceștia s-au aflat, desigur, foști șefi de trib și vrăjitori, care s-au adaptat la natura bogată a insulei Haiti, organizând restructurarea populației locale, formate din sclavi, vrăjitorii fiind elementul catalizator, participând la înlăturarea celor potrivnici. Obiceiul și „tehnica" folosite erau cunoscute și în locurile de origine din Africa.

Dar înainte de a începe odiseea fenomenului zombie, ar trebui să-l explicăm. Fenomenul nu apare oriunde în lume, ci numai în Africa și insula Haiti din Marea Caraibilor la sud-vest de Florida. Fenomenul era cunoscut local de două sute de ani, dar a atras atenția publicului american prin faptul că era una dintre manifestările vrăjitorilor care practicau cultul voodoo, ce devenise un fel de „religie" a dictatorului haitian Duvalier în anii '50-'70. Anumiți vrăjitori voodoo puteau face ca, în urma unei „comenzi" plătite, o anumită persoană să dispară. Numai că, spre deosebire de asasinii profesioniști (killeri) de tip mafiot, care execută pe cineva, împușcându-l, vrăjitorii voodoo posedă o altă metodă, mult mai terifiantă.

„Ținta" (respectiv persoana aleasă) se îmbolnăvea subit și murea, medicii diagnosticând un edem pulmonar acut, după care rudele îl înmormântau în public, cu ceremoniile necesare. Apoi... după 3, 5, 10 ani, respectivul decedat era întâlnit în altă localitate, complet dezorientat, amnezic, aflat printre cerșetori, incapabil să se întrețină. Evident, vechiul decedat avea leziuni cerebrale importante, afectându-i personalitatea și gândirea rațională.

Șeful lui Wade Davis era profesorul Schultes, o somitate în studiul antropologiei, petrecând 13 ani în jungla amazoniană. Schultes a demonstrat că băștinașii din junglă folosesc săgeți otrăvite cu D-tubocurarină (curara), care blochează controlul muscular, astfel încât pot prinde un vânat viu, imobilizat. În zilele noastre, curara este utilizată ca anestezic, miorelaxant puternic, în multe operații. Schultes l-a trimis pe Wade la profesorul

Nathan S. Kline de la Universitatea din New York. Profesorul Kline era de asemenea, o somitate, fiind descoperitorul tranchilizantului reserpina, extras din planta Rauwolfia, utilizată de medicina Vedică de mii de ani. Deşi reserpina a golit clinicile de neuropsihiatrie de la 500.000 la 120.000 pacienţi (la nivelul anilor '50), medicamentul avea totuşi unele efecte secundare periculoase.

Profesorul Kline şi psihofarmacologul Heinz Lehman de la Universitatea McGill din Montreal i-au propus lui W. Davis să investigheze singur, în Haiti, fenomenul zombie, fiind finanţat de universităţile respective.

Deşi se ştia de mai mult timp despre acest fenomen, în 1979, doctorului Lamarque Douyon, directorul clinicii de Psihiatrie din Port-au-Prince, oraşul cel mai important din Haiti, i s-au adus un bărbat şi două femei, în condiţie de zombie, adică amnezici, într-o stare confuză, de stupoare continuă. Toţi trei fuseseră înmormântaţi cu ani în urmă, găsindu-se certificatele de deces eliberate de autorităţi. Cazul cel mai senzaţional era al lui Clairvius Narcisse, care „murise" în 3 mai 1962 la spitalul american din oraşul Deschapelles, instituţie ce eliberase actul de deces. Ancheta întreprinsă de autorităţi şi de dr. Douyon a stabilit clar identitatea lui Narcisse, iar mormântul lui era plin de pietre. Canalul BBC a efectuat un film documentar, care a făcut multă vâlvă în SUA şi Anglia. Reporterii acestui canal au făcut unele investigaţii, aducând chiar o mostră din otrava despre care se presupunea că fusese utilizată, dar analizele au revelat doar o pulbere inertă. Reporterii au mai aflat că Narcisse lucrase „după moartea lui" la o fermă, alături de alţi zombie, scăpând o dată cu decesul proprietarului acelui loc, un adevărat infern.

Evident, transformarea unui om sănătos într-un zombie, un fel de robot inconştient, confuz, după o înmormântare simulată indică o otrăvire bine dirijată, executată de profesionişti şi de care toţi locuitorii insulei Haiti se tem cumplit. Au şi de ce! Americanii pragmatici au înţeles că pornind de la acest gen de otrăvire, aparent paranormal, se pot obţine substanţe puternic psihogene, potenţial utilizabile ca medicamente. În acelaşi timp, ei au înţeles că secretul acestor otrăvuri nu poate fi obţinut uşor, prin forţă sau cu dolari, de la vrăjitorii locali. Wade Davis avea toate calităţile de a se infiltra în societatea plină de superstiţii din Haiti. În plus, pe lângă calităţile fizice, profesionale, avea şi un stagiu la un institut de botanică specializat în plante exotice cu aplicaţii medicale [108].

Alegerea a fost, într-adevăr, îndreptăţită, deoarece Wade Davis, în final, a reuşit să aducă mai multe amestecuri obţinute de la vrăjitorii specializaţi în magie neagră (houngan), ce se deosebesc de preoţii cultului voodoo cu atribuţii mai benefice (voudun). În acest scop, W. Davis a reuşit (cu ajutorul unei femei, dar şi al experienţei personale) să câştige încrederea unor vrăjitori şi chiar să ia parte la unele ceremonii de vrăjitorie. Wade Davis a descris întreaga aventură într-o carte „The Serpent and the Rainbow" [108] ce a devenit un best-seller. Din păcate, filmul cu acelaşi nume „Şarpele şi curcubeul", turnat la Hollywood şi prezentat şi publicului român, a denaturat mult din conţinutul cărţii, insistând pe un conflict cu un vrăjitor şi pe halucinaţiile pe care acesta le-a provocat asupra lui Wade, devenind, în final, o peliculă gen horror.

La început, W. Davis a crezut că vrăjitorii din Haiti utilizează extracte din Datura stramonium, cunoscută în România ca mărăguină sau ciumafaie, cu proprietăţi halucinogene, larg folosită în America de Sud, Africa, cândva şi în Europa. Examinând efectele intoxicării cu Datura, Davis a observat că nu se potriveau cu simptomele victimelor zombie. Extracte din Datura erau larg utilizate în ceremoniile de iniţiere ale băieţilor în Africa, în cele două Americi sau ca afrodisiac de către vrăjitoarele din Europa şi Africa. Vrăjitorii, care foloseau Datura în anumite concentraţii, aveau pregătit şi antidotul, care, culmea, era tot o plantă psihoactivă, liana Calabar (Physostigmine venenosum), sedativ al şirei spinării, ce poate produce paralizie ascendentă, blocarea controlului muscular şi moarte. Era folosită pentru testarea nevinovăţiei în Africa.

Discutând cu medici, autorităţi locale sau băştinaşi, Davis a observat că vrăjitorii voodoo nu utilizau Datura şi nici extracte bogate în fizostigminâ, ci se bazau atât pe flora bogată tropicală, dar şi pe fauna existentă – broaşte, şopârle, şerpi, peşti – extrem de variată. Davis reuşeşte chiar să stea de vorbă cu C. Narcisse, care, după 22 de ani de la înmormântare şi după tratament, a putut povesti ce a simţit când a fost îngropat, ba chiar i-a arătat lui Wade urmele de pe faţă ale unui cui cu care s-a închis capacul coşciugului. Ca şi pacienţii cu rahianestezie, Narcisse auzea tot ce se petrecea în jurul lui. A fost dezgropat noaptea, luat şi bătut zdravăn (probabil pentru activarea circulaţiei) şi i s-a dat să bea un lichid amar şi puternic mirositor, după care a fost târât prin diverse locuri. Pentru procurarea amestecului de intoxicare zombie, W. Davis a trebuit să devină prieten cu vrăjitorii locali, iar experienţa lui cu băştinaşii din Alaska şi Amazon i-a fost de mare folos. Astfel, Davis a fost capabil să deosebească vrăjile adevărate de capcanele în care au căzut unii medici sau reporteri, cărora li s-au dat prafuri inerte. Vrăjitorii utilizau pe lângă principiile active (piele de broască râioasă, Bufo marinus, foarte toxică) şi alte plante mai puţin toxice, oase de animale sau chiar de om, praf de puşcă, pentru inducerea în eroare a privitorilor. Wade Davis a dus în SUA probe din amestecurile folosite de un bokor vestit, Marcel Pierre, care au fost

analizate în laboratoarele universităților din New York, Boston și Montreal.

Concluziile nu fost surprinzătoare: pielea de broască prezenta tetrodoxină, cea mai puternică dintre otrăvurile sintetizate de organisme. Mai mult, savanții de la universitățile respective au administrat extractele aduse de Davis unor animale, la care s-au obținut simptomele prezentate de victime, viitorii zombie: tulburări digestive însoțite de vomă, uremie, hipotermie, dificultăți respiratorii ce duceau la edem pulmonar, cianoză, hipertensiune și moarte. Desigur, vrăjitorii știau să-și dozeze concentrația otrăvii, pentru a obține doar o încetinire considerabilă a metabolismului și funcțiilor organelor vitale, astfel încât să predomine efectele psihoactive. Savanții americani au demonstrat cu aparatură performantă, inexistentă în Haiti, în anii '60, că la o victimă zombie se pot detecta semnale foarte slabe electrocardiace și electroencefalografice. W. Davis s-a întors din nou în Haiti, unde a reușit să intre în grațiile unui vrăjitor și mai puternic, Hérard Simon, care folosea un alt tip de amestec pentru producerea stării de zombie, pe baza peștelui fugu, peștele tampon, Tetrodon psittacus. Rezultatele aduse de Davis au stârnit mare vâlvă în cercurile științifice.

Tetrodoxina, cea mai puternică otravă din lumea vegetală, este produsă de mai multe specii: pește tampon (fugu), broasca râioasă (Shperoides testudineus), peștele goy din Taiwan, broaștele atelopide din Costa Rica și caracatițele din largul Australiei. Aceste animale produc tetrodoxina în particular vara (mai-iulie). Otrava se concentrează mai ales în ficat și organele genitale.

Și acum vine culmea: din vremuri străvechi, omul a cunoscut efectul toxic al acestor specii, dar... printr-o pregătire culinară adecvată, ele constituiau o delicatesă, prin savoarea cărnii și efectele euforice obținute la concentrații mici [75]. În consecință, carnea peștelui fugu este specialitatea culinară cea mai prețuită de publicul japonez (mai ales de bărbați). O porție de pește fugu, savant preparată, costă aproximativ 300 USD. Cu cât mănânci mai mult și mai ales organe bogate în această otravă... cu atât arăți că ești un bărbat puternic (macho). Bineînțeles că atât gurmanzii japonezi, cât și bucătarii specializați plătesc un tribut evaluat la aproximativ 100 de decese pe an. Încheiem această parte dedicată fenomenului zombie cu mențiunea că savanții americani au apelat la un voluntar, sportivul John Zamora din San Diego, căruia i s-a administrat un preparat folosit de vrăjitorii haitieni, în timp ce toate funcțiile organelor importante i-au fost monitorizate. Bineînțeles că a fost readus în stare normală. El a povestit toate discuțiile dintre savanții care l-au studiat. Vrăjitorii haitieni folosesc ca antidot preparate din diverse plante, cumfot și amoniac, pentru resuscitare.

5.2. COMBUSTIA SPONTANĂ

Combustia spontană (CS) este unul dintre fenomenele cele mai ciudate existente în natură, la granița dintre normal-paranormal, încât enciclopediile de parapsihologie îl citează doar fragmentar [10,42,97,111]. Fenomenul CS nu este menționat în cărțile sacre ale omenirii și primul caz trecut în istorie este cel al contesei Cornelia Bandi, care la 4 aprilie 1731, la vârsta de 62 de ani, se bucura de o sănătate perfectă. A doua zi după o cină cu preotul din Verona, cameristа găsește din contesă doar o parte din craniu și ambele picioare, un lichid galben și uleios și câteva bucăți de os. Covorul, cearșafurile, care erau inflamabile, nu au ars. Din lipsă de probe, autoritățile au clasat dosarul respectiv, ca inexplicabil. Nefiind cazul unui om oarecare, presa din acel timp a dat amploare acestei enigme, astfel că scriitorul englez Charles Dickens l-a menționat în romanul „Bleak House" (Casa umbrelor) publicat în 1853. De-a lungul timpului, autoritățile din Anglia, SUA și Franța au înregistrat câteva zeci de cazuri de CS, care au avut loc în secolele XIX și XX, deci în vremuri când se făceau anchete polițienești, ce utilizează metode științifice, cu înregistrări fotografice și care beneficiau de investigații particulare, reporterițești.

Pe lângă scriitori celebri ca Ch. Dickens, Herbert Melville sau Arthur Clarke, fenomenul CS a făcut obiectul unei cărți cum este „Les Feux Meurtrieres" (Focurile ucigătoare) de Jean Pierre Fabre, care însă este scrisă de pe poziții pseudo-științifice. CS apare din când în când în diferite ziare și reviste, ca o curiozitate. Fenomenul combustiei spontane poate fi caracterizat prin unele trăsături comune:

1. 80% dintre victime sunt femei singure, supraponderale, alcoolice și fumătoare;
2. fenomenul are loc în încăperi neaerisite, în spații închise, cu fum și funingine;
3. în locul corpului se găsește un lichid (mâzgă) galben, uleios, urât mirositor. Se găsesc doar picioarele sau/și mâini parțial arse. Restul oaselor sunt calcinate, sugerând temperaturi de peste 700°C;
4. cea mai ciudată este lipsa de propagare a combustiei, deoarece covoarele, hainele de pat sau mobila din cameră sunt neatinse, deși sunt puternic inflamabile.

Dar tot așa se întâmplă și cu crengile folosite la un foc de tabără, la care se frige o bucată de carne (grătar). Tocmai această caracteristică sugerează un posibil fenomen natural, un caz particular al unei combustii mocnite, de lungă durată. Printre cele câteva zeci de cazuri de CS înregistrate în două sute de ani, se cunoaște chiar o zi record, 7 aprilie

1958, în care s-au înregistrat trei decese în locuri despărțite de sute de km. Primul a avut loc la bordul vasului Ulrich, ce naviga de-a lungul coastelor Irlandei și în care cârmaciul a fost găsit doar ca o cenușă, fără să se declanșeze vreun incendiu. În aceeași zi, șoferul unui camion, George Turner, este găsit doar ca o grămadă de cenușă în cabina mașinii răsturnate în șanț, rezervorul fiind plin cu benzină. Al treilea caz a avut loc în localitatea Nimegue din Olanda, în care William TenBuick a fost găsit ars în interiorul mașinii răsturnate, care nu a luat foc, deși rezervorul era plin cu benzină. Se menționează cazuri și mai ciudate, în care unii oameni au supraviețuit sau au fost martori:

- la 12 noiembrie 1974, Jack Angel din Georgia, SUA se trezește din pat cu o arsură gravă pe un braț, deși pijamaua și cearșafurile erau intacte. A trebuit ca brațul să-i fie amputat.
- profesorul Kramer de la Universitatea din Nashville, în timp ce nota datele meteorologice, a simțit o arsură la un picior datorită unei flăcări de aproximativ 2 cm, pe care a reușit să o stingă, rămânând însă cu o arsură de gradul II greu de vindecat.

În 1979 și respectiv 1982 au fost înregistrate depoziții ale unor martori ai CS. Astfel, John Wright, din Londra, a observat flăcări ieșind din corpul mamei sale, Vivienne, pe care le-a stins. A doua zi, acest foc a izbucnit din nou și fiul ei a reușit să o scape. În ambele ocazii, bătrâna nu dădea semne de durere. În 1982, tot la Londra, Jeannie Saffin, o bolnavă mintal în vârstă de 62 ani, în timp ce stătea în bucătărie, a fost înconjurată brusc de o vâlvătaie de flăcări, fără să țipe de durere. Soțul și ginerele au reușit cu greu să stingă focul ce ieșea din trupul ei, fără să afecteze obiectele din jur. Ulterior a decedat la spital. Jack Stacey, pompier englez, a fost chemat la o casă veche din care ieșea fum. Intrând într-o cameră a văzut că flăcările și fumul ieșeau din abdomenul unui bărbat, drept care a pus furtunul spre abdomenul acelui bărbat, care decedase.

În decursul anilor s-a publicat o lungă listă de ipoteze, care încep cu focul sacru de tip Kundalilini, spirite malefice, poltergeist etc. Trebuie amintit că savanții au avut o atitudine critică încă din secolul XIX. În 1851, fizicianul Justus von Liebig a denunțat lipsa unei anchete serioase. S-au efectuat de către medici englezi experimente pe porci. După aceștia, CS este un caz particular al arderii unor corpuri într-un spațiu închis, astfel că focul arde înăbușit ore îndelungate, iar grăsimea devine combustibilul de bază, ca la lumânare. Se ating temperaturi de peste 700°, dar local, suficiente ca după 6 ore să calcineze și oasele.

Grăsimea umană arde la 250°C, dar o lumânare arde și la 25°C. Temperatura locală ar permite o ardere completă, rămânând acel reziduu oleios, obținut și de experimentatorii menționați. Criticile sunt numeroase și se bazează pe procentul de apă de aproximativ 70% al omului, pe temperaturile din crematoriu, unde sunt necesare peste 1000° pentru calcinarea oaselor. În plus, ipoteza firitilului nu explică de unde apare scânteia, flacăra. Cum cazurile de CS sunt rarisime, se pot invoca și unele devieri ale căilor biochimice de metabolizare. Martorii au afirmat că din corpul victimelor cu CS ieșea o flacără albastră, atribuită hidrogenului. Acest element poate proveni din disocierea apei (H_2O), dar sunt necesare temperaturi foarte înalte. În schimb, tot cu o flacără albastră arde și metanul (CH_4). Rumegătoarele (oi și vaci) produc o cantitate uriașă de metan, rezultat din procesele de fermentare a vegetalelor în stomac. Și omul, în mod normal, produce o cantitate foarte mică din acest gaz, eliberat în intestine. Această supoziție este susținută de experimentele citate. Într-un documentar difuzat pe canalul Discovery în 2001, dedicat combustiei spontane, sunt citate noi anchete, care dovedesc implicarea unor cauze naturale, neluate în seamă în primele investigații.

5.3. MOARTEA CLINICĂ – VIAȚĂ DUPĂ MOARTE

După cum am arătat în capitolul 1.5., frica de moarte este principalul izvor al paranormalului, afectând, în egală măsură, atât conștientul, dar mai ales subconștientul. Încă din negurile istoriei, moartea celor din jur a afectat omenirea, generând mituri, legende, religii și vrăjitorie. Prin vise, care constituie legătura aparentă cu „lumea de dincolo", prin transă ori extazul unor persoane „dotate", sau impostori, care aveau dialoguri cu cei dispăruți, povestind ce au văzut într-o „călătorie" inițiatică, s-au păstrat mărturiile unor persoane declarate decedate, care și-au revenit după o anumită perioadă de timp, relatând impresiile avute. Astfel de relatări au impresionat nu numai pe subiecții respectivi, dar și pe auditori. Astfel, aceste povestiri au fost menționate în toate cărțile sacre ale omenirii, inclusiv în Biblie. Mai mult, în diferite perioade ale istoriei, s-a menționat o teamă a multora (de obicei a conducătorilor) să nu fie înhumați încă în viață, inventându-se instalații de aerisire sau tehnici de resuscitare. Morți aparente, clinice din diverse cauze au existat întotdeauna, dar nefiind dese, au lăsat o impresie puternică asupra celor din jur. Deși fenomenul este natural, fiind provocat de diverse cauze, în general de o suprasolicitare a organismului în cursul unei boli sau unui accident grav, respectivul om poate fi declarat decedat chiar de către medici la un examen sumar fără vreun aparat. Într-adevăr, în cazul unei narcoze adânci, pulsul și respirația pot fi doar imperceptibile, paloarea nu este evidentă la cei cu pielea

colorată, mușchii irisului se mai contractă ore după un deces real, că scăderea temperaturii nu este un indiciu: mulți oameni au fost resuscitați din apă rece sau dintr-o avalanșă de zăpadă. În 1890, în Franța, unui oarecare dr. Maze i s-a acordat un premiu important de 25.000 franci pentru că a demonstrat că singurul indiciu al unui deces este... putrefacția, astfel, în 1900, în Anglia, s-a publicat Legea Înmormântării (Burial Act) stabilind perioada dintre deces și înmormântare la trei zile. În plus, yoghinii pot să-și inducă o stare de transă, în care pot fi declarați morți. În acest sens, în 1880, un colonel Townsend, ce efectuase un stagiu în India, a făcut o demonstrație în fața unui juriu de medici englezi. El și-a redus bătăile inimii și respirația aproape total, și-a redus temperatura corpului, intrând într-o stare comatoasă. După treizeci de minute, când medicii se pregăteau să plece, colonelul și-a revenit treptat. Cazul a făcut atâta vâlvă, încât este citat în manualele de medicină [6,38,100].

Stările dintre viață și moarte au fost neclar delimitate. Astfel, CATALEPSIA caracterizează un corp rămas într-o anumită poziție, în care a fost plasat. TRANSA este o stare asemănătoare hibernării, în care pacientul evidențiază o inerție metabolică și mentală. CATAPLEXIA este starea cea mai ciudată, în care pacientul cade într-un colaps, cu ochii închiși, imobil, incapabil să facă un gest sau să vorbească, dar... conștient, în stare să-și dea seama ce se petrece în jur doar prin auz. O emoție puternică poate fi adesea asociată. EXTAZUL este o altă stare, în care un individ se află sub impulsul unei emoții concentrate pe adorație, pe un subiect, care îl detașează de lumea din jur sau de senzațiile receptionate. În cărțile medicale moderne, catalepsia este menționată ca o schizofrenie catatonică, transa a fost mutată vag în domeniul neclar al hipnozei, iar ultimele două stări sunt ignorate, catalogate ca subiective. Fenomenul zombie, descris cu câteva pagini mai înainte, arată că otrăvurile pot induce morți aparente, chiar constatate în spitale moderne, pacientul fiind într-o stare cataplexică. Și mai ciudat, așa cum menționează Wade Davis [108], medicii antropologi recunosc existența unei „morți sociale" sau „voodoo death" existente în Australia, Africa. Așa și cândva și în Europa. Un individ care a călcat o lege sacră a tribului, un tabu, este izolat, de fapt, blestemat. În momentul când vrăjitorul îi arată sau îi trimite un anumit obiect, gen totem, individul respectiv cade într-o stare cataplexică sau moare ca secerat. Paradoxal. Știința a evitat studiul acestor stări existente, din motive ușor de înțeles. Cum se poate explica că de-abia în 1969 psihiatra americană Elisabeth Kubler Ross publica volumul „Ultimele clipe ale vieții", în care analiza psihologic stările celor muribunzi. Vălul a fost dat la o parte de-abia în 1975, când doctorul Raymond Moody a scos pe piață cartea care l-a făcut celebru „Life after Death", tradusă și în limba română cu titlul „Viața după moarte" [72], în care a relatat impresiile celor care și-au revenit după o moarte aparentă, clinică (peste 150 de cazuri). Impresiile acestora coincid în mare măsură, atât între ei, cât și cu cele menționate în cărțile sacre ale omenirii, mai ales cele tibetane, egiptene, dar și cu Biblia.

În perioada imediată înaintea morții, cel în cauză (desigur, nu în decese bruște, violente) trece prin anumite etape nenbligatorii pentru toți: în primul rând un presentiment, alarmare puternică sau o premoniție că acel eveniment, despre care nimeni nu vrea să audă, va avea loc. Deci o stare psihică aparte, cu un caracter emotiv foarte puternic. Cărțile tibetane ale morților, scrise acum două mii de ani, le menționează ca Bardo-uri, iar științific au fost semnalate de psihiatra E.K. Ross. Aceste etape variază mult de la om la om și cuprind senzația de moarte iminentă, frica de acest eveniment, furia că nu poate scăpa, deznădejde amestecată cu speranță și, în final, acceptarea sau resemnarea. Toate aceste etape formează o stare psihică, puternic afectivă, care poate grăbi sfârșitul sau din contra, permite continuarea luptei pentru supraviețuire; unii beneficiază chiar de o revenire la viața normală, atât de puternic se poate mobiliza organismul. Această mobilizare include toate resursele biochimice (energetice), hormonale și imunitare. Deci mulți indivizi ajung în agonie, în această stare psihică de alarmare emotivă și metabolică. Or, în astfel de stări psihice, toate zonele creierului sunt activate, fiind explicabilă rememorarea unor evenimente din viață aparent uitate în câteva zeci de secunde. Toți, care au supraviețuit, menționează desfășurarea acestui film al vieții, explicabil prin activarea puternică a creierului.

În continuare, doctorul R. Moody descrie impresiile celor care și-au revenit din moartea clinică: în primul rând, toți au descris o senzație de întuneric (erau cu ochii închiși), ca și cum ar fi într-un tunel, la capătul căruia se zărește o lumină. În cursul parcurgerii drumului până spre acea lumină, mulți au senzația că s-au desprins de corp, ba chiar pot să-și „vadă" propriul trup, pot auzi discuțiile din sala respectivă. Această senzație trebuie să fie extraordinară, puternic încărcată emotiv: pacienții pot descrie, ulterior, transportul corpului spre morga spitalului, ascultarea a tot felul de discuții între personalul spitalului. În primele momente, pacienții par să se simtă înconjurați de întuneric, ca într-un tunel, prin care merg ajungând la capăt, unde îi întâmpină o lumină orbitoare, însoțită de calm. Dar aici intervine un fel de barieră de netrecut, care îi împinge înapoi spre viață și... recăpătarea cunoștinței. Desigur, acest tablou variază enorm de la om la om în detalii, dar are în comun aceleași etape distincte. Durata unei morți clinice nu poate varia mult, dar cu tehnologia modernă se mențin în viață indivizi aflați în comă și ani întregi

Publicarea cărții doctorului Moody a declanșat (cu ajutorul mass-mediei americane) un val de publicații, atât din partea ocultiștilor, spiriștilor și misticilor (care și-au văzut credințele verificate), dar și din partea medicilor și oamenilor de știință. Într-adevăr, impactul acestor relatări impresiona puternic atât pe supraviețuitori, dar și pe rude, prieteni sau personalul medical prezent. S-au efectuat zeci de studii științifice cu supraviețuitori, cum au fost cele din jurul anilor '80, ale doctorilor americani Kenneth Ring, Michael B. Sabon din Florida, care au efectuat și o analiză statistică a cazurilor semnalate. După ei, aproximativ 40% dintre pacienții care au supraviețuit unei morți clinice au avut astfel de experiențe și senzații. Mai pot fi citate studii mai recente efectuate de Karlis Osis, Erlendur Haraldsson, Ernesto Bozzano, Sir William Barrett, pe 1000 de cazuri din Statele Unite, India și Italia, țări cu culturi foarte diferite. Cititorii care vor să aprofundeze acest subiect pot găsi informații suplimentare, în limba română, în unele cărți [26,27,42,80,82], mai ales în „Călătorie la marginea eternității" de Arthur Wilcox (1999) și „Izvorul negru" de Patrice vas Eersel (1998). Și mai ciudate sunt mărturiile unor persoane aflate sub hipnoză, care au relatat trăirile și decesele pe care le-au avut în vieți anterioare, dar menționând aceleași senzații ca și cei aflați în moarte clinică. Acestea au fost descrise de medicul psihiatru Brian L.Weiss în cartea devenită best-seller „O mărturie a reîncarnării". Acest subiect a fost și rămâne de mare actualitate, de care mass-media profită la maximum. Mai mult, au apărut în toate țările cărți, articole sau chiar reclame ale unor persoane „dotate", care pot conversa cu cei dispăruți, aparate care redau vocile celor decedați și impresii despre lumea de dincolo cu sfaturi pentru cei de pe pământ.

În toate cărțile despre viziunile produse în cursul morții clinice sunt citate exemple ale relatării unor persoane care au supraviețuit. În acest sens, redăm cazul Mariei, mult citat în cărțile care cred în existența reală a acestor viziuni. Cazul este mai deosebit, deoarece a avut loc într-un centru medical. În aprilie 1977, o emigrantă din Mexic, Maria, și-a vizitat rudele din Seattle, unde a suferit un infarct de miocard. A fost dusă noaptea la Harborview Medical Center unde a fost dată în îngrijirea asistentei Kimberley Clark. La trei zile după internare, Maria face un blocaj cardiac și intră în moarte clinică. K. Clark o supune resuscitării cardiace adecvate și pacienta își revine. Încă din ziua respectivă, Maria devenise agitată povestind tuturor ceea ce văzuse în perioada când era în moarte clinică, inclusiv detalii din camera de monitorizare, înregistrarea electrocardiogramei, comentariile doctorilor, poziția ușilor prin care a fost transportată și, cel mai frapant amănunt... poziția unui pantof de tenis aflat pe pervazul exterior al ferestrei dintr-un salon vecin. Pantoful nu putea fi văzut decât din afara clădirii. Concluziile Mariei și, ulterior, ale asistentei Clark erau evidente: Maria, în timpul morții clinice, avusese o experiență „out-of-body": o desprindere a spiritului de corp, memorând multe detalii verificabile. Chiar și existența pantofului la locul respectiv era reală. Cazul a fost mediatizat și adoptat ca probă evidentă a separării spiritului de corp de către partizanii ezoteriști. După 12 ani, o echipă de psihologi de la Universitatea S.Fraser din Burnaby, Canada, condusă de Barry Beyerstein, a efectuat o anchetă, stând de vorbă cu asistenta Clark și cu unii membri ai personalului spitalului; căci între timp Maria dispăruse. Ancheta a dezvăluit că toate detaliile relatate de Maria erau percepute în cursul celor trei zile cât stătuse în spital. Membrii echipei de anchetă au plasat un pantof în locul respectiv demonstrând că putea fi văzut de jos, din parcarea aflată sub fereastra respectivă. Mai mult, asistenta K. Clark a gustat celebritatea prin relațiile date presei, astfel că a mai înflorit unele date [5,28,97]. Studiile medicale mai recente au demonstrat că moartea clinică poate dura până la 12 minute, timp în care creierul persoanei respective încă funcționează (fără hemoragii cerebrale). Așa cum am menționat mai sus, la pacientul aflat într-o stare critică, creierul se află într-o alarmă psihică și metabolică. Studiile biochimice au demonstrat capacitatea creierului de a folosi drept combustibil chimic nu numai glucoză, acizi grași, dar și alți compuși naturali, cum sunt aminoacizii și corpii cetonici. Esențială pentru supraviețuire este capacitatea organismului, în special a creierului, de a-și mobiliza resursele metabolice pentru procurarea de energie chimică, cu condiția păstrării integrității circulației sanguine și a aportului de oxigen. Foarte mulți dintre pacienții care au fost în moarte clinică, care au supraviețuit și au povestit apoi acele viziuni sau halucinații, intrașeră în blocaj cardio-pulmonar (BCP), fază când inima și plămânii nu au mai funcționat, iar înregistrările aparatelor de monitorizare au confirmat moartea prin BCP. Ceea ce medicii au înțeles mult mai greu a fost capacitatea uriașă de mobilizare a organismului aflat în BCP. Cu toate că inima și plămânii nu mai funcționează, creierul, în cursul BCP, mai păstrează timp de câteva minute o circulație intracraniană redusă, dar suficientă ca prin procesele metabolice să se obțină acel supliment de energie necesară revenirii la viață. Prin tehnicile moderne de resuscitare, numărul celor care au suferit moarte clinică și au fost readuși la viață a crescut, astfel că exemplele de viziuni s-au înmulțit. Desigur, în cursul morții clinice, în condiții de alarmare psihică, de metabolism crescut pot apărea halucinații (prin compușii de degradare ai catecolaminelor) [76] sau creșterea acuității sonore, tactile, activarea unor zone implicate în

memorizarea evenimentelor din viața unui om. „Scenariul" descris cu o pagină înainte este, în limite largi, valabil la oameni ce au trăit în condiții și culturi foarte variate, ceea ce poate fi interpretat și ca o stare naturală de activare a senzațiilor vizuale, auditive și tactile.

Pentru oameni de știință (medici, biologi, biochimiști, psihologi, psihiatri), viziunile ce le au pacienții aflați în moarte clinică, inclusiv senzația de „plutire a spiritului" (out-of-body experience), sunt iluzii sau halucinații produse de activarea psihică și metabolică ce au loc în creier în timpul conștientizat apropiat morții clinice. Studii biochimice recente [76,113] au demonstrat că în astfel de stări puternic emotive sunt sintetizate și substanțe naturale rezultate din devieri ale căilor metabolice obișnuite, cum sunt: adrenocromul (din grupa catecolaminelor), dimetiltiramina (din neurotransmițătorul serotonină) și beta carbtaolt, ultimii doi au structuri chimice apropiate de alcaloidul halucinogen de tip harmalina. Acești compuși au proprietăți halucinogene în mici cantități și sunt sintetizați temporar mai ales în condiții de stress psihic. Așa cum am menționat cu o pagină înainte, în cursul acestei alarmări psihice și metabolice, sub influența emoției și a halucinogenelor naturale, gândirea pacientului va acționa aberant, producând un amestec de imagini și amintiri cu mari variații individuale. În acele momente sunt activate imagini păstrate adânc în memorie, inclusiv arhetipurile descrise de marele psihiatru Carl Gustav Jung. Astfel de arhetipuri adânc înrădăcinate în subconștientul colectiv [57,58] se manifestă la oameni din continente diferite, cu culturi deosebite și includ ideea scumpă omului, a existenței spiritului după moarte, a reîncarnării asociate posibilității de plutire a sufletului. Alternanța de întuneric și lumină (tunel cu lumină la un capăt) este explicabilă prin activarea centrilor vizual și auditiv aflați în cortexul cerebral, în cursul alarmei psihice și metabolice. Astfel de stări psihice sunt speciale și nu pot fi reproduse experimental pentru a fi studiate. Chiar și în cazul epocii noastre, în care se găsesc aparate ce pot determina zonele activate din creier (imagerie de tip RMN), practic, un pacient în moarte clinică nu va fi transportat în laboratoarele unde se găsesc astfel de aparate. Totuși, puțini savanți cum sunt B.L. Beyerstein [5,28], S. Blackmore [6], E. Fiore [35], R.K. Siegel [96,97], au efectuat și au publicat studii efectuate pe pacienții aflați în moarte clinică care au relatat după resuscitare astfel de experiențe, și nu au găsit nimic paranormal, ci doar halucinații de diferite tipuri, care mai apar și în alte stări, cum sunt: psihoze acute, extaz produs de droguri sau pe cale mistică, migrene puternice și „aure" epileptice.

E. Cardena și P. Spiegel au publicat un studiu în 1993, în care arătau că astfel de viziuni-halucinații au loc și la supraviețuitorii cuprinși de panică din timpul unor dezastre naturale (cutremur, incendiu, naufragiu) și traumatizați psihologic. Psihiatrul englez Peter Fenwick a efectuat un studiu interesant. El a scris unele mesaje cu litere mari pe foi de hârtie, pe care le-a ținut în dreptul ochilor pacienților presupuși a fi în moarte clinică din diferite spitale. Nici un pacient care a supraviețuit nu și-a amintit de mesajul scris! După Ebbero și Beyerstein [28], în cursul morții clinice au loc mari perturbări în procesele raționale de gândire (algoritmul logic), astfel că informațiile ce provin de la organele de simț (văz, auz) sunt distorsionate și amestecate cu frânturi de amintiri activate, inclusiv arhetipurile menționate. Se creează astfel așa numitele ILUZII SENZORIALE, care sunt de fapt artefacte perceptuale, un fel de vise ireale, în care frânturile de memorie se asociază cu speranța revenirii la viață (luptă dusă de subconștient). Prin raționament biologic, iluziile senzoriale au avut (și probabil încă posedă) un avantaj, deoarece constituie o ultimă armă de supraviețuire a organismului, aflată în creier și dirijată de subconștient. Reamintim că și în multe vise un arhetip comun multor persoane este cel de a zbura, de a pluti, de a te urca pe o scară, pe care unii îl interpretează ca pe o dorință inconștientă de afirmare, de promovare pe scara socială [34,58,96]. Desigur, majoritatea celor care au astfel de experiențe psihice devin marcați mai mult timp. O astfel de experiență a determinat persoane cultivate să se concentreze pe studiul aspectului paranormal, cum este cazul biologului englez Lyall Watson, pastorului metodist american Tsotnie G. Rodonaia, dar născut în Rusia, psihologiei Susan Blackmore, biologului David Lang, medicului american Maurice Rawlings, profesorului psihiatru american George Ritchie. Într-un articol publicat în revista americană Atlantis Rising, Peter Atwater susține, pe baza unui studiu, că în timp ce adulții care au avut astfel de viziuni devin ulterior mai toleranți, mai credincioși, la copii sau minori se constată efecte mai dramatice. O treime din aceștia au devenit alcoolici, labili psihici, înregistrându-se în rândul lor cu procent mare de sinucideri.

În acest controversat subiect există o știre anecdotică: francezul Bernard Raquin a publicat în 1999 o carte „Puteți ieși din corpul vostru – ghid practic pentru o călătorie în Astral". Pe lângă diferite considerente legate de avantajul de a „zbura", Raquin propune unele metode practice de sugestie pentru a obține senzația de plutire, levitație, cum ar fi: imaginația de a „vedea" cu ajutorul unui membru – fixarea privirii pe un obiect fix, după care ne imaginăm că privim acel obiect cu ceafa sau fiind cocoțați pe un dulap; în stare de relaxare să ne imaginăm (cu ochii închiși) că zburăm, povestind ce vedem etc. Psihologa americană Susan Blackmore, după ce a avut o experiență proprie cu senzația de plutire, în urma unui accident,

a efectuat un studiu pe 800 de pacienți. În final a rezultat că aproximativ 15% dintre aceștia ar fi făcut un zbor astral, ceea ce este o cifră enormă, improbabilă. Ca și alte aspecte ale paranormalului, „tema vieții după moarte" se vinde bine. În 1991, filmul american SF „Experiența interzisă" având ca subiect „Near Death Experience" (NDE), (stări apropiate morții), produs de compania Tri Star Columbia, a dat realizatorilor un profit de 70 milioane USD. Filmul se bazează pe cartea lui Moody, în care o echipă de studenți ai Universității de Medicină din Chicago, echipați cu defibrilatoare cardiace și anestecuri de anestezice și refrigeranți realizează o incursiune în domeniul morții clinice, povestind ce au „văzut". Mai mult, există o societate internațională (International Association for Near Death Studies) cu sediul la Paris, condusă de medici, care oferă asistență psihică celor care au avut astfel de experiențe (NDE). Doctorul Charles Tart, de la Universitatea din Londra, a efectuat studii pe o femeie ce pretindea că are experiențe de tip NDE frecvent. În experiențe mediatizate, dr. Tart a scris un număr din cinci cifre și l-a pus pe un dulap în camera în care femeia respectivă era adormită și monitorizată prin encefalograf. Deși encefalograful a trasat unde cerebrale corespunzând unor stări alterate a conștiinței, când ar putea exista viziuni de tip NDE, pacienta nu a putut citi numărul respectiv aflat la o înălțime de 2 metri. Un alt cercetător, profesorul Michael Persinger de la Universitatea din Toronto, este de părere că experiențe de tip NDE pot fi datorate unor crize epileptice temporare provocate de descărcări electrice mai mari în lobii temporali (unul dintre sediile memoriei) creând o stare alterată a conștiinței, cu iluzii optice. Persinger a efectuat experimente pe voluntari supuși unor descărcări electromagnetice, care au avut halucinații de tip NDE. Stilistul francez Paco Rabanne pretinde că are adesea viziuni de tip NDE.

Încă din anii '70, medicii anesteziști au observat că pacienții cu anestezii pe termen lung, mai ales în cazul operațiilor pe cord deschis... au halucinații, pe care le povestesc ulterior celor din jur. În 1972, revista principală de Medicină din SUA (JAMA) a publicat un lung articol despre stările de confuzie mentală, delir paranoic, halucinații temporare, pe care le au pacienții expuși unei narcoze îndelungate. Articolul amintea că încă din 1942, răniții operați și anesteziați cu miorelaxantul muscular curara (otravă, larg folosită de băștinașii din regiunea Amazonului), își aminteau de dialogurile dintre medicii care îi operau, deși aparent dormeau. În 1985, profesorul Ronald Siegel din Los Angeles publica, în Scientific American, observațiile sale asupra halucinațiilor comune, pe care le au pacienții cu oboseală puternică, febră mare, crize de epilepsie și drogații. Din 500 de drogați dependenți de teribilul LSD (derivat al acidului lisergic), 80% au halucinații implicând un tunel cu o lumină la capăt. Explicația științifică este bazată pe activitatea unor fotoreceptori din retină, care sunt încă sensibili la luminozitatea ce trece prin pleoape și care comunică cu neuronii specializați din cortexul occipital. Senzația de calm, care îi cuprinde pe pacienți înainte de revenirea la starea conștientă, pare să fie produsă printr-o simeză crescută și deversarea în sânge a unor derivați naturali, endorfinele, un fel de tranchilizante de origine internă. Dar ieșirea din corp (out of body experience)? Încă din 1955, neurologul Wilder Penfield de la vestita universitate McGill din Montreal a produs experimental pe om astfel de halucinații. El a implantat un electrod foarte fin de 2 cm lungime în lobul temporal al unui epileptic de 33 ani, chiar în zona seizurei lui Sylvius. De îndată ce a declanșat un curent electric moderat prin electrod, pacientul a exclamat ce simte că plutește deasupra corpului. Ulterior, senzații de plutire și separare de corp au fost comunicate de anesteziști prin folosirea unor anestezice ca ketamina, amestec de dioxid și monoxid de carbon (ce produce dureri de cap teribile), fenilciclidina, unele substanțe radiologice de contrast (Angiographine) și mai ales droguri cum sunt LSD, peyotl. Senzații de ieșire din corp sunt cunoscute și de șamanii din America de Nord (studiați de dr. Gordon Wasson), în Asia folosindu-se ciuperci halucinogene (dr. Roger Heim), sau drogarea cu eter etilic (dr. Andrea Puharich în cartea sa, „Viață după viață").

5.4. VISELE ȘI INTERPRETAREA LOR

În capitolul 1.5. dedicat izvoarelor paranormalului, am menționat în primul rând frica sub diferite forme (de necunoscut, de moarte, de o judecată divină). Frica este una dintre cele mai puternice emoții și, deși este conștientizată, își are sediul în formațiunile vechi ale creierului (talamus, hipotalamus și sistemul limbic). (Vezi capitolele 1.5. și 3.2.) După toate probabilitățile, în această regiune a creierului își are sediul (nedemonstrat, dar admis unanim științific) subconștientul împreună cu manifestările asociate: emoțiile, instinctele, credința și visele. În capitolul 3.6., am descris sumar importanța somnului pentru om (doar dormim o treime din viață). După unele studii [18,34,77], un om de 60 de ani a dormit aproximativ 10 ani și a visat cam 4 ani. Am arătat, de asemenea că somnul are mai multe cicluri ca intensitate și că cel mai interesant este somnul paradoxal sau REM (rapid eye movement), timp în care visăm. Se pare că mai putem visa și în alte faze ale somnului, dar nu cu aceeași intensitate și același impact asupra memoriei. Somnul de tip paradoxal este o achiziție recentă pe scara evolutivă, fiind prezent doar la păsări, mamifere și... om.

Încă din cele mai vechi timpuri, oamenii au fost intrigați, speriați sau fericiți de visele avute. Deși cel mai mare impact l-au avut coșmarurile, manifestate prin apariția unor persoane decedate, situații de groază, toate având, pe de o parte, un caracter fantastic, iar pe de alta, rădăcini în realitate, legate de preocupări personale, de mediul înconjurător. Acest amestec de fantastic și real, de trecut și viitor, de întâmplări cunoscute devansate în viitor a impresionat omenirea și a determinat apariția... celor care pot interpreta visele. Regii, profeții, conducătorii militari și de stat au avut (și încă mai au) lângă ei persoane „dotate", care pot interpreta visele acestora (sau ale rudelor apropiate); bineînțeles, meseria de tălmăcitor de vise era riscantă. Un vis cu deznodământ nefast pentru conducător putea duce la decapitarea tălmăcitorului sau din contră la îmbogățirea lui în cazul fericit al unei confirmări. Toate cărțile sacre ale omenirii sunt pline de vise premonitive, în care o divinitate preda un mesaj codificat conducătorului, legat de soarta lui (cel mai adesea) sau de cea a poporului (mai puțin probabil, dar răstălmăcit). Bineînțeles că și oamenii de rând visau, astfel că meseria de tălmăcitor de vise a fost și este foarte răspândită. Orice librărie din lume conține în epoca contemporană cel puțin o carte-manual de interpretare a viselor pentru uz individual. Câteodată, visele pot da imagini de coșmar, care par că sunt inspirate din opera cunoscutului pictor flamand, Hieronimus Bosch (figura 5.1.).

De ce avem nevoie de tălmăcitor de vise (termenul de traducător sau interpret pare mai dificil)? Pentru că, așa cum am arătat în capitolul 3.6., subconștientul fiecăruia trimite mesaje spre conștient sub formă de SIMBOLURI, imagini trunchiate, bazate pe amintiri și fantezie, arhetipuri (individuale și colective) izvorâte din senzații primite din diferite zone ale corpului sau din afara lui [35,57]. Or toate acestea sunt determinate de personalitatea fiecăruia, de metabolismul și psihicul individual, din amintiri uitate asociate cu evenimente prezente. De aceea, un individ nu își poate „traduce" propriul vis decât foarte greu, chiar atunci nefiind sigur. Cu atât mai puțin, un „tălmăcitor", teoretic nu poate da decât niște indicații vagi, amplificate pe baza experienței și intuiției personale. Un tălmăcitor trebuie să știe câte ceva despre „client" sau, prin intuiție și experiența sa, să afle ce dorește acesta să cunoască pentru a fi mulțumit [34,35,105].

Interpretarea științifică a viselor a început cu S. Freud, care a publicat, în 1900, una dintre cărțile lui de bază, „Interpretarea viselor", [35] carte de pionierat în acest domeniu. Psihanaliza, pe care Freud a întemeiat-o ca tehnică terapeutică, include povestirea viselor de către pacient, terapeutului, care are astfel acces la eventuale leziuni psihice, emoții dureroase din copilărie, frustrări, dorințe neîndeplinite, care se reactivează

Fig. 5.1. *Celebrul tablou „Grădina delicilor" sau „Paradisul" al lui H. Bosch poate fi interpretat ca rezultatul unui vis sau al unei halucinații*

sub imboldul subconștientului, pe calea viselor. Concluziile lui Freud și ale psihanaliștilor cuprind:

1. Visele au un caracter regresiv, de psihic infantil. Visele aparțin categoriei fenomenelor psihice interzonale (twilight) între conștient și subconștient, un fel de hibrid psihic între instinctele primitive și realitatea conștientă, între rațional și irațional, între trecutul foarte îndepărtat și cel apropiat.

2. Visele posedă, de asemenea, un caracter multistratificat, conținând amintiri din copilărie, din trecutul apropiat, impresii recente, senzații corporale, care se îmbină la întâmplare (unii susțin că ar avea un caracter

programat) într-un „scenariu" cu oarecare coerenţă. Acest scenariu poate avea un înţeles (un mesaj din partea subconştientului), un tâlc sau din contră, poate reprezenta frânturi incoerente, desfăşurate în cursul somnului paradoxal. Visele pot avea un conţinut semantic, ce poate fi greu interpretat, posibil cu un mesaj de premoniţie [57,58].

3. Visele au un conţinut latent cu caracter agresiv şi/sau sexual, deci plin de acte sau obiecte interzise (tabu), care, conştient, pot fi surse de dorinţe sau de anxietate. Visele, după cum a subliniat în mod strălucit Freud, reprezintă o cale de descărcare a dorinţelor neîmplinite, a frustrărilor acumulate, a rezolvări unor umilinţe îndurate, a unor leziuni psihice produse în copilărie sau în primii ani de viaţă. De aceea, psihanaliştii folosesc termeni cum sunt transdoctie, conversie, psihodinamic, tocmai pentru a sublinia capacitatea subconştientului de a se descărca de încărcări psihice sau tensiuni emotive [32,35,77]. Chiar marele filosof grec Platon a subliniat, în cartea sa „Republica": „în noi toţi, chiar şi oameni buni, există o fiară sălbatică, ce nu cunoaşte legile şi care se manifestă prin vise, fără ruşine sau remuşcări". Din această frază devine evident că raţiunea corespunde „ego"-ului lui Freud, ruşinea şi legile „superego-ului", iar fiara sugerează „id"-ul sau subconştientul, atât de mult discutat (vezi capitolul 3.6.).

4. Măestria psihanalistului sau a tălmăcitorului constă în experienţa, intuiţia de a descoperi conţinutul latent al viselor, în funcţie de tipologia psihică a celui care a visat, dar şi de gradul de educaţie. În toate visele există o componentă „de cenzură", de opreliste, care se interpune în descărcarea tensiunii psihice din „scenariu". Pe post de "cenzură", în scenariu poate apărea un om, un bătrân, care urmăreşte, fără a lua parte, aparent la acţiune... dar care „notează" conţinutul insolit.

5. Tot una dintre realizările geniale ale lui Freud a fost definirea caracterului SIMBOLIC al viselor. Un eventual „mesaj" din partea subconştientului nu poate veni sub forma unor porunci clare, aşa cum a fost cazul unor sfinţi, profeţi, mistici sau nebuni, care ascultau de aşa-zisele „voci interioare". Dacă subconştientul, de fapt reactivarea unor amintiri amestecate cu senzaţii corporale, ar trimite un mesaj, acesta este sub forma unor simboluri, imagini, arhetipuri individuale sau colective, universal valabile. Cel mai uşor de interpretat este caracterul sexual al multor vise. Şi în acest caz, penisul va fi reprezentat de orice obiect cu caracter falic, cum sunt: umbrele, cuţite, săbii, puşti, avioane, şerpi, stâlpi; vaginul prin cutii, pivniţe, peşteri, gură, găuri. Actul sexual este reprezentat prin căţărare, înot sau zbor. Părinţii apar sub forma unui rege, regină sau stăpân, iar moartea ca o călătorie. Aceste simboluri apar în „scenariul" visului jucând un rol important. În acest sens, caracterul universal al simbolurilor din vise este logic, numai că în „scenariul" visului mai apar şi componente ale culturii respective, arhetipuri colective [34,48,58], care fac dificilă interpretarea.

6. Pentru a face interpretarea viselor şi mai dificilă, subconştientul are o gamă aparent nelimitată. De exemplu, prin condensare şi transfer, termeni psihanalitici, se realizează contopirea unor simboluri într-unul singur, sincretic, care abundă în mitologie. Un centaur rezultă din fuziunea unui om cu un taur sugerând forţă şi virilitate, sfinxul, o altă figură mitologică, pare să fi fost format din femeie, leu şi şarpe. Toate aceste figuri conţin câte ceva din trăsătura dominantă a fiinţelor constitutive, redând în final un fel de „supervedetă".

7. Atât marii psihanalişti, cum au fost Freud şi Jung, care au scris cărţi despre posibila interpretare a viselor, cât şi şcoala sovietică, ce a avut instituţii specializate pentru descifrarea acestora (înregistrând mii de vise) au încercat găsirea unei „logici" sau coerenţe în scenariul visului. În final, se pare că tot genul lui Freud a întrezărit, acum 100 de ani, o cale raţională pentru interpretarea viselor. Dacă admitem că un vis cu un scenariu oarecare este alcătuit prin asociere din diferite amintiri şi senzaţii, atunci putem descrie o componentă a visului, urmată de un eveniment (obiect, persoană) dependent (legat asociativ), în genul: E——D——C——B——A, în care E este un eveniment prezent în visul respectiv, iar A este de fapt mesajul dat de subconştient, ce poate fi o leziune psihică, dorinţă refulată, emoţie nedescărcată etc. Deci, dacă pornim pe firul „scenariului" din vis de la E spre A, vom putea găsi adevăratul mesaj, semnificativ. Dar pentru aceasta, trebuie ştiută psihologia individului în cauză, deci este necesară o cooperare pacient-terapeut.

Dar care sunt concluziile ştiinţifice la nivelul mileniului al treilea? O dată cu prăbuşirea imperiului sovietic, interpretarea viselor în scopuri militare a fost înlocuită cu studiul somnului paradoxal în scopuri ştiinţifice. Astfel, savanţii se întreabă ce rost are acest somn paradoxal, caracterizat de un ritm cerebral mai alert decât starea de veghe (figura 5.2.), de pauze respiratorii, creştere semnificativă a tensiunii arteriale (de la 12 la 18), aritmie cardiacă, evenimente funcţionale care pot provoca o moarte subită în somn (probabil că acesta este unul dintre mecanisme). Dacă animalelor de experienţă (şobolani) li se întrerupe brusc somnul paradoxal, când visează, acestea au răspunsuri stereotipe: fugă sau atac. La animalele sălbatice în libertate (de exemplu, căprioare), somnul paradoxal este mai lung decât la cele în grădini zoologice, unde se ştiu în siguranţă. Vacile pe câmp visează mai mult decât cele din grajduri. Concluzia biologică ar fi legată de necesitatea unui somn mai uşor, cu posibilităţi de supraveghere a mediului.

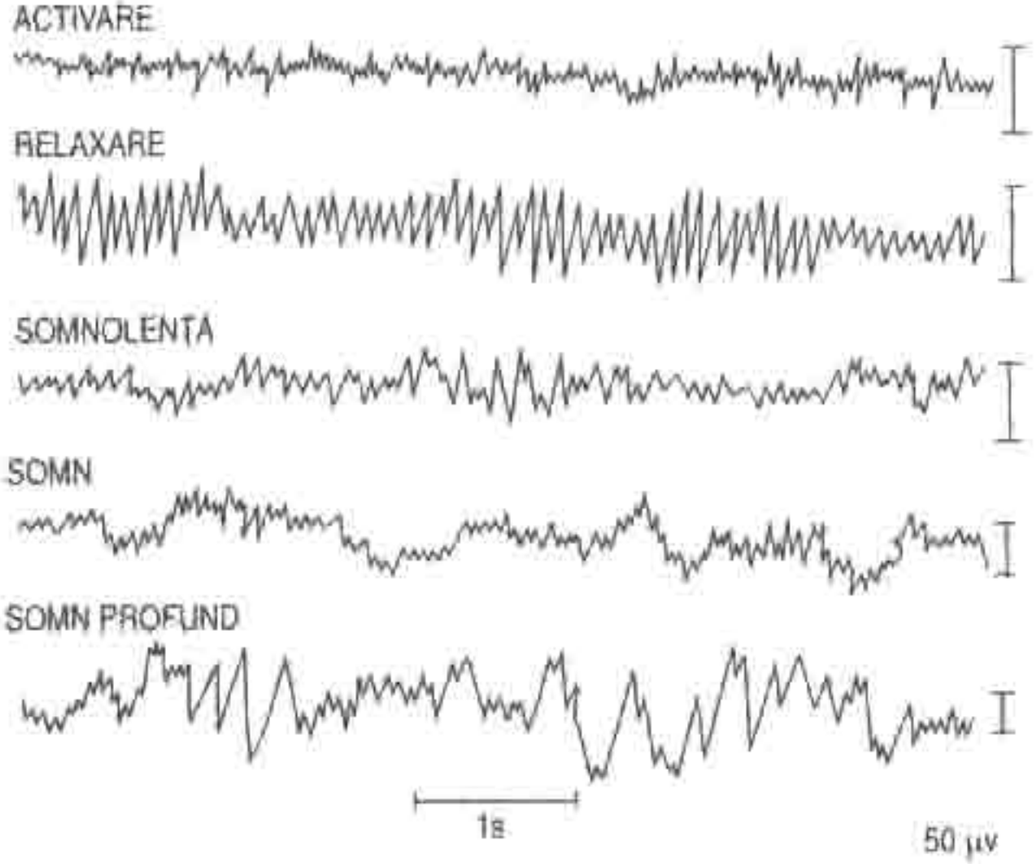

Fig. 5.2. *Traseele EEG (electroencefalografice) în diferite stadii ale somnului.*

Dar altă grupă de savanți sugerează necesitatea unei refaceri a organismului după activitatea intensă din cursul zilei. În timpul somnului paradoxal, grație melatoninei, organismul este debarasat de radicalii liberi și are loc o reorganizare a sinapselor dintre neuroni, o „reprogramare" a circuitelor neuronale, deci o refacere funcțională, dar și o verificare a unor neuroni puțin activi.

Dar pentru publicul avid de senzațional, mai importantă este demonstrarea unei capacități de premoniție pe care o dețin visele. Este o întrebare la fel de veche precum omenirea. Lăsând la o parte posibilitatea transmiterii unui mesaj profetic, despre un mare eveniment ce ar avea loc, teoretic, subconștientul recepționează diverse senzații, informații, din toate organele și țesuturile. Talamusul și hipotalamusul triază aceste informații, oelăsând să ajungă la cortex (conștient) decât comunicările importante (lovire, durere etc.). În consecință, teoretic, prin vis, subconștientul ne-ar putea informa despre o eventuală îmbolnăvire, transmisă de asemenea sub formă de simboluri. Profesorul sovietic V. Kasatkin a înregistrat 30.000 de vise în curs de 40 de ani, căutând tocmai o funcție premonitivă a viselor. Din aceste studii a reieșit că o infecție, gripă, apendicită acută, intoxicație gastrointestinală pot fi semnalate prin vise doar cu o noapte înainte. Hepatita s-ar resimți cu o săptămână înainte, nevrozele cu câteva săptămâni, iar hipertensiunea cu 2-3 luni înainte. Dar totul depinde de personalitatea și caracterul psihic individual. Știința occidentală neagă această trăsătură premonitivă a viselor, care însă este acceptată de publicul de pretutindeni. În diferite ziare și reviste de popularizare, apar periodic... dicționare de interpretat vise, bineînțeles universale.

Visele pot fi și creative sau de ideație. Se cunosc multe cazuri de savanți sau tehnicieni, scriitori sau detectivi, care fiind obsedați de găsirea unei soluții la problema care îi pasiona... au găsit răspunsul într-un vis. Chimiști de renume cum au fost Kekule, Paul Ehrlich (laureat al premiului Nobel în 1908), Karl Duisberg, Augustus von Stradonitz, au găsit soluții practice prin interpretarea propriilor vise legate de problema care îi obseda. Nu este de mirare că doctorița americană Patricia Garfield, în cartea „Vise creatoare" propune folosirea viselor pentru tratamentul bolilor psihosomatice prin sugerarea lecuirii suferinței.

5.5. MEMBRE FANTOMĂ ȘI VOCI INTERIOARE

Statisticile efectuate în toată lumea au arătat că peste 80% din cei cărora li s-a amputat un membru (mână sau picior)... nu numai că îl simt (din când în când), dar au și dureri mari în el. S-a mai observat că persoanele cu un membru amputat uită de multe ori această realitate și încearcă să-l folosească. Mai mult, un astfel de membru-fantomă se mișcă în perfectă coordonare cu celălalt membru sănătos (și existent). Unii pacienți se plâng adeseori că membrul-fantomă este amorțit, îi deranjează sau îi doare. Membrele-fantomă par să producă tot felul de senzații: mâncărime, furnicături, înțepături sau senzație de umezeală. Mai există chiar dureri atroce ale membrelor-fantomă, care apar mai ales la scurt timp după amputare, dar uneori se resimt mai târziu, după luni sau ani. De fapt, durerile sunt senzațiile cele mai răspândite. Bineînțeles că aceste relatări au existat întotdeauna, dar au fost socotite halucinații sau iluzii. De aceea, prima relatare a fost comunicată de neurologul american Weir Mitchell de-abia în 1866 și nu într-o revistă științifică, ci într-una de popularizare (gen Magazin), „Atlantic Monthly", sub forma unei nuvele. Eroul povestirii, un invalid de război, cu ambele picioare amputate, se plângea că le simte și că uneori îl dureau. Probabil Mitchell nu voia să se expună ridicolului colegilor, dacă le-ar fi comunicat observațiile sale clinice. O astfel de atitudine persistă și astăzi printre oamenii de știință de pretutindeni.

Cea mai veche explicație științifică era legată de nervii rămași după amputare în cioturi respectiv, care formează la capăt un nodul funcțional, prin care vin impulsuri nervoase de la șira spinării. Aceste impulsuri nervoase sunt în perfectă coordonare cu cele trimise tot pe această cale spre membrul sănătos. Reamintim că informațiile, comenzile motrice sau senzațiile circulă pe traseul membre – măduva spinării – talamus – zone senzoriale din cortex și sunt valabile pentru ambele membre. Tratamentul durerilor existente în membrele-fantomă a fost chirurgical, secționându-se nervii deasupra nodulilor din cioturi. Neobținându-se rezultate de lungă durată s-au secționat chirurgical căile nervoase din șira spinării și chiar zonele respective din talamus și cortex. Rezultatele finale au fost nesatisfăcătoare. Mai mult, s-a observat că pacienții care au suferit o secționare a șirei spinării în partea superioară a corpului resimt dureri mari în picioare și în abdomen, deși nici un impuls nervos nu ajunge de la creier la partea de jos a corpului după accidentul respectiv. Deci, nici chirurgii, și nici neurologii nu au putut aborda satisfăcător aceste dileme.

De fapt, senzațiile și durerile date de membrele fantomă nu au fost explicate și tratate satisfăcător nici până astăzi. Această provocare adresată medicinei arată cât de complexă este organizarea comunicării impulsurilor nervoase în organism. Senzațiile implicate în percepția membrelor-fantomă cuprind cel puțin trei circuite din creier. Prima este formată din cortexul somato-senzorial – talamus – măduvă, a doua este la nivelul creierului inferior (formația reticulară și sistemul limbic), unde este localizat sediul emoțiilor, instinctelor și motivațiilor, iar a treia este răspândită mai mult în cortex, fiind implicată în conștientizarea senzațiilor. Cercetările neuropsihologice moderne [5,45,86] au arătat că în creier se formează rețele neuronale implicate într-o anumită activitate. Ronald Melzack, psiholog, și Donald Hebb, neurolog, ambii de la Universitatea McGill din Montreal, s-au raliat concepțiilor moderne ale existenței unor astfel de rețele neuronale, încă nedefinite clar: neuromatrice, gestalt neuronal. O astfel de rețea neuronală poate fi activată de un singur impuls nervos; membrele sunt dirijate de aceste rețele din creier. Oricum, senzațiile și durerile existente în membrele-fantomă provin din creier. Diverse tratamente sunt în curs de realizare.

Ca și senzațiile produse de membrele-fantomă, medicii avizați cunosc și relatări despre vedere-fantomă și auz-fantomă. În 1769, filozoful francez Charles Bonnet a publicat un articol despre experiențele vizuale ale bunicului său, aproape orb din cauza unei cataracte. În cursul timpului s-au adunat relatări despre vedere-fantomă și la oameni cu vederea intactă, de obicei mai în vârstă. Astfel de relatări coexistă cu vederea normală, reală și par să fie halucinații sau iluzii vizuale, care redau imagini virtuale (oameni și animale miniaturale, clădiri înalte). Aproape 15% dintre oamenii care își pierd vederea au experiența vederii-fantomă, dar mulți refuză să povestească de frica ridicolului.

Auzul-fantomă, denumit voci interioare, pare să fie și mai frecvent. Persoane care și-au pierdut auzul (accidental sau la bătrânețe) se plâng că aud adesea zgomote „care răsună în cap" sub formă de șuierături, lătrături, zgomotul unui tren etc. Frecvența lor la cei surzi a determinat termenul științific de „tinnitus". Unii pacienți au povestit de auzirea unei muzici, a unor concerte, care păreau atât de reale, că puteau da vina pe un vecin care ar fi lăsat radioul la maximum. Un cu totul alt înțeles, dar probabil mecanismul este același, îl au vocile interioare, poruncile divine, pe care le aud misticii, profeții, dar și schizofrenicii. Existența vocilor interioare este menționată în toate cărțile sacre ale omenirii, fiind un imbold pentru acțiuni religioase (vezi marii profeți) sau pentru conducători militari (Jeanne d'Arc). Vocile interioare apar în urma unor transe mistice, puternic emoționale și pot avea uneori un caracter colectiv, așa cum se pare că s-au manifestat la creștinii martirizați în circurile romane sau în sacrificiile umane ale incașilor și aztecilor. În aceste din urmă cazuri putea fi implicată și drogarea cu plante halucinogene. Într-adevăr, mulți drogați pretind că aud și văd diverse peisaje în culori psihedelice, imagini din alte lumi sau muzică divină. Studiile multor neurologi (vezi capitolul 3.7.) au demonstrat implicarea unor centri vizuali și auditivi prin activarea puternică produsă de droguri. Doctorița Eva Shilke, de la Universitatea din Berlin a publicat un articol în revista Neurology din 1998 despre unii pacienți cu leziuni în creier, cărora le-au fost afectate căile de comunicații intraneuronale dintre diferite regiuni. În consecință sunt reactivate amintiri auditive, aparent uitate, căci pacienții care se plâng de „muzici interioare", au ascultat și apreciat melodiile respective încă din vremea copilăriei. Un șoc cerebral, meningita, hemoragia cerebrală pot declanșa astfel de „auditii". S-a demonstrat științific faptul că, la oamenii adormiți, zona optică din cortex continuă să fie foarte receptivă la impulsuri extrem de mici de lumină, filtrată prin pleoape. De asemenea, creierul unui om adormit primește senzații vizuale, auditive sau olfactive, care îi pot influența visele. La o intensitate mai mare, aceste senzații pot provoca deșteptarea, mai ales dacă persoana respectivă se găsește în somn paradoxal, visează, deosebind mai greu imaginile din vis de cele reale.

5.6. STATUI ALE UNOR ELEFANȚI CARE BEAU LAPTE ȘI ICOANE CARE PLÂNG

Se știe că, în Antichitate, preoții unor culte ajunseseră nu numai la importante cunoștințe astronomice și medicale, dar și la un rafinament

tehnic pentru a impresiona mulțimea bigotă, temătoare și relativ ușor de manipulat (a se vedea capitolele 1.4 și 3.2.). În acest sens, pe primul loc s-au situat preoții egipteni, mari maeștri în utilizarea unor statui vorbitoare care scoteau flăcări, a apariților spiritelor unor vechi faraoni. Se pare că pe locul doi s-au situat preoții evrei și greci, care fuseseră educați în Egipt. „Spectacole de sunet și lumină" regizate, procesiunile din Evul Mediu erau, comparativ, copii palide.

Dar în timpurile moderne? Mai pot exista astfel de „prestidigitații" în scopul impresionării maselor? Răspunsul este evident afirmativ. Astfel, în ziua de 21 septembrie 1995, în toată lumea hindusă, din India până în Statele Unite (unde sunt câteva milioane de hinduși), și chiar la Londra, statuile zeului Ganesha, reprezentat ca un elefant cu mai multe mâini, stând pe fund, au început brusc și pretutindeni să bea laptele din farfuriile care au fost puse la îndemână.. Mai mult, și alte statui ale unor zei hinduși, cum sunt Nandi Taurul, Shiva (reprezentat ca un om încolăcit de un șarpe) au început să... bea lapte. Ziua respectivă nu a fost aleasă la întâmplare, ci coincidea cu începutul sezonului „pitr baksh", când credincioșii hinduși de pretutindeni ofereau lapte sufletelor strămoșilor. Masa credincioșilor hinduși a fost cuprinsă de o „agitație mistică" atât de mare, încât tot laptele existent în New Delhi a fost consumat, iar primăria a trebuit să aducă de urgență încă 300.000 l de lapte. Bineînțeles că și comunitatea oamenilor de știință indieni s-a mobilizat pentru demascarea acestei mari înscenări. De fapt, savanții indieni duc o muncă de lămurire intensă la sate, unde abundă falși yoghini și tămăduitori. Majoritatea statuilor zeităților indiene sunt făcute din material ceramic poros, alb, care poate absorbi cantități însemnate de lichid. S-a dat lapte amestecat cu un colorant și s-a putut urmări traseul absorbției lichidului. Cât despre statuile din metal, s-a descoperit o rețea de tuburi bine ascunse pentru absorbția unor lichide. Și mai curios, fenomenul setei de lapte a durat doar o zi, după care tot atât de brusc a încetat. La templul din Miami (SUA), a avut loc după opt zile de la evenimentul similar din India. Amploarea evenimentului a fost atât de mare, încât a fost mediatizat de către toate marile ziare americane, iar, în final, demascarea a fost comunicată și în bine cunoscuta revistă științifică Nature. Se pare că toată manifestarea a fost organizată de gurul Chandraswami, personaj controversat cu legături în mafia locală, iar mesajul acestei înscenări a fost clar: „Lăsați-l în pace, că uite ce poate face". Numai că autoritățile indiene nu s-au lăsat impresionate.

Cazul icoanelor care plâng este mult mai subtil și este cunoscut de sute de ani. În timpul țarului Petru cel Mare, icoanele Sfintei Maria din Catedrala Troitski din St. Petersburg au început să plângă, impresionând

Fig. 5.3. *Statuia zeului hindus Ganesha, sub formă de elefant. Cancatură apărută după acțiunea de mistificare descrisă în text.*

Aveți niște lapte?

mulțimea bigotă de mujici. Se știa că Petru cel Mare a secularizat marile averi ale bisericii ruse, stârnind multă nemulțumire printre clerici. Petru cel Mare a examinat câteva icoane, observând mici găuri și faptul că de spatele icoanei atârna o punguță cu ulei. Fără a pierde timpul, Petru cel Mare a scris o scrisoare patriarhului Rusiei, în care amenința că dacă icoanele vor mai plânge, vor plânge și spinările preoților. Și icoanele nu au mai plâns! Numai în Italia, în 1996, s-a comunicat că opt statui ale Sfintei Maria plâng. Existența unor icoane care plâng a fost și este cunoscută și în România, petrecându-se chiar pe timpul regimului comunist la unele biserici sau mănăstiri. Nu s-a efectuat nici o anchetă oficială sau a Bisericii, sau nu a fost făcută publică. În 1869, episcopul de Roman, Melchisedec, inventaria pe teritoriul vechiului regat 18 icoane care plângeau. Le menționăm pe cele din Socola (Iași), de la mănăstirile Neamț, Bistrița, Golia, Agapia, Florești, Trifești, majoritatea din Moldova, iar din Muntenia, pe cele de la Mănăstirea dintr-un lemn (Vâlcea), Banului (Buzău), Nămăiești (Câmpulung), iar din București, icoanele Maicii Domnului din bisericile Olari, Icoanei și Sărindari. Tot în această categorie mai este inclusă APARIȚIA DE ULEI PE MÂINI ȘI/SAU PICIOARE. Astfel de evenimente au fost descrise la unii sfinți și mistici, dar apar și în zilele noastre. În 1990, la Paris, în casa inventatorului francez André Citroen era cazată o familie creștină de origine siriană. Servitorul Bassam Assaf avusese deja

117 viziuni ale Sfintei Maria, comunicând bisericii 63 de mesaje. Apoi Assaf a dat un interviu la canalul TV1 arătând că în clipe de extaz mistic îi apar pete de ulei (de măsline) pe mâini. Ulterior, reporterul Patrick Poivre şi medicul Marcel F.Kahn l-au demascat, arătând, prin fotografiere, că era doar o prestidigitaţie ingenios construită. Dar, în 22 noiembrie 1982, Myrnei Nazzour, în vârstă de 20 ani, la o slujbă într-o biserică creştină din Damasc, i s-au umplut mâinile şi picioarele cu ulei. Myrna avusese crize repetate de extaz religios, iar sudaţia de ulei pe membre a mai fost repetată chiar în prezenţa unor medici. Mai mult, dintr-o icoană ataşată la capătul patului, curgea de asemenea ulei, identificat de un laborator german ca provenind dintr-o sursă vegetală: măsline. Nu s-a efectuat o anchetă oficială, serioasă, dar fotografiile sunt reproduse în revista franceză Mysteres din mai 1994.

5.7. OZN-URI ŞI ÎNTÂLNIRILE CU... OMULEŢII VERZI

Aşa cum am arătat în capitolul 1, paranormalul există şi coexistă alături de raţional, fiind capabil să îmbrace noi şi multiple aspecte. Aparent pentru a se răzbuna pentru marginalizarea impusă de Ştiinţă, paranormalul şi-a luat o revanşă sublimă, absolut impresionantă, sub forma OZN-urilor şi a întâlnirilor de diferite grade cu extratereştrii, botezaţi ironic drept „omuleţii verzi". Această manifestare a paranormalului depăşeşte prin amploare, în a doua jumătate a secolului XX, toate celelalte aspecte ale FPN.

Ştim precis data când au apărut OZN-rile (obiecte zburătoare neidentificate sau în limba engleză, UFO, [unindentified flyng objects], în franceză, OVNI, [objets volants nonidentifiés]. În ziua de 24 iunie 1947, Kenneth Arnold, cunoscut om de afaceri american, a aterizat cu avionul său personal pe un aerodrom de lângă capitala Washington, relatând unor ziarişti, cu multă emoţie, că în timpul zborului a fost însoţit de o echipă de nouă obiecte, asemănătoare unor „farfurii zburătoare" (flying saucers). K. Arnold, având o reputaţie excelentă de om serios, a dat mass-mediei un subiect „fierbinte" necesar atragerii atenţiei cititorilor sătui de război, catastrofe şi crize economice. Vreţi şi o altă dată convingătoare? În 15 aprilie 1996, guvernatorul statului Nevada, Bob Miller, a efectuat o ceremonie, anecdotică, rebotezând la sugestia Departamentului de Transport al acestui stat şoseaua interstatală 375 dintre autostrăzile 6 şi 93 în „Şoseaua extratereştrilor" (Extraterrestrial Highway). Această şosea, lungă de 180 km, leagă un orăşel fantomă (părăsit), Warm Springs, de pe autostrada 6 cu orăşelul de aproximativ 200 de locuitori, Rachel. Pe această şosea trec aproximativ 53 automobile/zi, dar s-a raportat cea mai mare densitate de OZN-uri din toată SUA. Pragmatici, americanii au pus pe şoseaua respectivă afişe atractive, chiar un motel, dar bineînţeles că nu pentru omuleţii verzi, ci pentru turiştii în căutare de senzaţional. De fapt, istoria OZN s-a scris şi s-a jucat între cele două date: 1947 şi 1997, căci în 2000, Biroul internaţional de înregistrări OZN, de la Londra şi-a închis porţile... din lipsă de noi probe. Dar în perioada amintită, intensitatea OZN a atins limite istorice în toată lumea: sute de apariţii cu mărturii colective, oameni răpiţi de extratereştri, sute de cărţi, zeci de societăţi de amatori sau pentru protejarea celor răpiţi, studii ştiinţifice, rapoarte guvernamentale, relatări de la oficialităţi (poliţişti, aviatori, astronauţi, politicieni), dar mai ales filme de Hollywoodului: de la ET, regizat de Steven Spielberg la Întâlniri de gradul trei (Close Encounters of the Third Kind) şi până la Independence Day produs în 1996, ca să menţionez doar pe cele mai vestite. Aşa cum am mai precizat, mass-media se foloseşte de paranormal ca cel mai sigur şi atractiv subiect, uşor „de vândut" şi... inepuizabil. Dar în cei 50 de ani, câte fapte nu s-au cumulat. În consecinţă, acest material extrem de interesant şi sugestiv merită prezentat sistematic.

1. ÎNTÂLNIRILE DE GRADUL I, potrivit terminologiei date tot de Hollywood, cuprind observări de pe Pământ sau din avion ale unor obiecte sub formă de globuri strălucitoare sau elipsoidale (farfurii zburătoare, fotografii de OZN-uri colorate de obicei în roşu-portocaliu sau argintiu). Dacă prima relatare din 1947 se datora unui singur om, celelalte au fost povestite de mai multe persoane, grupuri, uneori fotografiate, iar printre martori figurau persoane oficiale: poliţişti, şerifi locali, aviatori etc. Isteria cea mai mare a fost atinsă în SUA, unde, conform unui sondaj publicat de revista Newsweek în iulie 1996, 48% dintre americani cred în existenţa OZN ca realitate, iar 29% au avut întâlniri cu extratereştrii. Conform unui alt sondaj, 49% dintre americani cred că guvernul SUA acoperă intenţionat acest subiect, ascunzând atât adevărul, căt şi rămăşiţe ale OZN-urilor prăbuşite sau cadavre ale omuleţilor verzi. Mai mult, şoseaua ET, menţionată mai sus, situată în deşertul Nevadu, trece pe lângă celebra ZONĂ 51. Această zonă, care se întinde pe un teritoriu de mărimea Elveţiei, în plin deşert, departe de aşezări omeneşti importante (Las Vegas este la doar 190 km distanţă) a fost înfiinţată în 1954 de compania Lockhead Corporation pentru testarea unor avioane secrete, devenind una dintre principalele baze ale aviaţiei americane pentru studiul unor noi aparate, cum este cazul celebrului „Stealth", nedetectabil prin radar. Desigur, tehnologia americană a încercat, mai ales în timpul Războiului Rece, tot felul de dispozitive, astfel că pasagerii care treceau pe şoselele amintite mai sus au observat pe cer diverse dispozitive de zbor sau proiectile, ce puteau

Fig. 5.4. *Imagini fotografice publicate ale unor farfurii zburătoare, OZN-uri.*

trece drept OZN-uri. Cum ZONA 51 este uriaşă, fiind păzită doar prin restricţii impuse asupra accesului rutier, mai mulţi reporteri s-au aventurat şi au filmat... ceva. Aşa au rezultat filmuleţe documentare, cum a fost „Secretele Lumii Negre" difuzat pe unele canale TV americane şi germane.

Dar mai intervine şi factorul psihic. Într-o astfel de bază aeriană de testări apar şi accidente, soldate cu victime omeneşti, cum au fost câţiva muncitori ca Robert Forst – arşi într-un incendiu bizar în interiorul zonei, lângă lacul Groom în 1987. În decembrie 1989, Bob Lazar, un tehnician al bazei din acea ZONĂ 51, manifestând unele probleme de comportament psihic, a declarat presei şi la TV, cum că armata americană testează opt tipuri de farfurii zburătoare, precizând chiar locul: sectorul S4, lângă lacul Papoose, proiectul costând 35 milioane USD. Scriitorul de literatură SF, Jim Goodal, ştia că aceste dispozitive pot zbura silenţios cu o viteză de 16.000 km/oră. Şi totuşi, Bob Lazar trăieşte liniştit ca fotograf în Las Vegas, deşi armata SUA a negat toate afirmaţiile lui. Ce s-ar fi întâmplat cu Lazar, dacă ar fi trăit în Europa de Est? În realitate, încă din 1967 s-a înfiinţat o comisie specială a armatei sovietice, completată în 1980 şi cu alta, civilă, condusă de Academia URSS, care a examinat peste 3.000 de cazuri, fără un comunicat final.

În continuare, deşi acest subiect poate umple conţinutul unei biblioteci, vom parcurge doar unele aspecte mai concludente. În anii '50-'80, isteria OZN a atins cote maxime, înregistrându-se pretutindeni în lume apariţii de globuri strălucitoare, singure sau în formaţie, dar cu caracter paşnic. Nu vom menţiona sutele de povestiri, redate în cărţi sau reviste, ale unor martori de pe sol. Mai interesante mi s-au părut mărturiile aviatorilor şi astronauţilor, oameni bine pregătiţi profesional şi cu un echilibru psihic obligatoriu. Astfel, în 2001, săptămânalul francez VSD a publicat un lung reportaj despre OZN-uri, bazat pe mărturiile unor piloţi, cum sunt Jean G. Gresle (pe Boeing 747), Kenju Terauchi (Boeing 747 cargo), ambii zburând deasupra teritoriului american, colonelul Rene Giraud (bombardier Mirage IV), Jean-Charles Duboc (Airbus), deasupra Franţei; toţi avuseseră contacte cu OZN-uri de diferite forme în cursul anilor '80. Generalul francez Denis Letty mărturisea că a avut contacte vizuale cu OZN-uri încă din anii '60, iar ultimul în 1991. Dar astronauţii? În 1958, Joseph Walker, pilot de încercare al NASA, a comunicat observarea unor OZN-uri, pe care le-a filmat. Gordon Cooper a fost primul astronaut american care a comunicat acelaşi lucru în 1985, în faţa unei comisii ONU. Edgar D. Mitchell, un astronaut care a fost pe lună cu expediţia Apollo-14, nu numai că a declarat observarea de OZN-uri în timpul zborului, dar ulterior... a devenit parapsiholog. În timpul misiunii Gemini-4 (iunie 1965), cei doi astronauţi au avut relatări contradictorii. În timp ce James McDevitt a afirmat prezenţa unui OZN, colegul lui, James Oberg, a susţinut că acel obiect a fost de fapt al doilea etaj al rachetei Titan, care s-a desprins după ce îi pusese pe orbită. Cine avea dreptate? Şi astfel ajungem la întrebarea-cheie: „Care este poziţia oficială a autorităţilor civile şi militare? Evident, atât autorităţile civile, începând de la primari sau „şerifi", până la guvern sau cele militare, până la marele stat major sau ministerele apărării ale ţărilor respective (Pentagon) au fost informate în scris încă de la primele apariţii ale OZN-urilor. Maurice Chatelain, de la NASA, unul dintre iniţiatorii programului Apollo, a recunoscut în public primirea unor rapoarte

despre OZN-uri la toate zborurile Apollo şi Gemini. Mai mult, în septembrie 1965, un raport al FBI afirma că unii funcţionari ai NASA răspândeau clandestin informaţii „secrete" despre prezenţa OZN-urilor. Şi mai ciudată este coincidenţa dintre apariţiile OZN-urilor pretutindeni în lume, chiar în Europa de Est (inclusiv România) şi URSS. De asemenea, apariţiile OZN în mare număr a coincis cu perioada tensionată a Războiului Rece dintre NATO şi ţările pactului comunist. Sunt posibile mai multe ipoteze: ori erau aeronave de tip nou, testări efectuate în ambele tabere, ori erau chiar obiecte extraterestre (iar autorităţile nu ştiau ce atitudine să adopte), a doua fiind neverosimilă la stadiul tehnic existent. În fine, a treia, care presupunea că era vorba de fenomene atmosferice electrice, încă puţin cunoscute, rămăşiţe ale unor meteoriţi sau rachete, care erau răstălmăcite de subconştientul individual sau colectiv sub impactul sugestiei în masă al mass-mediei. În timp ce autorităţile comuniste au păstrat o tăcere totală, în 1966, sub iniţiativa unor fizicieni americani din Colorado, sub controlul CIA şi Pentagonului, se formează comisia specială Condon (după numele unui fizician), care a examinat timp de doi ani peste 3000 de rapoarte. Rezultatul final, publicat în 1968, a afirmat că, în afară de opt cazuri, toate relatările au putut fi explicate ştiinţific şi că... nu există OZN-uri de origine extraterestră. Bineînţeles că mass-media şi o componentă mare a publicului au respins această concluzie, mai ales că aşa zisele OZN-uri au continuat să apară pretutindeni. Cele mai multe OZN-uri au apărut în SUA, Brazilia şi Mexic. În final, conform sondajelor menţionate mai înainte, o parte importantă a publicului este convinsă că autorităţile civile şi militare muşamalizează sau ascund publicului adevărul, din diverse motive.

După cum am afirmat, OZN-urile au fost filmate şi fotografiate de sute de ori. Lee şi Brit Elders şi Jaime Maussan au difuzat un serial „Mesagerii Destinului" aclamat de ufologi (echivalent la ozn-işti) ca cele mai remarcabile imagini ale OZN-urilor. Dar chiar ufologii au trebuit să recunoască existenţa multor falsuri, trucuri şi escrocherii efectuate în scopul popularităţii sau al unui eventual câştig material. Dar Ştiinţa? Încă de la începutul secolului XX, fizicianul Charles Fort (1874–1932) a comunicat prezenţa unor fenomene luminoase ce apar cu ocazia unor cutremure. În anii '60, John Keele şi Fernard Lagarde au observat o asociere a luminilor terestre, sub diverse forme, mai ales globulare, cu unele falii ale scoarţei terestre. În 1977, geologii canadieni Michael Persinger şi Gyslaine Lafrénière, după un studiu cantitativ, au afirmat că aşa-zisele OZN-uri sunt de fapt fenomene electromagnetice provocate de mişcările scoarţei terestre sau variaţii ale câmpului magnetic, deja prezentat în capitolul 4.1. O altă confirmare a venit... din Norvegia. La 110 km de oraşul Tronheim se găsesc importante zăcăminte de cupru (metal foarte bun conducător de electricitate), în jurul localităţii Hessdalen. Or, din 1981, puţinii locuitori au observat lumini ciudate ce se deplasau pe cer sau pe crestele munţilor, uneori însoţite de bubuituri. După ce aceste fenomene au fost confirmate oficial de ofiţeri de aviaţie, ufologii norvegieni şi suedezi (mai puţin emotivi) au investigat valea Hessdalen în iarna 1984. Ei au înregistrat numeroase fenomene luminoase, sfere care se deplasau pe cer, fără ca radarul din apropiere să le sesizeze. Mai mulţi, în prezenţa sferelor luminoase, mulţi cercetători au simţit senzaţii de presiune tactilă, furnicături, explicabile prin acţiunea unei variaţii puternice a câmpului magnetic terestru. După 1985, fenomenele s-au stins treptat. Reamintim din capitolul 4.1. că variaţiile câmpului magnetic terestru pot produce la unele persoane senzaţii tactile sau chiar halucinaţii vizuale.

2. *ISTORIA OZN.* Dacă cel puţin o parte din OZN-urile observate provin din fenomenele generate de variaţiile câmpului magnetic terestru, atunci acestea trebuiau să fi fost observate şi de-a lungul istoriei. Într-adevăr, în diverse texte egiptene, chineze, mayaşe şi hinduse (în frunte cu epopeea Mahabharata) apar descrieri ale unor obiecte zburătoare, probabil conduse de zei. Cele mai explicite texte se găsesc în Mahabharata, în care „Virmanas" erau conduse chiar de zeul războiului „Agneya". În plus, unele desene de „oameni zburători" apar în picturile din peşterile aflate în Africa, Asia, America şi chiar Europa. Dacă mai adăugăm şi ciudatele desene gigantice de pe platoul Nazca din Peru, nu-i de mirare că (omuleţii verzi?) Erich von Däniken şi alţii au construit ipoteza devenită celebră a colonizării pământului de către fiinţele de origine extraterestră, venite din cosmos (n-are importanţă de unde, chiar dacă steaua cea mai apropiată, alfa-Centauri, se găseşte la

Fig. 5.5. *Aşa-zişi omuleţi verzi sau extratereştri (ET). A. Desen pe pereţii peşterilor efectuat de aborigenii din Australia acum 3000 de ani. B. Desen rupestru descoperit în regiunea Tassili din Sahara. C. Caricatura despre interesul ET pentru sexul femeilor.*

o distanță de 4 ani lumină). În 1953, în fosta capitală mayașă, Palenque, într-o piramidă, a fost găsită o lespede, pe care era sculptat „omul cu mască de jad", călare pe un vehicul semănând izbitor cu o rachetă, mai ales că părea să aibă o manetă, purta mască cu furtun, iar din vehicul ieșea ceva asemănător flăcărilor. Globuri strălucitoare pe cer au mai fost descrise de scriitori precum Pliniu cel Bătrân, Julius Obsequens, Grigorius din Tours. Orașul Nurenberg din Germania a fost survolat de globuri strălucitoare în 1034 și în 14 aprilie 1561. Un presupus OZN a fost observat la Londra, iar faptul a fost consemnat de ziarul Times în 17 noiembrie 1882. Deci obiecte asemănătoare OZN-urilor au fost observate timp de mii de ani de pe Pământ, dar interpretarea textelor sau a unor figuri a fost și este încă subiectivă.

3. ÎNTÂLNIRI DE GRADUL DOI înseamnă contacte vizuale cu extratereștrii. Din moment ce mii de oameni au văzut OZN-uri, ba chiar s-au găsit unele urme, discutabile, pe sol, era normal să apară și așa-ziși „omuleți verzi", de fapt ființe extraterestre. Un polonez, George Adamski, stabilit din 1920 în SUA, în apropierea marelui observator astronomic de pe muntele Palomar, California, a fost primul care în anii '50 a publicat câteva cărți despre întâlnirile lui cu extratereștrii (ET). Adamski descrie atât conversații cu ET, dar și imagini din cosmos, deși în 1955 nu începuseră zborurile cosmice. De atunci și până în 1995 s-au înregistrat peste 150.000 de contacte cu ET, dintre care 6.000 numai în Italia. În a doua jumătate a anilor '50, funcționarul american Howard Menger a descris o aventură avută cu ET, care i-au dăruit ca amintire un cartof. Cartoful a fost prezentat la TV, iar laboratoarele LaWall-Harrisson din Philadelphia, prin analize, au găsit că avea o concentrație în proteine mai mare de cinci ori decât cei obișnuiți. În continuare, Menger a dat cartoful respectiv laboratoarelor CIA, care nu i-au dat nici un răspuns.

4. ÎNTÂLNIRILE DE GRADUL TREI sunt cele mai interesante și reprezintă răpirile unor bieți pământeni de către ET. Persoanele răpite se numără cu miile și povestesc același scenariu: luarea cu forța de către ființe ET (descrierea lor este în general asemănătoare), după care sunt duși pe bordul OZN și dezbrăcați, fiindu-le examinate mai ales organele genitale. În final, după aproximativ 1-2 ore, cei răpiți sunt eliberați. Cei răpiți de ET se împart în două mari categorii: prima cuprinde pe cei care povestesc în mod natural aventura lor, ca și cum ar fi fost o excursie. În această categorie intră și țăranul brazilian Antonio Villas Boas, se pare bine făcut, care o dată răpit a fost sedus de o extraterestră, cu care a avut un contact sexual, lăsându-i în amintire niște semne ciudate gravate pe o bucată de piele. Se întâmpla în noaptea de 15-16 noiembrie 1975. Soții Barney și Betty Hill (el negru, ea albă) au fost răpiți de ET în 19 septembrie 1969, iar curajoasa Betty a „subtilizat" o cască de formă ciudată. La 11 octombrie 1973, doi muncitori la un mic șantier naval de pe Mississippi, Charles Hizon și Kelvin Parker, au fost găsiți în stare de șoc, după ce au văzut un OZN uriaș lângă ei. A fost răpit doar Hizon, fiind mai tânăr. Ellen Crystal a devenit expertă în ET, publicând în 1992 cartea „Silent Invasion: the Shocking Discoveries of UFO" (Invazia tăcută: descoperiri șocante de OZN). Alte cărți în care se descriu răpiri de către ET sunt: „The Watchers" (Supraveghetorii) în două volume, publicate în 1990 și 1995 de către Raymond Flower; „From Elsewhere" tradusă în limba română „Veniți din altă lume" de Scott Mandelker în 1995. În anii '70, în Brazilia s-a observat o adevărată invazie de OZN-uri, din care ieșeau mici omuleți colorați diferit și care descărcau radiații luminoase puternice, producând arsuri și dermite câtorva sute de localnici din regiunea Belem – Amazon. Șeful echipei de cercetare, colonelul Uyrange Hollanda a descris omuleții atingtii care au încercat să-l răpească. După interviul dat la TV, colonelul a fi pensionat și apoi s-a sinucis. În schimb, Thomas Green Morton, după întâlnire, a căpătat o capacitate psi (ESP) remarcabilă, devenind medium-ul cel mai celebru din Brazilia. A doua categorie de oameni răpiți este cea mai ciudată. În această categorie sunt cuprinși oameni care au fost șocați de ceva, unii având unele traumatisme. În stare normală nu și-au amintit nimic, dar prin hipnoză au povestit răpirile și scenariul respectiv. Primul caz este al polițistului american Herbert Schrimer, care la 3 decembrie 1967 a observat un OZN plutind deasupra șoselei dinspre orașul Ashland, Nebraska. Când s-a întors la post și a notat cele văzute, și-a dat seama că nu-și amintește ce a făcut timp de 20 minute, că avea o urmă roșie pe gât; ulterior a început să aibă insomnii și migrene. A contactat comisia Condon, care l-a îndrumat la psihologul Leo Sprinkle de la Universitatea Wyoming. Sub hipnoză, Schrimer a povestit răpirea de către o ființă cu pielea gri, care i-a ordonat telepatic să nu-și mai aducă aminte de contactul respectiv. În septembrie 1961, soții Hill se întorceau din vacanță, când deasupra lor a zburat un OZN. Ulterior, fără să fi vorbit cu cineva, amândoi s-au plâns de dureri de cap, insomnii, anxietate și dureri abdominale. Reconstituind călătoria, soții Hill nu-și aduceau aminte de un interval de două ore. Sub hipnoză, amândoi au descris un scenariu asemănător: răpire de către omuleți ce comunicau telepatic și care s-au interesat de organele lor genitale. După ședința de hipnoză, soții Hill s-au liniștit, iar în premieră mondială, o societate de asigurări le-a plătit cheltuielile medicale, recunoscând „cauze externe, accidentale". Celebrul astrofizician Carl Sagan a stat de vorbă cu soții Hill după zece ani de la „întâmplare". În binecunoscuta carte „The

Demon-Haunted World" (Lumea bântuită de demoni) [93], Sagan povestește acest caz devenit celebru. Chiar și după zece ani, Sagan nu se îndoiește de sinceritatea soților Hill. Dar, imediat ce s-au întors acasă, soții Hill au citit o carte despre OZN-uri și ET, iar descrierea „omuleților verzi" este identică cu cea dintr-un episod al serialului SF „The Outer Limits", pe care soții Hill îl vizionaseră în acel timp. Din păcate, mass-media și-a pus amprenta și peste cazul soților Hill, astfel că în 1975 au devenit eroii unui film SF.

Un chirurg din San Francisco, Derrel Sims, se lăuda cu o colecție de obiecte extrase cu bisturiul din corpul americanilor răpiți. Aceste implanturi sunt din metal, dar cu o componentă neclară și au fost extrase din gât, membre și nas. Melissa Bruckner a descoperit pe haine pete de origine necunoscută. În 1992, John Mack, psihiatru, profesor la celebra Universitate Harvard și fiziciamul David Pritchard, profesor la vestitul Institut de Tehnologie (MIT) din Massachusetts, au organizat un simpozion dedicat întâlnirilor de gradul trei la Universitatea Harvard. Au fost prezenți peste o sută de invitați, care au asistat la povestirile și descrierile unor americani răpiți. A reieșit că toți cei răpiți au probleme psihice, majoritatea afirmând că sunt răpiți și examinați periodic de către ET. În acest sens, răpirea de către omuleții verzi capătă un aspect psihiatric. În august 1987, Asociația americană de Psihologie organizează la New York un simpozion cu subiectul „Experiența UFO și psihoterapia". Participanții, după dezbateri îndelungate, nu au ajuns la o concluzie unanimă. Deși, în general, psihologii neagă existența OZN-urilor și a ET, recunosc prezența unor traume psihice la pacienți. Acești pacienți nu mint, fapt demonstrat prin detectorul de minciuni, dar sunt reale scenariile respective? Unii psihologi ca Robert Backer de la Universitatea din Kentucky sunt de părere că acești pacienți au avut „experiențe hipnagogice", adică halucinații sau vise puternic emotive, în care au senzația de a fi imobilizați, dar conștienți. Fiind „bombardați" de o grămadă de filme despre OZN și ET, pacienții se duc la ufologi, care prin hipnoză le transmit sau le confirmă scenariul respectiv. Unele semne de pe corp, din naștere sau din copilărie, pot fi implicate în scenariile respective. Mulți psihologi admit, acum, că mult trâmbițata tehnică a hipnozei prin regresie nu este obiectivă, întrucât unor pacienți li se poate sugera existența unei răpiri chiar de către psihiatru [31]. Trebuie subliniat rolul uriaș al mass-mediei, în special al filmelor științifico-fantastice. În climatul Războiului Rece, domeniul SF a permis transferul angoasei colective, al miturilor eterne, al creaturilor de groază, înlesnindu-i paranormalului manifestarea sub forme moderne, utilizând tehnologia de vârf. Filmele cu OZN-uri și creaturi ET au început (bineînțeles

SUA încă din anii '50 cu „The Day the Earth Stood Still" (Ziua când pământul s-a oprit) și „Invasion of the Body Snatchers" (Invazia hoților de corpuri). Creaturile robotice din aceste filme seamănă leit cu descrierile omuleților din poveștile celor răpiți. Din seria filmelor devenite celebre, cu încasări peste o sută de milioane USD, mai citățm „2001: A Space Odyssey" după Arthur Clarke regizat de Stanley Kubrick, „Mars Attacks" regizat de Tim Burton, „Mission Impossible", „Extra Terrestrial" al lui Steven Spielberg (se pare cu cele mai mari încasări), „Întâlniri de gradul trei", film care a jucat și pe ecranele noastre, „Dark Skies" (Cerur întunecate), (în care apare un cadavru de ET), „3rd Rock from the Sun", („A treia planetă de la soare), „The Outer Limits", recentul „Independence Day" și serialul mult vizionat „X-Files". Lista este impresionantă și chiar în secolul XXI, nu există zi fără să nu fie difuzat la TV cel puțin un film cu ET, monștri cosmici sau alte bazaconii. Logic, acest val de violență, de filme și relatări din ziare și reviste justifică sugestionarea tuturor ca astfel de scenarii să existe; unii, mai ales adolescenții și tinerii debusolați psihic, sunt cei mai vulnerabili. Până și revistele americane de nivel înalt, cum sunt Time și Newsweek au publicat, începând din 1996, studii despre impactul filmelor asupra unui anumit gen de public, din care se recrutează viitoarele victime de răpiri. Ca și cum subconștientul colectiv, noțiune introdusă de marele psihiatru C.G.Jung, este continuu influențat, sugestionat. Ca dovadă sunt multitudinea de „site-uri" de pe Internet destinate amatorilor de OZN-uri și întâlniri cu ET. Fotografii cu OZN-uri sau întâlniri cu ET pot fi cu ușurință efectuate pe computer împreună cu scenariile respective.

5. *MISTERUL ET DE LA ROSWELL* a fost și rămâne una dintre „piesele de rezistență" ale UFO-logiei americane și poate internaționale. Chiar și în România, periodic, unele reviste, în goană după senzațional, repovestesc cu alt scenariu și alți martori un eveniment din 1947. Dar ce eveniment? Nici nu se știe dacă s-a petrecut ceva, atât de mult a fost reinterpretat. Povestea începe în 14 iunie 1947, când fermierul W.W. Brazel trecea pe la ranch-ul J.B. Foster situat la 85 mile nord de localitatea Roswell din New Mexico; deci un loc destul de întins și pustiu. Brazel observă niște resturi de metal și alte obiecte posibil aparținând unui avion prăbușit, dar nu le dă atenție. Revine în iulie 1947 și culege niște resturi, care ajung la colonelul William Blanchard, comandantul bazei aeriene din Roswell. Acesta declară în 8 iulie că resturile aparțin unei posibile farfurii zburătoare, dar după consultații cu superiorul său, generalul Roger Ramey de la Forth Worth, revine afirmând că era vorba de un balon meteorologic prăbușit.

De-abia după 30 de ani de uitare povestea devine palpitantă. Resturile respective mai fuseseră observate şi de Grady Barnett, care în 1972 i povesteşte lui Friedman că văzuse şi nişte cadavre ale unor creaturi mici. Între timp, Barnett decedase, aşa încât Stanton Friedman, fizician nuclearist, concediat, dă un interviu televizat la Baton Rouge, capitala statului Louisiana. Emisiunea atrage atenţia, iar lui Friedman i se alătură doi ufologi: William Moore şi scriitorul Charles Berlitz (*Experimentul Philadelphia, Triunghiul Bermudelor* etc.), pentru care povestea era o mană cerească. În 1980, un fost pilot, Kent Jeffrey, devenit ufolog amator, dă o declaraţie scrisă „Declaraţia Roswell", în care, împreună cu cei citaţi, somează guvernul SUA să facă public adevărul despre OZN-ul prăbuşit şi eventualele resturi ale ET. Baza aeriană de la Roswell răspunde după câţiva ani, arătând că, în acea zi, Charles Moore, operator radar, urmărise un balon meteorologic până la 20 mile de locul prăbuşirii, iar ofiţerul D. Weaver a menţionat existenţa unor manechine din piele folosite la studiul impactului unor corpuri la sol. După o tăcere de alţi 10 ani, studiourile Fox lansează un film SF: „Alien Autopsy" (Autopsia extratereştrilor) despre incidentul Roswell şi rămăşiţele unor ET păstrate într-un hangar al bazei aeriene. Filmul respectiv a fost difuzat în toată lumea (inclusiv în România) şi a menţinut trează atenţia. După o altă perioadă de tăcere, incidentul Roswell reînvie în 1996. Magnatul Bob Guccione, directorul revistei sexy Penthouse, publică un reportaj despre acest incident (după el, real) şi declară că posedă o bucată de metal din respectivul OZN. Ulterior s-a dovedit că fotografiile publicate în Penthouse proveneau din muzeul UFO-logic din Roswell. Dar iată că apar şi alţi posesori ai unor rămăşiţe din OZN-ul prăbuşit în 1947. În 24 martie 1996, printr-o ceremonie, Frederic Larsen donează bucăţi din OZN-ul prăbuşit atât muzeului din Roswell, cât şi laboratorului vestit, de la Los Alamos. Analiza a stabilit că aliajul format din cupru şi argint avea proporţiile normale de izotopi naturali. În final, în septembrie 1996 se descoperă că bucăţile de metal ale lui Larsen... proveneau dintr-o sculptură modernă, executată de Randy Fulbright şi păstrată la muzeul St. George din statul Utah, de la care Larsen a cumpărat-o.

În această povestire, răstălmăcită de atâtea ori, impresionante sunt lungile perioade de uitare (10-30 de ani) întrerupte de noi relatări cu caracter fantezist. În plus, nenumărate sondaje efectuate printre americani arătau că un procent semnificativ de 20% mai crede şi acum că la Roswell a căzut un OZN şi că guvernul SUA are depozitate undeva cadavrele unui sau mai mulţi ET. Conform unui sondaj Ropper din 1991, peste 4 milioane de americani susţin că au fost răpiţi de ET, că au avut întâlniri de gradul trei cu aceştia.

Acum mai trebuie pomeniţi şi anumiţi savanţi, (foarte puţini), care cred în OZN şi ET, cum este cazul astronomilor Allan Hynek şi Fred Hoyle, dar mai ales al psihiatrului John Mack, menţionat cu câteva pasaje mai sus. John Mack nu numai că a fost profesor la vestita Universitate Harvard, şef al secţiei de psihiatrie a Spitalului Cambridge din Boston, dar a câştigat renumitul premiu Pulitzer în 1977 pentru studiul „A Prince of Our Disorder", despre scriitorul englez T.H. Lawrence. Fusese aclamat în Congresul SUA pentru raportul privitor la efectele psihiatrice ale cursei înarmărilor. Până în 1990, Mack fusese în tabăra savanţilor care combăteau isteria OZN şi existenţa ET. Dar în acel an, Mack are o lungă discuţie cu Bud Hoskins, personaj contestat: artist, hipnotizator, devenit „consilier specializat în ajutorarea celor răpiţi de ET". Hoskins îl convinge pe Mack (gândiţi-vă, un escroc pe un profesor psihiatru!) de importanţa ajutorării celor răpiţi de ET, astfel că acesi profesor se dedică examinării psihiatrice a celor răpiţi de ET. În 1994, John Mack publică cartea „Abduction: Human Encounters with Aliens", (Răpiri; întâlniri ale oamenilor cu extratereştrii) în care povesteşte 13 relatări ale unor persoane ce pretindeau că au fost răpite. Cartea a făcut multă vâlvă, stârnind, în egală măsură, laude şi critici. Mack supune aceşti indivizi unor teste psihologice şi psihiatrice găsindu-i sănătoşi mental. În continuare, Mack deschide o clinică personală, transformând organizaţia non-guvernamentală „Center for Psychology and Social Change" cu sediul la Cambridge, Massachusetts. Majoritatea psihologilor îl denigrează, acuzându-l că transformă tehnica hipnozei într-o metodă de indus noi amintiri, inexistente, sugerate de către hipnotizator. Povestea devine şi mai fascinantă când intră în scenă Donna Bassett, o cercetătoare de 37 ani, care se hotărăşte să devină... detectiv-spion. După ce se documentează serios citind nenumărate cărţi şi articole, îşi alcătuieşte un scenariu original, cât mai „gogonat", în care bunica sa văzuse îngeri, ca şi toţi strămoşii ei, începând din secolul al XI-lea. Înarmată cu casetofoane şi camere video în miniatură, Donna Bassett este primită în clinica lui Mack. Fiind supusă tratamentului obişnuit hipnotic. Dar D. Bassett se antrenase special, astfel că s-a prefăcut hipnotizată şi, folosind cu îndemânare camera video miniaturizată... şi-a jucat rolul. Potrivit lui Bassett, dr. Mack sugera pacienţilor ceea ce voiau să audă că s-a petrecut în viaţa acestora, a strămoşilor lor sau în alte vieţi anterioare. Dându-şi seama că poate controla situaţia, Donna Bassett „i-a turnat" lui Mack tot felul de bazaconii, printre care şi că a asistat la o întâlnire la bordul unui OZN între preşedinţele J.F. Kennedy şi Nikita Hruşciov în timpul crizei cubaneze din 1962, că Hruşciov ar fi luat-o în braţe şi ar fi asigurat-o că în final totul va fi bine. La auzul acestor relatări excitante... marele hipnotizator a leşinat de emoţie.

La demascarea care a urmat în public, Bassett l-a acuzat pe Mack că încarcă nota de plată a asigurărilor cu tratamentele hipnotice la care sunt supuşi „pacienţi". Mack s-a apărat cum a putut, bazându-se pe reputaţia lui anterioară acestui studiu, pe care l-a numit cercetare ştiinţifică. Acuzaţiile Donnei Bassett au fost confirmate de câţiva „pacienţi" dezamăgiţi, cum este David Duclos, care a afirmat că Mack începuse să creadă într-adevăr în existenţa ET şi nu suporta dovezi contrare. Cazul psihiatrului John Mack este foarte sugestiv, demonstrând cât de uşor... poţi să o iei razna în acest domeniu. Povestea lui Mack a rămas ca şi alte aspecte ale paranormalului... în „coadă de peşte", fiind criticat de majoritatea psihologilor şi psihiatrilor. Dar rămâne un mare semn de întrebare: cum este posibil ca atâţia oameni, aparent sănătoşi, să creadă şi să fie siguri că li s-a întâmplat aşa ceva? Nu cumva OZN-urile şi ET au devenit un mit modern, o plăsmuire a subconştientului colectiv în goană după ceva nou şi necunoscut, asemănător Atlantidei, monstrului din Loch Ness, fantomelor, comorilor ascunse etc.?

Cazul OZN-urilor şi al ET capătă din ce în ce mai mult un aspect psihologic sau mai de grabă psihiatric. De altfel, multe dintre „scenariile" povestite de cei răpiţi nu numai că seamănă cu scene din filme, dar, din nefericire, şi cu relatări din ritualuri satanice ale unor secte sau cu abuz sexual suferit de copii. Or astfel de concluzii grave nu pot fi demonstrate ştiinţific decât prin studii interdisciplinare sub egida unor instituţii serioase, deziderat încă nerealizat la nivelul anului 2000. Culmea, se pare că „pârtia" pe care Ştiinţa trebuie să o parcurgă a fost trasată încă din 1958 de un psihiatru genial, Carl Gustav Jung (1875-1961) în cartea sa, „Flying Saucers" (Farfurii zburătoare) [56], menţionată de toţi cercetătorii serioşi. Jung, un fost prieten al lui Freud a devenit faimos prin mai multe lucrări, prin introducerea unor noţiuni unanim admise, introvertit-extrovertit, cât şi a arhetipurilor, subconştientului colectiv. După cum mărturisea Jung, el nu avusese ideea publicării acestei cărţi, dar fusese oarecum „forţat", prin atribuirea unor opinii favorabile OZN-urilor de către câteva ziare. Deşi se afla la o vârstă înaintată, Jung a întrezărit primul adevărul, după care OZN-urile pot conţine unele obiecte zburătoare: meteoriţi, baloane meteorologice, resturi de rachetă, descărcări electrice etc., de care se asociază o componentă psihică. Aceasta poate permite nu numai exagerarea comportamentului faţă de OZN, dar mai ales fabularea, imaginarea lui. După Jung, OZN-urile şi ET sunt o manifestare psihică a unor arhetipuri mai vechi, a subconştientului colectiv, care îşi fac cunoscută prezenţa în anumite perioade încordate din istorie, cum era pe atunci Războiul Rece. După Jung, ET par să fie un arhetip modern al vechilor zei. Tot Jung a fost primul care a publicat imagini ale unor obiecte zburătoare, globulare, care fuseseră desenate în Antichitate sau în Evul Mediu.

6. EXISTĂ ET? Această întrebare a fost şi este de interes general, depăşind domeniul paranormalului. De la micii omuleţi verzi de pe planeta Marte, până la literatura şi filmele SF, există o sumedenie de texte, ipoteze şi emisiuni ale mass-mediei. Peste 80% din literatura SF sunt dedicate ET, iar monştrii din poveşti şi mituri au împânzit ecranele de cinema şi TV. Ştiinţa este însă mult mai bine pregătită pentru a se ocupa de existenţa unei vieţi extraterestre. Toţi savanţii sunt de acord a presupune că, teoretic, ar trebui să mai existe viaţă şi lumi civilizate, dacă nu în sistemul nostru solar, barem în altele. Galaxia noastră, Calea Lactee, conţine aproape 200 de milioane de stele, care probabil că au planete ce graviteză în jurul lor. Dacă admitem că viteza luminii este maximă în tot Universul (300.000 km/s), ţinând seama de imensele distanţe interplanetare, o călătorie cu un vas spaţial având viteza luminii ar dura zeci de ani, dacă nu şi secole. Deci dacă ar fi existat astfel de călătorii şi vizite, ar fi fost „fără întoarcere". Primul care a încercat contactarea prin radiotelescop a unei eventuale civilizaţii extraterestre a fost, în 1980, astronomul american Frank Drake. Au continuat diverse încercări de contactare prin intermediul unor radiotelescoape din ce în ce mai puternice. În 1992, NASA lansează programul SETI (Search for Extra-Terestrial Intelligence). Programul a durat numai un an, costând câteva miliarde USD, deoarece americanii, mai pragmatici, nu mai cheltuiesc dolarii în vânt. Ascultarea radio sau prin laser continuă cu finanţare particulară. Trebuie menţionat că atotputernica Biserică Catolică a decis că orice discuţie despre viaţa extraterestră este o erezie. După cum a arătat Paul Davies în cartea sa „Suntem singuri?" apărută în 1995, conform studiilor biologico-astronomice, viaţa de pe pământ a fost un accident datorat unor factori care s-au cumulat pe planeta noastră. Chiar dacă apar din când în când ştiri despre detectarea apei în atmosfera unei stele aflate la 300 trilioane ani lumină, chiar dacă detectăm aminoacizi în meteoriţi, aceştea nu sunt suficiente pentru apariţia vieţii sau a unei civilizaţii. Conform celei de-a doua legi a termodinamicii, Universul nu are încet, degenerând spre o stare de haos total. Încheiem acest subiect deosebit de interesant cu un citat al biochimistului Jacques Monod, laureat al premiului Nobel: „Omul ar trebui să ştie că este singur în imensitatea neprietenoasă a universului, din care a rezultat doar datorită unei şanse unice".

6. ŞTIINŢA NU POATE EXPLICA ÎNCĂ SATISFĂCĂTOR...

Şi acest capitol promite a fi interesant! Acum, când marile universităţi (în special cele americane) nu se mai jenează să studieze fenomene paranormale (FPN), acest domeniu poate fi considerat a face parte din „petele albe de pe harta cunoaşterii umane". Aşa cum s-a arătat în capitolul precedent, chiar şi în cazul FPN explicabile, mai pot fi întâlnite unele aspecte mai greu de explicat ştiinţific, fiind la limita cunoştinţelor noastre la acest moment. De exemplu, fenomenele legate de câmpurile magnetice, cosmice, sau cele existente privind viaţa vieţuitoarelor necesită încă explicaţii, unele fiind în prezent nesatisfăcătoare. În plus, în multe cazuri de FPN (telepatie, premoniţii, fantome), existenţa lor milenară le conferă un caracter natural; demonstrarea inexistenţei lor necesită pentru o mare parte din public un efort de gândire inacceptabil. Într-o epocă marcată de zboruri interplanetare şi comunicare prin Internet, există un număr important de indivizi predispuşi la manipulare psihică, gată de a se sacrifica pe ei şi a distruge mii de oameni în numele unor himere. 11 septembrie 2001 nu a fost singurul eveniment de acest fel din istoria omenirii.

6.1. SUGESTIA ŞI HIPNOZA

Ce poate fi mai natural decât sugestia! SUGESTIA este un mijloc de influenţare al celor din jur prin intermediul limbajului, dar, în acelaşi timp, poate fi o idee prin care dorim să influenţăm comportamentul cuiva. Această idee poate fi negativă, nocivă sau din contră pozitivă, benignă, stimulantă, liniştitoare. Sugestia face parte din comportamentul nostru zilnic, deci nimic nu este, aparent, de natură paranormală. Şi totuşi, hipnoza este un caz particular al sugestiei. Aşa cum am arătat în capitolul precedent, tot prin sugestie, unii oameni „văd sau aud" ceva, deşi cei din jur nu reacţionează. Tot prin sugestie se pot calma dureri sau stări depresive sau chiar realiza aşa-zisele „vindecări spirituale", cunoscute încă din negura timpurilor. Deci sugestia poate influenţa puternic comportamentul cuiva sau chiar mobiliza grupuri de oameni; îi poate vindeca pe cei suferinzi sau – îi poate ucide pe cei care se ştiu blestemaţi sau vrăjiţi, practică recurentă încă în Africa şi la unele populaţii izolate.

În 1908, marele psiholog american William McDougall (1871-1939) a definit sugestia ca „un proces de comunicare ce rezultă din acceptarea cu convingere a ideilor transmise, în absenţa bazei logice adecvate pentru acceptarea lor". Această pare să fie definiţia cea mai cuprinzătoare a sugestiei, indicând atât utilizarea principală, ca mijloc de comunicare, cât şi acceptarea unor idei sau comportamente aparent lipsite de logică. Prin această definiţie se mai indică lipsa unui mecanism neurofiziologic de explicare. Astfel, sugestia pare să aparţină domeniului larg şi nedefinit al subconştientului.

Echipa cardiologului Herbert Benson, profesor la vestita Universitate Harvard din Boston, a demonstrat că yoghinii pot să-şi modifice prin sugestie ritmul bătăilor inimii, frecvenţa respiraţiei, temperatura corpului [4,55,95]. Sugerând unei persoane foarte sensibile că ţine în mână o monedă înroşită în foc (deşi aceasta era normală) se poate provoca o arsură sau inflamaţie. Celebrul medic Albert Schweizer nu a putut salva un tânăr african ce fusese într-o stare excelentă de sănătate, dar care călcase din greşeală pe un păianjen, pe care vrăjitorul satului îl declarase tabu, fiind socotit o reîncarnare a unui strămoş. Deochiul, descântecele şi blestemele comune tuturor populaţiilor primitive sau bigote pot produce boli, paralizii sau chiar decese, cu condiţia ca cel căruia îi este destinat să conştientizeze şi bineînţeles... să creadă.

Sugestia poate acţiona direct prin cuvintele cuiva de încredere sau ale unui profesionist ori prin AUTO-SUGESTIE de fapt mecanismul principal, prin care un om îşi poate imagina ceea ce i se (îşi)... sugerează. Cu alte cuvinte, prin sugestie pot fi transmise unui om (unor grupuri) idei nelogice, iraţionale. Nu este de mirare că, pentru toate religiile, sugestia este un mecanism sau o armă de bază. Toate cărţile sacre folosesc sugestia ca principalul mijloc de comunicare, iar vieţile profeţilor şi sfinţilor conţin nenumărate exemple de sugestie individuală sau de grup. Se poate afirma că fenomenul sugestiei face legătura dintre fenomenele naturale şi paranormale. Viaţa lui Iisus Christos conţine multe exemple de vindecări spirituale pe calea sugestiei, în care, după săvârşirea miracolului, Christos afirmia „Credinţa ta te-a mântuit"!

„Sugestia se transformă în autosugestie, numai în măsura în care cel în cauză posedă o încredere deplină în ceva care urmează să se întâmple". Sintagma proverbială „Credinţa poate muta munţii din loc", chiar exagerată, sugerează forţa pe care un organism uman o poate căpăta, dar numai dacă se găseşte într-o stare specială, de extaz mistic sau într-o

emoție puternică [32,76,95]. Numai astfel de stări pot mobiliza prin autosugestie toate resursele de apărare ale organismului (biochimice, imune, endocrine). Implicarea sugestiei în vindecările spirituale va fi prezentată în continuare în capitolul următor.

Faptul că Știința nu poate explica încă satisfăcător „sugestia" pare paradoxal, din moment ce această proprietate psihică intervine în orice moment în viața noastră: în educație, religie, medicină, politică, artă și chiar în știință ca atare. Sugestia acționează prin cuvinte, dar câte cuvinte, declarații, discursuri nu auzim zilnic și nu le dăm vreo atenție, dacă nu ne interesează. Deși cuvintele sunt însoțite de imagini, cum este cazul reclamelor, dacă nu ne interesează, dacă n-au capacitate de convingere, aparent le uităm. În realitate, se pare că unele imagini sau cuvinte, cărora nu le dăm atenție, sunt totuși înregistrate în memorie, căci putem recunoaște o imagine (mai des) sau unele declarații, cuvinte (mai rar), dacă sunt repetate. Acesta este și mecanismul de bază al publicității. Nu trebuie uitat (așa cum am arătat în capitolul 3), că posedăm zece miliarde de neuroni în creier, din care aparent nu folosim curent nici a suta parte; după unele aprecieri, este vorba de aproximativ 5% [5,43,89].

Sugestia este arma de bază a credinței, dar câte forme poate lua: de la credința în Dumnezeu la... SUPERSTIȚII. Un superstițios nu este un om liber, deoarece crede și acționează conform unor canoane autoimpuse, de cele mai multe ori sugerate și superficial interpretate. S-a demonstrat că cu cât ignoranța sau higiotismul sunt mai mari, cu atât superstițiile pătrund mai adânc în conștiință. Superstițiile posedă o mare forță de sugestie și autosugestie. Savanții consideră superstițiile drept credințe primitive, reminiscențe ale magiei, vrăjilor, farmecelor, semnelor prevestitoare de ghinion. Mitologiile, folclorul tuturor popoarelor pot fi izvoare ale superstițiilor, astfel că etnografii și antropologii au subiecte inepuizabile de studiu. Întâlnirea cu o pisică neagră, cu un iepure sau cu o persoană având un vas gol constituie o superstiție universală, veche de mii de ani, apărută când oamenii primitivi trăiau numai din vânat. Și dacă totuși, întâlnind o pisică neagră, îți se întâmplă ceva rău? Ce probabilitate există? [8,30,57]

Dar sugestia poate căpăta atâtea aspecte, încât o explicație științifică generalizată este dificilă. De exemplu, cineva avea un puseu alergic ori de câte ori vedea sau mirosea un trandafir. Într-adevăr era alergic. Dar în același timp, putea declanșa un puseu alergic și la un trandafir artificial sau la un tablou cu aceste flori, care bineînțeles erau inodore. Deci creierul sau partea subconștientă declanșa puseul alergic. În plus, alergia putea fi dobândită pe cale imună, dar și prin asociere cu un eveniment tragic, emoționant, petrecut cu mulți ani în urmă.

În general, se admite că superstițioșii au un grad redus de cultură, deși unele superstiții pot fi întâlnite și la oameni cultivați. Epoca noastră, a calculatorului, nu a exclus superstițiile. Se presupune că cineva care crede că întâlnirea cu o pisică neagră îi va aduce ghinion... se autoprogramează, se autosugestionează că sunt șanse mari să i se întâmple ceva rău... și îi se întâmplă, pentru că va lua o decizie sub impuls emoțional. Autoprogramarea, de fapt autosugestia, acționează pe cale emotivă (vezi capitolul 3.2.). Toți în capitolul 3 am descris extraordinara putere a emoțiilor colective, un mecanism de bază pentru propagarea paranormalului, a credinței, a superstițiilor, dar și a linșajului, pogromurilor, răscoalelor. Prin sugestie, o mulțime pașnică poate deveni o gloată setoasă de sânge și de agresivitate. Prin sugestie și autosugestie, un pelerinaj religios la un loc sacru poate declanșa extaz mistic la unele persoane, poate produce o vindecare pe cale spirituală. Așa-zisa terapie de grup se bazează pe forța emoțiilor colective combinată cu sugestia.

Prin prezentarea sumară a câtorva aspecte ale sugestiei, indicăm greutățile care stau în calea găsirii unor explicații științifice satisfăcătoare. În cazul oamenilor inteligenți, comportamentul ar trebui să fie dirijat rațional, conștient și responsabil. Dar comportamentul mai poate fi modificat și pe alte căi:

INSTINCTE → Imitație (turmă) → Acțiune instinctivă (apărare) → Modificări în comportament → Emoții → Sugestie

Căile prezentate mai sus (schematic) determină modificări de comportament adesea iraționale prin implicarea subconștientului, în care conștientizăm după ce am acționat, ca și cum am fi fost prada instinctelor. Nu cumva și sugestia prin intermediul cuvintelor activează instinctiv această ascultare, adesea oarbă? Subconștientul dirijează atât instinctele, cât și emoțiile asociate, modificând puternic comportamentul. Acceptarea existenței instinctelor și la oameni este de abia acum unanim acceptată, deoarece, pentru mulți, acestea ar fi în favoarea evoluționismului lui Darwin și a recunoașterii legături noastre cu animalele. Și acum domeniul instinctelor este puțin studiat [32,35,57,77], recunoscându-se numai cele de reproducere, de supraviețuire, de hrănire (foame, sete). Psihologii recunosc existența imitației doar ca o însușire a comportamentului, deși este esențială la copii, manifestată fiind de puii tuturor animalelor pentru învățarea mișcărilor elementare.

Majoritatea ființelor trăiesc în grupuri mai mari (roiuri) sau mai mici (turme, stoluri, cireadă, haită), care acționează după anumite legi clare și

ascultate orbește. Toate aceste grupuri au un conducător, care de fapt declanșează semnalul pentru o anumită mișcare instinctivă (fie fugă, fie apărare). Există oare și la om acest instinct „de turmă", prin care se acționează inconștient, la sugestia unui conducător? Cum s-ar putea explica altfel toate mișcările aparent haotice din istoria omenirii, mobilizarea a mii de oameni pentru construcții megalitice, cu utilitate discutabilă? Cum se pot explica masacrele în masă ale prizonierilor existente în toate perioadele, cum s-ar putea explica altfel ascultarea orbească a unor popoare, atât necivilizate, dar și civilizate (exemplul cel mai ilustrativ este cel al dictatorilor moderni: Lenin, Stalin, Hitler, Musolini, Mao Tse Dung, Sadam Husein, Kim Ir Sen, Pol Pot etc.)

SUGESTIA poate acționa direct, în urma unor cuvinte spuse de cineva, căruia îi acordăm un rol dominant, de conducător sau de înțelept. Blestemele, vrăjile, dar și credința, speranța prin rugăciune, acționează tot prin sugestie, deși, în final, efectul se datorează autosugestiei. Capacitatea de a-ți imagina că cele auzite, spuse sau văzute sunt adevărate, devine autosugestie. AUTOSUGESTIA ESTE MECANISMUL CREDINȚEI. Gradul de sugestibilitate variază enorm individual. Copiii, femeile și în general persoanele emotive pot fi ușor sugestionate. Credincioșii fanatici, în stare de extaz mistic, pot prezenta stigmate, sângerări în aceleași locuri ca ale patimilor lui Iisus Christos, care se datorează tot autosugestiei, emoției împinse până la paroxism.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Emile Coué (1857-1926), un farmacist din Nancy, a formulat legea de bază a autosugestiei: „când imaginația acționează în aceeași direcție cu voința, aceasta din urmă își dublează eficiența". Cu alte cuvinte, putem realiza acțiuni importante numai dacă dorim și ne imaginăm că vom reuși. Conceret, Coué, cât și psihologul rus I.M. Behterev, au indicat funcționalitatea repetării monotone a unor cuvinte, de genul: „vreau să obțin acel post", „pot și vreau să mă urc pe vârful...". De fapt, această tehnică de autosugestie, prin repetarea monotonă a unor cuvinte, poate fi asemuită rugăciunilor sau „mantrelor", cuvinte magice spuse de călugării budiști sau ai altor culte. Această tehnică a permis obținerea unor performanțe sportive sau reușita unor vindecări spectaculoase, dar numai cu condiția să te poți mobiliza emotiv puternic și pe timp îndelungat.

Printre multiplele aplicații ale sugestiei figurează diferite tehnici de relaxare psihică și fiziologică, dintre care cea mai cunoscută este antrenamentul autogen imaginat de J.H. Schultz (1966), bazat pe studiul metodelor folosite de yoghini, dar și pe experimente științifice. Prin sugestii repetate asociate cu vizualizări, se intenționează producerea la cei care o folosesc a unor senzații de greutate sau de căldură în membre, de calmare și relaxare a bătăilor inimii sau/și a respirației. Astfel de tehnici sunt foarte utile la persoanele stresate, obosite, depresive. Recomandăm în acest sens cărțile profesoarei Irina Holdevici [49] sau altele similare [4,12,61,62,112].

HIPNOZA este asociată cu o stare a conștiinței înrudită cu somnul; deși pacientul hipnotizat este cu ochii închiși, în realitate, așa cum arată trasee electroencefalografice,... se află mai aproape de starea de veghe. Termenul derivă din cuvântul grecesc „hypnos", care înseamnă somn. De asemenea, hipnoza nu este înrudită cu somnambulismul, care apare la unele persoane (copii) în stadiile 3 și 4 ale somnului. Dacă importanța științifică a sugestiei a apărut de-abia în secolul al XIX-lea, hipnoza a fost cunoscută și utilizată din negurile istoriei, fiind menționată (sub diverse nume) de către preoții tuturor cultelor, mai ales de babilonieni, egipteni, greci. Tehnici hipnotice au fost menționate atât în papirusul Ebers, de către Patanjali (părintele sistemului yoga, în secolul II î.e.n.), cât și de Herodot. Cu toate marile schimbări istorice și religioase, hipnoza a renăpărut... clandestin, la alchimiști ca Paracelsus, Van Helmont, Kircher, ca o demonstrație a „magnetismului" și „fluidismului", aplicându-se pe trupul pacienților diferiți magneți, dar folosind și pasele (mișcări cu mâna de-a lungul corpului).

Prezentarea în public a hipnozei a fost realizată de-abia în secolul al XVIII-lea de către medicul Anton F. Mesmer (1734-1815), care a reușit, în Franța, să introducă metoda sa (cu tot felul de magneți, hârdaie cu apă, pase cu baghete etc.), devenind un fel de vedetă, până a căzut în disgrație. Mesmer nu a înțeles nici esența hipnotismului, nici subtilitățile metodei, dar a avut curajul să introducă lumii această tehnică încă neexplicată satisfăcător. Bazele tehnicii și utilizării hipnozei au fost puse de oameni celebri, în special medici, cum au fost chirurgul James Braid, neurologii J.M. Charcot, S. Freud, C.G. Jung, Gh. Marinescu, Istoricește, marchizul de Puysegur și abatele portughez C. Faria au fost primii care au înțeles că hipnoza era o metodă psihică, subliniindu-i principalele caracteristici:

- inducerea prin sugestii ferme a unei stări aparente de somn;
- posibilitatea de a dirija prin comenzi verbale comportamentul celor hipnotizați;
- amnezia totală a celor hipnotizați față de evenimentele petrecute în stare hipnotică;
- intrarea în hipnoză este ușurată prin fixarea cu privirea, de către pacient, a unui obiect;
- concentrarea privirii produce o oboseală a mușchilor pleoapelor urmată de intrarea în stare hipnotică (vezi capitolul 4.7.);

- chiar Braid a realizat că există o enormă susceptibilitate individuală. Unii oameni pot fi hipnotizaţi în câteva minute, alţii deloc. Se zice că nu poţi hipnotiza un om fără voia lui; dar depinde şi de talentul hipnotizatorului. Există multe controverse privind testele de verificare a gradului de hipnotizare [35,40,95].
- neclar este mecanismul prin care cel hipnotizat nu mai simte durerea, fiind posibilă utilizarea hipnozei ca anestezic, chiar în operaţii de apendicită.
- ca şi în cazul tehnicilor de sugestie, şi în hipnoză esenţială este concentrarea subiectului precedată de o relaxare. Nu poţi fi hipnotizat dacă te gândeşti la altceva sau nu te poţi concentra (fuga de idei împiedică hipnotizarea).

CINE POATE FI HIPNOTIZATOR? Este foarte răspândită impresia că hipnotizatorii au ochii negri, pătrunzători, atitudine autoritară, dominatoare, personalitate charismatică, mâini mari, expresive. Nu există un răspuns clar sau unic.

Teoretic, astăzi, se consideră că oricine ar putea fi hipnotizator, după un instructaj adecvat, deşi existenţa unui talent este acceptată. Tot teoretic, se consideră că hipnotizatorul trebuie să creeze unele condiţii, prin care o persoană să se relaxeze, să se concentreze şi să fie receptivă la sugestii.

CINE POATE FI HIPNOTIZAT? Tot teoretic, 80-95% dintre oameni pot fi hipnotizaţi. După Orne şi Dinges [1989], capacitatea de a fi hipnotizat este dependentă de subiect şi mai puţin de hipnotizator. Există mai multe scale (teste) de hipnotizabilitate, cea mai faimoasă fiind cea produsă de Universitatea Stanford. Dacă îţi imaginezi că în acest moment un ţânţar ţi s-a aşezat pe mână, cu cât mişcările şi grimasele pe care le faci sunt mai sugestive, cu atât imaginaţia este mai bogată şi gradul de hipnotizabilitate este mai mare. Subiectul trebuie să accepte şi să colaboreze cu hipnotizatorul. Cei care nu vor sau sunt sceptici sunt mai greu hipnotizabili sau chiar imposibil de sugestionat. De fapt, capacitatea de a fi hipnotizat poate fi vizualizată prin curba Gauss descrisă în figura 1.2., în care majoritatea este uşor hipnotizabilă, unii, chiar instantaneu, iar un grup restrâns, foarte greu sau deloc [3,7,62,95].

CONDIŢII: O ambianţă liniştită, fără zgomote, cu lumină difuză şi fotolii comode favorizează mult producerea hipnozei. Contează pregătirea adecvată a subiectului: ştie unde şi de ce vine, este curios şi doreşte această experienţă. Contează de asemenea încrederea sau fascinaţia/admiraţia faţă de hipnotizator.

Fiecare hipnotizator posedă tehnica proprie, în funcţie de experienţa şi încrederea în sine. Fiecare îşi alege anumite propoziţii simple de sugestie: relaxare, fixarea privirii, senzaţia de somn, oboseală a pleoapelor, senzaţia de greutate a membrelor (relaxare musculară). Sugestiile verbale sunt însoţite sau nu de pase cu mâinile sau subiectul se uită fix la un obiect. Prima sugestie este închiderea pleoapelor, prin care se „rupe" contactul cu lumea exterioară, iar subiectul îşi poate induce în creier unde de tip alfa. Hipnotizatorul trebuie să vorbească pe un ton monoton, dar ferm, convingător. Mai pot fi folosite instrumente strălucitoare, fixarea privirii, stimulări auditive (metronom, muzică monotonă).

Partea senzaţională, „paranormală" din hipnoză începe nu numai prin producerea acesteia, dar şi prin faptul că cel hipnotizat aude şi ascultă doar de cuvintele hipnotizatorului, contactul cu lumea exterioară părând a fi rupt. Cel hipnotizat are ochii închişi, dar nu doarme şi ascultă aparent orbeşte de cele spuse de hipnotizator: poate mânca ceapă, dacă i se spune că este măr, poate merge în patru labe sau cânta cucurigu. Majoritatea hipnotizatorilor afirmă că nu i se pot impune subiectului hipnotizat acţiuni care contravin moralei: să aibă contacte sexuale sau să ucidă, deşi se cunosc şi astfel de cazuri. Mai rare însă.

Chiar pe timpul lui Mesmer puteau avea loc hipnotizări în masă, în care toată asistenţa era hipnotizată, fiecare participant în grad diferit, unii având halucinaţii audio-vizuale sau convulsii, în funcţie de intensitatea sugestiei. Mari personalităţi ale lumii medicale, cum au fost Bleuler, Wund, Vogt, Schultz au încercat să fie hipnotizaţi, ca apoi să încerce să povestească ce au simţit. Documentarele prezentate pe canalul Discovery despre hipnoză sunt deosebit de interesante, dar nu au oferit decât ipoteze despre natura ei.

Aşa cum se observă în figura 6.1.A, traseul EEG în hipnoză este apropiat de cel al stării de veghe şi nu de cel al somnului. În timpul hipnozei apar modificări fiziologice: scad activitatea cardiacă, ritmul respiraţiei şi tensiunea arterială. Are loc o relaxare musculară şi se blochează senzaţia de durere. În general, se admite că hipnoza are mai multe stadii ale intensităţii, de la somnolenţă la somn uşor şi profund (somnambulism). După Charcot, aceste stadii ar fi: letargic (relaxare), cataleptic (subiectul poate fi aşezat în orice poziţie) şi de somnambulism. Intensitatea hipnozei depinde şi de gradul de hipnotizabilitate al subiectului.

Ce spun oamenii de ştiinţă? Categoric, hipnoza este reală şi practicată în toate ţările. Şcoala sovietică credea în opinia fiziologului Pavlov, după care hipnoza este un... reflex condiţionat, în care cuvintele hipnotizatorului joacă rol de simbol al sistemului de semnalizare. Unii susţin că hipnoza ar fi o stare alterată a conştiinţei, diferită de cea normală (de veghe). Kihlstrom (1985) şi Hilgard (1989) susţin că cei hipnotizaţi menţin „un

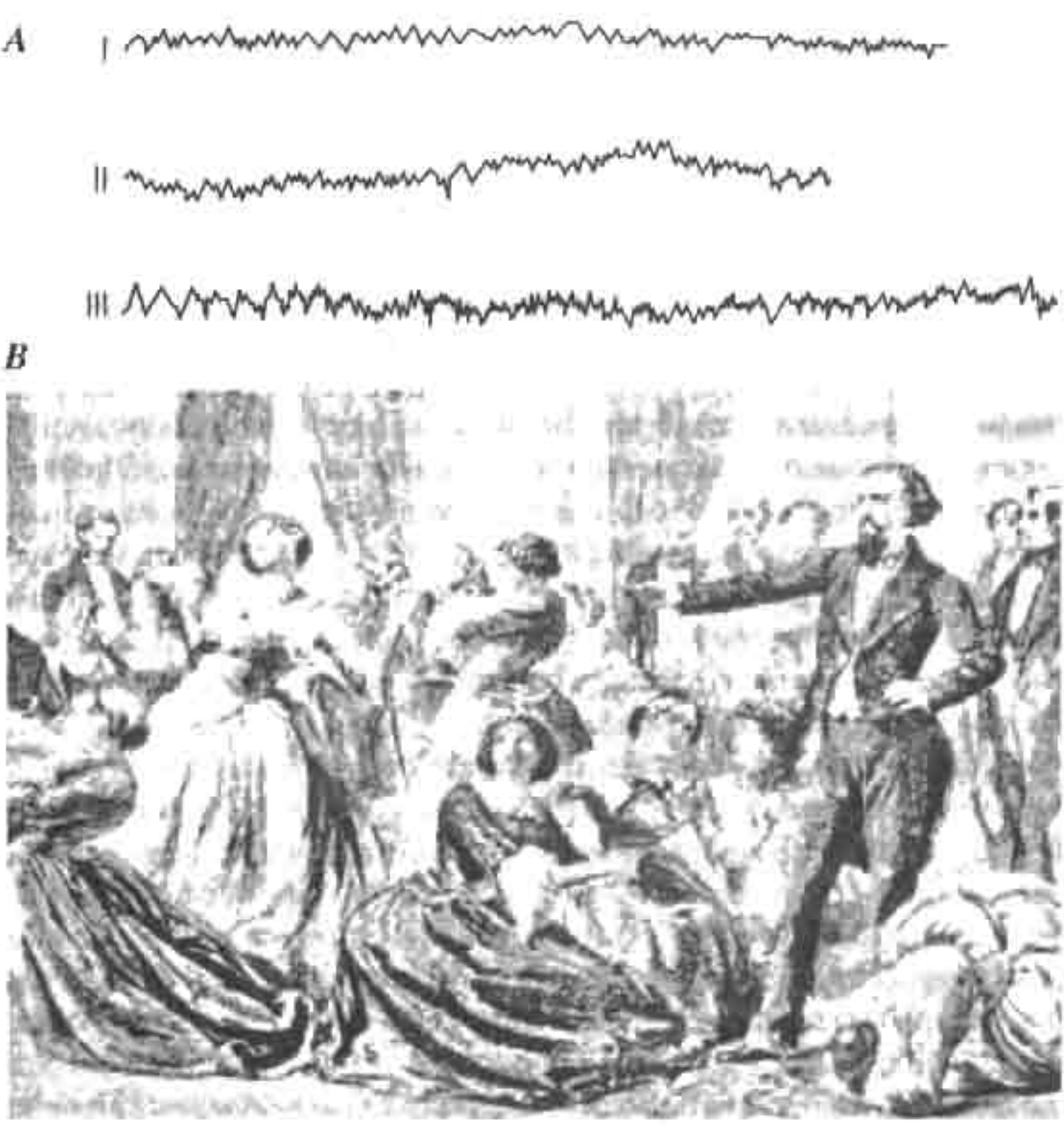

Fig. 6.1. *A. Traseele EEG în cursul somnului hipnotic (explicate în text) B. Scena hipnozei în grup.*

observator ascuns", prin urmare, conştiinţa este totuşi activă, dar rămâne blocată, astfel încât ulterior subiecţii îşi pot aminti de evenimente neluate în seamă în stare de transă. Oricum, chiar la nivelul anului 2002, nu există o explicaţie ştiinţifică, unanim admisă. Un alt grup de cercetători admite ipoteza „jocului de teatru", în care între hipnotizator şi subiect se joacă o piesă, scrisă de primul şi... jucată de al doilea, care se pretează la comenzile primite (T. Sarbin).

Hipnoza are largi aplicaţii benefice şi... malefice (despre care se vorbeşte mai puţin). În primul rând, printre aplicaţiile benefice figurează

cele medicale şi psihiatrice; hipnoza poate fi folosită ca anestezic: calmează şi uneori vindecă durerea, dacă are o cauză psihică. Poate vindeca boli psihosomatice, unele defecte de origine psihică. Psihanaliza imaginată de S. Freud a folosit la început hipnoza, pentru ca apoi să renunţe în favoarea metodelor specifice de reîmprospătare a memoriei pentru descoperirea unor frustrări, leziuni psihice ascunse, ca surse ale unor boli psihosomatice. Psihanaliza nu poate înlocui hipnoza în cazul inhibării unor dureri acute. În 1992, „British Medical Journal" făcea publică vindecarea prin hipnoză a unei boli congenitale extrem de dureroase: ihtioza. Datorită unui deficit congenital în structura glandelor sudoripare şi a sebumului, pielea se usucă şi crapă, producând dureri atroce. Băiatul cu ihtioză a răspuns favorabil la hipnoză şi sugestiei că are totuşi pielea sănătoasă, durerile s-au atenuat şi, progresiv, boala a dispărut. Tot în 1992, doctorii P. Whorwell şi L. Houghton de la Universitatea din Manchester au publicat în „Lancet" articole despre vindecări prin hipnoză ale perturbărilor gastrointestinale produse în urma stresului şi emoţiilor. Tot dr. Whorwell a vindecat prin hipnoză colita spastică, o boală de asemenea dureroasă şi refractară la medicamente. Durerea este percepută de zone specializate din creier, care cuprind talamusul şi cortexul somato-senzorial şi frontal. Hipnoza pare să blocheze transmiterea mesajului durerii dinspre talamus spre cortex.

Fascinante sunt REGRESIA HIPNOTICĂ, în care subiectul îşi aduce aminte de evenimente ce au avut loc în primii ani ai copilăriei şi HIPERMNEZIA (capacitatea de a-şi aminti fapte din trecut). În aceste domenii au apărut cele mai fantastice şi controversate rezultate. Cele mai spectaculoase cazuri de reîncarnare au fost publicate de psihologul şi hipnoterapeutul german Thorwald Dethlefsen în cartea sa „Viaţă după viaţă" (1978).

Cel mai celebru caz este al tânărului Rudolf de 23 ani, care în 10 iunie 1968 este hipnotizat şi sugestionat pentru de a-şi reaminti copilăria. El ajunge să-şi amintească faptul că a trăit în 1870 sub numele de Guy Lafarge, participând la războiul franco-german. După şedinţa respectivă, Rudolf a avut o amnezie post-hipnotică totală. În anii '90, aceste proprietăţi au fost reconsiderate, căci s-a dovedit că adulţii, chiar dacă îşi amintesc de unele fapte uitate din copilărie, se comportă ca actori care interpretează roluri de copii. De asemenea, capacitatea de a învăţa o limbă străină în câteva ore prin hipnoză s-a dovedit a fi exagerată. S-a mai dovedit (vezi capitolul 5.7.) că hipnotizatorul poate induce în subiect diverse fapte sau evenimente care în realitate nu au avut loc. În acest domeniu controversat există multe opinii diametral opuse, încă greu de apreciat [11,82,96,113].

Profesorul Jean-Paul Tassin de la College de France a emis o ipoteză extrem de interesantă. Gradul de hipnotizabilitate ar fi dependent de capa-

citatea de inhibare a neuronilor modulatori, adică a celor care eliberează prin sinapse neurotransmiţători, cum sunt dopamina, noradrenalina şi serotonina. Aproximativ 1% dintre neuroni eliberează aceşti neurotransmiţători în cantitate mai mare. Această minoritate (numerică) are însă un rol foarte mare în transmiterea mesajelor nervoase şi analiza fină a acestora. Medicamentele antidepresive şi neuroleptice, dar şi drogurile halucinogene acţionează direct asupra acestor neuroni. Blocarea funcţionalităţii acestora permite inhibarea analizei informaţiilor din exterior, dar şi a celor din interior (durerea, senzaţii de rece/cald). Sub hipnoză, neuronii ce eliberează noradrenalina sunt blocaţi, rămânând doar cei serotoninergici. În acest fel, sugestiile hipnotizatorului ar apărea ca endogene, „mai naturale".

În schimb, profesorul John Gruzelier de la Universitatea din Londra crede că prin hipnoză ar fi blocată funcţionalitatea emisferei stângi, analitice, raţionale, predominând cea dreaptă, mai înclinată spre iraţional. În 1983, Jean Roch Laurence a demonstrat posibilitatea creării de amintiri false prin hipnoză sau chiar a imprimării unor evenimente care nu au avut loc. Astfel de cazuri reale au fost descoperite în Franţa şi SUA, cu ocazia unor acuzaţii de incest sau abuzuri sexuale. Există pacienţi cu personalitate dublă, datorată necoordonării funcţionale dintre cele două emisfere cerebrale. Prin hipnoză efectuată de persoane rău intenţionate, au fost descrise personaje imaginare şi evenimente care nu au avut loc. Din aceste motive, în SUA mărturiile prin hipnoză nu sunt valabile la procesele din tribunale.

Ca orice fenomen paranormal, hipnoza merită o poveste adevărată, fată un caz real publicat de Erika Fromm, profesor de psihologie la Universitatea din Chicago, publicat în International Journal of Clinical Hypnosis din aprilie 1970. În cadrul unei demonstraţii de hipnoză în cadrul universităţii, Fromm a abordat un student cu trăsături asiatice şi nume de familie japonez. Cum E. Fromm se întorsese dintr-o călătorie în Japonia, l-a întrebat pe student (prenume Don) ce mai face în limba japoneză. Spre mirarea tuturor, atât în stare de veghe, cât şi sub hipnoză, Don nu ştia limba japoneză. Don era japonez, dar atât el, cât şi părinţii se născuseră în SUA, iar în casă vorbeau în limba engleză. În altă şedinţă publică, Don este hipnotizat şi i se sugerează că are vârsta de 8 ani, la care s-a comportat adecvat. Dar când i s-a sugerat că are 3 ani, după un moment de linişte, Don a început să vorbească fluent şi continuu timp de 20 de minute în japoneză. Neexistând pregătiri, nu s-a înregistrat această demonstraţie. În stare de veghe, cât şi sub hipnoză, când i se sugera o vârstă mai mare, Don vorbea numai în engleză. După câteva luni, gata pentru înregistrări, Don este din nou hipnotizat şi i se sugerează iarăşi vârsta de 3 ani. Spre mirarea tuturor, Don continuă să vorbească numai în engleză. Inspirată, E. Fromm foloseşte un cuvânt comun celor două limbi „hi" (hai), după care Don îşi „dă drumul" în japoneză. În stare de veghe, Don şi-a amintit vag că vorbise cuvinte ce nu le înţelegea. Examinând înregistrarea de pe banda de magnetofon, japonezii culţi nu au înţeles-o decât parţial. Totul s-a lămurit când părinţii au declarat că, în timpul războiului, japonezii din SUA au fost internaţi în lagăr. Don avea 3 ani şi se juca cu copii japonezi ce vorbeau un dialect local. Fiind o perioadă dureroasă din viaţa lui, Don a vrut inconştient să o uite, tendinţa de refulare fiind reuşită.

Reamintim că memoria este depozitată în diferite zone ale creierului, aparent după o organizare de tip holografic. Memoria afectivă pare să fie localizată în formaţia hipocampului, componentă a sistemului limbic (vezi capitolul 3.2.3). Memoria de lungă durată pare să fie localizată în lobul temporal, nucleii talamici, pe când memoria de scurtă durată este depozitată în cortexul cerebral. În mecanismul depozitării memoriei sunt incluse modificări minime ale structurii acidului ribonucleic.

Din cele prezentate mai sus, hipnoza este FPN cel mai interesant: recunoscut de toată lumea, utilizat de medici, dar neexplicat ştiinţific. Hipnoza reală sau asociată cu prestidigitaţia a fost şi este prezentă pe scenele teatrelor de revistă. Utilizarea cea mai frecventă şi spectaculoasă a hipnozei este legată de inhibarea senzaţiei de durere, chiar şi la oameni arşi, care au mari dureri. Dr. Ranuelle de la Universitatea McGill din Montreal a studiat prin aparatura PET (vezi capitolul 3) creierul unor hipnotizaţi observând unele modificări ale circulaţiei sanguine, activarea lobului occipital, dar neexplicând clar de ce durerea este influenţată, dar nu este conştientizată. În această prezentare nu s-a urmărit o expunere detaliată a hipnozei, ci numai aspectele caracteristice. Pentru detalii, se pot folosi cărţi specializate [40,61].

6.2. MERSUL PE JĂRATIC

Şi acest fenomen paranormal este recunoscut şi practicat de mii de ani în diverse culturi, dar îşi păstrează o semnificaţie religioasă, probabil de purificare. Mersul pe foc („fire walking") este menţionat în cărţile sacre ale omenirii: în Biblie (Cartea lui Daniel), în Vedele hinduşilor, în manuscrisele rămase de la scriitorii romani Vergiliu şi Strabon. Diverşi călători au menţionat mersul pe jăratic în cele mai diverse locuri de pe Pământ: Tibet, India, Singapore, America de Sud, Japonia, Noua Zeelandă, insula Mauritius, Mongolia, Grecia şi Bulgaria. Mersului pe foc i s-a dat o denumire ştiinţifică, „pirobaţie", fiind subiect de comunicări ştiinţifice

sau filme documentare. Prestigioasa revistă americană „National Geographic" a dedicat acestui subiect un capitol în 1963. Mersul pe foc pare să fie legat de simbolurile universale ale focului şi purificării, învingerii fricii, eliberării de sine, ale iniţierii în tainele sfinte. Focul a exercitat totdeauna o fascinaţie.

În afara filmelor documentare, cei care doresc să asiste la o ceremonie publică de mers pe jăratic o pot face ducându-se de 21 mai, ziua sfinţilor Constantin şi Elena în Macedonia (satul Langadhas) sau în satul Kostia din Tracia, Bulgaria. Tradiţia spune că în 1257 biserica închinată acestor sfinţi a luat foc, iar câţiva credincioşi au trecut prin foc şi au salvat icoanele. Celor care practică pirobaţia li se spune în Balcani „anastenarizi", „cei care suspină". Într-adevăr, când merg pe jăratic, ei scot suspine adânci, probabil legate de producerea unei stări de transă autohipnotică. Pretutindeni, mersul pe jăratic este precedat de pregătiri rituale intense, necesare unei autosugestii puternice şi de lungă durată. O echipă ştiinţifică italiană a filmat atât pregătirile, cât şi spectacolul propriu-zis. Citãm din raport: cei care merg pe jăraticul încins la 300° sunt într-un extaz mistic. Începe o muzică monotonă, însă puternic ritmată. Creşterea ritmului coincide cu concentrarea maximă a participanţilor şi cu dansul pe jăratic executat cu un surâs extatic. ...după spectacol, nici unul dintre participanţi nu avea arsuri pe tălpile picioarelor".

La 9 septembrie 1935, Council for Psychical Investigation, sub conducerea cunoscutului investigator al FPN, dr. Harry Price, a organizat la Londra o demonstraţie în public de mers pe jăratic. Comisia de cercetare era compusă din medici, psihologi, farmacologi şi ziarişti. Indianul Kuda Bux a efectuat demonstraţia. S-a săpat un şanţ de 8 metri lungime, lat de un metru şi adânc de 30 cm, care a fost umplut cu lemne şi cărbune. Indianului i s-au spălat picioarele şi toată demonstraţia a fost filmată şi fotografiată. Atât înainte, cât şi după demonstraţie, tălpile picioarelor acestuia aveau temperatura de 34 de grade. Cărbunii încinşi aveau la exterior 430 grade, iar în interior 1400 grade (temperatura de topire a oţelului). După o săptămână, Kuda Bux a repetat aceeaşi demonstraţie, comisia negăsind vreo încercare de înşelăciune. Evoluţia a fost publică.

Cea mai interesantă relatare despre mersul pe jăratic a fost publicată de Norma Lee Browning [102] Împreună cu o echipă de filmare, ziarista americană s-a deplasat în insula Beqa din arhipelagul Fiji, în nordul Australiei. Echipa americană s-a dus în satul Ndakuinbengga şi a întrebat localnicii când va fi un nou dans pe jăratic. Au aflat că localnicii, care dansează pe cărbuni aprinşi, în marea majoritate bărbaţi, păstrează un ritual vechi de sute de ani. Cu 4 zile înainte de ceremonie, nu mănâncă nuci de cocos şi nu se ating de femei; soţia lor nu trebuie să fie gravidă. În 1950, unul dintre participanţi şi-a ars picioarele, deoarece nu spusese că soţia era gravidă. Focul a fost aprins la 3,30 a.m., iar exact la 11,30 a.m. cei 6 participanţi, care stătuseră împreună într-o colibă, au ieşit afară şi s-au plimbat încet pe cărbunii încinşi. Apoi, în acelaşi ritm lent, merg pe iarba din jur. Ei au stat efectiv pe cărbunii încinşi doar 20 de secunde, suficiente pentru ca un amator să-şi ardă tălpile. Apoi, localnicii, cu ţipete de bucurie, aruncă în şanţul cu cărbuni carne şi diverse legume, care se acoperă cu pământ. Se dansează, iar carnea se mănâncă de-abia după patru zile de stat pe cărbuni. Echipa americană a examinat tălpile participanţilor şi nu au găsit nici o arsură sau inflamaţie.

După Norma Lee Browning [102], mersul pe jăratic este real şi este efectuat de participanţi care nu sunt în transă hipnotică (ca în alte locuri), ci doar într-un grad înalt de autosugestie. Din cauza formei neregulate a cărbunilor, piciorul nu rămâne mult timp pe acelaşi loc, deci contactul cu suprafaţa încinsă este doar de o secundă. Fenomenul calefacţiei invocat de fizicieni nu se aplică, deoarece umezeala de pe picioare ar fi un factor agravant, permiţând tăciunilor să se lipească de talpă. Nu are loc formarea unui strat protector de vapori de apă, care ar ajuta piciorul, cum a fost invocat tot de fizicieni.

Nu contează nici îngroşarea tălpii picioarelor şi nici greutatea corporală. Indigenii din insula Beqa execută acest dans cam de 3-5 ori în viaţă şi o fac atât pentru demonstrarea bărbăţiei, cât şi... pentru bani. Este necesară o programare prealabilă de două săptămâni. Totul este credinţa că o poţi face şi că nu îţi este frică. Americanul Tolly Burkan a învăţat tehnica şi secretele mersului pe jăratic de la fachirii indieni. El a organizat în California demonstraţii, în care (pentru o taxă adecvată), învaţă pe doritori să meargă pe tăciunii aprinşi. Nici până la ora actuală nu s-a găsit o explicaţie ştiinţifică satisfăcătoare. În orice caz, posibilitatea mersului pe jăratic cu piciorul gol este o demonstraţie reală a capacităţilor uluitoare ale credinţei şi, implicit, ale minţii omeneşti, sfidând toate legile naturale.

Capacitatea oamenilor de a merge cu piciorul gol pe cărbunii aprinşi a fost asemănată cu demonstraţii similare ale unor mediumuri (Douglas Home) sau ale unor yoghini. Participanţii la mers pe jăratic nu au o pregătire îndelungată, ci doar de câteva zile sau chiar ore. Desigur, yoghinii, după antrenamente îndelungate, pot merge oricând pe cărbuni aprinşi, pot dormi la temperaturi scăzute, pot usca cearşafuri ude cu corpul, dar pot realiza şi alte performanţe incredibile, precum modificarea tensiunii, a respiraţiei sau ritmului cardiac. Încă din timpul experienţelor celebre pe câini ale lui Pavlov, s-a observat că, uneori, câinii pot saliva

de... plăcere la electroșoc. Și la oameni, senzațiile de durere și plăcere nu sunt chiar diametral opuse.

Un sportiv în timpul competiției se poate lovi, dar nu simte durerea din cauza excitației nervoase. Credincioșii fanatici aflați în transă se autoflagelează fără a resimți durerea. Tinerii indigeni din diverse culturi, în cursul inițierii, sunt supuși la torturi și cazne, pe care le suportă în stare de transă. Sacrificiile umane practicate în antichitate la multe popoare (nubieni, asirieni, azteci, incași) erau acceptate de victime probabil drogate. După cum s-a demonstrat în cazul unor yoghini, care au acceptat să fie testați în condiții de laborator (francezul Ben-Ghou-Bay), în cursul transei extatice se eliberează endorfine, cu structură chimică asemănătoare morfinei, care pot da o stare de euforie, în ciuda unor demonstrații dureroase (autoflagelare, perforarea limbii). Prin urmare, în anumite condiții de extaz, durerea poate fi însoțită de plăcere. Mersul pe jăratic este o experiență a unor oameni normali, fără o pregătire îndelungată, ci doar subiecți ai unei autosugestii împinse până la autohipnoză, de mobilizare a resurselor încă necunoscute ale corpului și minții umane.

În 2001, compania de fast food Burger King, sucursala din Anglia, sub inițiativa lui Robert Kallen, a lansat un mers pe jăratic demonstrativ, pentru „cimentarea prieteniei" dintre angajați. Fără o pregătire adecvată, cei 100 de participanți s-au ars zdravăn și au fost spitalizați. Compania a plătit spitalizarea și a interzis repetarea acestei demonstrații naive. Fără comentarii!

6.3. EXISTĂ FANTOME?

Fantomele sau stafiile reprezintă domeniul cel mai vechi al paranormalului, aflat în „ceturile de nepătruns ale iraționalului" [5,96,100]. Tot după opinia aceluiași autor, profesorul E.R. Stewart, publicată în Skeptical Inquirer (o revistă ce combate paranormalul), „stafii există, dar noi nu știm încă ce sunt". Toată istoria omenirii, ca să nu mai vorbim de toate cărțile sacre, este plină de descrieri sau povești cu și despre stafii. Fantomele sunt de asemenea prezente în literatura universală și chiar în pictură, mai ales în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Încă de când s-au menționat povestirile cu fantome, au existat credduli și sceptici; nu pare să existe o preferință culturală sau geografică, dar cele mai cunoscute și „mai aristocrate" sunt cele din Anglia. După bine cunoscutul psihiatru C.G. Jung [56,57], „în lumea modernă, oamenii nu mai văd atât de des fantome, ci... OZN-uri". Deci, potrivit lui Jung, „oamenii simt nevoia să creadă în irațional, să vadă sau să audă ceva din domeniul necunoscutului, pentru a fi siguri că acesta există". Proiecția în necunoscut, reală sau halucinație, vis sau adevăr, pare să fie o cerință a funcționalității creierului uman [10,68,97,105].

În anii '80 ai secolului XX, cunoscuta firmă americană Gallup a efectuat un sondaj de proporții mari în SUA și 15 țări europene (fără lagărul socialist). În ansamblu, 23% dintre europeni cred și au avut contacte cu fantome, iar în SUA, acest procent este de 27. Țări ca Italia și Islanda au dat un procentaj de 30, în schimb, în Benelux și țările scandinave, doar 10% au avut astfel de contacte. În grupa celor care au văzut fantome, 45% dintre aceștea erau rude sau prieteni decedați, 25% cunoștințe identificabile și 30% neidentificabile. Peste 60% dintre fantome aparțineau unor persoane cu deces violent, ca și cum ar dori să comunice ceva. Peste 50% dintre apariții au avut loc în plină zi sau la lumină artificială și doar 10% în somnolență. Desigur, așa cum am afirmat în capitolul 1.1., dacă sondajul ar fi fost făcut în timpul antichității sau mai ales în Evul Mediu, procentul celor care cred ar fi aparținut majorității. Datele din acest sondaj Gallup pot fi comparate cu altele, legate de credința în paranormal (capitolul 1.1.) sau în OZN-uri și omuleți verzi (capitolul 5.7.) Rezultatele sunt asemănătoare, în concordanță cu nivelul educațional și cultural.

Toate cărțile despre paranormal abundă în povestiri despre fantome, relatate de diferite persoane serioase, dar aproape 100% aparțin unui singur manor: rareori doi sau mai mulți oameni au văzut aceeași stafie. Astfel de povestiri se găsesc în mai toate cărțile despre paranormal [4,10,16,26,30,41,86,100].

Redăm totuși, pe scurt, relatarea scriitorului american Nathaniel Hawthorne (1804-1864). Hawthorne trăia în Boston, pe atunci, ca și acum, un oraș cu o viață culturală intensă, cu o atmosferă anglicană. Boston Athenaeum era o bibliotecă numai pentru notabilitățile orașului, unde domnea o atmosferă de club aristocratic englez, exclusiv masculin. Într-o zi, Nawthorne află cu uimire că reverendul, Dr. Harris, murise de câteva zile, căci el îl văzuse în sala de lectură chiar în ziua respectivă. Ulterior, Hawthorne s-a dus la bibliotecă, unde a apărut și Harris, citind liniștit la o altă masă. Aparițiile au continuat câteva săptămâni, iar Hawthorne și-a dat seama că era singurul care îl vedea. Prietenii l-au întrebat pe Hawthorne de ce nu a căutat să lege o conversație, la care scriitorul a răspuns indignat: „Nimeni nu are voie să vorbească într-o bibliotecă și în fond nici nu aș fi putut, deoarece nu îi fusesem prezentat în timpul vieții".

Fantome apar frecvent la toți marii scriitori englezi: Ch. Dickens, D. Defoe, Robert Graves etc. Diane Norman a publicat în anii '60 o carte celebră „The Stately Ghosts of England". Ea a scris la 30 de proprietari

ai unor castele bântuite de stafii din Anglia, la care 28 au admis existența unor astfel de „musafiri". Printre cele mai celebre castele bântuite se numără Brede Place din Sussex, clădit în 1350. Stafiile au început să-l viziteze din 1708, când a devenit proprietatea familiei Frewens. Unii dintre locuitorii castelului au fugit, nemaiputând suferi „prezența"acestor musafiri; printre aceștia se afla și Lady Randolph Churchill, mama renumitului politician Sir Winston Churchill.

APARIȚIILE MARIALE sunt viziuni ale Fecioarei Maria, percepute în diferite locuri din lumea creștină, devenite ulterior centre de pelerinaj, cum sunt Fatima, Lourdes, Medjugorje etc., unde cultul Fecioarei Maria este explicabil datorită puternicului extaz mistic, întâlnit în regiunile catolice. Presa a consemnat însă apariții mariale chiar în lumea arabă, atât de intransigentă religios. Începând din aprilie 1968 și până în 1970, pe cupola bisericii Sfânta Maria din Zeitun, o suburbie a orașului Cairo, se vedea o siluetă albă ținându-se de crucea cupolei. Această imagine a fost observată de zeci de oameni, apoi de sute. O apariție dura câteva ore, după care dispărea, de obicei noaptea. S-a consemnat adunarea a sute și chiar mii de oameni, creștini și musulmani. Autoritățile au întrerupt curentul electric, pentru a putea ține sub control eventuale mistificări. Silueta Sfintei Maria se ruga îngenunchind, apoi zbura în jurul cupolei. Aparițiile erau salutate de mulțime prin rugăciuni și cântece religioase: copte, catolice, ortodoxe și musulmane, în limbile arabă și greacă. La una dintre apariții a participat însuși patriarhul Kyrilos al VI-lea. Nu s-au implicat însă autoritățile și nici oamenii de știință. Acesta este un caz mai deosebit prin faptul că a fost văzut de mii de oameni, în timpurile noastre. Acum, după peste 30 de ani de la aceste consemnări, faptele ce au fost menționate doar în câteva publicații nu mai par reale. Ca și alte fenomene paranormale, rămân neexplicate! (Vezi capitolul 2.2.)

Precedentele apariții ale Sfintei Maria au avut loc în fața unei singure persoane (Bernadette Soubirou la Lourdes) sau a unui grup restrâns, cum a fost cazul copiilor de la Fatima sau Medjugorje (Croația).

Apariția unor stafii nu este apanajul doar al castelelor din Anglia, Scoția, Franța sau Germania. Casa Albă din Washington deține un număr mare de relatări privind „vizitele" unor președinți defuncți, în primul rând ale lui Abraham Lincoln. Fără a vedea pe cineva, doar simțind „prezență străină", au fost menționate declarații ale lui Eleonore Roosevelt și președintelui Harry Truman. În toate aceste cazuri, „evenimentul" respectiv a fost semnalat doar de o singură persoană. Vânători de fantome englezi ca Guy Lambert sau americani precum W. Clement Stone, Norma Lee Brown [102], au cercetat un număr impresionant de case așa-zis bântuite, au vizitat cimitire și ruine, noaptea, dar nu au văzut sau simțit ceva straniu.

În 1976, pe lista primelor cărți best-seller din SUA s-a aflat „Woman Warrior" scrisă de autoarea americană de origine chineză Maxine Hong Kingston. Fără a da explicații, scriitoarea descrie luptele pe care ea și mama ei le-au avut în China cu diverși strigoi, a căror existență chinezii o admit. Fotografii ale unor fantome au fost publicate în multe cărți sau reviste. Reamintim cele efectuate de B.P. Hașdeu cu fiica sa, Iulia (vezi capitolul 4.6.). Și aceste fotografii sunt puse la îndoială de savanți, căci în multe cazuri s-au dovedit a fi fost falsificate. Cu toate acestea, fotografiile sunt reproduse în continuare.

În acest sens trebuie pomenit Harry Price (1881-1948), cel mai cunoscut „vânător de fantome" din Anglia. A fost recunoscut ca serios, critic și ingenios, vizitând locurile bântuite cu o întreagă recuzită de efectuat măsurători. A scris mai multe cărți, dintre care cea mai cunoscută este „Confesiunile unui vânător de stafii". Dintre toate castelele engleze vizitate, Price s-a înverșunat pe parohia din Borley, pe care a socotit-o „cea mai bântuită casă din Anglia", dedicându-i și o carte cu același nume. Borley Rectory a avut o reputație modestă printre casele bântuite din Anglia, până în 1929, când Price i-a dat atenție la cererea ocupanților, reverendul Eric Smith cu soția. După trei zile de cercetări, Price admite existența unor „entități", probabil a unei călugărițe și a reverendului Henry Bull, care a construit casa în 1863. După un an, familia Smith se mută și noi locuitori sunt reverendul Lionel Foyster și soția Marianne. Noii ocupanți

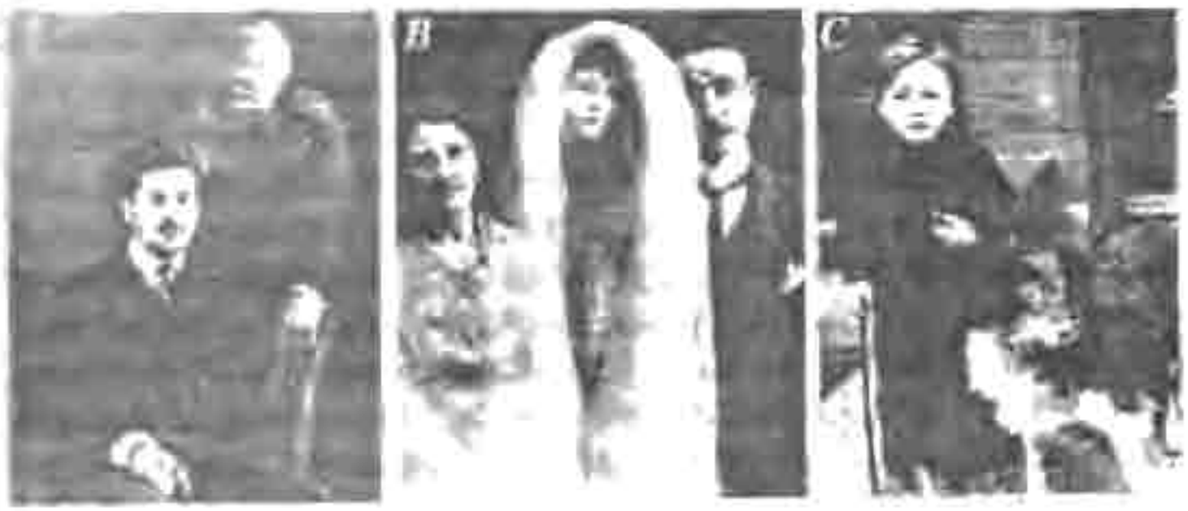

Fig. 6.2. *Presupuse fotografii ale unor fantome. A. Medina Pomar în 1874 alături de o fantomă. B. Cuplu de părinți cu copilul lor-fantomă. C. Copilul fotografiat în viață (1922).*

au activat „spiritele" transformându-le în POLTERGEIST, adică în „forțe reactive dezlănțuite". Aceste forțe au acționat mai ales asupra soției pastorului, care se trezea noaptea din pricina unor lovituri ce produceau vânătăi sau chiar a unor încercări de sufocare cu perne. Forța poltergeist acționa și în absența soției. Pe pereți s-au găsit scrijeliturl, din care se putea citi „please Marianne help" (Marianne, te rog ajutor), sau cerând oficierea unor slujbe. După un an, soții Foyster nu au mai suportat și s-au mutat. Nemaivrând nimeni să locuiască în acea casă, Harry Price a închiriat-o la un preț derizoriu și a transformat-o în laborator de studiu, ajutat și de 48 de voluntari. În 1940, Price a publicat cartea dedicată studiului acestei case, cea mai bine documentată anchetă. În 1956, au apărut critici vehemente la adresa lui Price, chiar voluntarii recunoscând că uneori „maestrul" falsifica rezultatele numai în dorința de a justifica efortul și cheltuielile acestor studii îndelungate. Fenomenul paranormal poltergeist va fi prezentat în secțiunea următoare a acestui capitol.

Bineînțeles că existența fantomelor a produs discuții pro și contra chiar de la primele relatări. În anul 50 e.n., scriitorul roman Pliniu cel Tânăr a menționat că în casa filozofului Atenodorus din Tars se petrec evenimente stranii, care au băgat groaza în cei care o locuiau și vecini. Într-o seară, a apărut o fantomă în lanțuri, care i-a condus pe cei doi prieteni într-un loc, unde a dispărut. A doua zi, s-a săpat în acel loc, descoperindu-se scheletul unui bărbat încătușat în lanțuri. Citâm din cartea (socotită o autoritate în acest domeniu) „The Law of Psychic Phenomena" scrisă de filozofui englez Thomas Jay Hudson în 1893: „Primul fapt, care este universal și pare să aibă o semnificație, este că fantomele aparțin unor persoane care au decedat în condiții de mare stres emoțional (prin moarte violentă). Nu cunoaștem fantome ale unor oameni care au murit liniștiți, împăcați cu soarta. Chiar dacă ocazional apar fantome ale unor oameni care au murit de bătrânețe, numărul acestora este incomparabil mai mic decât al aparițiilor unor stafii aparținând unor oameni care au avut parte de o moarte violentă. Intensitatea, persistența și obiectivitatea aparției par să fie proporționale cu mărimea emoției în momentul decesului." Să fie aceste aprecieri adevărate? Oricum, această observație introduce o oarecare logică în aceste apariții.

Guy Lambert, un „vânător de fantome" contemporan, nu este întru totul de acord. Lambert dă drept exemplu celebra casă cu fantome aparținând lui Sir Christopher Wren din Hampton Court, Londra. În ziua morții proprietarului, tot personalul casei a auzit zgomote „ca și cum sicriele s-ar fi ciocnit". Aceste zgomote se repetă la comemorarea morții proprietarului. Ulterior, Guy Lambert a demonstrat că Sir C. Wren a murit de infarct în trăsură și nu înecat, cum se credea. În ziua morții proprietarului au avut loc inundații, care au putut fi cauza acelor zgomote. Tot G. Lambert a demonstrat că orașul Londra se găsește într-o vale, străjuită la nord de dealurile Hampstead, iar la sud de înălțimile Clapham. Subsolul Londrei este compus în special din argilă, impermeabilă la apă, fapt ce a permis construcția metroului. Tamisa produce periodic inundații, mai ales toamna și în iulie, moment ce coincide cu apogeul aparițiilor de stafii. Cum argila nu permite scurgerea apei, pânza de apă freatică crește, producând inundații în pivnițe, însoțite de zgomote. După Lambert, frecvența mare de stafii din Scoția poate fi asociată cu mici cutremure datorate caracteristicii seismice din acea regiune.

După medici și psihologi, stafiile sunt doar halucinații, pe care anumiți oameni sensibili le pot avea datorită unei hipersensibilități emotive. Deci cine poate vedea stafii? În 2000, psihiatrul Robert Teunisse de la Universitatea din Nijmegen, Olanda, a efectuat un studiu pe 60 de persoane normale din punct de vedere medical și neurologic. Acestea au mărturisit că le-a fost teamă să povestească „întâlnirile lor" cu fantome. După cercetările echipei olandeze, aceste persoane văd fantome datorită unei disfuncții localizate în aria a VI-a vizuală, situată în cortex. Zona de vizualizare a unor forme din emisfera dreaptă este implicată în „apariția unor siluete fantomatice", în timp ce o leziune a suprafeței occipito-parietale a cortexului provoacă apariția și dispariția de obiecte. Într-un cuvânt: halucinații, produse de existența unor leziuni sau disfuncții ale cortexului. Mai sunt și alte tipuri de halucinații, cele auditive, datorate unor disfuncții/leziuni ale zonei auditive din cortex. Prezența unor leziuni în lobul temporal al cortexului determină declanșarea sentimentului unei „prezențe străine" și a unor „flash-back-uri". Atât zonele vizuale cât și cele auditive amintite sunt direct și puternic legate de sistemul limbic, centrul emoțiilor din creier, descris în capitolul 3.2. Asocierea unor emoții, ca factor incitant, stimulator cu zonele respective determină producerea acestor halucinații: apariții de stafii, voci interioare, mișcări de obiecte etc.

Mecanismul de producere a halucinațiilor este încă nectar științific. Multe halucinații nu sunt legate de emoții, iar emoții frecvente nu produc la majoritatea oamenilor... apariția de stafii! Bolnavii psihic au halucinații frecvente, dar și oameni normali pot avea din când în când... vedenii, numai că cei din urmă își dau seama de falsitatea lor. La oamenii normali, viziunile sunt adesea legate de emoții, mai ales în vise. Coșmarurile pot fi socotite toi niște halucinații, care au probabil alt mecanism. Sunt halucinațiile un fenomen normal? Greu de răspuns. Nenumărați artiști, scriitori, poeți, pictori au avut coșmaruri oglindite în opera lor, chiar

halucinații. Miile de drogați au în mod regulat halucinații produse de drogurile care determină „revărsarea în creier a unor neurotransmițători" cum sunt dopamina și noradrenalina [76].

Iată în continuare câteva observații ale filosofului T.J. Hudson, din secolul trecut, mai sus citat:

- capacitatea de a crea fantasme, „fantome", este inerentă personalității omului (deci naturală), izvorâtă din teama de moarte, dar și din speranța existenței vieții „de apoi";
- capacitatea amintită devine mai mare în apropierea morții (deci în cazul unor emoții puternice);
- capacitatea maximă se găsește în momentul morții, când certitudinea că aceasta se va întâmpla face ca emoția să ajungă la paroxism, dar la unii apare o împăcare cu soarta;
- mintea umană este astfel construită încât crede în propriile iluzii. Nici o explicație științifică nu va putea înlocui fascinația unei povești cu stafii, rostită noaptea, la căldura unui foc în sobă. Acum, aceasta este înlocuită cu filme horror.

Dacă halucinațiile sunt atât de frecvente și oarecum normale, de ce acestea iau forma unor fantome? După C.G. Jung, ar fi implicat un arhetip ancestral.

Iată răspunsul dat de doctorul Alfred L. Moseley de la Universitatea Harvard la un simpozion organizat de Asociația Americană de Psihologie: halucinațiile se pot produce normal în stare de somnolență (între somn și starea de veghe), denumită „vis hipnagogic". Fiind o stare normală, favorizată de oboseală sau de fondul unei emoții, halucinația poate lua orice formă. Mai frecvente sunt halucinațiile ce apar la șoferi, din pricina oboselii, când încep să vadă: vaci, pomi, case ireale, ce determină accidente. Aceste halucinații apar din dorința inconștientă a șoferului de a justifica o oprire pentru odihnă... până ce devine realitate.

Cele mai ciudate halucinații apar însă la copii! Astfel de halucinații se numesc științific „imagini identice", deci imagini mentale de o mare intensitate și claritate, asemănătoare halucinațiilor vizuale. La copii, acestea sunt datorate activării aleatoare a zonelor din creier asociate memoriei și imaginației, mai rară la adulți, unde poate lua forma unei fantome. Aceste imagini mentale la copii pot deveni, din fericire rareori, evenimente reale, când dorințe refulate, emoții puternice de ură sau răzbunare sunt considerate a fi reale, determinând la adolescenți dovezi ireale de incest și constituind cauza condamnărilor unor nevinovați.

Din moment ce, conform sondajelor menționate mai sus, o mare parte a omenirii crede mai mult sau mai puțin în stafii, în ciuda părerilor oamenilor de știință (pe care mass-media îi ignoră), din moment ce savanții înșiși recunosc că halucinațiile sub diverse aspecte și forme pot apărea la oameni normali, de ce Știința nu are încă o explicație general satisfăcătoare? Pentru a răspunde la această întrebare, vom repeta relația, deja menționată în capitolul 1, privitoare la apariția unui fenomen paranormal:

FACTOR DECLANȘATOR + (EMOȚIE + SUGESTIE) + X-factor = HALUCINAȚIE (FANTOMĂ)

Dacă partea a doua a relației de mai sus este oarecum clară, aparând în creier și declanșând o emoție și halucinație, prima parte, cea a factorului declanșator este încă neclară. Factorul declanșator depinde enorm de... persoana respectivă (factor X). Aceasta poate fi obosită, drogată, emoționată în prealabil; mai contează vârsta și gradul de cultură. Or, așa cum recunosc fizicienii, încă nu cunoaștem toate fenomenele naturale ce au loc în natură, în special perturbațiile câmpului magnetic terestru, descărcările de electricitate statică sau alte manifestări ale evenimentelor din atmosferă sau ale Pământului. Așa cum am menționat în capitolele 4.2., 4.5., 5.7., perturbări ale câmpului magnetic atmosferic și/sau terestru pot induce manifestări electroluminescente, opacități difuze, însoțite sau nu de mișcări sau suflu, sesizate de organele noastre de simț, dar și de creier, în special de părțile mai vechi, cum sunt talamusul și hipotalamusul, sistemul limbic. În acest sens, remarca profesorului R. Stewart: „fantome există, dar nu știm ce sunt" capătă un înțeles mai larg. Tot după Stewart, „credem în stafii... dacă vrem să credem".

Pentru un om cult, ateu sau sceptic, o apariție luminoasă difuză poate fi o manifestare a câmpului magnetic însoțit de electricitate statică, iar pentru un bigot superstițios înseamnă evident... o stafie. Astfel de poziții ale spectatorilor au existat întotdeauna, variind desigur în funcție de epoca și gradul de îndoctrinare, bigotism și ignoranță. Tehnicitatea sofisticată din secolul XX a fost utilizată cu anumit succes în demascarea inexistenței fantomelor, dar... nu total. Așa cum am amintit în capitolul 1, chiar în anul 2000, echipe multidisciplinare ale unor universități engleze, dotate cu aparatură de ultimă generație, au înregistrat în unele castele bântuite atât luminozități difuze inexplicabile, cât și unele zgomote din surse nedetectate. Multe dintre aceste castele sunt construite pe locuri de interferență a liniilor de câmp magnetic terestru, ale căror variații sunt imprevizibile, cât și a unor surse de apă. Umiditatea excesivă a climatului englez poate crește conductibilitatea electrică, favorizând acele luminozități imprevizibile.

Aceste incertitudini au dat „apă în moară" partizanilor stafiilor, care conform sondajelor sunt mulți, iar în vechile timpuri formau majoritatea. Așa cum am arătat încă din capitolul 1, din rândurile intelectualilor s-au recrutat scriitori de science-fiction, de știință popularizată sau pseudo-savanți neînțeleși, dar cu oarecare audiență, cum ar fi Velikovski sau Erich von Danniken. SPIRITISMUL care a fost la modă în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea a avut mii de adepți în cercurile nobile și intelectualiste, care cu greu au fost demascate. Așa cum am mai menționat, nu savanții sunt cei mai indicați în demascarea șarlatanilor care abundă în domeniul paranormalului. Cazul fizicianului W.Crookes (expus în capitolul 2.4.) care a crezut că a sărutat o stafie (se pare că i-a și plăcut) sau al altor savanți ușor de păcălit, cu toate aparatele prezente, a demonstrat că numai prestidigitatori talentați și sericoși, cum au fost Houdini sau James Randi (contemporan), sunt capabili să demaște toate aparițiile misterioase construite ingenios [1,9,5,86,96].

O dată cu creșterea traficului pe șosele, au apărut și fantome specializate. Astfel, cele mai frecvente cazuri de fantome în epoca noastră apar (nu întâmplător) în Statele Unite. Într-adevăr, în SUA, șoselele și autostrăzile se întind pe zeci și sute de km, care în regiunile de mijloc (Middle West) și Sud-Vest străbat peisaje sau pustiuri plictisitoare. Pentru un șofer singuratic, dorința de companie umană nu poate fi înlocuită de radio sau țigări. Somnolența inevitabilă plictiselii și oboselii poate crea halucinații vizuale, mai ales când în cabină se acumulează fum de țigară. Hipoxia (oxigenarea redusă din creier), produsă în astfel de ocazii, creează condiții favorabile producerii de halucinații vizuale, mai rar auditive.

Disputa dintre cele două tabere este departe de a fi încheiată; fiecare profită de noile realizări tehnice. Iată că în 2002, canalul Discovery lansează ultima „bombă" a partizanilor stafiilor: profesorul rus Korokotkin are „pasiunea" fenomenului Kirlian (vezi capitolul 4.3.). Numai că Korokotkin a studiat efectul Kirlian la oameni decedați. Chiar dacă omul respectiv a fost declarat mort, cu toate examenele clinice și de laborator încheiate, aplicarea unui curent de înaltă frecvență pe degetele aflate pe o placă fotografică produce o amprentă tipică fenomenului Kirlian (figura 4.6.). Aceste amprente Kirlian pot fi obținute de la persoane decedate după un interval de până la 4-6 ore. Totuși, cu cât decesul a fost mai violent, moartea fiind însoțită de un stres emoțional, cu atât mai lungă este perioada în care pot fi obținute aceste amprente Kirlian. În mod explicabil, astfel de experimente nu au mai fost repetate de alți cercetători și, dacă se dovedesc a fi reale, pot fi interpretate în mai multe variante. Din moment ce și fenomenul Kirlian ca atare, efectuat pe oameni vii, este contestat de mulți cercetători, ca fiind o descărcare luminescentă ca urmare a aplicării unui câmp de înaltă frecvență asupra stratului de ioni și molecule de apă ce înconjoară orice obiect, și experiențele lui Korokotkin pot fi interpretate diferit de ambele tabere favorabile sau opuse existenței fantomelor.

Știința, arta și religia sunt domeniile spre care oamenii tind pentru a-și găsi menirea, rostul vieții (pentru cei care își pun astfel de întrebări). În acest sens, în epoca noastră, de multe ori, rezultatele științei sunt adeseori greu de înțeles sau acceptat. Și iată că a apărut SCIENCE FICTION, care popularizează unele rezultate ale științei, dar care face posibilă existența stafiilor (sub diverse forme), a omuleților verzi din cosmos, a unor monștri rămași din Jurasic și reactivați, trăirea în lumi paralele, în trecut sau în viitor etc. Savanții, în special fizicienii (care au o deosebită afinitate pentru stafii), oficial refuză existența strigoilor, dar admit speculații ale mecanicii cuantice bazate pe cărțile sacre ale omenirii, pe miturile mereu reînnoite, care includ și stafii (vezi capitolele 7.6-7.8.)

Fizicianul John Gribben, în excelenta carte „In Search of Schroedinger's cat" (În căutarea pisicii lui Schroedinger), afirma că legile fizicii cunoscute încă din primii ani de liceu nu mai acționează în lumea micro și macro-cosmosului. Pentru omul de pe stradă, speculațiile teoreticienilor fizicieni despre pisica lui Schroedinger, care poate exista în același timp în mai multe stări imprevizibile, nu pot fi înțelese, decât dacă acceptă și existența stafiilor. Alte cărți celebre de popularizare a Fizicii moderne în lumina ezoterismului din cărțile sacre sunt: „Tao of Physics" de Fritjof Capra [14], „Zen and the Art of Motorcycle Maintenance" de Robert Pirsig, [83], „Science Prophecy and Prediction" de Richard Lewinsohn. Unele noi domenii fascinante ale Fizicii moderne, cum sunt fractalii sau teoria haosului, sunt contraintuitive sau chiar înspăimântătoare, în timp ce vechile stafii nu par să facă rău și îi sperie doar pe cei sensibili, care cred în acestea. În acest context, „stafiile pot fi înțelese ca manifestări ale haosului, dezordinii entropice, încă greu de demonstrat și cu atât mai greu de învins" scrie E.R. Stewart, citând din Sagan [93].

Încheiem acest domeniu tot cu un citat din același autor: „Stafiile nu sunt încă bine definite. Nu știm ce sunt: pot fi halucinații misterios apărute în creierul uman, manifestări încă necunoscute ale altei lumi, ale vieții de după moarte sau jocuri ale alternanței lumină/umbră, de fapt iluzii sau aspecte încă necunoscute ale câmpului magnetic/descărcări luminescente. Fiecare poveste cu stafii este asemănătoare unui vis și, la fel, înțelesul fiecărui vis are un mesaj valabil doar pentru persoana care l-a visat. Toate poveștile cu fantome sunt asemănătoare și nu aduc ceva nou.

Resuscitarea unui interes sporit pentru fantome, care a cuprins Occidentul începând cu anii '60 este recunoscută. În 1991 s-a ţinut la Lille în Franţa, un festival al filmelor cu subiecte din domeniul paranormalului unde fantomele imaginare au avut un loc de cinste. Se poate crea o fantomă? De ce nu, în epoca noastră supertehnicizată. În 1972, un grup de canadieni din Toronto, strânşi în jurul doctorului George Owen, a hotărât să... creeze o fantomă!

În acest scop au construit un scenariu: Philip, un nobil englez din secolul al XVI-lea, trăia într-un castel din Anglia. Era însurat cu o femeie rece şi frigidă. Se îndrăgosteşte de o frumoasă şi temperamentală ţigancă. Sunt descoperiţi de soţie, care cere soţului să o execute, prin ardere pe rug, pe ţiganca-vrăjitoare. Philip nu suportă aceasta şi... dezolat, se sinucide! Fantoma neconsolată a lui Philip bântuie castelul. S-a verificat şi istoriceşte că nu a existat în Anglia un asemenea personaj. O dată stabilit scenariul, grupul respectiv se întrunea periodic şi ţinându-se de mâini, membrii invocau în grup spiritul lui Philip. După un an de invocări (noi ne-am fi plictisit după 3 şedinţe) au început să se audă ciocănituri în masă (raps), după care s-a declanşat un „dialog" cu Philip, în stilul clasic, spiritist. Şedinţele de la New Horizons Foundation din Toronto au atras public şi reporteri TV în goană după senzaţional. Cine răspundea la dialog? Probabil unul din grup (sau mai mulţi) au imaginat sistemul de răspuns sau, după părerea unor specialişti în hipnoză, participanţii s-au autohipnotizat, desigur în mod diferit, iar unul, cu calităţi de mediu a început să acţioneze mental, imaginându-se pe sine drept acel spirit solicitat.

Se pot câştiga bani de pe urma fantomelor? Sigur că da! Moda fantomelor din secolele al XVIII-lea, al XIX-lea a permis multora să câştige. Iată că şi astăzi, în SUA poţi face avere de pe urma fantomelor. În 1977, familia Stambowski a dat în judecată pe doamna Helen Ackley pentru că i-a închiriat o casă (cu 18 camere) despre care ei n-au ştiut că era bântuită de stafii. Casa se afla într-o mică localitate rezidenţială, Nyack, la 40 km nord de New York. Judecătorul I. Rubin de la Curtea Supremă a statului New York a admis că nu se poate sta într-o casă bântuită. Pentru a dormi o noapte în hanul cu fantome de la Santa Clarita Valley (California), trebuie să plăteşti 200 USD.

Iată şi filme cu fantome produse la Hollywood: *Dark Shadows*, serialul „Unsolved Mysteries" (NBC), *Amityville* (există în Long Island o localitate vestită), *Ghostbusters*, *X-files* etc. De Haloween, la Chicago se organizează excursii (adresaţi-vă lui Richard Crowe) în cimitire şi locuri bântuite, cât şi pe Archer Avenue. La Hollywood, în celebrul cartier Bel-Air, casa oferită de Mickey Rooney lui Ava Gardner este bântuită, astfel încât vedeta franceză Danny Saval nu a putut să locuiască acolo. După cum spunea Patrice van Eersel în „La Source Noire", dacă nu credeţi, încercaţi să dormiţi o noapte la castelul Stuart, situat la 5 km de localitatea scoţiană Loch Ness: există o cameră în care nimeni nu a putut să doarmă de 300 ani. Deşi comunitatea ştiinţifică în majoritate se dezinteresează, cei care s-au implicat au dat deja prea multe explicaţii raţionale.

5.4. POLTERGEIST ŞI EFECTUL HUTCHINSON

După cum menţionau câţiva „vânători de fantome" [1,5,9,97,105], fantomele, stafiile sau spiritele, de obicei... nu fac rău. Dacă există sau dacă ceea ce apare ca o fantomă înspăimântă pe cei care o „văd", fenomenul poltergeist, deja menţionat în secţiunea precedentă, este sesizat de toţi cei prezenţi. Termenul de POLTERGEIST provine din combinaţia a două cuvinte din germana veche, însemnând „spirit care loveşte", fiind totdeauna asociat cu manifestările unor „spirite" rele, cu păcate de ispăşit sau cu ură pentru oamenii care locuiesc în locul respectiv. Poltergeist constituie doar aproximativ 8% dintre toate fenomenele paranormale, dar este cel mai înspăimântător, deoarece este sesizat de toţi cei prezenţi şi aparent inexplicabil. Manifestările poltergeist sunt multiple şi cuprind: zgomote puternice, descărcări electrice în spaţii închise (camere), apariţia şi dispariţia (deplasarea) unor obiecte mari, casnice, mirosuri urâte şi bineînţeles senzaţia că este cineva lângă tine sau chiar „viziuni".

Cuvintele germane „poltern" înseamnă „a ciocăni", iar „geist" înseamnă spirit": termenul sugerează deci, „un spirit care ciocăne", fiind preluat ulterior de spiritişti, pentru a înlocui vechiul termen englez „rap", cu aceeaşi semnificaţie. De unde termenul de „rap" a căpătat în a doua parte a secolului XX o semnificaţie... în domeniul muzical! Relatarea unui caz de poltergeist (fenomen totuşi foarte rar) constituie o mană cerească pentru mass-media, fiind un subiect „cald", incitant, aşa cum a fost cazul din Ardeal, relatat în capitolul 1.1. (pag. 22). Fenomenele poltergeist apar brusc, durează o perioadă nedeterminată de timp, după care... dispar. Cazul cel mai vechi, consemnat, de poltergeist a fost în anul 355, în satul german Bingenam-Rhein, când mai mulţi locuitori au fost smulşi din pat, loviţi cu pietre, auzindu-se ciocănituri în pereţi. Atunci a fost introdus termenul de poltergeist. Astfel de fenomene au apărut probabil şi în alte locuri sau în alte timpuri, dar numai germanii au consemnat oficial. Manifestările „forţei" poltergeist nu au un anumit „standard", în fiecare caz existând variaţii şi asocieri nelimitate. În multe cazuri, se pare că „spiritul" manifestă o ură sau aversiune faţă de unii dintre membrii familiei, aceştia

fiind cu predilecție loviți, împinși. Astfel se pot deosebi (dar nu întotdeauna) o „victimă principală" și un „catalizator", adică fenomenul poltergeist apare în prezența unei anumite persoane. În cele mai multe cazuri o fată între 12-18 ani, aflată în plină pubertate.

Se cunosc, consemnate, cel puțin două mii de cazuri de fenomene poltergeist în Occident, căci, așa cum am afirmat în capitolul 1.1., pentru populațiile bigote, bogate în superstiții, astfel de fenomene, dacă apar, vor fi incluse în „contactele obișnuite cu spiritele" sau manifestări ale magiei negre. Cartea devenită clasică în acest domeniu, „Poltergeist", a apărut în 1959 în SUA și a fost scrisă de un istoric (bineînțeles) englez, reputat, Sacherver Sitwell. După includerea a nenumărate cazuri de poltergeist consemnate din Anglia, Germania și SUA, Sitwell emite o ipoteză captivantă: marele dansator rus stabilit în Franța, Nijinski, ar fi folosit o forță de tip poltergeist pentru a zbura! Într-adevăr, atât cei care l-au văzut dansând, cât și filmele care s-au păstrat, mărturisesc faptul că Nijinski execută cu ușurință salturi în aer, înalte, cu o durată de câteva secunde, aterizând lent, fără un efort aparent. Desigur, aceasta este o ipoteză neverificabilă. Cazuri de poltergeist au fost consemnate în SUA în diferite familii: Daugherty, Portsmouth, Virginia, (1962), în Baltimore, Iowa, Louisville, Wilmington sau în Anglia, în familia Harper din Enfield, în 1993. Cum nu poate lipsi o asemenea relatare, vom consemna un caz din... România.

În 1993, în revista Paranormal, numărul 2, a apărut sub semnătura inginerului G. Constantinescu o relatare despre un fenomen poltergeist, care a avut loc în București, în plin regim comunist, octombrie 1968. Poltergeist-ul s-a manifestat în casa din șoseaua Sălăjului (Măgurele) nr. 244 aparținând familiei Chivu, formată din soții Gheorghe (65 ani) și Maria (50 ani), de profesie muncitori, și încă 11 membri (copii, nepoți, bunici). Faptul cu totul deosebit care justifică publicarea acestui caz este consemnarea oficială de care s-a „bucurat" această relatare. Poltergeist-ul s-a manifestat prin aruncare de pietre (care aveau o compoziție chimică diferită de cea a celor din jur), spart geamuri, loviri de persoane (inclusiv a unui milițian!), deplasări de obiecte din casă, focuri spontane (în podul casei, aprinderea unor hârtii) în camere. Manifestările au durat aproximativ două luni, cu martori: vecini, milițieni. S-au întocmit rapoarte ale Miliției, Procuraturii, dar cel mai interesant a fost cel al oamenilor de știință, întocmit în 30 martie 1970. Comisia a fost formată din opt persoane, 3 psihologi (printre care profesorul P. Popescu-Neveanu), 4 medici (printre care conferențiar Victor Săhleanu și neurologul Gheorghe Găitan) și geofizicianul Andrei Apostol. Raportul a fost făcut constiincios, cu o schiță a clădirii, cu mărturii semnate ale locatarilor și vecinilor. Medicii și psihologii au supus principalii martori unor teste specifice psihologice și neurologice. Toți cei investigați au fost găsiți normali, cu excepția unei femei de 38 ani, Caliopi Manole, bolnavă de epilepsie, cu evoluție spre demență. Aceasta din urmă a stat în casă, în tot timpul manifestărilor de poltergeist, astfel că întreaga comisie a incriminat-o (bineînțeles neoficial, doar în cadrul cercului de Psihologie Medicală).

A. Păruț [80] a descris cazul fetei de 12 ani, Eleonora Zagun din comuna Talpa, județul Dorohoi. În 1925, în casa fetei s-au petrecut manifestări tipice de poltergeist (obiecte care zburau, zgomote). Sătenii îngroziți au închis-o într-un grajd. Spre norocul fetei, contesa austriacă Wassilko a trecut prin acel loc și, impresionată, a adoptat-o, ducând-o la Viena. Acolo a fost studiată de celebrul vânător de fantome Harry Price, care apoi a dus fata la Londra. În final, atât stigmatele care îi apăreau pe corp, cât și manifestările de poltergeist păreau a fi izvorâte dintr-o autopedepsire inconștientă a fetei (interpretare psihanalistă).

Un caz foarte elocvent asupra cercetării fenomenelor paranormale de către specialiști este cel din 1967-8, la Rosenheim, Bavaria, petrecut în casa avocatului Sigmund Adam. Acest caz a devenit celebru prin manifestările de tip poltergeist: căderea tablourilor de pe pereți; balansul lămpilor din tavan, întreruperi ale curentului electric; telefoanele (în număr de patru) sunau în același timp, fără a fi fost contactate; becurile se spărgeau. Acest caz îl relatăm din două puncte de vedere opuse: cel al Paolei Giovetti [41] din 1997, care afirma că specialiștii veniți, electricieni, au constatat că becurile erau deșurubate când erau aprinse (la 90 grade). Profesorul Hans Bender, psiholog din Freiburg, a constatat că toate fenomenele, care s-au petrecut uneori chiar în prezența lui, erau legate de secretara avocatului, o tânără de 19 ani, Annemarie Schaberl, îndrăgostită de șeful ei, care o ignora. Bender a declarat convins că Annemarie avea calități de mediu psihic: „sufletul fetei exercita o acțiune directă asupra materiei". Avocatul a depus o plângere la poliție „contra unor necunoscuți, care îi tulburau liniștea". Ampermetrul înregistrator al curentului electric de la rețea trebuia să arate în permanență o valoare de 10 amperi. Or apăreau des șocuri de 50-60 amperi, care ardeau becurile și puteau aprinde casa. Specialiștii, inclusiv un fizician de la celebrul institut Max Planck din Munchen, au găsit că deși contorul respectiv părea normal, alte aparate similare nu înregistrau aceste variații ale intensității curentului electric. Această din urmă afirmație a fost făcută de Allan, un celebru iluzionist și magician, devenit vânător de fantome [1]. Allan prezintă o versiune complet diferită de cea a lui Giovetti. Allan a fost personal (însoțit de doi

ziariști germani) în vizită la casa avocatului Adam. Între timp, Annemarie devenise celebră în oraș ca medium, iar, după părerea lui Allan, nici avocatului nu-i displăcea celebritatea. Allan, obișnuit cu șiretlicuri, a descoperit repede un calendar de perete, cu dispozitiv rotitor, care fusese modificat, căt și alte mici șmecherii neobservate de specialiști. După ce Annemarie s-a mutat cu serviciul, poltergeist-ul nu a mai fost semnalat, iar în alte locuri unde Annemarie a lucrat nu s-a manifestat vreun fenomen paranormal. Din punctul nostru de vedere, nu conținutul în sine contează, ci faptul că relatarea explicativă a lui Allan a fost publicată în Germania în 1969, iar în 1997, P. Gioveni [41], prezintă același caz cu exemplu ilustrativ, credibil, de poltergeist. De ce să ne mai mirăm că așa-zisul experiment de telepatie al submarinului american Nautilus este relatat de mii de ori, în timp ce dezmințirile oficiale și ale echipajului nu au fost luate în considerare (vezi capitolul 4.6.). [17,21,80]

Institutele specializate de parapsihologie (Freiburg, Utrecht, Londra, Durham) recunosc existența fenomenului poltergeist, dându-i o denumire științifică, „recurrent spontaneous psychokinesis" (RSPK), adică psihokinezie spontană periodică. Dr. Nandor Fodor, un cunoscut psihanalist și cercetător al FPN, consideră poltergeist-ul ca „un mănunchi de represii psihice refulate". După unii, un spirit provenit de la cineva care a murit în șoc emoțional bântuie pe cei pe care îi urăște sau locul respectiv. A doua ipoteză, mai răspândită printre psihologi și neurologi, caracterizează poltergeist-ul ca „o perturbare episodică, mentală, cu caracter schizofrenic". În acest caz, poltergeist-ul ar fi o manifestare a unor bolnavi mental sau a unor adolescenți, fete aflate în criză hormonală datorată pubertății și aflate într-un conflict cu cei din jur sau cu anumite persoane din anturaj. Persoanele mai sus menționate, aflate într-o stare conflictuală de nerezolvat, șoc emoțional cu frustrare, au o încărcare mare de energie psihică, tensională, care ar provoca fenomenele de psihokinezie (deplasări, spargeri etc.). De ce numai rareori unii bolnavi psihic și numai unele adolescente pot provoca fenomene de poltergeist, nu se știe. După americanul William Roll, poltergeist ar fi un efect psihic spontan cauzat de mintea adolescentului frustrat, reprimat, care caută să se descarce, fără a se ține seama de o eventuală pedeapsă. Deci adolescenții frustrați, persoanele cu probleme emoționale și unii pacienți cu boli mentale pot provoca, rareori, fenomene de tip poltergeist.

Un caz care a făcut multă vâlvă, la vremea lui, în mai 1961, a avut loc în orașul Newark, din New Jersey, SUA. Perioada de manifestare maximă a poltergeist-ului a fost între 6-12 mai 1961, când zeci de oameni veneau în casa familiei Clark (afro-americani), unde un băiat de 14 ani stătea cu bunica lui. În perioada amintită, în prezența ziariștilor, polițiștilor și a curioșilor, au zburat obiecte, au căzut pietre, au ars becuri, s-au deplasat obiecte din camere, lămpile se balansau etc. Aceste evenimente au făcut „deliciul" localnicilor, iar presa a avut un subiect „gras"! [113]

În continuare, băiatul respectiv (Ernest) și bunica lui (pe care o ura) au fost preluați de Institutul de Parapsihologie din Durham (Carolina de Nord). Manifestările de poltergeist au continuat la hotel, cât și în condițiile de laborator. Dar... când o cameră de filmat a fost ascunsă, s-a putut observa că băiatul dosea unele lucruri sub cămașă, după care, crezându-se neobservat, le arunca spre bunica lui, pe care o detesta. Dacă ultimele manifestări au fost explicate ușor, mai ales cele din Durham, manifestările din orașul natal, Newark, nu au putut fi explicate științific. Băiatul a fost declarat din punct de vedere psihiatric drept aflat într-o stare de „disociație mentală". Ca și la cunoscutele mediumuri, capacitatea psi deosebită nu se manifestă oriunde și oricând, astfel că atunci când sunt obosiți... aceștia trișează. Dar dacă magicianul Allan, din Germania, sau James Randi din SUA au dreptate... înseamnă că totul este o înscenare abilă? [1,59,86]

Ca și în alte cazuri de manifestări paranormale, alături de spirite, înscenări, șarlatanii, ar putea exista unele fenomene încă puțin cunoscute, care au loc în atmosferă sau pe Pământ ca urmare a variațiilor câmpurilor magnetice atmosferic și terestru, așa cum am menționat în capitolul 4.1. Astfel de interacțiuni cu câmpurile electromagnetice produse prin activitatea umană ar putea fi implicate și în apariția OZN-urilor (vezi capitolul 5.7.). Ca și în multe descoperiri sau realizări științifice, la baza lor stă munca pasionată, obsedantă, a unui singur om, de multe ori ridiculizat de cei din jur. În acest sens, în 1989, scriitorul și fizicianul englez Albert Budden a fost solicitat să investigheze un caz de poltergeist în casa familiei Backwood din orașul Northampton (la Nord de Londra). Vizita lui Budden la casa respectivă a confirmat fenomenele menționate: deplasarea unor obiecte, tacâmuri de metal îndoite, zgomote, aparate casnice ce se aprindeau singure noaptea, geamuri sparte, lămpile se aprindeau sau se stingeau, ba chiar o mașinuță-jucărie, fără baterii, a început să meargă spre o pisică, care s-a speriat. În plus, după convorbirea telefonică dintre Budden și Backwood, telefonul primului a început să sune continuu.

Conform principiului „briciului lui Occam" (menționat de U. Eco în cartea celebră, „În numele trandafirului"), „dintre mai multe explicații posibile, cea mai simplă și naturală este soluția adevărată". Fiind fizician, Budden a căutat explicații ale fenomenelor de poltergeist prin interacțiunile câmpurilor magnetic terestru și electromagnetic radiant. Astfel de interacțiuni pot crea creșteri bruște de tensiune în circuite, defectând telefonul, becuri

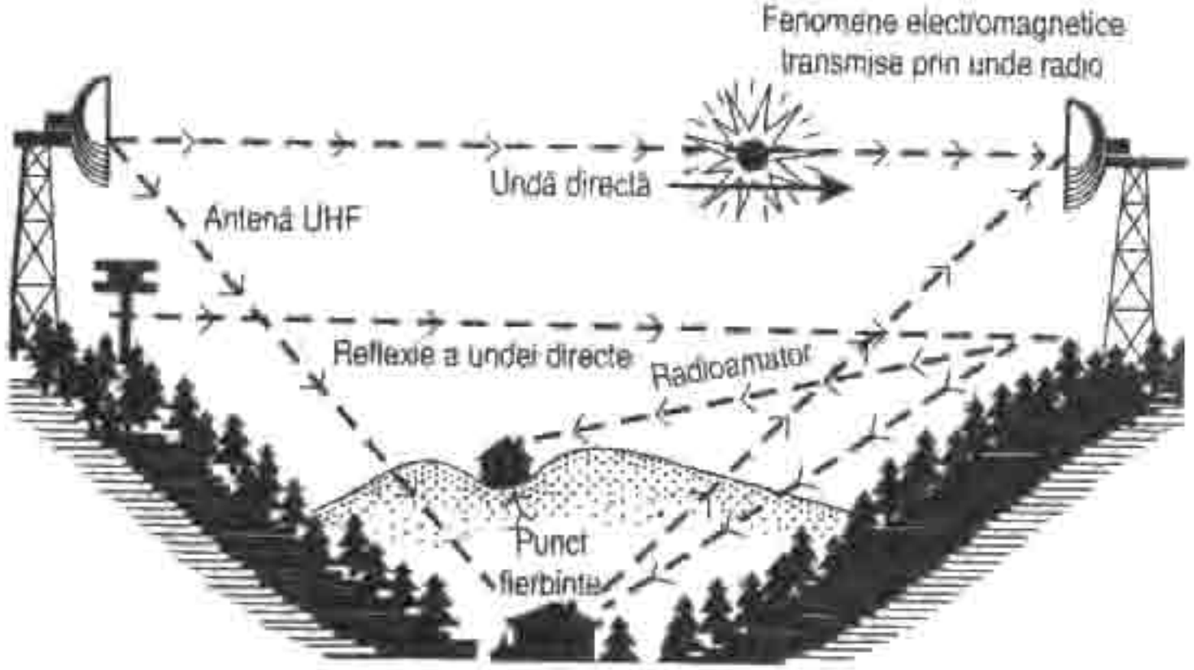

Fig. 6.3. *Efectul Hutchinson, care ar putea explica existența fenomenelor poltergeist prin cumularea unor câmpuri electromagnetice puternice, ce pot induce imagini mentale la oamenii prezenți.*

și aparate casnice. În schimb, astfel de interacțiuni electromagnetice nu puteau explica deplasări de obiecte și zgomote (de pași, pocnituri de bici, mugete etc.). Fiind pasionat de fenomenul poltergeist la care asistase, Budden descoperă, cu ajutorul rețelei Internet, că într-un orășel din Canada, încă din 1981, un fizician amator cu numele de John Hutchinson afirma că poate produce experimental deplasarea unor obiecte cu ajutorul unor câmpuri magnetice de mică intensitate. Hutchinson a imaginat cuplarea mai multor aparate electrice: bobine Tesla, transformatoare, generatoare Van de Graaf etc., în speranța creării unui câmp electromagnetic cu intermodulații în formă de unde cu flux energetic constant. Spre surpriza plăcută a lui Hutchinson, câmpul electromagnetic astfel obținut putea îndoi sau rupe bare de oțel nichelat. Hutchinson a produs o casetă video, trimisă la institute de cercetări din SUA și Europa, în care arăta cu ce instalații a efectuat experimentele menționate, inclusiv deplasarea unei planșete de lemn și levitația unei bile de oțel în greutate de 3 kg.

Schema posibilă a efectului Hutchinson este prezentată în figura 6.3. Se pare că Hutchinson s-a mulțumit cu scrisorile și caseta video trimise în toată lumea, care nu i-a dat atenție. Albert Budden a publicat cartea „Electric UFO's", în care analizează aplicațiile posibile ale efectului Hutchinson. Budden ridică și posibilitatea că prin activitatea metabolică a creierului uman, unii oameni „dotați" pot crea un câmp magnetic suficient de puternic pentru a produce deplasarea unor obiecte sau alte aspecte poltergeist.

6.5. RETROCOGNIȚIA, SENZAȚIA DÉJÀ-VU ȘI REÎNCARNAREA

RETROCOGNIȚIA înseamnă relatarea unor informații asupra unor evenimente, care au avut loc în trecut. Desigur, retrocogniția nu înseamnă amintiri din copilărie și nici imaginarea unor evenimente din trecut așa cum o fac scriitorii sau regizorii de filme, ci relatări sau descrieri directe din viziuni, pe care le au unele persoane (rarisime), prin intermediul viselor sau în stare de transă hipnotică. Relativ mai frecventă este însă senzația de „déjà-vu", ca și cum am mai fost în acel loc. Convingerea că ai mai fost prin acel loc, că ai trăit o situație similară în trecut este chiar destul de obișnuită. Îți aduci aminte cuvinte, culori și chiar mirosuri legate de un loc anume. Senzația de „déjà-vu" nu este patologică și se numește științific PARAMNEZIE. Acest fenomen, încă insuficient studiat, pare să fie datorat unei dereglări temporare, de scurtă durată, a controlului cortexului, deci a componentei conștiente, asupra memoriei localizate în diferite zone ale creierului. În acest fel, percepțiile noastre prezente par să provină din memorie, mai ales că locul sau situația respectivă pot fi asemănătoare. Sub acest aspect, aceste senzații, pe care le poate avea oricine sunt normale, dar desigur, rare.

Paranormale sunt însă amintiri din trecut, descrise în detaliu. Ciudate sunt retrocognițiile în vise, dintre care cel mai celebru caz este al fermierului James Chaffin din Carolina de Nord, SUA. În noiembrie 1909, fermierul redactează oficial un testament, în care lasă toată averea celui de al treilea fiu. În ianuarie 1919 mai redactează un testament, neoficial, în care lăsa averea în mod egal celor patru fii. Acest testament a fost lăsat într-o Biblie. La moartea fermierului în 1921, s-au executat dispozițiile după primul testament, cel recunoscut oficial. Peste doi ani, băiatul al doilea îl viscază pe tată, care îi cere să caute o hârtie în buzunarul paltonului. Se găsește hârtia, care indică cercetarea Bibliei. În prezența unor martori se frunzărește Biblia, găsindu-se al doilea testament. După lungi dezbateri, tribunalul a decis valabilitatea acestuia. Dezbaterile au fost relatate în scris și păstrate, oficial.

Cele mai des citate retrocogniții în transă sunt cele aparținând cunoscutului medium Edgar Cayce, deja menționat în capitolul 2.3. Despre E. Cayce (1877-1945) s-au scris zeci de cărți, iar cele 14.246 relatări (readings) făcute în stare de transă au fost riguros însemnate, clasificate și păstrate.

Cei prezenți confirmă că E. Cayce era capabil cu ușurință să parcurgă, mental, biografia oricărei persoane din trecut. Cele mai ciudate relatări, în număr de 2500, descriu perioade din istoria omenirii pe un interval de câteva milioane de ani. Nu mai puțin de 700 relatări au fost destinate descrierii evenimentelor din istoria Atlantidei, localizată în mijlocul Oceanului Atlantic. După Cayce, bascii ar fi urmașii unui grup de atlanți, refugiați după catastrofa ce a avut loc în perioada 50700 î.e.n. Din acest amalgam de relatări, doar foarte puține s-au confirmat. Din toate relatările lui Cayce, doar cele medicale par să posede oarecare logică.

Din acest domeniu, plin de neprevăzut și ciudățenii, în mare parte fanteziste, atribuite științific unor halucinații produse în stare de transă, componenta cea mai insolită, care constituie unul din cele mai calde subiecte pentru mass-media, este REÎNCARNAREA. Ideea că sufletul este nemuritor și că după moarte se poate reîncarna în alt corp (poate să fie și animal, dacă ai avut multe păcate) este veche de când omenirea. Așa cum am afirmat în capitolul 1.5., frica de moarte este izvorul principal al paranormalului, iar credința în nemurirea sufletului era o necesitate de supraviețuire pentru oamenii primitivi. Credința în reîncarnare (bineînțeles mai importantă pentru conducători) a existat la toate vechile civilizații, începând cu Nubia (4500 ani î.e.n.), urmată de Egipt, asiro-babilonieni, Grecia, Roma, dar este prezentă și la azteci, mayași și incași. Reîncarnarea este menționată în marile cărți sacre ale omenirii, mai ales hinduse și chineze. Filozofii greci Platon și Pitagora au scris despre reîncarnare cu multe detalii. Nu vom insista asupra ideii de reîncarnare, sau conceptului de „karma", ce pot fi găsite descrise în detaliu în multe cărți [2,21,27].

Subiecte „calde" pentru mass-media sunt însă câteva relatări... ciudate. Cel mai recent caz este al micuței Meenu, de trei ani, care în 1982 a început să povestească, cu detalii, despre viața ei anterioară. Meenu începuse să povestească că în ziua de 30 noiembrie, în urmă cu șapte ani... se căsătorise sub numele de Sudha, în vârstă de 22 ani; soțul fiind medic cu numele V.K. Saxena. După ce aceasta naște o fetiță, medicul își găsește o amantă și amândoi o ucid pe Sudha la 5 octombrie 1978. Corpul a fost pus într-o ladă, pe care au urcat-o într-un tren, dar când au vrut să o arunce într-un fluviu, lada a căzut pe pod, deschizându-se. Ulterior, medicul a fost condamnat la închisoare pe viață. India este o țară unde reîncarnarea este credința tuturor. Vestea relatărilor micuței Meenu s-a răspândit, astfel că tatăl lui Sudha a venit, iar fetița l-a recunoscut. Meenu a fost dusă în orașul inițial, unde a găsit fără greșeală strada și casa în care se născuse Sudha, a identificat rudele respective, căi și locul unde fusese aruncată lada pe pod.

Reîncarnarea a fost tratată pe larg de J.W. von Goethe (1749-1832), cel mai mare poet german, de scriitorii ruși, cum a fost Lev Tolstoi (1828-1910) și alți scriitori și artiști. Din moment ce Biserica creștină nu recunoaște deschis reîncarnarea, nici savanții nu i-au dat atenție. Și totuși, începând cu anii '70, profesorul Jan Stevenson, psihiatru la Universitatea Virginia, SUA, a început să cerceteze relatări despre reîncarnare la copii. Stevenson a pornit studiul în alt scop, cel al elucidării simpatiilor, antipatiilor, fobiilor pe care mulți copii le au spontan despre ceva sau cineva. Studiind sute de copii, Stevenson și-a dat seama că aceștia menționau de multe ori persoane sau evenimente pe care în mod normal nu puteau să le știe.

Prima carte scrisă de Stevenson, „Douăzeci de cazuri sugerând reîncarnarea" a apărut în 1985, fiind rapid epuizată. În anii '90, Stevenson ajunsese la 2500 cazuri. Cele mai multe cazuri au fost identificate în Asia, în special în India, Sri Lanka și Thailanda, țări în care atât hinduismul, cât și buddhismul dau o mare importanță metempsihozei și reîncarnării. Relativ frecvente cazuri au fost semnalate în Africa de Vest și printre triburile indigene din America de Nord.

După al doilea război mondial și dramele asociate, în ciuda progreselor științei și tehnologiei, povestirile despre reîncarnare au cunoscut o largă dezvoltare. Amintim în acest sens cărți apărute în Occident (unde reîncarnarea nu este acceptată): Joel Whitton și Joe Fisher, „Viața între vieți"; Christopher M. Bache „Cartea renașterii perpetue" (ambele cărți tratează exemple de bărbați și femei irezistibil legați și care caută să se întâlnească în alte vieți), Patrick Drouot (1987) „Nous sommes immortels"; Jenny Cockell (1995) „Yesterday's Children", în această din urmă carte, autoarea, măritată și cu doi copii, verifică în 1989 convingerea pe care o avea că fusese într-o viață anterioară Marry Sutton, ce murise dintr-o septicemie lăsând orfani opt copii. Prin detaliile relatate, reușește să convingă și familia contemporană, cât și foștii copii, de veridicitate. În aceste cărți, factorul comun este șocul emoțional legat de un sfârșit brusc, violent, la tinerețe, lăsând în urmă fie o dorință (ambiție) neîmplinită, fie restul familiei într-o situație dramatică.

Stevenson a fost intrigat de copii mici (2-3 ani) care aveau fobie spontană față de apă. Când au început să vorbească fluent, au povestit că au fost înecați. De asemenea, unii copii aveau din naștere niște semne pe piele, zone lipsite de pigmentație. Aproximativ o treime din aceștia relata accidente pe care le avuseseră cândva; iar 20% au fost identificate din dosarele medicale corespunzând altor persoane. După Stevenson, copiii între 2-4 ani, când încep să se exprime corect, pot să aibă astfel de amintiri, care apoi dispar spre vârsta de 6-7 ani. Cea mai mare parte a acestor

relatări insolite provine din regiuni unde credința în reîncarnare este larg acceptată. Astfel de cazuri apar în zone apropiate de locul decesului, mai ales dacă respectivele persoane au avut o moarte violentă, când erau tinere. După 30 de ani de cercetări în acest domeniu, profesorul Stevenson și-a câștigat o notorietate, iar metoda de investigație este ireproșabilă. De îndată ce se află de un astfel de caz, Stevenson este anunțat și vine în locul respectiv (indiferent de țară), împreună cu o echipă, care chestionează părinții copilului, rude, vecini, cercetează înregistrări medicale etc.

Atât Stevenson, cât și alți psihologi și medici privesc cu neîncredere așa-numita „tehnică de regresie hipnotică", prin care o persoană hipnotizată poate să-și amintească de „viețile anterioare". Am mai menționat această tehnică în capitolele 5.7. și 6.1. Dacă la început ideea posibilității reamintirii din viețile anterioare prin hipnoză a făcut vâlvă, mai ales printre scriitori și scenariști de filme, ulterior acest entuziasm s-a mai răcit, când s-a demonstrat posibilitatea transmiterii unor impresii de la hipnotizator la persoana aflată sub hipnoză. Cu toate acestea, prin hipnoză s-a obținut un număr impresionant de vindecări folosind tehnica regresiei până la stadii ale copilăriei, când au avut loc unele traume psihice, care apoi au fost refulate.

Un alt savant, care a descoperit posibilitatea reîncarnării, a pornit ca și Stevenson cu totul în alt domeniu. Profesorul Stuart Edelstein este șeful catedrei de Biochimie a Universității din Geneva, Elveția. Edelstein este coordonatorul unui program internațional de studiu al anemiei falciforme, o boală congenitală, gravă, nevindecabilă, la care mortalitatea este 100%. Boala este răspândită mai ales în Africa, iar în Nigeria, la populația Igbos, un copil din 64 poartă gena mortală. Edelstein a scris o carte devenită celebră „Biologia unui mit", în care relatează pe larg despre miturile legate de această boală teribilă, existentă în Africa. Populația bigotă incriminează spiritele rele, care se reîncarnează în copii „ogbanjes", care au această boală. Pentru a pedepsi spiritele rele, părinții mutilează, pe viu, astfel de copii, pentru a împiedica revenirea acestor spirite. Asemenea mutilări constau în tăierea falangei ultime de la un deget al mâinii stângi sau o bucată din ureche. Iar Edelestein a fost șocat de numărul mare de defecte congenitale de acest tip (care nu se mai întâlnește în altă parte) cu care se nasc copiii Igbos!

În ciuda faptului că lumea științifică și intelectualii din Occident nu acceptă ideea reîncarnării, noi aspecte apar continuu, neținând seama de imposibilitatea verificării. PSIHOMETRIA constă în achiziționarea de informații despre evenimente din trecut cu ajutorul unor obiecte. Concret, numai unele „persoane dotate" pot să retrăiască evenimente, sentimente și emoții ale unor oameni care au trăit cândva, descriindu-le înfățișarea, cu ajutorul unui obiect oarecare, martor mut al acelor vremuri. Psihometria nu este opera unor vrăjitori inculți, ci a unor... intelectuali. În 1854, geologul englez William Denton a ajuns la concluzia că pietrele conțin o memorie: „o piatră culeasă de pe străzile Ierusalimului este o adevărată bibliotecă, conținând istoria evreilor". În 1849, psihologul (tot englez) Joseph R. Buchanan a descoperit că soția sa, Elisabeth, era capabilă de a avea imagini din trecut (și viitor) cu ajutorul unor obiecte implicate în viziunile menționate [3].

În 1919, medicul german K. Pagenstecher testează, în condiții de laborator, un medium sud-american, Maria Reyes. Aflată în stare de transă hipnotică, Mariei Reyes i s-a dat o sticlă recuperată din Oceanul Atlantic. Ea a relatat evenimentele conținute în scrisoarea din sticlă, provenită de la naufragiații unui pachebot englez scufundat de germani în 1917. Femeia a relatat evenimente legate de alte obiecte istorice, cum au fost butonul de cămașă al împăratului Maximilian al Mexicului (executat) sau un cuțit de sacrificii aztec (moment în care a avut convulsii). Neurologul Pietro Cassoli, director al Centrului de studii parapsihologice din Bologna, Italia, a efectuat între 1982-1985 experimente cu o doamnă „dotată", Louise A.G. Aceasta a descris persoanele legate de dăruirea unui crucifix de către părintele Padre Pio. Louise a mai comunicat evenimentele legate de ochelarii unui smucigaș și cele descrise într-o scrisoare aparținând revoluționarului Garibaldi. În cartea sa, „The Shadow Land", Elisabeth d'Esperance și-a povestit numeroasele viziuni provocate de atingerea unor obiecte aparținând unor persoane din trecut [3,10,26,111].

În 1924, celebrul psihanalist Carl G. Jung, dormind singur în turnul pe care l-a construit la Bollingen (Elveția), a avut o halucinație auditivă, care l-a trezit din somn, legată de o petrecere. Ulterior, făcând cercetări, a descoperit că pe locul unde și-a construit turnul, în Evul Mediu, se adunau tinerii ce se înrolau ca mercenari, petrecându-și ultima lor noapte în țară.

Științific, doar parțial verificabil, se poate invoca sugestia indusă de hipnotizator (care știa adevărul despre obiectul respectiv) persoanei aflate în transă. Procedee moderne de provocare a transei hipnotice și de psihometrie au fost descrise în filmul „Brainstorm".

6.6. AU COINCIDENȚELE O SEMNIFICAȚIE?

Nu există om care, dacă își amintește atent și corect unele amintiri, să nu recunoască existența în viața sa a câtorva coincidențe majore legate de evenimente semnificative sau cu consecințe însemnate. Desigur, astfel de coincidențe nu sunt din cele banale, de genul „vorbești de lup... și lupul era

la uşă", în momentul în care le gândeai sau vorbeai de persoana respectivă. Cea mai cunoscută coincidenţă este legată de apariţia unui personaj îmbrăcat în negru, în ultima noapte înainte de deces, care i-a cerut lui W.A. Mozart manuscrisul ultimei compoziţii, „Requiem". Astfel de coincidenţe pot îmbrăca forme foarte variate: vise deosebite (de coşmar), întâlniri cu persoane de mult uitate, veşti neaşteptate, accidente imprevizibile etc.

Coincidenţele, fiind atât de variate, în majoritate trec neobservate, şi aparent nu pot fi corelate cu unele evenimente ce vor avea loc (sau s-au petrecut recent). Consecinţele sau asocierea acestora sunt strict individuale, astfel că sesizarea lor depinde enorm de receptivitatea fiecăruia.

Coincidenţele se deosebesc de premoniţii, care sunt doar gânduri sau imagini răzleţe, pe care unele persoane le au (sau pretind că le-au avut) despre evenimente care au sau vor avea loc. Coincidenţele cuprind evenimente aparent nelegate, a căror semnificaţie şi dependenţă nu pot fi sesizate decât după ce au avut loc, iar interpretarea este strict individuală. Caracterul individual şi capacitatea imaginativă, sugestivă sunt trăsături care determină ignorarea lor de către Psihologie, cu atât mai mult cu cât sugerează o predeterminare a evenimentelor din viaţa unui om... o implicare a Destinului!

Şi totuşi, un psiholog de excepţie, medicul Carl Gustav Jung, a publicat în 1958 un studiu original, care a făcut vâlvă în lumea psihanaliştilor: „Synchronicity: An Acausal Connecting Principle" (Sincronicitatea, un principiu de conectare necauzal). Concret, sincronicitatea înseamnă o „coincidenţă cu semnificaţie", aparent nelegate (drept cauză-efect), a unor evenimente interioare sau exterioare din viaţa unui om. Printre exemplele date de Jung, observate în lunga lui experienţă profesională, sunt oprirea ceasului-pendulă din palatul Sans-Souci (Potsdam) în momentul morţii împăratului Frederic cel Mare sau când a cumpărat o cravată prin telefon şi i s-a adus una de culoare neagră, ca după două ore să afle de înmormântarea unei cunoştinţe. Coincidenţe semnificative între evenimente aparent nelegate cauzal, după Jung, îl însoţesc pe fiecare om în momentele cheie-ale vieţii. De multe ori, astfel de coincidenţe apar în serie, cunoscute drept „zile norocoase" ale unor jucători sau drept un lanţ de evenimente faste sau nefaste. După Jung, coincidenţele stau la baza Astrologiei şi a tehnicilor de ghicit (Divinaţie), prin asocierea mai mult sau mai puţin voită a unor caractere fizice cu evenimente posibile şi cu semnificaţie psihică.

Carl Gustav Jung (1875-1962), fost discipol al lui S. Freud, a fost unul dintre pionierii Psihologiei moderne, fiind iniţiatorul conceptelor de introvertit-extrovertit şi de arhetip [56-58]. Jung a fost şi un foarte bun cunoscător al doctrinelor religioase asiatice. După Jung, cele două evenimente nelegate cauzal au totuşi împreună o semnificaţie psihică comună, sincronă, prin activarea unui arhetip simbolic, receptionat de subconştientul fiecăruia. Aşa cum a indicat Freud, fapt confirmat şi de psihologia modernă, subconştientul „gândeşte" prin imagini simbolice în sensul viselor, lucru deja menţionat în capitolele 3.3. şi 5.4.

Savanţii care încearcă să explice fenomenele paranormale invocă negreşit capacitatea componentei subconştiente a gândirii (specializată în emoţii) de a fi receptivă la mesaje subliminale (capitolul 3.6.), deci la informaţii ce scapă organelor de simţ, transmiţând spre conştient mesaje sub formă de vise pline de simboluri. Or, după Jung, multe simboluri ce apar în vise sunt arhetipuri păstrate în memoria colectivă sub forma unor mituri, personaje legendare, animale cărora le atribuim unele trăsături psihice etc. Jung era familiarizat cu vechile concepţii filosofice şi religioase chineze. Or în filozofia şi religiile chineze, aplicate în medicină, comportament şi chiar în construcţii, se admite principiul „coincidenţelor semnificative", după care nu cauza unor evenimente este importantă, ci „legătura care le leagă şi care are o semnificaţie". Cu alte cuvinte, evenimentele au o determinare programată de a avea loc, conform unui destin.

Or, una dintre cărţile „sacre" ale omenirii, I Ching, datând de peste 3000 ani î.e.n., uneori numită şi „Cartea Schimbărilor", conţine rădăcinile Taoismului şi Confucianismului, cele două ramuri de bază ale filozofiei chineze. Cartea I Ching admite că „umcitatea" omului este concordantă cu cosmosul înconjurător dominat de echilibrul dinamic dintre forţele opuse, Yin şi Yang (bărbat-femeie). În consecinţă, prin jocul celor două forţe opuse, au loc evenimente aparent nelegate cauzal, care vor duce spre drumul predestinat al fiecăruia. Atât I Ching, cât şi o carte ceva mai nouă (2000 de ani), „Secretul Florii de Aur" oferă cititorilor avizaţi posibilitatea de a ghici în viitor cu ajutorul a şase beţe, cu 64 de combinaţii posibile reprezentând variaţiile Yin şi Yang. De aici, arta divinaţiei, complicată, greu de interpretat, din care au apărut mai târziu, Astrologia şi Divinaţia [48].

Desigur, Jung nu a apărat tehnicile divinatorii, ci a căutat o explicaţie posibilă, rădăcina comună atâtor variante de ghicit şi înşelătorie, foarte răspândite în toate timpurile şi pe toate continentele. Astrologia şi ghicitul în cărţi (Tarot-ul) folosesc simboluri derivate din arhetipuri mitologice. Ghicitorii abordează doar patru domenii: sănătatea, dragostea, banii şi locul de muncă. Pe lângă unele coincidenţe (care pot apărea sau nu), în special la ghicit, intervine capacitatea ghicitorului de a „citi", prin empatie, emoţii care pot indica problemele sau domeniile în care este interesat cel care solicită şi care crede în previziuni. Psihologul Nym J. Wei, în cartea „Les Affinités astrologiques", arată că, prin arhetipuri, Jung înţelege unele reprezentări simbolice ale unui model de comportament sau unele imagini

mitologice cu încărcare emoțională. Arhetipurile pot acționa în subconștient sub forma unor complexe psihice, izvorul unor conflicte interioare.

Desigur, coincidențele există în istoria omenirii, cât și în istoria științei. Se cunosc multe cazuri de descoperiri științifice aproape simultane în diferite regiuni. Activarea unui arhetip colectiv poate crea condiții de descoperiri sau invenții. Marile religii monoteiste ale omenirii au apărut cam în aceeași perioadă. Ideea evoluționistă a naturii vieţuitoarelor a fost descoperită de Charles Darwin, dar acesta a ținut o pentru el mulți ani, până când un tânăr biolog, A.R. Wallace, i-a trimis un manuscris cu aceleași concluzii. Se pare că aceste „coincidențe semnificative" apar când există o necesitate vitală. Din punct de vedere biologic și evoluționist, indivizii dotați cu un simț de previziune aveau șanse mai mari de supraviețuire. De exemplu, când există condiții exterioare puternice (epocă glaciară, catastrofe), apare o necesitate vitală de adaptare, astfel că frecvența mutațiilor crește și sunt favorizate schimbări structurale, morfologice, pentru supraviețuire. Un caz celebru este cartea lui Morgan Robertson, „Futility", publicată în 1898, în care descrie cu lux de amănunte un pachebot uriaș, care, traversând Oceanul Atlantic, se va ciocni cu un iceberg imens. Toate datele se potrivesc cu tragedia care a avut loc după 14 ani, în 10 aprilie 1912, când s-a scufundat Titanicul cu 3000 de pasageri la bord.

Arthur Koestler, un cunoscut scriitor (celebru pentru romanul antitotalitar „Întuneric la prânz") a publicat chiar o carte dedicată coincidențelor: „Roots of Coincidence" (1977), (Rădăcinile coincidențelor). După Koestler, coincidențele reprezintă un mesaj al subconștientului, realizat prin asocierea simultană a unei stări psihice logice (vizită, veste, revedere) cu o altă stare psihică asociată emoțiilor, cum ar fi un accident, catastrofă etc., ambele stări nefiind legate logic (cauză-efect). Coincidențele aparțin, desigur, domeniului subconștientului [48,60].

În funcție de poziția pe care ne situăm, sincronicitatea lui Jung poate fi confirmată prin studiile efectuate pe gemeni. Gemenii au o structură genetică aproape identică. Pe lângă asemănările fizice, gusturi și fel de comportament, uneori extrem de identice, destinul acestora este deosebit de interesant. Canalul Discovery a transmis recent cazul unor surori gemene, Barbara și Daphne, născute în Anglia, despărțite imediat și adoptate de familii diferite. Ele se întâlnesc după 40 de ani și au avut destine asemănătoare: aceleași boli, în același timp; căsătorii și copii în aceleași perioade, gusturi identice. Cazul gemenilor este într-adevăr fascinant. Profesorul Thomas Bouchard, de la catedra de Psihologie a Universității din Michigan, a studiat zeci de cazuri ale unor perechi de gemeni din toată lumea, observând coincidențe ce depășeau cu mult șansele statistice. Astfel, gemenii Jim Lewis și Jim Springer născuți în Ohio și despărțiți, s-au întâlnit în 1980, după 39 de ani. Amândoi se căsătoriseră de două ori cu femei cu același prenume, fiul lor mai mare se numea James și câinele Toby, avuseseră aceleași boli în aceeași perioadă de timp. Aveau ocupații asemănătoare, își petreceau vacanțele în același loc și fumau aceeași marcă de țigări. T. Bouchard a găsit numeroase dovezi că gemenii „simt" când celălalt frate suferă sau are un accident.

Deși conceptele sincronicității și al semnificației coincidențelor au rămas o ciudățenie pentru majoritatea savanților, scriitorii au fost mult mai receptivi. Ideea că indiferent ce cale ai fi ales la un moment de răscruce, tot același deznodământ ar fi avut loc, a fost tema multor cărți și filme. Cea mai recentă realizare din acest domeniu a fost efectuată în 1994, de către psihologul american James Redfield prin romanul „Celestine Prophecy", tradus și în limba română. Cartea lui Redfield a devenit imediat un best-seller, menținându-se în topul celor mai bune 10 cărți timp de trei ani. Redfield, fiind psiholog, știa foarte bine gusturile publicului american. Cartea este scrisă în genul unui roman de aventuri, într-o formă accesibilă și atrăgătoare, dar prin intermediul unor revelații sunt menționate „învățături ezoterice", printre care coincidențele sunt la loc de cinste. Atragerea eroului într-o aventură în jungla peruană pentru găsirea unui manuscris misterios, întâlnirile cu anumiți oameni și ei implicați fără voia lor, aflarea conținutului unei revelații exact în momentul când este util celor întrezători, toate acestea explică succesul cărții. Încurajat de succesul primei cărți, Redfield și soția au mai publicat un „îndrumător" pentru explicarea coincidențelor, iar în 1998, a doua carte, „A zecea revelație", o continuare a primului roman. De la Redfield citire, coincidențele apar în momentele critice din viața unui om, în urma unor emoții, tensiuni puternice, în mod inconștient. Nu este întâmplător că multe coincidențe apar în urma unei rugăciuni intense și repetate, în care ne punem toată speranța.

6.7. STIGMATE PE PIELE

Se știe că misticii, asceții și yoghinii își pot provoca modificări ale unor procese fiziologice fundamentale cum sunt respirația, circulația sângelui. Mistici și fanatici religioși există în toate religiile mari, cât și la unele secte. În schimb, dacă marii profeți, precum Avraam, Moise, Buddha, Confucius, Lao Tse, Mahomed au murit în pace, Iisus Christos a murit răstignit, după ce a fost torturat. Numai în cultul catolic intensitatea credinței poate atinge culmi nebănuite, astfel că, la unii credincioși, în clipele de extaz mistic, pot apărea pe mâini și pe picioare răni deschise, sângerânde, în dreptul locurilor

în care Mântuitorul a fost rănit. Aceste răni sângerânde, care nu se infectează şi care pot dura mai mult timp, se numesc STIGMATE, iar existenţa lor fie este contestată fie este admisă şi neexplicată. În istoria bisericii catolice, se cunosc aproximativ cinci sute de cazuri, în majoritate femei tinere. Excepţiile sunt sfântul Francisc şi Padre Pio. Printre femeile cu stigmate se citează Tereza Neumann (1898-1962) din Konnersruth, Evolo Natuzza (1924-1997). Primul savant care a încercat să explice stigmatele a fost cunoscutul psihiatru francez Charcot de la spitalul Salpetrière din Paris. În 1890, Charcot încearcă să producă stigmate prin hipnoză. A obţinut echimoze, dar nu răni sângerânde. Charcot a arătat că isteria (mistică sau nu) poate produce leziuni cutanate sau tulburări de circulaţie cum sunt edeme, hemoragii, ulceraţii. În funcţie de intensitatea perturbării psihice va fi şi gravitatea acestor sângerări. În majoritatea cazurilor semnalate, stigmatele apar în Vinerea Mare dinaintea Paştelui şi se vindecă după 2-3 zile. În unele cazuri, cum a fost al lui E. Natuzza, pot apărea şi urme de la loviturile de bici pe spate sau ale spinilor de pe frunte.

Aşa cum a arătat Charcot, stigmate sau echimoze (ruptura pereţilor vaselor de sânge) pot însoţi emoţii de mare intensitate, în contextul unei persoane cu mare emotivitate şi a unei credinţe religioase puternice. Apariţia acestor stigmate chiar în locurile în care Hristos a fost răstignit este, desigur, dovada unei credinţe puternice pe fondul unei mari emoţii prilejuite de reamintirea martiriului din Vinerea Mare. Neurologul Oscar Ratnoff a încercat să facă o legătură posibilă între stigmate şi bolile psiho-somatice, declanşate de stres, printre care şi psoriazisul, o boală de piele. În fiecare an de Paşte, în unele locuri (Filipine, Mexic), au loc pelerinaje şi procesiuni în care unii fanatici se autoflagelează, se automutilează în cursul unei transe mistice, de multe ori transmise şi la televiziune.

Biserica catolică este rezervată, ca şi în cazul vindecărilor spirituale la locuri de pelerinaj, cum sunt Lourdes, Fatima. În cursul vremurilor au fost demascate şi încercări de mistificare, de înşelătorie. În 1990, a fost demascat Bassam Assaf, sirian locuind la Paris. După ce Assaf avusese 117 viziuni ale Fecioarei Maria, care îi spusese unele secrete (pe care Assaf le-a vândut unor creduli), a trecut la „deversări de ulei pe mâini". Assaf s-a pretat chiar la o apariţie televizată la TF1, dar a fost demascat. Tot o siriană, Myrna Nazzour din Damasc, producea o sudaţie de ulei pe mâini în clipe de rugăciune. Analizele efectuate pe un gaz-cromatograf au dovedit că uleiul scurs de pe mâini avea o compoziţie identică cu uleiul de măsline din comerţ. Myrna a fost examinată de mai mulţi medici, care nu au emis vreo explicaţie posibilă. Ca şi în alte cazuri de FPN, contează foarte mult ce pregătire profesională au cei care cercetează astfel de cazuri.

7. ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ, UNDE SE AFLĂ CHEILE PARANORMALULUI?

Majoritatea lucrărilor despre paranormal se bazează pe interpretarea unor cărţi denumite „sacre" sau pe povesturi ale unor călători/exploratori din secolele al XVIII-lea, al XIX-lea. Datorită implicării mass-mediei, (vezi capitolul 1), relatările contemporane despre FPN sunt prezentate subiectiv, exagerat, în funcţie de interesul comercial sau al „sponsorilor". Mulţi savanţi s-au plâns că mass-media sau diferite culte/secte prezintă interviuri sau lucrări ştiinţifice în mod tendenţios sau contrar concluziilor proprii [5,28,31]. De aceea includem un capitol destinat unor comunităţi, în care paranormalul se păstrează nedisociat de normal, în care credinţa/ iraţionalul domină raţiunea şi în care „dotarea psi" poate fi o meserie mult apreciată.

Sigmund Freud a fost primul savant care a emis ipoteza după care telepatia/paranormalul ar fi o proprietate ancestrală, pe care oamenii primitivi o foloseau ca mijloc de comunicare şi ajutor în caz de pericol (vezi cap. 1.5, 4.7). Cu timpul, această proprietate s-a pierdut, rămânând probabil în stare latentă. Aşa s-ar explica de ce s-ar mai găsi la unii oameni contemporani cu aceeaşi frecvenţă ca şi mutaţiile, adică $1/10^6$-$1/10^8$, deci rarisimă. Aşa s-ar explica de ce această capacitate psi este activată numai în caz de emoţii puternice/boală gravă, nevoie de supravieţuire, dar pe fondul unei structuri psihice favorabile. Deşi mulţi savanţi s-au raliat acestei ipoteze, majoritatea o contestă.

Pentru a demonstra această ipoteză, trebuie studiate populaţii care trăiesc încă la nivelul oamenilor primitivi, în condiţii de viaţă foarte grele, când capacitatea psi constituie un factor în supravieţuire. Pentru manifestarea unei astfel de dotări psihice deosebite, trebuie ţinut seama de contextul social (capitolul 1.3-1.5), care permite dezvoltarea credinţei religioase, dar şi a paranormalului şi fenomenelor asociate.

7.1. ABORIGENII DIN AUSTRALIA

La ora 2.30 noaptea, Tommy-Două Degete își deșteaptă șeful de echipă la o mină din Teritoriul de Nord al Australiei: „Mi-a murit unchiul Alick într-o mașină". A doua zi s-a aflat prin radio că într-adevăr, un aborigen cu acest nume a murit într-un accident de drum, la o depărtare de 150 km, exact la acea oră. Astfel de relatări abundă printre toți australienii: crescători de vite, geologi, funcționari guvernamentali, fermieri, misionari și chiar antropologi. Aborigenii mănâncă șerpi și furnici, schimbă soțiile pentru un cartuș de țigări, găsesc apă unde nici nu poți crede și practică magia și vrăjitoria. Nu au locuințe și merg aproximativ 50 km pe zi în căutare de hrană, transportând avutul pe umeri. Pot trăi în locuri în care albii ar muri în două zile, fără vreun ajutor.

Aborigenii constituie un mister pentru antropologi, sociologi și psihologi. Au populat Australia acum aproximativ 50.000 de ani, venind din Asia de Sud-Est și Java, după unii fiind urmași ai oamenilor de tip Neanderthal. Acum două sute de ani, se pare că exista aproximativ jumătate de milion de aborigeni, împărțiți în câteva sute de triburi ce aveau dialecte și totemuri proprii. Venirea coloniștilor a împins aborigenii spre marele deșert central sau spre regiunile mlăștinoase din nord (teritoriul de nord cu capitala la Darwin și peninsula Cape York cu capitala la Cairns). Astăzi mai există aproximativ 50.000 de aborigeni risipiți pe tot teritoriul Australiei. Capacitățile paranormale persistă mai ales la aborigenii care trăiesc în condițiile imposibile din deșertul central sau în teritoriile din nord, unde domnesc condiții „schizofrenice", adică cinci luni de ploi continue, în care totul devine mlaștină și teren inundat, după care urmează șapte luni de secetă, în timpul cărora după ce vegetația se usucă, totul arde timp de săptămâni. De aceea, în aceste teritorii s-au amplasat rezervații speciale pentru aborigeni, care își continuă modul de a trăi vechi de câteva zeci de mii de ani. Nu menționăm totuși mii de aborigeni care s-au adaptat secolului XX.

Aborigenii, prin păstrarea voită/nevoită a modului de a trăi al strămoșilor, constituie o adevărată mină de aur pentru savanți, dar nu pentru autorități, fermieri și crescătorii de vite. În 1965, o echipă americană, care a vrut să-i studieze pe aborigeni în mediul lor natural, a avut nevoie de două săptămâni de tratative cu autoritățile pentru obținerea permisiunii de a merge în acele rezervații. După cum menționa ziarista Norma Lee Brown, participantă la o astfel de expediție, aborigenii „sunt, fără îndoială, rasa cea mai hipersensibilă, cea mai sugestionabilă, cea mai necomunicativă și cea mai psihică din lume" [102]. Întrebați cum realizează comunicarea

Fig. 7.1. *Fotografia unui vraci aborigen din Australia*

telepatică, aborigenii răspund că „visează", dar cu totul alt înțeles: viața lor spirituală este un amestec de mitologie păgână, animist-totemistă, în care visele se pot amesteca cu telepatia și cu cerințele vieții zilnice. Ei cred în viața dublă om-animal, în spirit înainte de maștere, în comunicare om-spirit.

Aborigenii, așa cum se vede și în figura 7.1., au trăsături aparte: cap prelung (dolicocefal), nas foarte lat, buze groase, frunte teșită, piele cafenie; aborigenii au păr negru ondulat, abundent pe față și pe corp. Au capacitatea craniană mai mică cu 20% decât a europenilor. În condițiile unor condiții grele de viață, aborigenii și-au dezvoltat extraordinar simțurile: vederea, auzul, mirosul, pipăitul, astfel că pot distinge un șobolan la câțiva km, pot deosebi sunetele naturale de cele ale unor animale și citi urmele cuiva, așa cum noi ne uităm în ziare. Nu îi interesează cititul, cunosc doar două anotimpuri (umed și uscat), dar știu când înfloresc diverse specii de plante, perioadele de împerechere ale animalelor, unde se ascund șopârlele, însă... numără numai până la zece.

Iată ce povestește N.L. Brown: „Eram lângă o așezare, Nourlangie, când un aborigen, Michael, mă roagă (prin interpret) să duc mesaje la Johnny, cumnatul celei de a doua neveste. În acest scop, Michael face niște crestături pe un băț." Când ziarista americană ajunge la Maningrida, la o depărtare de 120 km, întâlnește un aborigen, tânărul Nim, căruia îi cere să-l găsească pe Johnny. Nim, fără a se mișca, fără a scoate un cuvânt, printr-o mișcare imperceptibilă a mâinii, trimite mesajul. Maningrida număra în acel timp peste 700 de aborigeni. În câteva minute, apare un alt localnic, care îi conduce pe americani la o depărtare de 800 m, unde Johnny juca poker. Interpretul îi spune lui Johnny scopul vizitei; acesta

ascultă, apoi reia jocul de poker, dar în cinci minute apar cele două soții, patru copii, un unchi și alte câteva rude. Johnny citește pentru toți mesajul de pe băț, conform cu dorințele lui Michael, spuse interpretului cu o săptămână în urmă.

Echipele americane au fost fascinate de posibilitățile aborigenilor de a comunica. Deși limba lor este destul de bogată, nu în cuvinte, ci în nuanțe, ei pot comunica nu numai prin vorbire, telepatie, dar și prin „limbajul degetelor". Prin combinații de mișcări ale degetelor, însoțite sau nu și de unele grimase, aborigenii pot transmite mesaje rapide de genul: cine ești, ce vrei, unde te duci. Unui vizitator, o gazdă îi poate anunța că îi împrumută o soție, prin punerea pumnului la piept și a palmei pe șold. Limbajul degetelor este rapid, înțeles de toți aborigenii (spre deosebire de limbaj) și are avantajul... că nu este înțeles de spiritele rele! Cât despre mesajele telepatice, acestea sunt simple mesaje esențiale: ajutor, moarte bruscă, dar mai ales semnalizare de vizite. Ca și la animale, principiul teritorial este valabil; aborigenilor nu le plac intruși pe teritoriul lor de vânătoare/culeș, astfel că orice vizită trebuie anunțată în prealabil. Solii unor mesaje aprind un foc la fiecare oră pentru a-și anunța prezența. Mesajele sunt sub forma unui băț crestat: fiecare crestătură are o semnificație recunoscută de cei prezenți.

După cum a relatat ziaristul Douglas Lockwood în cartea „I, the Aboriginal", comunicarea telepatică a aborigenilor este destul de ciudată. Fiecare aborigen își are corpul împărțit în zone distincte, dacă are o crampă în umărul stâng, va avea o veste de la tatăl lui, una prelungită este o veste tragică. În funcție de crampa unui mușchi, un aborigen poate ști de la cine va avea vești, de ce natură, iar mesajul propriu-zis va apărea în vis, respectivul destinatar adormind cu gândul la „expeditor".

Mesajele sunt desigur directe și concrete: boală, pericol, nașterea unui copil, achiziția unei noi femei etc.

Un alt aspect fascinant al supranaturalului la aborigeni sunt magia și vrăjitoria. Aborigenii n-au preoți, nici șefi, nici consiliu de bătrâni. În schimb vrăjitorul este temut și respectat. Credința în spirite, totemuri și natură este enormă. Fiecare aborigen știe să-și vindece o rană, înțepătură, mușcătură. Vrăjitorul poate vindeca unele boli printr-un amestec de plante, resturi animale și incantații prin dans. Ca și șamanii, vrăjitorii aborigeni cunosc tehnici de manipulare psihică asemănătoare hipnozei. Există vrăjitori ce practică magia neagră (Mulunguwa) și acigași profesioniști (Kadaitja). Ei pândesc victima, o doboară prin lovitură și o hipnotizează, extrăgându-i glandele suprarenale și sugerându-i că un al treilea om o dușmănește. Victima moare în câteva zile după o ceartă cu al treilea om, care, deși inocent, este arestat. Oricum, victima nu putea trăi fără suprarenale, iar populația nu-i tădează pe vrăjitori autorităților australiene.

Faptul că majoritatea savanților, dar și a publicului, nu cunoaște viața și calitățile aborigenilor nu este surprinzător. Autoritățile și fermierii australieni s-au purtat dur cu aborigenii. Între 1910-1970, aproximativ 80.000 de copii aborigeni au fost luați pe cale oficială de la părinți și ținuți în orfelinate, pentru a primi o educație civilizată. Practica aceasta a fost abolită în urma unui imens scandal public. Bolile și băutura au decimat mii de aborigeni, astfel că nu este de mirare că peste 30.000 dintre ei preferă să trăiască precum strămoșii lor în condiții vitrege, dar liberi.

Cu tot primitivismul lor, aborigenii au fost capabili încă de acum 5.000 de ani de a desena și picta pe pereții unor peșteri siluete de oameni și animale cu un stil diferit de alte desene rupestre găsite în peșterile din Europa și Asia. Picturi rupestre aborigene au fost găsite la Kolondjoriuk Creek, Bala-Uru și Obiri Rock, cu o abundență de subiecte dovedind o imaginație puternică.

7.2. HAITI ȘI VOODOO

Insula Haiti, arie muntoasă, face parte din zona Indiilor de Vest, fiind vecină cu Cuba. Haiti este celebră nu atât pentru leagănul cultului voodoo, nici pentru bogățiile ei agricole și turistice, cât mai ales pentru tumultoasa ei istorie, ce nu poate trece nemenționată. În jurul anului 1665, partea apuseană a insulei a devenit un „cuib" al piraților francezi, care prădau galerele spaniole. Din 1669 a devenit oficial colonie franceză. Între timp au fost aduși zeci de mii de negri pentru a munci ca sclavi pe plantațiile din insulă. În 1801, în Haiti a avut loc singura răscoală a sclavilor din istoria insulei, care a biruit. Sub conducerea bine organizată a lui Francois Toussaint-Louverture s-a proclamat republica liberă. Chiar din acele timpuri, Haiti era considerată o perlă a Franței: 36.000 de albi conduceau munca a peste jumătate de milion de sclavi negri, care produceau două treimi din exportul francez. În Franța, 5 milioane de locuitori depindeau economic direct de bunurile aduse din Haiti. Napoleon, în culmea puterii, a trimis o flotă și o armată de 32.000 de veterani călîți în lupte sub comanda cumnatului sau, generalul Leclerc. După un an de lupte teribile, în care sclavii au lansat un adevărat război de gherilă, generalul Leclerc și 30.000 de soldați francezi erau morți. Noul comandant, Rochambeau, a lansat un război de exterminare, prin torturi în masă, importând de 200 de câini specializați în vânătoare de sclavi. În noiembrie 1803, după ce a pierdut în total 60.000 de soldați, Franța s-a retras învinsă.

Cum a fost posibil ca cea mai bună armată din Europa (din acea vreme) dispunând de tunuri şi puşti să fie învinsă de bande de negri înarmaţi cu cuţite şi sulițe! Haiti este în primul rând o insulă muntoasă cu o vegetaţie luxuriantă asemănătoare junglei. Pentru o mai bună înţelegere, putem spune că armata franceză lupta în condiţii asemănătoare unui amestec fascinant: Vietnam şi Afganistan! În al doilea rând, în Haiti, începând cu aprilie, timp de cinci luni, domneşte febra galbenă, care a secerat jumătate dintre soldaţii francezi. În al treilea rând, negri luptau în valuri, cu credinţa că spiritele îi vor proteja şi îi vor conduce în zona lor natală, Guineea-Togo-Benin. Toate armatele colonialiste au avut de înfruntat masele de oameni fanatici, care atacau în valuri succesive. Chiar dacă ţevile armelor se înroşeau din pricina gloanţelor, un alt val de fanatici le copleşea. Negrii haitieni, pe lângă credinţele animiste, care îi înflăcărau, aveau şi avantajul cunoaşterii perfecte a terenului şi a imunităţii naturale.

Haiti însă nu a progresat ulterior, rămânând o ţară eminamente agricolă. Cu timpul, s-a creat o stratificare, între elita negrilor din oraşe, catolici, care vorbeau un dialect francez şi marea masă de ţărani din sate cu credinţe animiste favorabile vrăjitoriei.

Negrii haitieni provin din mai multe ţări din Africa de Vest, cu religii şi culturi diferite. Cultul voodoo a rezultat din sinteza tuturor credinţelor acestor negri dezrădăcinaţi, uniţi prin interese comune. Cultul este în realitate un sistem complex de a trăi în strânsă comuniune cu natura şi cu forţele supranaturale ale universului. „Acest cult uneşte armonios cunoscutul cu necunoscutul, creează ordine din haos, şi face accesibil misteriosul" [108]. În Haiti, ca şi în Africa, nu există o separare între sacru şi profan, între materie şi spirit, religia face parte din viaţa de fiecare zi. Termenul de „voodoo" înseamnă spirit sau zeu în limbile vorbite din Togo şi Benin (Africa). Ţăranii haitieni numesc religia lor „servirea spiritelor (loa)", iar unele ceremonii, dansuri rituale sunt conduse de „voudun". Fiind o insulă cu o reputaţie proastă printre capitalişti, nu s-au făcut investiţii, nici măcar turistice, ca în Jamaica sau alte insule din Caraibe. Locuitorii nu tolerează străini, mai ales catolici, deşi oficial celebrează principalele sărbători creştine.

Pe lângă câţiva scriitori mai puţin cunoscuţi, Graham Greene publică romanul „Comedianţii" în 1966, ulterior ecranizat, bucurându-se de prestaţia soţilor Elizabeth Taylor şi Richard Burton. Prin acest film, cultul voodoo devine cunoscut în versiunea producătorilor din Holywood: amestec de magie neagră, vrăjitorie, zombie, ignoranţă şi misticism. Regimul totalitar, despotic, al lui Duvalier tatăl şi fiul a mărit izolarea şi necunoaşterea realităţii. De aceea, despre insula Haiti (spre deosebire de alte locuri exotice) s-a scris relativ puţin. Despre cultul voodoo s-au publicat cărţi contradictorii, deoarece savanţii respectivi nu au reuşit să câştige încrederea localnicilor. Cu atât mai mult cu cât localnicii din sate vorbesc „patois" un amestec de franceză, spaniolă şi limbi africane.

Religia voodoo îşi are centrul în insula Haiti, dar mai este practicată pe scară largă în Republica Dominicană şi... în SUA, în special în New York şi Miami. Se apreciază că religia voodoo este practicată de peste 60 de milioane de oameni. Cartea lui S. St John „Haiti sau Republica Diavolului", apărută în 1884, descria cultul voodoo ca un amestec de vrăjitorie, magie neagră, canibalism şi tortură; în realitate este o religie animistă combinată cu medicină, dans, extaz şi ritualuri, fiindu-i asociate o justiţie, artă şi chiar poliţie proprie. Scopul ritualurilor este ca prin realizarea, cu ajutorul dansului, a extazului mistic, să poţi intra în contact cu spiritele dorite (uneori şi nedorite, malefice) pentru a le cere ajutor. Ca şi în alte religii primitive, sacrificiul unui animal (de obicei căpră) atrage spiritele. Câte religii, mai ales sud-americane nu au pretins, în acelaşi scop, sacrificii umane! Faţă de acestea, cultul voodoo este un... progres, iar ambianţa... chiar atractivă.

Un ceremonial are loc într-un anume moment, într-un loc ales şi departe de curioşi. Totul începe şi continuă în ritm puternic de tobe (există o varietate), după care voudunul (poate fi şi femeie) conduce ceremonialul. Acesta este primul care intră (sau se preface) în transă printr-un dans plin de mişcări sacadate, timp în care ucide animalul ales pentru sacrificiu şi îi bea sângele. Asistenţa cântă o melopee fără o linie melodică, după care se prind în dans extatic şi alte persoane. Acestea, ţinând ochii închişi, fac mişcări sacadate, în care sunt antrenate mâinile, picioarele, torsul şi capul. În această stare extatică, cei „posedaţi" pot dezvolta proprietăţi deosebite: femei care ridică bărbaţi cu o mână, spart pahare cu dinţii, salturi uriaşe în aer, mers pe cărbuni aprinşi etc. Ritmul de tobe devine mai rapid, până la paroxism, când cei aflaţi în transă cad leşinaţi, revenind la normal după o perioadă variabilă de timp (minute) şi aparent relaxaţi.

Nu este în intenţia autorului de a descrie tainele cultului voodoo, cu atât mai mult cu cât accesul la cărţi serioase, bine documentate este dificil. Scopul relatării despre cultul voodoo este demonstrarea posibilităţii de menţinere a unui cult păgân amestecat cu magie şi vrăjitorie ca mod de viaţă al unui popor de trei milioane locuitori. Nu toate comunităţile au un vrăjitor/preot numit voudun sau echivalentul mambo, dacă este femeie. Cultul voodoo nu numai că a supravieţuit timpurilor moderne, dar a fost şi exportat mai ales în Statele Unite (New York) şi Brazilia, unde se găsesc comunităţi practicante.

Tendința evidentă de păstrare a secretelor cultului voodoo are rădăcini istorice, fiind izvorâtă din încercarea Bisericii catolice de a-i converti pe practicanți, în paralel cu lupta lor contra albilor. Până la urmă a rezultat un compromis, misionarii fiind mai puternici în orașe. Turiștii pot fotografia peisaje, dar sătenii nu se lasă fotografiați, deoarece cred că vor fi vrăjiți și stăpâniți. Pe lângă practica de vindecare prin extracte de plante, voudunii conduc anumite ceremonii voodoo, cu caracter închis (doar pentru ei) în cinstea unor zeități sau spirite. Ca și la alte popoare, la ceremonii, bătăile de tobă și dansul sunt componentele principale. Bătăile de tobă au ritmuri diferite în funcție de stilul local african sau de mesajul trimis. Cântecele sunt (ca la toate popoarele primitive) fără o melodie, iar textul este atât tradițional, cât și improvizat. Dansul este întrerupt pentru hrănirea participanților, inclusiv cu băuturi din plante (uneori fermentate). Bătăile de tobă cresc în ritm, la fel și mișcările dansatorilor, timp în care mulți ajung în transă extatică.

Voudunul sau mambo conduce diferitele părți ale ceremoniei, în care mulți dintre cei ajunși în transă au viziuni/halucinații. Astfel de ceremonii constând din dans pe ritm marcat de tobă există la toate popoarele. După cum a arătat scriitorul Aldous Huxley [53], în cursul unui dans ritmat, îndelungat, unii dansatori (fără a lua droguri) pot ajunge la o „beție" extatică datorită conținutului ridicat în dioxid de carbon (CO_2) din aerul inspirat. Combinația de adrenalină (eliberată prin emoțiile inerente) și beție extatică din dans produce efecte psihice. Desigur, ca și în alte situații similare, pot avea loc orgii sexuale, dar și „spălarea creierului" participanților [23,30].

Conducătorii locali ai cultului voodoo (voudun și mambo) nu sunt în număr mare, căci așa cum am menționat în capitolul 2.1., nu oricine poate ajunge șaman/vrăjitor, deoarece pe lângă cunoștințe solide despre proprietățile curative ale plantelor sau animalelor, este necesară și o „dotare psihică" adecvată. Ca și la alte popoare, dintre vrăjitorii locali, care se ocupă cu magia albă, vindecări și farmece, se pot alege și personaje negative, care se dedică magiei negre, blestemelor și otrăvirilor. Astfel de houngan sunt temuți de toată lumea, inclusiv de autoritățile locale. În capitolul 5.1., sunt descrise performanțele legendare, temute ale vrăjitorilor răi voodoo, acelea de transformare a unui om... în legumă sau cadavru ambulant (zombie). Demonstrarea acestei performanțe este terifiantă pentru haitieni, fiind efectuată printr-un „contract" gen mafia, prin care cineva poate scăpa de un dușman. Așa cum am menționat, victima este aparent moartă, îngropată, ca noaptea să fie dezgropată și readusă la viață cu un antidot. Dar, din cauza leziunilor cerebrale provocate de otravă și de lipsa de oxigenare, victima rămâne în stare imbecilizată, bună doar de muncă brută. (Vezi capitolul 5.1.)

Existența unor zombie a fost demonstrată, iar televiziuni americane și chiar BBC au prezentat reportaje documentate. Antropologul Wade Davis, care a descifrat formula otrăvii folosite, a avut mult de luptat cu un astfel de houngan. Numai faptul că era american cu bani l-a salvat pe Davis să nu fie transformat într-un zombie. În filmul produs pe baza cărții lui Davis [108], acestui houngan i s-au amplificat proprietățile malefice, rezultând un personaj mitologic cu puteri psihice distructive. În timp ce cartea lui Davis este științifică, dar atractivă, filmul făcut la Holywood aparține categoriei horror. Un alt exemplu de implicare a mass-mediei.

Ca și în multe ținuturi din Africa, în Haiti există de asemenea societăți secrete înființate din timpul perioadei de sclavie, nucleul luptei de rezistență. Astfel de societăți secrete se păstrează și astăzi, cea mai temută numindu-se Maroon, fiind compusă mai ales din creoli. Luptele dintre aceste societăți, bande locale, micșorează și mai mult interesul turiștilor pentru vizitarea acestei țări fascinante.

7.3. VRĂJITORII DIN AFRICA DE SUD ȘI BRAZILIA

Cititorii familiarizați cu domenii foarte variate ca: istoria religiilor, mitologia, antropologia, sociologia, ca să nu mai pomenim de istoria artelor și a medicinei, cunosc lucrările devenite clasice ale unor autori ca Mircea Eliade, Ion P. Culianu, J.G. Frazer, Hans Fisher, E.R. Dodds, M. Mercier, J. Caseneuve, E. Durkeim, L. Levy Bruhl, Claude Levi-Strauss, B. Malinowski, C.I. Guliani ș.a., în care sunt descriși șamani și vrăjitori existenți la toate popoarele lumii. Parcurgerea cărților autorilor citați este atractivă, interesantă, dar aici se tratează personaje și obiceiuri/ritualuri ce au avut loc în secolele XVIII-XIX sau începutul secolului XX, la popoare care au suferit însă impactul civilizației occidentale. Așa cum tinerii laponi nu mai știu să mânuiască harponul, iar radioul cu tranzistori a pătruns în junglă, savană sau tundră, bunurile de consum ale civilizației s-au răspândit pretutindeni. Mai este loc pentru șamani și vrăjitori?

Se știe că Africa de Sud este țara cea mai avansată, cea mai bogată din întreg continentul african. Iată ce povestește zarista franceză Isabelle Rivere în 1995: „Scena se petrecea într-una dintre mahalalele orașului Soweto. Un răpăit de tobe străbătea pereții din balegă și fân ai unui hangar. Înăuntru erau peste o sută de oameni, în majoritate zdrențuși îmbrăcați în tot felul de haine viu colorate și cu șiraguri cu mărgele și zorzoane. În mijloc eră îngenuncheată o femeie albă în jur de 35 de ani. Doi negri

adue o capră şi o pun la pământ, pe spate, ţinându-i picioarele. Femeia albă ia un cuţit mare şi, cu mişcări studiate, înfige lama direct în inima animalului. Capra se zbate şi moare, iar abdomenul îi este deschis. Femeia albă se apleacă şi în aprobarea mulţimii îşi şterge gura de rană, sângele curgându-i pe faţă. După un dans ritual, ceremonia primirii printre vrăjitori (după un stagiu preliminar) a femeii albe ia sfârşit. A doua zi ea poate să se ducă la serviciu: procuror la un tribunal din Johanesburg!"

Un caz izolat? În Africa de Sud există între 300.000 şi 1 milion de vrăjitori, bărbaţi şi femei. Printre aceştia sunt şi albi, în jur de 10%. În ţara unde s-a făcut primul transplant de inimă, medicii recunosc că 80% dintre pacienţii negri sunt convinşi că orice boală se datorează unui blestem sau unei otrăviri; aşa că ei merg înainte la vrăjitor şi apoi, dacă acesta este de acord, ajunge şi la medic. Numai în caz de boală? Un studiu efectuat de Liga naţională de fotbal a demonstrat că majoritatea echipelor plăteau câte 1000 dolari unor vrăjitori, pentru fiecare partidă, ca să-şi asigure victoria. În zonele rurale, dar mai ales în mahalalele din jurul marilor oraşe cu populaţie neagră (în special zuluşi, bantu), rata violenţei este enormă, printre cele mai mari din lume. Şi totuşi, peste 50% dintre decese sunt atribuite vrăjitorilor şi magiei negre.

Datorită amestecului eterogen al populaţiilor, cultele de vrăjitorie poartă nume diverse; cele mai cunoscute sunt Sangoma şi Inyangas. Conform tradiţiei ancestrale şamanice (vezi 2.1.), cultul cel mai răspândit, Sangoma, permite celor iniţiaţi un contact direct cu spiritele strămoşilor, pentru ajutor. Cum muritorii de rând nu au un acces direct la spirite, vrăjitorilor Sangoma le revine rolul de intermediar. Şi în anul 2000, ţăranii negri cred că dacă

Fig. 7.2 *Ceremonial condus de vrăjitori Sangoma, în 1994, în oraşul sud-african Durban*

vacile sunt sterile, pământul nu rodeşte, nevasta nu naşte, vinovate sunt spiritele care sunt supărate. Spiritele pot fi împăcate prin sacrificarea unei capre; bietele capre, sunt sacrificate în acelaşi scop la multe popoare. Probabil de aici provine expresia de „ţap ispăşitor". Desigur, ca şi în cazul altor tipuri de vrăjitori, unii se specializează în a face rău, preluând un rol malefic. Aceşti vrăjitori, specializaţi în magie neagră, sunt atât de temuţi, încât localnicii unui sat se pot uni pentru a-i executa. Nu este greu de imaginat ce conflicte, fărădelegi şi abuzuri pot avea loc.

Societatea sud-africană este printre cele mai violente, iar vrăjitorii sunt mult implicaţi: fie ca autori direcţi, dar mai ales ca... victime. Vrăjitorii locali (jujumeni în Ghana şi sangomas în Africa de Sud) au fost implicaţi în amputări de organe sexuale de la copii şi tineri (testicule mărunţite sau uter măcinat) pentru creşterea potenţei sexuale la adulţi. Din creierul unui decedat, fiert cu ierburi, se prepară o gelatină miraculoasă (ukucinda). Aceste fapte au determinat o reacţiune: unor presupuşi vrăjitori li se aplică pe gât o cameră din cauciuc şi i se dă foc.

Practicarea vrăjitoriei şi magiei este omniprezentă, fiind socotită tradiţională, o componentă culturală. Vrăjitorii ju-ju din Tanzania şi Zambia fac de asemenea tămăduiri cu organe umane, amestecate cu ierburi. Ei practică descântece, blesteme şi pot produce halucinaţii în masă, inclusiv levitaţii (sugestii). Vrăjitorii de tip Inyanga sunt specializaţi în vindecări bazate pe o extraordinară cunoaştere a naturii; plante, insecte, peşti şi orice animal pot fi surse ale unor otrăvuri sau medicamente. Pentru diagnostic folosesc aparent citirea în oase, dar probabil au şi o experienţă personală. Oricum, secretele „meseriei" sunt bine păzite. În secolul XIX, misionarii au înţeles că aceşti vrăjitori practicau vaccinarea contra variolei, prin aplicarea secreţiilor de la un bolnav pe braţul zgâriat al unuia sănătos. Inyanga este în acelaşi timp medic, vrăjitor, psiholog, dar şi consilier spiritual, fiind unul dintre personajele principale din societatea africană rurală.

Comunitatea albă, creştină a tratat cu dispreţ vrăjitoria africană. Dar, o dată cu instaurarea unui regim politic dominat de negri, atitudinea s-a schimbat. Un număr mic de albi a început să se ocupe de vrăjitorie, din diverse motive. Rae Graham, membru în consiliul municipal din Johanesburg, şi David Myburgh din Durban au devenit vrăjitori Inyanga după zece ani de iniţiere şi acum practică tămăduirea.

Nu putem încheia descrierea implicării vrăjitoriei în societatea sud-africană contemporană, fără a-i menţiona pe cei mai vechi locuitori: boşimanii. Coloniştii olandezi şi englezi i-au denumit bush-men, adică „oamenii tufişurilor" şi i-au izgonit în ţinuturile aride din deşertul Kalahari. Boşimanii s-au aclimatizat perfect la condiţiile extreme de dure din deşert.

Pot umbla nemâncați 3-5 zile, sug apă din tulpinile unor plante, dar beau lichidele din burta animalelor. Dacă o femeie năștea gemeni, unul era omorât, fiind o sarcină suplimentară. În astfel de condiții de viață, găsirea unei surse de apă era vitală, așa că radiestezia (fără baghetă sau pendul) era o proprietate necesară supraviețuirii. Femeile pot bea apa de pe fundul unor bălți cu ajutorul unor bețe din trestie. Desigur, mâncau... tot ce mișcă și foloseau la perfecție resursele locale oferite de natură. În aceste condiții, telepatia, pentru o chemare de ajutor sau aflarea unei noi surse de hrană, era vitală. Vrăjitorul grupului este persoana cea mai necesară și respectată.

Este Africa de Sud un caz izolat în lumea contemporană? Nici vorbă. Brazilia are mai multe secte de vrăjitori, cunoscute în ansamblu ca „Macumba", răspândite printre negrii săraci din sate și mahalalele marilor orașe. Macumba este religia de bază (într-o țară catolică cu 125 milioane locuitori) a peste 30 milioane de practicanți. Știați că portul Salvador, oraș cu un milion de locuitori, are 356 biserici și 1200 temple ale religiei candomble, un amestec cu zei de triburi africane și sfinți catolici? Pentru a scăpa de un dușman, scrii numele lui pe un petec de hârtie, îl bagi în gura unei broaște negre și îi coși gura, apoi o predai unui vrăjitor de magie neagră quimbanda; el știe ce să facă mai departe. În Sao Paolo există 90.000, iar în Rio de Janeiro doar 60.000 de centre ale cultului umbanda. După cum relata în New York Times ziaristul Warren Hoge, turiștii obișnuiți cu plajele de la Copacabana sau Ipa-nema, ori cu arhitectura modernistă a capitalei, nu ajung să cunoască (spre binele lor) jungla mistică, bigotă și sălbatică din ghetourile (favelas) marilor orașe.

Cultele din componența macumbei se extind în America de Sud, dar și în SUA. Ca și în cultul voodoo, macumba include sacrificii ale unor păsări sau capre, dansuri în ritm alert cu ajutorul tobelor până la obținerea stării de extaz, comunicare cu spiritele celor dispăruți și cel mai grav... ascultarea ordinelor date de vrăjitori.

7.4. DERVIȘII

Dervișii aparțin unei ramuri musulmane, ordinul Sufi, care la rându-i este divizat în peste 150 de comuniuni. Ordinul Sufi a fost înființat în secolul VI e.n. de șeicul Abdul Karim ce locuia în munții Kurdistanului din nordul Irakului. După mai multe viziuni, șeicul s-a retras în munți, iar după doi ani de singurătate și-a chemat (telepatic) prin vis familia. El a înființat ordinul Sufi sau „Tariqa Caznazaniyyah" (calea pe care nimeni nu o cunoaște). Ordinul Sufi recunoaște atotputernicia textelor din Coran, dar însoțește supunerea față de Alah cu înfăptuirea unor miracole, mai ales pe calea tămăduirii spirituale. Rostirea rugăciunilor sau textelor din Coran se face prin exerciții de respirație asociate pe fondul unei melopee monotone, dar cu schimbarea unor sunete. Pe această tehnică de bază, dervișii cultivă o gamă largă de inițieri și... performanțe, în scopul întăririi corpului și dezvoltării unor capacități paranormale. Pot să danseze pe cărbuni aprinși, să-și provoace plăgi, care se vindecă singure, să-și înfigă cuțite și țepușe în diferite părți ale corpului (limbă, obraji, membre, piept) fără sângerare sau durere. Pot să mestece și să înghită cioburi de sticlă și lame de ras; au ținut în mână plăci de metal încins (5-10 secunde) și s-au lăsat mușcați de șerpi veninoși sau scorpioni.

Performanțele de necrezut ale dervișilor sunt executate atât în circuit închis, dar și public, iar unii dintre ei s-au lăsat investigați medical și științific. Inițierea dervișilor este lungă și grea. Simbolul sufismului este trandafirul, floarea a cărei frumusețe se găsește la capătul unei tulpini pline de spini, sugerând dificultățile de ajungere pe cale mistică la darul divin. Chiar recitarea Coranului se face prin 11 grade de dificultate, prin alternanța pornirii și opririi respirației. Textele se recită cântând monoton, dar schimbând octavele. Vibrațiile sonore de joasă frecvență pot avea un impact asupra corpului, dacă sunt folosite des și puternic (vezi capitolul 4.1.). Deci inițierea dervișilor se face în contextul unei îndoctrinări religioase, dar în paralel cu un antrenament riguros, bazat pe controlul respirației, al durerii și al... sistemelor imune homeostazice.

Puterea de vindecare (începând cu auto-vindecare) se obține după un lung antrenament și aplicarea terapeutică pe alți oameni are loc numai după ce dervișul a terminat inițierea. În acest scop are loc o ceremonie, iar transmiterea puterii de vindecare este asigurată de calif, care îi ține mâna pe cap (sau i-o strânge). Această strângere de mână sugerează transmiterea unei forțe divine, căci se spune că această binecuvântare este suficientă ca să atribuie celui ales capacitățile de vindecare și de a-și provoca răniri fără sângerare. De asemenea, se spune că dervișii își demonstrează capacitățile paranormale mai ales în locurile de rugăciune (tarya), iar vindecările spirituale (dar și cu plante) se fac public. Nu se acceptă bani pentru vindecare (poate aud și câțiva din țara noastră).

Autoritățile religioase islamiste recunosc existența dervișilor (aproximativ 20 de milioane în toată lumea), dar nu văd cu ochi buni capacitățile paranormale ale acestui ordin: ca și autoritățile politice. Coranul are mai multe referiri la paranormal decât Biblia. Numeroase versete din Coran sugerează că paranormalul (capacitatea de a face miracole) provine de la „jinni", ființe invizibile și fără consistență, asemănătoare duhurilor. Dervișii sunt răspândiți atât în lumea arabă (Irak, Iordania, Egipt, Maroc), dar și

în Sudan, Turcia (Istanbul), India (Bangalore). Ceremonia Kaavadî din Malaezia implică introducerea în corp a 108 ace în timp ce dervişul este în transă. Scoaterea acelor nu produce sângerări.

După cum am menţionat, ordinul Sufi conţine peste 150 de congregaţii răspândite în toată lumea musulmană. Dervişii autovindecători aparţin congregaţiei „Tariqa Casnazanuyyah", localizată în Irak şi Siria. Încercările de a obţine secretele „miracolelor" săvârşite de dervişi nu au dus decât la confirmarea capacităţii credinţei asociate cu extazul mistic (transa), de a pune în valoare proprietăţi încă necunoscute ştiinţific ale corpului uman, care din acest motiv intră în domeniul paranormal.

O deschidere mai realistă a acestui domeniu ne parvine din altă congregaţie sufistă, Attar, localizată în Maroc. În 1961, mai mulţi artişti tineri, ca Brian Jones (Rolling Stones), Ornette Coleman (inventatorul stilului free jazz), câţiva scriitoraşi (William Burroughs, Timothy Leary, Brian Gysin, Paul Bowles) în căutare de droguri ieftine au descoperit... Jajouka. Acesta este un sat aflat printre colinele la sud de oraşul marocan Tanger. Nu este legat de vreo şosea, iar de la autostradă se merge pe jos sau cu tractorul. Congregaţia Attar provine dintr-o familie de muzicieni care descind din poetul Farid al-Attar, din secolul al XIII-lea, cunoscut pentru poemul „Parlamentul păsărilor". În urma unei dispute cu mutahii fundamentalişti, familia Attar pleacă din Siria tocmai în Spania, Andaluzia. Acolo s-au pus bazele adevăratei „meloterapii", căci familia Attar a combinat muzica cu magia..., şi cu haşişul. În urma cuceririi Spaniei de către spaniolii catolici, în 1492, numeroasa familie Attar pleacă în Maroc, stabilindu-se la Jajouka. Alegerea acestui sat nu era întâmplătoare; era departe (şi inaccesibil) pentru autorităţi, iar colinele din jur sunt pline de temple feniciene. Ca şi la alte culte, şeicul Bou Jeloud se duce într-o peşteră din apropiere ... unde îi apare sfântul Hamid Sherk, care îl instruieşte cum să combată duhurile rele cu ajutorul muzicii. Sultanii din Maroc au acordat mari privilegii muzicanţilor-magicieni..., lăsându-i în pace.

Începând cu anii '60, tinerii occidentali dornici de exotic şi de droguri (dar şi artişti la modă) au descoperit Jajouka şi muzicienii săi. Orchestra este compusă de 10-20 bărbaţi localnici, care, stând turceşte, cântă la fluiere şi flauturi (deci monoton) în ritmul unei tobe. Spectacolul începe noaptea şi poate dura 3-8 zile. Musafirii stau jos pe pământ şi beau ceai de mentă cu haşiş sau, cei mai înrăiţi consumă amestecuri „letale", din vin şi drog. Asocierea muzicii monotone, totuşi ritmate, cu drogurile produce efecte psihice puternice. Robert Palmer, criticul muzical al ziarului New York Times, s-a trezit într-o dimineaţă pe şosea, neştiind când şi cum a ajuns acolo. Desigur, majoritatea musafirilor au vedenii, halucinaţii, dansează până la epuizare. Brian Jones, în anii '80, a adus instalaţii de înregistrare (cu tractorul) plus generatoare de curent electric (în Jajouka nu există reţea de curent electric). Pe coperta discului, Gysin a scris: „Magia este o artă de a controla materia şi de a explora spaţiul". Participanţii care nu au consumat droguri au avut totuşi viziuni prin acţiunea combinată a dansului cu muzica şi cu ritmul monoton.

7.5. VRĂJITORII SUNT PRINTRE NOI

Suntem într-o pivniţă largă (aduce mai mult cu o catacombă), cu pereţii vopsiţi în alb strălucitor. În mijloc este o platformă cu scopuri multiple (scenă, pupitru pentru discursuri, masă de operaţii), acoperită cu catifea neagră şi roşie (era de aşteptat), încadrată de patru lumânări uriaşe. Suntem în anii '90, ai secolului XX, la Paris, în „salonul" maestrului vrăjitor Patrick Guerin. În atmosferă de semi-întuneric, un magnetofon transmite cântece sacre (în latină), iar în sală domneşte un miros puternic de tămâie (care alungă spiritele rele)... În funcţie de subiectul şedinţei (tămăduire, exorcizare, invocare de spirite), pe platformă apare pacienta (în majoritate) sau o femeie goală. Aceasta din urmă este necesară „pentru echilibrarea energiilor masculine cu cele feminine (yin-yang)". Vrăjitorul se preface că intră în contact cu forţe exterioare (spirite, energii cosmice sau alte forţe). Cum scopul este de cele mai multe ori tămăduirea unei persoane cu tulburări afective, uneori pot avea loc chiar remisiuni temporare, când vrăjitorul îşi ia francii; altfel, „noblesse oblige", refuză.

Aşa cum am arătat pe larg în capitolul 2.1., mai întâi au fost şamanii, cei dotaţi, selecţionaţi şi care au fost iniţiaţi. Ei foloseau droguri, dar nu deveneau drogaţi (cel puţin nu în tinereţe), aveau viziuni şi tratau bolile organice şi psihosomatice prin bogatele lor cunoştinţe despre natură. După cum au afirmat C. Jung, Mircea Eliade, I.P. Culianu, M. Mercier, C.L. Straus, şamanii au fost superiori vrăjitorilor, care au apărut ulterior, şi nu erau dotaţi psihic, dar aveau în comun folosirea drogurilor, cunoaşterea resurselor naturale, dar şi psihologia oamenilor. Printre vrăjitori, impostorii erau în număr foarte mare. În schimb, numărul şamanilor a fost întotdeauna incomparabil mai mic decât al vrăjitorilor şi restului gâştii. Numai în Franţa, în 1993, erau cunoscuţi peste 40.000 de vrăjitori (bioenergeticieni, magnetizatori, tămăduitori etc.) cu o cifră de afaceri de peste 25 miliarde franci. Vrăjitorii nu au nevoie de diplome sau de studii superioare, dar cei mai exigenţi pot face oricând rost de un astfel de act de la o universitate particulară, specifică, din SUA, Anglia, Franţa.

Dacă despre şamanism s-a scris puţin, dar de către savanţi, cărţile de vrăjitorie abundă pretutindeni şi au fost scrise chiar de vrăjitori sau reporteri [15,30,33,41,55]. Despre vrăjitorie s-a scris din cele mai vechi timpuri; toate cărţile sacre ale omenirii vorbesc despre vrăjitori. Numai în Biblie (Vechiul Testament), vrăjitorii egipteni sunt pomeniţi în capitolele 7, 10, 11. În timp ce în Asia şi Africa, vrăjitorii erau acceptaţi şi temuţi, creştinismul a văzut în aceştia concurenţi puternici care trebuiau distruşi. Încă din primul mileniu, continuând cu misionarii trimişi în colonii, Biserica Creştină a luptat înverşunat contra idolilor păgâni şi a vrăjitorilor, care au trecut pe post de demoni, spirite rele, malefice. Aceste spirite rele puteau păstra ceva din puterea lor anterioară, astfel că misionarii trebuiau să câştige încrederea populaţiei de băştinaşi, prin tămăduire fizică şi sufletească.

Aşa cum am menţionat în capitolul 1.4., lupta contra vrăjitoriei a crescut enorm în Europa şi colonii. Biserica catolică asociind vrăjitorii cu dizidenţii, reformatorii, bolnavii mintali şi necredincioşii (în numele dragostei divine). Mai ales femeile au avut de suferit, care, de fapt, încercau să tămăduiască unele afecţiuni prin plante, descântece sau alte leacuri băbeşti. Se pare că adevăraţii vrăjitori, cât şi alchimiştii, astrologii, prezicătorii au ştiut să se ferească, puţini plătind cu viaţa.

Vrăjitoria este nedespărţită de magie. Prin magie se înţelege acţiunea concretă exercitată asupra lucrurilor sau a unor oameni prin intermediul cuvintelor, gesturilor, gândirii sau a unor imagini fără medierea raţiunii, a gândirii logice [41]. La baza magiei stă desigur tendinţa omului primitiv de a comunica cu natura însufleţită sau neînsufleţită, de a-i transmite dorinţele, de a cere protecţie. Magia s-a bazat pe cunoştinţele despre natură, despre proprietăţile plantelor şi animalelor, oamenii presupunând că pot invoca ajutorul unor energii misterioase sau al unor spirite. Magul trebuie să dobândească aceste cunoştinţe pe calea ucenicieI, a schimbului de experienţă, dar şi a ingeniozităţii sau încrederii personale. Practicile magice au existat la toate popoarele, fiind folosite în măsură egală de şamani, preoţi, vrăjitori, tămăduitori.

Întotdeauna a existat magie albă (benefică, folosită la descântat, tămăduit) şi magie neagră, temută pretutindeni. Vrăjitorii au fost asociaţi cu magia neagră, aceasta fiind una dintre cauzele prigoniri lor în Evul Mediu. După cum a arătat pentru prima dată George Fraser în celebra carte „Creanga de Aur", principiul magiei este cel analogic: se acţionează cu ceva potrivit asupra omului, animalului sau lucrului (poate fi şi simbol), care trebuie influenţat sau dominat. Dacă vânătorii primitivi desenau pe pereţii peşterilor animalele care trebuiau omorâte, mai târziu s-a trecut la confecţionarea unor statuete (figurine) din ceară sau lut care erau înţepate în dorinţa uciderii sau îmbolnăvirii victimei. Ulterior s-a folosit luarea unor obiecte aparţinând victimei sau ascunderea unui lucru blestemat în casa celui care trebuie să se îmbolnăvească. Important este ca victima să ştie că a fost blestemată, restul devine autosugestie, cu rezultate terifiante. Formulele şi incantaţiile aparţin de asemenea sugestiei, dacă nu se asociază şi cu otrăvire.

După cum am menţionat tot în capitolul 1, paranormalul, pentru care vrăjitoria este adevăratul „fier de lance", a revenit în forţă în secolul al XIX-lea (spiritism, astrologie, misticism), pentru ca în secolul XX să ia amploare sub o mulţime de forme, iar vrăjitoria a devenit o meserie rentabilă. Nu numai vrăjitorii o duc bine, dar şi scriitorii şi artiştii; filmele despre vrăjitorie se vând foarte bine, indiferent dacă sunt reale, horror sau comedie (de genul, Ce vrăji a mai făcut nevasta mea Samantha).

Cărţile cu şi despre vrăjitorie conţin o mare varietate de aspecte, care determină caracterul misterios şi atracţia pe care o exercită asupra unei părţi apreciabile din public. Între timp, vrăjitorii moderni s-au organizat şi beneficiază de cuceririle tehnologiei moderne, au chiar calculatoare. În zilele noastre, vrăjitorii au întâlniri... de lucru, ba chiar congrese internaţionale. După cum afirma un maestru din secolul al XVII-lea, Pierre de Lancre, pivotul activităţii vrăjitoreşti îl constituie acele întâlniri periodice, numite tendenţios „sabat", deşi se ţineau şi în alte zile în afară de sâmbătă. Aceste întâlniri se desfăşurau în locuri secrete, pentru că întotdeauna publicul larg nu trebuia să ştie ce se petrecea acolo. Câte vrăjitoare nu au fost arse pe rug sub învinuirea că au participat la sabat unde s-au „cuplat"... cu diavolul. Unele dintre aceste întâlniri erau fanteziste, multe dintre vrăjitoare participând la „balul demonilor" doar cu gândul sau mimând călătoria prin încălecarea pe coadă de mătură.

După I.P. Culianu [23], multe vrăjitoare alergau pe o coadă de mătură, dar aceasta era unsă cu zeamă de mătrăgună, cu proprietăţi afrodisiace. Totuşi, o bună parte dintre aceste sabat-uri era reală, organizată din necesitatea de informare sau schimb de experienţă, valabilă pentru orice meserie. Alte întâlniri erau necesare strângeri de plante. Or se ştie că majoritatea plantelor conţin substanţe active în concentraţii diferite, în funcţie de anotimp, riturI lunare, aşa încât strângerea de plante medicinale putea să se facă în grup, când, din pricina unor mituri şi superstiţii, unele vrăjitoare se dezbrăcau dansând goale la lumina lunii. Un astfel de spectacol erotic a înflăcărat nu numai publicul, dar şi pictori renumiţi, cum este cazul lui Balduη Grien, care a pictat peste zece tablouri cu vrăjitoare, precum celebrul dans al vrăjitoarelor expus la Pinacoteca din Viena. Pentru picioriI din secolul al XVI-lea, vrăjitoarele pictate goale erau un prilej de a desena

nepedepsiţi frumuseţea femeii. Întâlnirile vrăjitoarelor, la care uneori mai participau şi invitaţi, aveau o componentă erotică justificată de comenzile numeroase: farmece, descântece, amulete, talismane etc., dar mai ales „filtre de amor", la cererea fetelor părăsite. Desigur, pe lângă folosirea unor plante halucinogene, în contextul epocii se mai utilizau piele de broască râioasă (bogată în otrăvuri), sânge de păsări sau animale, praf de copite de iapă gestantă (mai greu de găsit), muşchi de pe casă etc. Frânghia spânzuraţilor era la mare preţ.

Din panoplia vrăjitorilor nu lipsesc talismane şi amulete, obiecte diverse, cu funcţie simbolică, de protecţie contra spiritelor rele. Aceste talismane erau purtate din Antichitate şi se vindeau cu preţuri fabuloase. Dar astăzi? În ţările occidentale există prăvălii specializate sau circulă cataloage, care îţi vin acasă, frumos ilustrate şi prin care poţi cumpăra orice obiect vrăjitoresc, care apoi prin comandă se trimite acasă discret. Nu neglijaţi comenzile pe Internet. Iată titlul câtorva talismane şi al altor obiecte vrăjitoreşti de vânzare pe Internet sau prin catalog (francez):

Fig. 7.3. *Celebrul tablou al lui Hans Baldung Grien, „Dansul celor trei vrăjitoare", 1514*

- Fiolă cu apă blestemată; picuraţi pe un duşman, acesta va fi nimicit. Preţ 50 F. Sugerăm utilizarea produsului românesc, apa vie şi apa moartă în acest scop: cine ştie!
- O bucată de pergament cu o rugăciune tipărită; prin copiere se automagnetizează. Preţ aproximativ, 60 F. Autenticitate garantată!
- Aparat scânteietor pentru magnetizarea portofelelor. Pus în portofel, va atrage banii (altora) şi va îndepărta hoţii (sau îi va atrage). Preţ: 300 F.
- În fine, arsenalul vrăjitorului nu poate fi complet fără „trusa completă de vrăjit", în care se găsesc figurine de ceară (care pot fi modelate după figura clientului) şi nelipsitele ace magice. Acestea sunt o armă nelipsită, veche de mii de ani. Faci o figurină din ceară, îţi închipui că este duşmanul, rosteşti fraze magice şi îţi imaginezi că va muri prin rana corespunzătoare celei produse prin împungerea figurinei. Preţ 900 F. (Se poate folosi şi în disputele politice.)
- Bagheta magică, de asemenea nelipsită oricărui vrăjitor. Ca să aibă putere trebuie vrăjită printr-un procedeu secret. Se execută numai la comandă. Preţ negociabil.
- Se mai găsesc de vânzare amulete purtătoare de noroc, măşti şi costume, aparate de testat fluide umane, creme de uns pentru diverse scopuri.

Şedinţele sau consultaţiile la o vrăjitoare costă între 300-5000 F. Desigur, cele mai solicitate sunt prezicătoarele sau ghicitoarele. Ţigăncile noastre ghicitoare cer un preţ derizoriu faţă de adevărata industrie a ghicitului şi profeţiei din Occident, unde există şi spaţii publicitare la TV. Preţuri similare se practică şi în SUA.

Credeţi că sunteţi vrăjit, deocheat? Jean Luc Caradeau vă testează. Testul era cunoscut din epoca sumeriană (3000 î.H). Candidatul îşi înmoaie degetul arătător în ulei (bineînţeles nu oricare) şi lasă să curgă trei picături într-un pahar cu apă sfinţită. Dacă numai o picătură de ulei se amestecă cu apa, nu este atât de grav. Dacă toate trei picăturile se amestecă cu apa..., este jale! În cazul în care „candidatul" are imaginaţie, poate observa că picăturile plutesc ca imaginea unui organ; acolo este hiba! Pe piaţă, (inclusiv cea românească) se găsesc tot felul de aparate pentru testatul capacităţii psi (dotare paranormală). La Paris şi Londra, în fiecare an are loc o mare întâlnire a vrăjitorilor pentru schimb de experienţă. Tehnica avansată a fost adoptată şi de vrăjitori, astfel că pe biroul unui vrăci modern prezenţa unui calculator modern... dă încredere! În toate oraşele mari din Occident există întâlniri rituale ale unei grupări sau cult vrăjitoresc, în care participanţii vin îmbrăcaţi ceremonial în sala unui mare hotel, închiriată în acest scop. Mai avem de aşteptat!

Dar în România? Folclorul nostru bogat conține multe descântece, blesteme, dar, după cum a afirmat Mircea Eliade în cartea „De la Zamolxis la Gingis Khan" vrăjitoria nu a fost foarte dezvoltată la români, iar babele, care descântau, moșeau folosind doar mătrăguna, ca plantă de vrajă. Se pare că în Maramureș mătrăguna era folosită în scop afrodisiac [33]. Nici acum, vrăjitoria, la noi, nu a atins culmile din Occident. Iată un anunț dintr-o revistă recentă: „Doriți să știți ce bucurii și ce necazuri sunt scrise în existența voastră? Apelați la Brățara, vrăjitoarea și clarvăzătoarea care nu a cunoscut eșecuri cu harul și arta ei magică. Este prețuită și peste hotare, ca o superdotată, care vă poate da toate informațiile despre viață, destin, boli, succese și insuccese, șanse de viitor."

Culmea, în aprilie 2002, ziarele aduc la cunoștință că pilotul de Formula 1 numărul 1 al lumii, Michael Schumacher, poartă în permanență o brățară magică din oțel cu cataramă de aur, fabricată special de românul Albanu, stabilit în Monte Carlo. Cunoscuta revistă-magazin germană Bild a făcut această descoperire.

Orașul Salem din Massachusseus, SUA, are o faimă tristă, căci, în februarie 1692, 24 de femei au fost torturate și arse pe rug. Erau nevinovate, deoarece, după 300 de ani, s-a demonstrat că boala care ar fi fost provocată de vrăjitoare... era de fapt o intoxicație în masă cu pâine din secară contaminată cu ergot. Procesul a lăsat o pată pe istoria acestui oraș. Ca răzbunare, Salemul, reboterat Danvers... s-a dedicat vrăjitoriei. Orașul este plin de muzee, prăvălii cu articole pentru vrăjitorie; se țin, periodic, festivaluri, conferințe, iar de Haloween are loc un mare bal al vrăjitoarelor. Multe culte vrăjitorești din SUA își dau aici întâlnire. În 1992 s-au împlinit 300 de ani de la celebrul și înfiorătorul proces de la Salem. Cu acest prilej au venit sute de vrăjitoare din SUA și Europa. Dar în mijlocul ceremoniei au apărut 200 de adepți ai sectei „Nebunii lui Dumnezeu", care au atacat vrăjitoarele. Poliția a intervenit în favoarea acestora din urmă. Victimele din 1692 au fost răzbunate. În timp ce o ședință de o oră la psihanalist costă 100-150 USD, o consultație la vrăjitoare este mult mai ieftină și... mai atrăgătoare. În SUA există aproximativ 200.000 de vrăjitoare, care practică magia albă și neagră. Clientela americană este apreciată la circa 10 milioane. Ați văzut filmul Vrăjitoarele din Eastwich?

După doctorul Gerard Tixier, psihiatru și psihanalist, vrăjitoria și-a câștigat un loc confortabil în lumea contemporană. Oamenii de astăzi sunt stresați, se simt amenințați și manipulați. Deși se trăiește bine, problemele competitive, psihice abundă. Doctorul prescrie medicamente, psihologii te ascultă și te învață cum să lupți, cum să te implici cu voință, dar vrăjitorul știe să te asculte, să-ți dea încredere. Or oamenii cu dezechilibre afective, crize de personalitate apelează la vrăjitori sau mai rău, la diverse culte obscure, unde se practică terapia în grup, dar în scopul aservirii, dominării și preluării averii de către organizație. În cinda educației, care domină gândirea noastră conștientă, subconștientul își amintește de vechile practici magice prin arhetipurile existente, dorințele și superstițiile adânc înrădăcinate. Toate învățămintele magice au la bază principiul similitudinii (lucrurile care par asemănătoare, au aceleași proprietăți) și cel al personificării (în orice lucru există și un element spiritual), ce acționează pe tăcute prin intermediul psihicului subliminal (vezi capitolul 3.6.). Arhetipurile, simbolurile cu componentă magică acționează fără să ne dăm seama, influențând gândirea conștientă și comportamentul. De multe ori oameni educați și cultivați „pleacă urechea", ascultă și acționează sub influența psihicului subliminal în mod irațional. Acesta este mecanismul prin care vrăjitorii și sectele acționează pentru atragerea clientelei, la care se adaugă, bineînțeles, sugestia.

Richard Gardner, în cartea „Evolution through the Tarot" (1978), a descris acest mecanism de sugestie exercitat de către vrăjitori și alții ca ei prin acțiunea asupra psihicului subliminal al viitorului client. Vrăjitorul sau un sectant caută să cunoască ceva despre viitoarea victimă (gusturi, dorințe, nemulțumiri), după care atât prin cuvinte încurajatoare, promițătoare, dar și telepatic, i se sugerează ajutor, speranță. Importantă este trezirea unei stări afective, emoții, care inhibă gândirea logică, rațională. După Rodney-Dougal [89], principiul de bază al magiei negre este și va fi întotdeauna utilizarea forței psihice în scopul de a câștiga în mod fraudulos ceva la care nu ai dreptul, de a domina și profita de alții, naivi. Cu timpul, cei care practică magia neagră, care au succese, pot să devină megalomani și să facă rău oricui le stau în cale. În final, este vorba de aceleași interese ancestrale, bani și putere.

Cea mai bună ilustrare a interesului crescând pentru vrăjitorie în lumea contemporană a fost lansată în 1999, bineînțeles în SUA. Filmul „Blair Witch Project" a fost produs de doi tineri, Myrick și Sanchez, în 1997. Filmările au costat 35.000 USD (în mod curent un film realizat la Hollywood costă zeci de milioane), au durat opt zile și au adus producătorilor numai într-un an un profit de 137 milioane USD. Așa ceva nu s-a mai văzut în toată istoria filmului american. Culmea, piața era saturată; „Proiectul Blair Witch" era al 873-lea film horror despre tineri care se duc într-o pădure din distracție și se întorc pe o scândură; al 4.982-lea film în care tineri dispar într-o anumită ordine și al zeci-de-miilea în care oameni înfricoșați intră într-o stare de stupiditate ce-i înnebunește. Filmul „Blair Witch" nu respectă nici unul dintre canoanele Hollywoodului: nu apar

monștri, nu apar stafii, nici urmă de sex, nici o muzică. Atunci ce se petrece în acest film, care în România nu a avut succes, dar în SUA a produs frenezie și cozi de sute de metri? Mai mult, cei care au văzut filmul mai veneau nu ca să-l mai vadă încă o dată, ci ca să aibă grijă de prieteni sau rudele care îl vizionau pentru prima dată. Vânzările de floricele, o tradiție în cinematografele americane, nu au mai avut succes; toată lumea tremura. Lumea în sală tremura, se țipa și unii vomitau de frică.

Acțiunea filmului, care durează 81 de minute, are loc într-o pădure de lângă Burkitsville, o așezare de 200 de locuitori la 120 km nord de Washington. Localitatea s-a numit acum 300 de ani Blair și exista o legendă potrivit căreia în pădurea respectivă era o vrăjitoare care aduna copii și îi omora, în fața prietenilor. Filmul descrie aventura a trei studenți care vin în pădure să facă un documentar. Se rătăcesc, înnoptează într-un cort improvizat și... aud zgomote, văd mișcări suspecte. Găsesc casa vrăjitoarei și... totul devine frică pură, fără să apară vreun spirit. Totul este anticipație și frică, o emoție mult mai puternică decât șocul. A fost doar un caz izolat? Producătorii au cumpărat cu 15.000 USD un site pe Internet, vizitabil cu taxă: www.blairwitch.com, care le-a adus un profit, în șase luni, de 181 milioane USD. Vrăjitoria (ca și paranormalul) întotdeauna s-a vândut bine!

7.6. YOGA ȘI DOCTRINELE ASIATICE

De-abia după 1990, publicul din țara noastră a devenit familiar cu yoga și tehnicile asociate, desigur cu excepția unei infime minorități, care deja avusese acces la acest domeniu. Cu toate acestea, Mircea Eliade, prin publicarea în 1936 a cărții „Yoga. Essai sur les origines de la Mystique Indienne" la Paris, a devenit o autoritate în acest domeniu. De altfel, M. Eliade a mai publicat între 1948-1962 încă trei cărți și nenumărate articole despre Yoga. După 1990, publicul din țara noastră a fost invadat de diferite culte și secte, după cum se poate observa prin afișele lipite pe toate gardurile din București. Prin nenumăratele cărți și articole publicate de-a valma în curs de 12 ani, au reieșit diverse aspecte ale doctrinei Yoga, axate mai ales pe tehnicile de respirație și pozițiile (posturi) specifice. De altfel, aceasta este situația și în Occident, unde publicul larg a auzit doar de aspectele asemănătoare fachirilor și tehnicile de relaxare. Dacă mai menționăm sutele de școli, centre de meditație și de relaxare, de psihoterapeuți, falși guru, secte și culte, care au preluat câte ceva din tehnicile de respirație și pozițiile de concentrare, devine evident că există o imagine deformată despre Yoga. Se și spune că în SUA și Europa sunt mai mulți yoghini decât în India, țara de origine [29,55,69].

Am menționat autoritatea recunoscută a lui Mircea Eliade pentru a sublinia că, deși a practicat câte ceva din tehnicile specifice Yoga, ilustrul nostru compatriot a fost atras de partea mistică, religioasă a acestei doctrine. Yoga este un cuvânt din limba sanscrită, care înseamnă unire. Sensul primar al Yoga este starea de unire dintre ființa umană și Cosmosul sau Dumnezeu. Trebuie amintit că termenul de religie provine din cuvântul latin, religere, care înseamnă a lega, a uni. În acest sens, yoga poate fi asemănată cu o religie, deoarece se urmărește o purificare și o transformare a ființei noastre interioare. Doctrina Yoga este greu de definit, pentru că este în același timp o religie și o filozofie bazată pe o cunoaștere extraordinară a proprietăților corpului uman, a naturii, la care se adaugă un amestec de medicină, practici de întreținere a sănătății și vindecare a bolilor cu magie și fachirism. În consecință, din acest conținut bogat, nu este de mirare că fiecare acceptă ceea ce înțelege sau îi convine.

Nu este de mirare că tehnicile respiratorii au fost mai ușor accesibile înțelegerii pentru europeni, nu putem vorbi însă de o asimilare completă, fapt irealizabil. Se pare că doctrina Yoga a fost concepută în India acum 3000 de ani. La Mohenjaro, în valea Indusului s-au găsit sigilii și mici statuete vechi de 3000 de ani, cu yoghini în poziții specifice. Tehnicile yoga sunt menționate în cărțile sacre hinduse. Upanișade sau poemul epic Ramayana, de asemenea vechi de mii de ani. Desigur, având o asemenea vechime, textele de bază au suferit multe schimbări, astfel că Patanjali, un mare yoghin din secolul al treilea î.e.n a compus Yoga Sutras, cartea de bază, ce a străbătut vremurile până în zilele noastre. De atâta timp, evident, au apărut modificări și „dizidenți" care au format noi școli: Rajah, Hatha, Sahaja etc.

Orice dubiu despre doctrina Yoga adevărată dispare prin enumerarea disciplinelor pe care orice aspirant yoga (sadhaka) trebuie să le parcurgă în cursul vieții până la etapa finală, starea de Nirvana (beatitudine):

1. **YAMA**, disciplina generală, necesitând: nonviolență, sinceritate, cinste, stăpânire, refuz al cadourilor. Aceste deziderate nu se încadrează în moralitatea epocii noastre. Nici chiar marii yoghini din Occident nu le aplică în întregime.

2. **NIYAMA**, disciplina particulară ce necesită curățenie, austeritate, studiul scrierilor și meditație asupra lui Dumnezeu. Evident, un candidat trebuie să se retragă din viața lumească, să nu muncească, ci doar să mediteze.

3. **ASANELE**, adică posturile. Practicanții trebuie să învețe anumite poziții ale corpului, care să genereze pace interioară, relaxare și disciplinarea

corpului. De aici încep învățămintele doctrinelor moderne, pentru occidentali.

4. **PRANAYAMA**, controlul forței vitale. Această disciplină cuprinde faimoasele tehnici de respirație. Prin controlul respirației poți să-ți controlezi emoțiile și să-ți călești corpul. Această etapă este în realitate foarte dificilă, căci majoritatea părăsesc antrenamentul. Se cunosc foarte multe cazuri când coordonarea ritmului respirator cu bătăile inimii a dus la tahicardii, aritmii și alte modificări circulatorii. De aceea, prezența unui guru serios, educat este absolut necesară atât pentru învățarea corectă a posturilor, cât și a tehnicilor respiratorii.

5. **PRATYAHARA**, renunțarea. Yoghinul trebuie să învețe să renunțe la impresiile date de simțuri, să se izoleze psihic. Decizie catastrofală pentru un capitalist.

6. **DHARANA**, concentrarea. Spre deosebire de gândirea europeană, cea asiatică înțelege prin concentrare nu numai o cumulare a tuturor gândurilor pe un singur obiect (idee), ci și absorbția acestora până la producerea unei stări în care yoghinul nu mai gândește la nimic (minte absentă). Irealizabil.

7. **DHYANA**, meditația prin gândirea numai la Brahman, în care yoghinul percepe noi aspecte subtile ale subiectului contemplației; gândirea abstractă, despre Nirvana, Dumnezeu, Absolutul Cosmic. Irealizabil, încep halucinațiile.

8. **SAMADHI**, absorbția. Prin absorția în Brahman, yoghinul simte eliberarea (moksha) de cele pământești. Și în această stare de trânsă, în care ajung foarte puțini, yoghinul trebuie să străbată cinci stadii până la eliberarea totală (Kaivalya). Se presupune că în acest stadiu final de extaz mistic yoghinul transcende timpul și spațiul, capătă puteri supranaturale și, bineînțeles, capacități extrasenzoriale [29,38,55,98,112].

Numai prin înțelegerea acestor etape din formarea yoghinului poți să realizezi ce complicat și extrem de dificil proces este acest „antrenament" veritabil. Evident, toate școlile moderne de yoga se ocupă doar de etapele 3 și 4, adică de posturi (asane) și tehnici ale respirației, dar însoțite de o riguroasă disciplină mentală. Yoga s-a dezvoltat în India și în țările vecine prin budhism. Pentru europeni, yoga a rămas sute de ani o „sectă de fachiri, care hipnotizează asistența".

Primul care a înțeles cum trebuie cucerit Occidentul, în special SUA, a fost Maharishi Mahesh Yogi, un fost fizician indian, care la începutul anilor `60 a plecat în SUA. Maharishi a dezvoltat o variantă yoga, care se rezuma la anumite tehnici de respirație și asane, fără a cere un intens control mental, dar după acest stadiu fizic, trebuia să meditezi, gândindu-te la ceva (bineînțeles nobil). Maharishi a înființat în 1965 Meditația Transcendentală, care astăzi cuprinde mii de adepți. Cartea lui Maharishi, „The Science of Being and Art of Living" (Știința de a Fi și Arta de a Trăi), a apărut în 1966, devenind un fel de Biblie a celor care vor să înlăture stresul, să se relaxeze. Din păcate, ca toate doctrinele, se ajunge rapid la nivel de sectă, în care se cer donații de la adepți. Meditația Transcedentală (MT) este la bază o tehnică simplă. Un instructor (guru) dă fiecărui candidat o anumită propoziție sau cuvânt secret, numit Mantra. Fiecare candidat are o mantra secretă, care îl caracterizează și pe care o va repeta de mii de ori, stând într-o anumită poziție de relaxare. Scopul mantrei este de a permite concentrarea și alungarea gândurilor negative. Candidatul repetă acest exercițiu simplu, în fiecare zi, 20 minute, înainte de micul dejun și seara înainte de masă. Exercițiul trebuie repetat și după un timp se trece la stadii mai avansate, în funcție de psihicul candidatului și interesul MT.

Yoga admite existența lui Dumnezeu (Isvara) și afirmă că în urma unei vieți disciplinate, prin concentrare și meditație, yoghinul ajunge la starea supremă (Samadhi), când capătă proprietăți miraculoase, „știe și cunoaște viețile anterioare". Se admite existența viziunilor și halucinațiilor în cursul drumului spre Cunoaștere.

Am menționat MT, pentru că adepții acesteia au cerut în 1968 să fie cercetați medical, pentru a demonstra capacitățile lor de a controla pulsul și tensiunea arterială și alte funcții autonome. După ce au fost respinși la Universitatea Harvard, Universitatea din Los Angeles, California, prin medicii R.K. Wallace și A.K. Wilson, i-a acceptat. Văzând rezultatele, medicii cardiologi renumiți Herbert Benson și J.F. Beary de la Universitatea Harvard s-au alăturat cercetătorilor inițiali. Dr. Benson a devenit atât de entuziasmat încât a scris cărți [4,98] și a făcut filme documentare, inclusiv unul în Tibet, printre călugării lamaiști.

Aceste rezultate au fost confirmate și de alți cercetători științifici din SUA, India, Anglia, Germania. Mai mult, aceleași rezultate au fost obținute și prin studierea practicanților unor tehnici moderne de relaxare, cum sunt: Yoga și Zen, Antrenament Autogen, Biofeedback, Relaxare Progresivă și Hipnoză.

K.T. Behanan a fost trimis în India de către Universitatea Yale din SUA pentru a studia Yoga în anii `70. El a devenit conducătorul unui program special la All India Institute of Medical Sciences din New Delhi pentru studierea aplicațiilor posibile în Medicină ale tehnicii yoga. Mai mult, în URSS, în timp ce se combătea paranormalul (cu mari oscilații), încă din 1962, yoghini indieni de seamă au fost invitați oficial pentru antrenamentul cosmonauților și utilizarea în scopuri secrete. În cursul

Tabelul 7.1. *Modificările clinice măsurate la yoghinii aflați în meditație*

1. După cinci minute scade consumul de oxigen.
2. Scade semnificativ viteza respirației.
3. Scade pulsul (bătăile inimii, sub 50 pe minut).
4. Scade presiunea arterială.
5. Scade tensiunea musculară, intervine o relaxare.
6. Scade semnificativ concentrația acidului lactic în sânge. S-a demonstrat că acest compus crește anxietatea, atât la oamenii sănătoși (atleți), cât și la cei bolnavi, mai ales la cei cu nevroze.
7. Scade concentrația adrenalinei, hormon ce crește în emoții, frică, stres [76].
8. Crește rezistența electrică a pielii, corelată cu activarea sistemului nervos autonom simpatic.
9. Cele mai interesante sunt modificările electroencefalogramei. La începutul meditației cresc undele alfa de relaxare, urmate de intensificarea undelor theta (asemănătoare somnului), apoi intervine ritmul beta (starea de veghe).

documentării unei echipe americane [98,102] au fost vizitate în India numeroase institute științifice. După cum le-a mărturisit profesorul K. Benarjee și K. Suma-Paranda: „Yoghinii nu-și dezvoltă capacități extrasenzoriale, dar își perfecționează cu mare intensitate proprietățile senzoriale ale organelor și simțurilor, prin controlarea sistemului nervos autonom (inima și respirația). Prin controlul gândurilor, se poate ajunge la modificarea voită a funcționalității organelor din corp. Această hipersensibilitate există în stare latentă la toți oamenii, dar activarea ei nu este ușoară." Desigur, aceasta este una dintre părerile oficiale, științifice.

Însă nimeni nu exclude că prin controlul gândurilor, prin concentrare intensă asociată cu sugestie se pot obține rezultate uimitoare. Cei care vor să cunoască mai mult despre doctrina Yoga, pot citi o sumedenie de cărți, începând însă cu cartea de bază, Bhagavad Gita, tradusă și în limba română:

„Pielea mea se va zbârci, mâinile mele se vor usca, oasele mele se vor dizolva; dar nu mă voi ridica de aici până nu voi cunoaște înțelepciunea, înțelegerea, iluminarea", așa a zis Buddha, stând sub umbra unui arbore pipal (o specie de smochin, Ficus religiosa), în ziua când a împlinit 35 de ani. Istoria lui Buddha este foarte cunoscută. S-a născut în sudul Nepalului în 563 î.e.n. și a devenit prinț. După ce a întemeiat o familie, văzând suferința din jur, are o revelație și pe la 29 de ani părăsește totul și pleacă în lume; învață de la yoghini, apoi se retrage în singurătate. Are revelația noii religii și, până la 80 de ani, când dispare, a organizat și a adunat discipoli. Astăzi, cu toate dizidențele și curentele derivate, budismul este practicat de aproximativ 500 de milioane de credincioși, într-o grupare de state începând din Japonia până în Sri Lanka. Fără a intra în amănunte, budismul este cea mai interesantă religie prin conținut. Budismul este atât de exotic firii umane, atât de diferit de celelalte religii, încât nu poți să nu te întrebi cum de se menține și cum de câștigă noi adepți în SUA (cifrea 150.000), Franța (60.000), Anglia (50.000) pe an?

Budismul este singura religie care afirmă că nu există Dumnezeu (așa cum îl reprezintă celelalte culte), iar Profetul (Buddha) nu a fost ales decât pentru a călăuzi oamenii spre Adevăr (fig. 7.4.). Prin meditații, Buddha a adunat învățăminte din viețile anterioare, și-a însușit „ochiul divin" prin care a înțeles totul. Învățătura lui Buddha nu a fost scrisă, ci transmisă prin generații (cu adăugirile inerente). Cele Patru Adevăruri sunt:

1. totul în viață este durere și suferință (nașterea, îmbătrânirea și moartea).
2. suferința și durerea provin din dorința după plăcerile vieții.
3. numai prin renunțarea la plăcerile lumești poți scăpa de suferință.
4. calea de a scăpa de suferință este o cale sfântă, formată din opt etape. Cel devotat trebuie să ducă o viață exemplară, fără răutate, bârfă, lăcomie și fără a face rău unor alte ființe (inclusiv insecte).

Fig. 7.4. *Admirați surâsul lui Buddha (reproducere).*

Desigur, Buddha a împrumutat o mare parte din noua religie din mişcarea indiană, inclusiv yoga, doctrina Karmei (ciclul viaţă-moarte al fiecăruia, ce include şi destinul „programat"), Samsara (Nirvana), tehnicile de respiraţie şi o serie de simboluri reinterpretate: stupa (movilă-mormânt), ofrande de flori, urme sfinte şi statui uriaşe. Chiar dacă nici cei mai zeloşi adepţi nu pot atinge Nirvana, se poate ajunge la o viaţă asemănătoare unei zeităţi, plină de compasiune şi de sacrificiu la statutul de „Bodhisattva", care va ajuta pe alţii. Pentru amănunte, a se consulta Mircea Eliade, „Istoria Religiilor", Yoga şi Pantajali, sau alte cărţi cu acelaşi subiect.

Ceea ce este uimitor constă în conţinutul acestei doctrine, care contrazice proprietăţile esenţiale ale omului, mai ales ale celui contemporan, care trăieşte într-o societate de consum, în care pretutindeni sunt oferite bunuri care îi fac plăcere, îi stârnesc dorinţe... şi care pot să-i aducă şi suferinţă. Dacă în Antichitatea universală oamenii erau mai idealişti, mai religioşi, acceptând şi această religie aparte, iată că budismul a rezistat mongolilor, arabilor, comuniştilor şi... câştigă noi adepţi, care acceptă şi paranormalul ca parte integrantă a acestui cult unic.

Aţi auzit de Bhutan? Este o ţară mică, un regat aflat între China şi India, un fel de Tibet, încă independent. De altfel, locuitorii sunt mult înrudiţi cu tibetanii şi trăiesc la înălţimi în jur de 3000 de metri, probabil, numai printr-o adaptare perfectă la aerul dur din jur. Ei cunosc la perfecţie plantele şi animalele care rezistă la această înălţime, iar religia şi misticismul sunt ocupaţia lor spirituală. Neurologul german Christian Abend, directorul unei clinici din Frankfurt, i-a vizitat, ba chiar a fost găzduit la mănăstirea Gantok care adăposteşte 200 de călugări lamaişti. Abend a asistat la şedinţele de meditaţie, în care călugărul budist, după ce ajunge într-o stare relaxată, trece într-una de concentrare mentală, în care are viziuni legate de mistică budistă. Abend s-a întrebat dacă poate fi posibil ca bolnavii mentali să poată fi trataţi prin astfel de tehnici. Călugării mai experimentaţi au unele şedinţe speciale, în care ajungerea la starea de extaz mistic este însoţită de o melopee majoritară continuă, iar după jumătate de oră pot produce fenomene de psihokinezie, precum mutarea unui băţ de lemn.

Prin astfel de procedeu, lamaiştii pot găsi oameni pierduţi în avalanşe sau lucruri rătăcite. Desigur, performanţele fizice ale acestor călugări, obţinute după antrenamente, permit ajungerea la mari reuşite, dar numai un studiu ştiinţific (practic greu de realizat) poate deosebi adevărul de mistic.

În 1959 China ocupă Tibetul, o ţară aflată la o altitudine de 3000 de metri, condusă de preoţi (lama) având-l în frunte pe Dalai-Lama. Locuitorii se ocupau cu creşterea animalelor şi hrăneau cele câteva mii de preoţi-lama aflaţi în câteva sute de mănăstiri. Ei practicau o religie proprie, tibetană, înrudită cu budhismul. Cele mai interesante relatări despre puterile paranormale ale călugărilor tibetani au fost descrise de Alexandra David-Neel în cărţi (traduse şi în limba română), cum este „Mistici şi magicieni în Tibet". Alexandra David-Neel, măritată, soţie de operă, cu avere, lasă totul la vârsta de 43 de ani, şi pleacă în Tibet unde reuşeşte (sub deghizare) să pătrundă în oraşul sfânt, Lhassa şi să stea peste cinci ani. Dintre poveştirile ei, cea mai fascinantă este crearea unei forme mentale (tulpa), care poate lua forma unui animal sau om. Scriitoarea a produs o astfel de tulpa în persoana unui monah, de care i-a fost greu să scape. A fost o halucinaţie? Desigur, dar ea a reuşit cu greu să scape, în jumătate de an, de această halucinaţie prin propriile puteri. Oricum, scriitoarea s-a întors sănătoasă în Franţa, unde a trăit până la 101 ani. O altă carte interesantă despre Tibet este cea inclusă în Bibliografie [55].

Ei erau îmbrăcaţi simplu, bărbaţii în pantaloni, cămăşi, femeile nu foloseau cosmetice. Stăteau aşezaţi în jurul unor mese mici de lemn, cu picioarele încrucişate. La un semn al preotului, toţi au despachetat mici pachete cu o ceaşcă şi beţişoare de lemn pentru mâncat. La alt semn, toţi iau o carte şi citesc în cor rugăciuni de mulţumire pentru hrana din faţa lor. Toţi aveau între 20-30 ani, erau muncitori la marele trust japonez Mitsubishi şi s-au dus ca voluntari în week-end la templul Zen din Kyoto. Acest ritual descris are loc în anii 1990 în Japonia, una dintre ţările cele mai bogate şi civilizate. De unde a venit această stranie religie?

Zen provine din „chan", în chineză, care la rându-i a fost la început cuvântul „dhyana" (meditaţie) în sanscrită. În secolul al VI-lea, un călugăr indian, budist, Bodhid-harama formează o şcoală de meditaţie la Templul Shorinji din nordul Chinei. Se spune că acesta, spre sfârşitul vieţii, a stat aşezat în meditaţie timp de nouă ani în faţa unei peşteri. Nu şi-a mai putut folosi picioarele, şi-a tăiat genele pentru a putea privi...! La nimic!

Noua formă de meditaţie „ca un perete" însemna că în timpul acestui proces nu trebuia să răspundă la senzaţiile exterioare. Se zice că un discipol i-a oferit lui Buddha o floare, pe care a luat-o, a privit-o îndelung şi... n-a zis nimic. S-a interpretat că profetul a înţeles semnificaţia adevărată a florii, iar acest mesaj s-a propagat (probabil telepatic) la cei din jur. Starea de „strălucire" psihică se propagă ca flacăra unei candele (lumânări). Înţelepciunea poate fi atinsă prin meditaţie cu mintea... care nu este minte! Adevărul poate fi găsit prin nişte ghicitori (koan), pe care numai preoţii (sau cei avansaţi) le ştiu. Viaţa este grea, plină de aspecte ireale, necunoscute, cu adevăruri ascunse... În final nu se mai poate deosebi învăţatul de inculţ.

Se ajunge la starea „satori" de completă ignoranță: imaginează-ți că nu exiști. Este o aberație atât de mare? Nicidecum; toate religiile admit (nu chiar direct) că cei aleși, prin purificare, iluminare și dragoste devoțională ajung la o beatitudine (extaz) când se identifică cu Dumnezeu. (Din păcate, așa cum a arătat magistral George Orwell, în capodopera sa „1984", regimurile totalitare produc aceeași stare.)

În cursul meditației, practicanții recită în gând rugăciuni de împlinire (zazen). După instructori, zazenul îl faci fără să te întrebi de ce; nu te gândi la familie, la carieră; fii nimic, nu gândi la ceva. Se fac și exerciții de respirație de tip yoga. Iată și exemplul unui koan (frumusețea unei grădini aduce calm):

„Aceste pietre cenușii nemuritoare din grădină,
Devin calme și strălucitoare în cursul lungii zile de primăvară."

Pentru a înțelege doctrina Zen, trebuie... înțeles Buddha. Printre alte învățături, Buddha a fundamentat ÎNDOIALA, ca principiu al vieții. Nu numai că se îndoiește de orice adevăr, dar proclamă că baza lumii este MU, adică nimic! Călugării zen cântă mu cu o voce cavernoasă, umflându-și abdomenul, timp de ore. Zen acceptă drept clare doar: da/nu, viață/moarte, alb/negru. Iată câteva exemple de koan-uri, atribuite chiar lui Buddha, care este întrebat de discipoli:

- După moarte vom fi conștienți sau inconștienți? Răspuns: Nici una, nici alta!
- Ce să fac, ca să scap de panica ce mă cuprinde? Răspuns: Lasă-te cuprins!
- Ce să fac pentru a mă detașa moral de soție? Răspuns: Identifică-te cu ea; plângi când plânge și ea! (Buddha nu cunoștea romăncele!)
- Când te atacă un dușman, studiază-i mișcările și răspunde-i cu aceleași mișcări.

După doctrina Zen, o problemă poate fi rezolvată doar dacă pornești de la cauza ei interioară.

Pentru noi, atât budismul, dar mai ales doctrina Zen devin de neînțeles. Patronii japonezi încurajează funcționarii și muncitorii să practice doctrina Zen pentru disciplină, dăruire în muncă, fără răzvrătire (greve există rar în Japonia)... Unele secte Zen (Rinzai) practică și lovirea umerilor practicanților pentru a-i obișnui cu disciplina, supunerea și... zelul pentru patron, societate și împărat.

Consecințele doctrinei yoga, de la care au pornit celelalte religii și secte, sunt evidente și astăzi. Din moment ce maeștrii yoghini și Zen pot să-și controleze sistemul nervos autonom (care reglează inima și plămânii), oamenii de știință (în special americani) au înțeles că tehnica yoga este o mină de aur. Yoghinii își imaginează vizual, mental cum pot să-și modifice, de exemplu, temperatura sau pulsul. Psihologul Neal Miller de la Institutul Rockefeller a imaginat o tehnică modernă, Biofeedback. Pacientul este conectat la un aparat (de tensiune, galvanometru, termometru) și își imaginează că, prin puterea minții, concentrându-se vizual, poate controla funcționalitatea organului respectiv. Pacientul se uită pe cadran și... de cele mai multe ori, după antrenament, poate să-și normalizeze funcția autonomă (tensiunea arterială). (Figura 7.5.)

Savanții au prevăzut că în urma descoperirilor remarcabile ale Științelor Creierului din anii '90, (vezi 3.1.), o gamă largă de șarlatani va profita întemeind școli particulare de yoga, centre medicale; dar și mai gravă este folosirea acestor tehnici pentru tratamente psihice, spălarea creierului (vezi 3.5.). Cum era de așteptat, California este țara făgăduinței pentru secte, noi doctrine și tratamente asiatice. Pe lângă industria filmului, a apărut o altă „industrie", tot atât de înfloritoare, cea a menținerii în formă a actorilor și personalului auxiliar, centrul fiind la Los Angeles. După o muncă istovitoare, vedetele și personalul auxiliar au nevoie de relaxare și au de unde alege. De exemplu, Anna Foster conduce un centru denumit „Nazi Yoga", în care participanții sunt puși în poziții dintre cele mai dificile, aleargă și sunt împinși până la epuizare. După aceea se simt renăscuți. O fi așa sau este efectul drogurilor, de care piața este plină? [69,98].

Fig. 7.5. *Tehnici moderne de autocontrol. A. Biofeedback pentru corectarea prin autosugestie a tensiunii arteriale. B. Ședință de sofrologie*

După cercetarea aprofundată a tehnicilor Yoga, neuropatologul german J.H. Schultz a ajuns la concluzia că autosugestia este baza relaxării psihosomatice şi a autoreglărilor funcţionale. În acest sens, Schultz a dezvoltat tehnica „antrenamentului autogen": prin formule bine alese, repetate, în genul „mă simt bine, sunt relaxat, am încredere în mine" etc., cuplate cu exerciţii de respiraţie, se poate ajunge treptat la o autodeconectare, destindere şi calm interior. Dacă un politician sau un artist are emoţii înainte de a se prezenta în faţa publicului, prin autosugestie şi exerciţii respiratorii poate depăşi acest impas. Antrenamentul autogen s-a impus treptat în multe domenii. Cel mai impresionant este rezultatul obţinut de schiorii elveţieni şi francezi la Olimpiade. Ulterior, s-au impus şi alte tehnici înrudite, destinate atât sportivilor (dr. Raymond Abrezol), dar şi oamenilor de afaceri, care trăiesc într-un stres continuu. Antrenamentul impune controlarea conştientă a funcţiilor cardiace, circulatorii şi pulmonare. Prin concentrare mentală şi autosugestie se elimină emoţii nedorite, nervozităţi şi tensiune psihică.

Datorită succesului raportat de tehnica yoga, medicul Alfonso Caycedo, profesor la Universitatea din Madrid, a introdus cu mult succes, SOFROLOGIA (armonia spiritului), tehnică bazată tot pe sugestie şi ... stimularea capacităţilor de autovindecare. Tehnica sofrologică este un melanj: câte ceva din autohipnoză, tehnică yoga, vizualizare mentală budhistă, imaginarea învingerii obstacolelor şi a obţinerii succesului. Dacă la primul congres internaţional de sofrologie din 1970, de la Barcelona, au luat parte doar 1400 participanţi din 40 de ţări, acum există sute de centre în toată lumea. Există, de asemenea, sute de cărţi, care oferă celor dornici diferite tehnici despre controlul respiraţiei, ritmului cardiac, controlul durerii, încrederea în sine, deconectare mentală şi relaxare etc.

Deşi profesorul Caycedo a practicat hipnoza, într-un interviu în revista Paris Match, se leapădă de ea, punând accentul pe adaptarea tehnicilor asiatice de relaxare (probabil şi de îndoctrinare). După cum se poate observa în figura 7.5.B, „elevii" (persoane cu angoase, insomnii, tulburări afective) se strâng într-o cameră unde are loc o concentrare colectivă cu ajutorul unei muzici lente, relaxante, întrerupte de sfaturile profesorului. Un tratament durează 22 de şedinţe, fiecare de câte o oră, plus două şedinţe pe zi, acasă, folosind un casetofon. În cursul şedinţelor efectuate în grup au loc atât exerciţii de respiraţie, cât şi recitarea unor mantre individualizate. Sofrologia a prins cu succes în sport şi la oamenii de afaceri.

7.7. MIŞCAREA NEW AGE ŞI SECTELE

Până la această pagină am arătat că cei „dotaţi" sau impostorii, de la şamani până la vrăjitorii contemporani şi astrologi, acţionează mai mult individual, existând chiar o competiţie pentru cucerirea de clienţi sau adepţi. Chiar dacă în ultimele decade ale secolului XX au existat congrese internaţionale sau „întâlniri de lucru", unele secrete, majoritatea au avut caracter publicitar, dar au constituit mai ales prilej de schimb de experienţă sau de adaptări la tehnologia modernă. Se poate vorbi de o organizare a celor care trăiesc de pe urma credulităţii în paranormal?

Ţinând seama de caracterul secret al ştiinţelor oculte, valabil pe toate continentele, cât şi de persecutarea practicanţilor din Evul Mediu în Europa, întâlniri organizate ale acestora sunt puţin cunoscute. Totuşi, având în vedere că, în antichitate, preoţii marilor civilizaţii, în special sumeriană şi egipteană, foloseau magia şi hipnotismul cu succes pentru impresionarea mulţimii, între cei aleşi aveau loc instruiri şi schimb de experienţă. O primă cale de transmitere a secretelor „stăpânirii tehnicilor" o constituiau unii învăţaţi (guru) şi adepţi veniţi din diferite colţuri ale lumii antice. Această cale s-a păstrat şi în prezent, ba chiar este mult amplificată, folosită pentru combaterea stresului, dar şi de sectele care au înflorit pretutindeni. Se pare (fără a fi fost dovedit) că şi Iisus Christos a petrecut cel puţin zece ani într-o comunitate pentru cunoaşterea tainelor sacre: poate printre eseieni (o sectă ezoterică evreiască) sau chiar în India, după unele păreri.

A doua cale de transmitere a cunoştinţelor despre lumea paranormalului, dar şi a unor învăţăminte religioase, mai ales mistice, este reprezentată de cărţile sacre. Este calea supremă a marilor religii: hindusă (Vede, Upanişade), budistă (Bhagavad Gita), creştină (Biblia), musulmană (Coranul). Se poate afirma că alte religii apărute temporar (zarvaxtră, mani, druidă, dionisiacă etc.) nu au supravieţuit tocmai pentru că le lipsea o carte sacră, puternică, în care paranormalul era mereu prezent. Problema mai puţin cunoscută constă în modificarea continuă a textelor sacre efectuată voluntar, dar mai ales pe calea traducerilor şi copierii manuale, care adesea schimbă multe învăţăminte esenţiale. În plus, forma finală a acestor cărţi sacre este rezultatul mai puţin al întemeietorilor acestor religii (majoritatea nici nu le-au scris), ci al discipolilor, care au adăugat multe concepţii personale. Chiar şi sectele au înţeles atotputernicia unei cărţi sacre: astfel, „Dianetics", a lui Ron Hubbard, este cartea de căpătâi a sectei „Bisericii Scientologice", pe când altele folosesc (cu interpretări proprii) Biblia sau Bhagavad Gita.

Iată însă că în a doua parte a secolului XX, o dată cu „legalizarea paranormalului", a apărut o nouă manifestare, alături de formele deja

menționate în acest capitol. Culmea este că această „organizare" – poate mai adecvat este termenul de mișcare - nu a venit de la vrăjitori, babe bigote, ghicitori sau fanatici, ci de la oameni culivați, crema intelectualității contemporane. MIȘCAREA NEW AGE cuprinde intelectuali și oameni de afaceri, jurnaliști în căutare de exotism, dezamăgiți de vechile concepții religioase, și, bineînțeles, a apărut în Statele Unite, țara cea mai avansată tehnologic, unde există cel mai mare număr de religii, culte, secte bogat sponsorizate. Mișcarea New Age nu a pornit, ca alte religii, din inspirația „divină" a unor profeți și nu i-a cucerit pe cei săraci și asupriți. Această mișcare reprezintă o combinație între tradițiile occidentale și învățămintele ezoterice din India (yoga). Dar la bază se găsește o altă combinație mai profundă, afectând rădăcinile sufletului omenesc: cea dintre frică și credință. Omenirea a fost în permanență, de la origini și până astăzi, bântuită de spaime: păcatul originar, sfârșitul lumii, mai ales frica de moarte, la care se mai adaugă noutăți: terorism, poluare, găurile de ozon din atmosferă etc. Soluția: dubla salvare, a planetei și a sufletului omenesc, prin doctrine și tehnici Yoga.

Pe această cale, oamenii învață să cunoască direct Universul (și energiile cosmice), iar prin tehnicile yoga, se va câștiga încrederea în sine și eliberarea de spaima principală, cea de necunoscut. În fine paranormalul a căpătat o ideologie proprie (deși exista în cărțile sacre hinduse), chiar dacă se infiltrase și în marile cărți sacre ale omenirii.

Ideologia Mișcării New Age este însă mult mai bogată. Iată câteva trăsături:

1. Omenirea se va prăbuși în haos (oricum este inevitabil, nu știm doar când), dacă nu-și va însuși sfaturile înțelepte transmise de diferite „entități" din lumea de dincolo. Cum se pot primi astfel de sfaturi? Te poți adresa unui medium „dotat", pardon, „channel". Prin „channeling" se poate intra în contact cu înțelepciunea universală, maeștrii invizibili dând sfaturi despre orice, oricui plătește astfel de „channels". Actrița americană Shirley MacLaine a fost principala adeptă a acestei căi, azi fiind practicată de milioane de americani.

2. Ca și toate religiile asiatice, se admite reîncarnarea sufletelor. Dar Mișcarea New Age introduce o nouă concepție: Universul și Dumnezeu sunt unul și același, iar omul, prin conștiință, conține o scânteie divină. Principala cale de a ajunge la Dumnezeu este de a te scufunda în adâncimile ființei, pe calea tehnicilor de meditație, ce cunosc astfel o largă popularizare. Noțiunea de Dumnezeu capătă altă conotație: nu mai este Dumnezeul lui Iisus Christos, nici al lui Mahomed și nici Yehova; ci este un Dumnezeu păgân, cosmic.

3. Marii profeți, ca Iisus Christos, au fost „channels", transmițând învățămintele lui Dumnezeu. Dar alături pot fi incluși îngeri, maeștri spirituali, spirite și, de ce nu, extratereștri. Creștinii pot apela la preoți. Dar pot apela și direct la calea rugăciunii pline de credință, misticism și extaz (puțin drog nu strică)!

4. Așa cum au arătat zborurile cosmice, Pământul este o planetă mică în infinitul cosmic. Deci pe calea conștiinței (scânteie divină) se poate ajunge la o împăcare universală, fără alte religii, fără politicieni, fără dictatori. Trebuie șterse diferențele rasiale, economice și geografice. Se înființează un oraș planetar, fără diferențe și conflicte. De problemele practice se vor ocupa mișcări locale, grupuri auto-organizate, fundații nonguvernamentale, auto-sponsorizate. Mișcarea ecologistă se încadrează perfect în New Age. (Ce facem cu teroriștii?)

5. Mișcarea New Age are și alte denumiri: „Aquarius", era Vărsătorului, a soarelui. După Sir George Trevelyan, omenirea parcurge cicluri de 25.000 de ani sub semnul unui semn din zodiac. Era creștină a fost sub semnul Peștilor, așa că, undeva între 1950-2100 va începe era Vărsătorului. Sloganul mișcării provine din cântecul Aquarius din filmul muzical american, „Hair" din 1968. Iată un extras:

„Armonie, justiție, claritate/Simpatie, lumină și adevăr/Nimeni nu va pune căluș adevărului/Nimeni nu va îngreuna/Mistica ne va da cunoaștere/Omul va învăța din nou să gândească/Datorită Vărsătorului." [114]

6. Mișcarea New Age conține tot felul de secte, culte, grupuri spiritualizate, dar și savanți, intelectuali, care comunică prin e-mail sau rețele proprii Internet, „Segmented Polycentric Integrated Network".

Cine au fost fondatorii acestei mișcări care cuprinde milioane de adepți?

După cum se poate observa din tabelul 7.2., (fiind menționați doar cei mai cunoscuți), toți sunt americani și majoritatea sunt fizicieni, apoi neurologi. Cărțile menționate au fost best-seller în SUA și în Occident. Mai pot fi citați: Arnold G. Keyserling (psiholog, inițiatorul psihologiei transpersonale), Rupert Sheldrake (biochimist englez, autorul teoriei câmpurilor morfogenetice), Sir George Trevelyan (istoric englez), Pierre Teilhard de Chardin (filosof umanist), David Spangler (editor american) ș.a. Merită semnalat că mișcarea New Age își găsește precursori începând cu misticii europeni: Meister Eckhart, Pico della Mirandola, E. Swedenborg și pictorul englez William Blake. Urmează filosofi transcendentali americani: R.W. Emerson, H. Thoreau, B. Alcott, M. Fuller. Continuă cu o listă lungă de oameni de cultură, cum sunt scriitorii Aldous Huxley, Henry Miller, C.S. Lewis, istoricul Arnold Toynbee, filozofi, ca Martin Buber, Ludwig van Bertalanffy, Marshall McLuhan, Mircea Eliade, psihologi

Tabelul 7.2. *Principalii fondatori ai mişcării New Age*

Nr. crt.	Nume	Meseria	Cartea de bază
1	Marilyn Ferguson	Ziaristă	*The Aquarian Conspiracy* (1978) Iniţiatoarea mişcării; anii '60, secolul XX
2	Fritjof Capra	Fizician	*Turning Point* şi *Tao of Physics* (1975) Colondatul
3	David Bohm	Fizician	*Wholeness and the Implicate Order* (1982)
4	Arthur Koestler	Scriitor	*Roots of Coincidence* (1972)
5	Chilton Pearce	Psiholog	*The Crack in the Cosmic Egg* (1973)
6	Douglas Adams	Astrofizician	*Hitch Hiker's Guide to the Galaxy* (1979)
7	Gary Zukav	Fizician	*The Dancing Wu Li Masters* (1979)
8	Ken Wilber	Neurochirurg	*The Holographic Paradigm and Other Paradoxes* (1982)
9	K.H. Pribram	Neurolog	*Languages of the Brain: Experimental Paradoxes* (1971)

ca Gardner Murphy, Robert Linder, Erich Fromm, Abraham Maslow, medici tanatologi ca Raymond Moody, Elisabeth Kubler-Ross, politicieni ecologişti ca Robert Muller, Lothar Gassman; mai sunt incluşi economişti, sociologi, antropologi şi o sumedenie de indieni, conducători ai diferitor variante de yoga.

Această lungă şi desigur incompletă listă de intelectuali „de avant-garde" cuprinde nume ilustre. Ce au aceştia în comun? Este greu de afirmat o legătură între Mircea Eliade şi (de exemplu) Marshall McLuhan. Şi totuşi, ideologii New Age găsesc că toţi aceşti intelectuali de frunte admit necesitatea unei revoluţii a gândirii omeneşti, în sensul dominării forţelor umaniste. Aduce această mare diversitate unitatea mult dorită a umanităţii în faţa răului? Amplificarea terorismului internaţional contrazice această evoluţie, cât şi menţinerea totalitarismului în lume. Tocmai această mare diversitate de idei, concepţii şi teorii încă neconfirmate a subminat mişcarea New Age, în ciuda unor numeroase congrese internaţionale, centre culturale şi de relaxare [11,38,83,97,114]. Implicarea în politică a unor reprezentanţi ai mişcării este o tendinţă mai veche, exprimată clar prin Francmasonerie, ale cărei idealuri sunt mult asemănătoare mişcării New Age. Această mare diversitate a indus direcţii foarte variate de evoluţie, de la astrologie, terapie cu cristale, culori, meditaţii până la teorii savante (încă neconfirmate) şi la implicare politică.

În dorinţa de reunificare a tradiţiilor ezoterice cu ştiinţa modernă, mişcarea New Age nu a uitat luna. Aşa cum am arătat în capitolul 4.1., luna a fost întotdeauna favorita paranormalului. Luna simbolizează ciclurile biologice, fecunditatea şi, după taoişti, este principiul feminin, yin. Mişcarea New Age îşi programează întâlnirile după mişcările lunii, mai ales când este în creştere. Fitoterapia, mult recomandată, ţine seama de mişcările lunii; plantele culese pe lună în creştere au frunzele răsucite spre interior, iar în descreştere spre exterior. Când este luna plină, rufele uscate ies mai albe! (Gospodinele nu ştiau!)

Descoperirea stresului, ca fenomen biologic-neurobiochimic [12,76,94], a devenit un arhetip modern. Stresul este blamat pentru boli, surmenaj, oboseală, agresivitate etc. Cum lumea modernă este caracterizată prin competitivitate, agresivitate până la violenţă, stresul devine o trăsătură universală nu numai în SUA, Occident, dar şi la noi. Era de aşteptat ca în SUA, unde stresul este dominant, să apară tămăduitori ai mişcării New Age; este vorba despre centre de combatere a stresului prin terapie de grup, relaxare şi meditaţie. Cel mai celebru centru este institutul Esalen, pe coasta californiană, lângă Big Sur. În 1910, doctorul Patrick Murphy a cumpărat de la indienii Esalen câteva hectare lângă izvoare cu ape sulfuroase. Institutul Esalen nu are curent electric, iar singurul telefon (fix) este în curte. Tratamentul, care costă câteva mii de dolari, cuprinde şedinţe de meditaţie, discuţii elevate despre subiecte spirituale, exerciţii de respiraţie de tip yoga, repetare de mantre etc. Se recomandă chiar meditaţie în deşert, cu viziuni (te confesezi unei pietre, care, la un moment dat, îţi va răspunde telepatic).

Numai în SUA? În anii '80, în Anglia (regiunea Devonshire), într-un mic castel, psihologul american George Scott a înfiinţat institutul Carr pentru tratament spiritual. Perioada de tratament de cinci zile costă în jur de 200 de lire sterline. Chiar din prima seară, se lasă la intrare pantofi, şosete şi orice tipăritură. Elevii (în grupe de opt) se adresează numai pe prenume şi este interzisă orice discuţie profesională sau politică. Fiecare participant are o cameră ce conţine doar un pat şi un dulăpior. Şedinţe de exerciţii fizice şi de respiraţie alternează cu masaj şi acupunctură, dar şi cu culcat pe saltea, ascultând pe benzi audio vocea suavă a lui Scott, care îţi vorbeşte despre relaxare, înălţare spirituală, învăţăminte yoga. Pe casetele audio sunt înregistrate sunete la pragul subliminal, bătăi pulsate, care induc vibraţii în ambele emisfere cu frecvenţă în domeniul undelor alfa. Pe acest fond, vocea suavă a lui Scott sugerează pătrunderea prin uşi (reprezentând etapele de evoluţie spirituală). Participantului i se mai sugerează să-şi imagineze că trăieşte pe timpul dinozaurilor, pentru a-şi reprima agresivitatea inconştientului colectiv, primitiv. În orice caz, în cele cinci zile nu te plictiseşti: stai singur în camera ta şi asculţi o altă casetă

în care ți se spune că vei muri, așa încât nu are rost să te mai frămânți pentru probleme materiale, emoții negative, orgoliu etc. În această zi de izolare completă, în care auzi doar astfel de casete, mulți o iau razna, devin isterici sau plâng.

A doua zi, participantul este scufundat într-un acvariu cu apă, unde stă două ore; relaxarea obținută (după Scott) este echivalentă cu o noapte de somn adânc. Nu se predau budism, Zen sau doctrine yoga.

Alte centre ale Mișcării New Age recomandă meditații în jurul unui mediu (pardon, channel), rostind mantre și vizualizând mandale. Se intercalează ședințe colective cu mesaje de iubire, muzică electronică, fumizări cromatice (predomină violetul), și dansuri din buric (degajează energiile negative din centrii – chakrele – din abdomen). Atât de răspândite sunt astfel de centre în California, încât chiar celebra Universitate Berkeley (de lângă San Francisco) organizează ședințe de relaxare și meditație colective, cu ochelari pentru unde theta și alfa, muzică transcendentală, arome difuzate în aer. Un cabinet astrologic stă oricând la dispoziție.

Din păcate, mulți adepți ai mișcării New Age au aprobat utilizarea de droguri. La început, ca și Freud, Aldous Huxley, C.G. Jung, intelectualii au fost curioși în cunoașterea halucinațiilor (și universului psihedelic) produse de droguri. Ulterior, utilizarea drogurilor a scăpat de sub control, astfel că pseudo-savanți precum Timothy Leary au propovăduit folosirea drogurilor „blânde", ca marijuana; uitând că toți care au gustat din droguri

Fig. 7.6. *Căi moderne de atingere a unei stări de extaz: A. Sectantă B. Decorectare prin terapie de grup la celebrul Institut Esalen din California.*

blânde trec în scurt timp la cele dure (haşiş, LSD, cocaină). Cititorii mai în vârstă își pot aminti fenomenul hippy din anii '60-'70. Era perioada de înființare a mișcării New Age, a pătrunderii „budismului sentimental", perioadă în care mii de tineri occidentali, debusolați spiritual, strigau „Faceți sex, nu război" și purtau „flori". Din păcate, mulți tineri au ajuns pradă drogurilor. Sute de tineri debusolați rătăceau pe străzile din Katmandu, capitala Nepalului, spre pacea interioară, dar în realitate, după droguri ieftine și de calitate proastă.

Din păcate, alături de mișcarea New Age, care în sine practica nonviolența, s-au aciuat sau se dezvoltă în paralel un număr impresionant de secte. Existența sectelor și a societăților secrete a fost menționată în toate religiile. De obicei sunt înființate de către un personaj carismatic, care, din orgoliu și din dorință de dominare, găsește discipoli și simpatizanți, care susțin financiar secta. Nu toate sectele au legătură cu paranormalul, dar majoritatea aleg un mit (sfârșitul lumii), credința (în noi zei sau în cei păgâni). Societăți secrete ca Francmasoneria, Ordinul Craniului și Oseminte, Templul Soarelui au legături indirecte cu paranormalul, mai mult legate de ritual. În schimb, cele mai terifiante sunt sectele satanice, care se declară „adoratori ai lui Satan (Belzebut)." Societățile sataniste sunt numeroase, răspândite în întreaga lume. Ideologia acestora se bazează pe convingerea că Dumnezeu a întors spatele lumii create de El, iar în locul lui va domni Satan, care provoacă haos, desfătări, ritualuri sângeroase etc. Sectele sataniste nu sunt în număr mare, păstrează o discreție desăvârșită, doar actele lor de afirmare le deconspiră.

Sectele sataniste au apărut mai ales în secolul XX; în anii '20 la Berlin, apoi, după război, la Londra, când apare și „ideologul", magul Alistair Crowley. În anii '60 se extinde în SUA și Europa, apoi în America de Sud. Ziua de 30 aprilie corespunde „nopții valpurgice", când se întâlneau vrăjitoarele din Germania pe muntele Brocken. În 20 aprilie 1999 (ziua când s-a născut Adolf Hitler), la liceul Columbine din mica localitate americană, Littleton, doi băieți au măcelărit 16 colegi și un profesor, după care s-au sinucis. Un supraviețuitor rănit a asistat la dialogul dintre unul dintre ucigași și o colegă. Ucigașul a întrebat-o (fiind cu pușca automată în mână), dacă crede în Dumnezeu. Fata, deși știa ce o așteaptă, i-a răspuns: „Cred în Dumnezeu și toți trebuie să urmăm drumul Lui". La care ucigașul i-a răspuns cu ură că El nu există și a împușcat-o în cap.

În 1987, Papa Ioan-Paul a proclamat „Diavolul există și acționează pretutindeni". Cu toate acestea, diavolul nu este menționat în Biblie, dar este trecut sub diferite nume în toate religiile, ca sursă a forțelor răului. Toate cultele creștine admit existența diavolului și se roagă pentru învingerea

lui. Slujbele de exorcizare sunt efectuate special de către toate cultele creştine. Bisericile gotice au la intrare multe statui cu demoni, care sunt prezenţi şi în templele chineze, indiene, budiste din toată lumea. La Paris, sociologul Jean-Paul Favand are o colecţie de peste 300 de obiecte vrăjitoreşti, inclusiv statui ale diavolului din secolul al XIX-lea; personajul Mefistofel este inspiratorul operei lui Goethe, Doctor Faustus.

Din păcate, lista sectelor cuprinde şi alte masacre, cum sunt sinuciderea colectivă a 900 de adepţi în 1979, la Jonestone, în Guyana; cea a celor 40 membri ai sectei californiene „Poarta cerului" în 1997, la San Diego. „Profetul" Marshall Applewhite le-a recomandat acest mijloc pentru a putea călători cu nava extraterestră, care îi aşteaptă în coada cometei Halley. Charles Russell, fondatorul „Martorilor lui Jehova" a anunţat de cinci ori sfârşitul lumii. Secta „Biserica Sionului" este condusă de chinezul Leung Yat-Wah, care recomandă membrilor tratamentul zilnic cu... apă oxigenată (peroxid de hidrogen). Cei 2000 de membri consumă aproximativ 25 de picături pe zi. Toţi se plâng de crampe, vomismente şi erupţii pe piele. O mamă (membră a sectei) dă fetiţei de 3 ani câte trei picături, iar bebeluşului de 3 luni, doar o picătură. Sung Chi Li este şeful unei secte din Taiwan, care vindea membrilor fotografii cu el zburând printre stele. Se ajungea chiar la preţul de 2500 USD pentru o fotografie. Arestat, a mărturisit că a strâns prin acest procedeu 100 milioane USD. În Taiwan, la o populaţie de 20 de milioane, există 11.000 de organizaţii religioase şi circa 32.000 de preoţi, mediumuri, şamani şi astrologi.

Sectele pot avea aspecte dintre cele mai ciudate. În Franţa, în provincia Haute Provence, există pe dealul Castellane, „Ashramul din Mandaron". La intrare se vând dulciuri, îngheţată, cărţi poştale etc. Se plăteşte intrarea cu 50 franci şi intri într-un fel de Disneyland. Te înconjoară tineri aparent budişti (poartă tunici galbene şi sunt raşi pe cap), care au agăţate oglinzi pentru alungarea demonilor. Printre temple suprarealiste, se află statui ale lui Christ (21 m), Buddha (22 m) şi ale fondatorului sectei, Gilbert Bourdin (31 m, normal!). Gurul Bourdin, cunoscut şi ca Sa Majesté Hams-ananda a construit acest locaş pe mai multe hectare, secta „Mesia Cosmoplanetar" având aproximativ 4000 de membri. Clădirea-centru este o piramidă de sticlă de 30 de metri, înconjurată de 108 coloane, care singură a costat 40 de milioane franci. Chiar şi urmaşul lui Bourdin, Eric Tison are un nume adecvat: „Veddhyas Mocita". Din întâmplare (!?), în valea dominată de mănăstirea Mandaron, există o bază militară pentru testat noi prototipuri de avioane!

Un fenomen foarte sugestiv în lumea contemporană sunt vedetele. Pretutindeni, în ziare, reviste, la TV şi cinema sunt prezentate ultimele bârfe din lumea vedetelor (mai ales americane) de cinema sau din domeniul muzical şi al spectacolului. Sunt aceştia fericiţi, având dolari şi glorie? Unii da, alţii nu. Şi negăsind înţelegere spirituală în familie sau în bisericile unde au fost botezaţi... găsesc alinare în braţele pline de compasiune ale sectelor sau doctrinelor exotice. Prinţesa Grace de Monaco era adeptă a sectei Templul Soarelui. Biserica Scientologică a „culeş" o grămadă de vedete: Tom Cruise, cântăreaţa de operă Julia Migenes, pianistul Chick Corea, John Travolta, Frank Stallone, iar Lisa-Marie Presley (fiica lui Elvis) le-a promis fabuloasa ei moştenire. Budismul tibetan i-a cucerit pe Richard Gere şi cântăreaţa Suzanne Vega. Celebrul cântăreţ rock Cat Stevens a devenit (ca şi boxerul Cassius Clay) islamist fanatic sub numele de Yussuf Islam, la fel coregraful francez Maurice Bejart. Actriţa Shirley MacLaine practică channelling.

Dacă vedetele sunt atrase de doctrine şi secte exotice, ce să zicem de tineri în căutare de ceva, debusolaţi. Numai în SUA (locul preferat al sectelor şi cultelor) sunt câteva milioane de practicanţi, care îşi împart aproximativ 500 secte şi culte exotice, de la vrăjitorie, doctrine asiatice... la secte fanatice.

Aderarea (mai mult sau mai puţin) la mişcarea New Age şi la culte asiatice a milioane de tineri din SUA şi Europa nu este un fenomen neglijabil şi nici de ignorat. SUA a fost fondată de europeni puritani serioşi, care au imprimat un nivel religios societăţii americane, în ciuda agresivităţii sistemului capitalist. Educaţia religioasă din familii şi şcoli s-a păstrat, iar încercarea de prohibiţie a alcoolului din anii '20, deşi sfârşită lamentabil, a arătat totuşi forţa opiniei publice. Acest fond religios a permis instalarea a sute de secte, culte şi mişcări religioase, care beneficiază de puterea economică şi de toleranţa democratică. Deci, nu întâmplător, intelectualii s-au implicat în mişcarea New Age, dar şi în analiza situaţiei religiei în secolul XX. Filosoful francez Teilhard de Chardin a profeţit încă din anii '60 că omenirea urmează o spirală evolutivă fizică şi spirituală nelimitată. Se prea poate, dar masacrele umane, sectele şi terorismul pot indica o involuţie spirituală a omului în secolul XXI. În SUA s-au publicat zeci de cărţi şi studii sociologice şi psihologice despre soarta spirituală a omului şi a sentimentului religios.

Astfel de cărţi, apărute încă din anii '70, sunt: „The Secular City" de Harvey Cox, profesor de religie la Universitatea Harvard, „Rebirth of God, the Death of Man" de psihosociologul Leslie Fiedler şi „Religious and Spiritual Groups in Modern America" de sociologul Robert S. Elwood, tratează foarte serios evoluţia religioasă a omului în mileniul al treilea. Progresul civilizaţiei, creşterea bunăstării materiale şi a tehnologiei a

determinat mărirea ponderii clasei de mijloc și a intelectualității. În schimb, marile Religii, în special creștinismul, a păstrat vechile tipare comune: congregații inerte, care repetă texte din Profeții de acum 2000 de ani și slujbe semimitologice. Or chiar episcopul catolic de California, Kilmer Myers afirma: „Omul modern este plictisit spiritual, vrea ceva nou, omul modern este sărac în imagini spirituale; nu mai avem simboluri cum ar fi trecerea lui Moise și a evreilor prin Marea Roșie" Toate elementele de mister (care includeau paranormalul) s-au învechit. Dorința de transcendență, de mister s-a orientat spre doctrinele asiatice, care, deși sunt tot de peste 2000 de ani, au avantajul de a fi exotice și dispun de o armă infailibilă: tehnicile respiratorii de relaxare, ideale pentru omul modern stresat. De aceea, doctrinele asiatice au simpatizanți, căci oferă ceva nou ideologic și yoga. Nu este de mirare că psihologii moderni (nu cei pavlovișți) au imaginat multiple metode de relaxare, centre de recuperare spirituală și relaxare.

Existența sectelor și a fanatismului cu fețe multiple este însă mai îngrijorătoare. Aceste variante contrazic progresul civilizației și al democrației. În aceste rânduri se găsesc tineri fără personalitate, debusolați, cu tulburări afective, care găsesc un „culcuș" cald în grupuri conduse de un lider carismatic, care, după ce se asigură material, are nevoie și de prozeliți, care să-i răspândească „învățămintele". Paranormalul este prezent sub diferite forme, pentru că toate mișcările religioase, spirituale apelează la componenta subconștientă a psihicului uman. Nu este de mirare că bisericile catolice și protestante, conștiente de această evoluție spirituală, pentru păstrarea tineretului, permit dansuri și un fel de discotecă în localurile sale, bineînțeles seara, după terminarea slujbei: cel puțin în SUA și Occident.

7.8. ȘI DACĂ FECIOARA MARIA AR APĂREA UNUI LAUREAT AL PREMIULUI NOBEL?

Sub acest titlu, în 1982, ziaristul francez Robert Serrou comenta, într-un editorial apărut în săptămânalul Express, valul de apariții ale Fecioarei Maria în Franța. Pe lângă cazurile mai dese, cu ocazia pelerinajelor la Lourdes, Fatima, Pontmain etc., apare o fetiță de 12 ani, Blandine Piegay care a relatat că Fecioara Maria îi transmisese mesajul ca cei mici să nu mănânce atâtea bomboane, iar preoții să nu scoată sutana! Pe bună dreptate, R. Serrou se întreba de ce numai oameni simpli, ciobani și copii au astfel de viziuni și de ce nu și un savant, laureat al premiului Nobel, chintesența inteligenței.

De fapt, și savanții au viziuni, iar în capitolul 2.4. sunt menționați câțiva, printre care Wilhelm Reich, Remy Chauvin și Velikovsky. De paranormal au fost interesați întotdeauna savanți de renume, începând cu Pitagora, Isaac Newton, Roger Bacon, W. Crookes, Charles Richet (laureat al premiului Nobel), dar nu au avut viziuni. O dată cu realizarea zborurilor spațiale și a sondelor interplanetare, fizicieni de renume, astrofizicieni, cosmologi (o nouă disciplină derivată din Astronomie și Fizică) s-au implicat în studiul Universului. Iar dacă te ocupi de Univers... ajungi la Dumnezeu. Și iată că începând din anii '90 ai secolului XX, o pleiadă de savanți de renume (inclusiv laureați ai premiului Nobel) discută despre existența lui Dumnezeu. Un articol strălucit al astrofizicianului Bernard Leikind, fizician din domeniul plasmei, de la Laboratorul Livermore, Maryland, apărut în 1996 în Skepücal, se întreabă: „Poate știința să demonstreze existența lui Dumnezeu?". Prin Știință, Leikind se referă la Fizică și Astrofizică.

Răspunsul, după Leikind, este ambiguu, nu, sau, mai corect, depinde. Oricine crede în Dumnezeu, într-o formă sau alta, crede că Dumnezeul lui există, că cel al altor religii este o ficțiune. După Leikind, oamenii de știință nu cred într-o Ordine universală, armonioasă, cu aspect religios. Ei cred într-o Ordine Universală, armonioasă, dar după legile pe care încearcă să le descopere. Încă din Antichitate, oamenii au observat această Ordine din Univers, dar l-au populat cu zei, demoni și spirite, care acționau după comportamentul uman, fiind reflectarea mirurilor și a caracterului oamenilor. Marile descoperiri din domeniul Fizicii și Cosmologiei au arătat că chiar și haosul, catastrofele au loc tot în cadrul acestor legi.

Fizicienii și astrofizicienii care au studiat Începutul lumii, al Universului, au fost șocați că acest eveniment a avut loc conform unor condiții, care nu se conformează legilor cunoscute ale Fizicii.

Iată un citat din cartea „Dreams of a Final Theory" din 1995, scrisă de Steven Weinberg, laureat al premiului Nobel pentru Fizică nucleară: „Modul cum oamenii îl închipuiesc pe Dumnezeu este atât de larg și flexibil, încât Îl găsesc oriunde, acolo unde Îl vor. Sunt lansate sintagme ca „Dumnezeu este ultima realitate" sau „Dumnezeu este ordinea din spatele naturii" sau „Dumnezeu este Universul". Dacă termenul de Dumnezeu are o utilitate, atunci este vorba de un „Dumnezeu interesat", creatorul legilor naturii și al Universului, dar și al noțiunilor de bine și rău; o Personalitate ce se interesează de acțiunile noastre și care are interesul de a fi adorat. Acesta este Dumnezeul care a fost și este adorat de oameni de-a lungul istoriei. Vor găsi oamenii vreodată acest Dumnezeu interesat și personal, în spatele legilor naturii? Autorul răspunde tranșant: Niciodată!

Dacă ne-am lămurit cu părerile savanților despre Dumnezeu și Legile Naturii, ale Universului, ne putem întoarce la... Paranormal. Și în acest

domeniu, savanții sunt extrem de împărțiți. Marea majoritate oroliesc sau ignoră acest domeniu, respingându-l „a priori", fie din teamă personală, fie de frica ridicolului. Așa cum am menționat de-a lungul acestei cărți, întotdeauna au existat și oameni cultivați, serioși, care au avut curajul și curiozitatea de a cerceta acest domeniu atât de controversat. Dacă în Antichitate aceștia au fost mai puțini, evident din cauza credinței atât de răspândite, în Evul Mediu au trebuit să se ascundă, iar în acest domeniu au intrat și cei care cercetau Natura: Galilei, Newton, Harvey, Copernic etc. În secolul al XIX-lea, au existat numeroși savanți, scriitori și artiști interesați de paranormal.

În a doua parte a secolului XX, cele mai spectaculoase descoperiri, în afara tehnologiei spațiale și a calculatoarelor, au fost legate de biologie și neurologie-neurochimie (capitolul 3). Pe lângă savanții care au trecut direct la verificarea fenomenelor paranormale (pomeniți de-a lungul cărții), cei mai interesanți sunt teoreticienii, care caută o explicație atât în Natură, dar mai ales în modul nostru de gândire.

La începutul secolului XX, Sigmund Freud, C.G. Jung și H. Myers (profesor la Universitatea din Cambridge), au arătat că fenomenele psi sunt produse detectate de componenta subconștientă a creierului, localizată în creierul mijlociu și ancestral. Demonstrarea funcționalității subconștientului este încă neclară, fiind poate calea percepției subliminale (capitolul 3.6.). În anii '70, neurologul K.H. Pribram a emis o ipoteză îndrăzneață: cel puțin memoria (dacă nu și alte funcții ale creierului) funcționează după principiul holografic. O hologramă este asemănătoare unei fotografii realizate prin interferența a două radiații laser. Holograma este un exemplu al unei ordini implicite (de cuprindere), deoarece informația transportată nu este direct accesibilă simțurilor noastre, care sunt sensibile la domeniul de frecvență al razelor electromagnetice. Într-o hologramă, imaginea întreagă se regăsește în fiecare părticică a hologramei. Încă din 1969, Pribram a demonstrat că memoria funcționează după principiul holografic, nefiind localizată numai într-un loc, ci în mai multe zone. Pacienții cărora li se scot chirurgical unele zone din creier nu-și pierd memoria în întregime; fiecare parte păstrează informații despre întreg organismul. Formarea și vizualizarea unor imagini (procedeu folosit în yoga) par a fi rezultatul unui proces la care participă mai mulți neuroni, care contribuie la o amplificare asemănătoare celei stereofonice. Stimularea pe calculator are loc tot prin formarea unei holograme din rețeaua densă de scene asemănătoare cu cele formate în minte. De aici se poate specula că, asemănător unei holograme, fiecare organism reprezintă o particică din Univers. Or aceasta este concepția mistică a tuturor cultelor religioase.

Dar iată că la această întâlnire speculativă apar fizicienii! Așa cum am menționat în capitolul 3.1., transmiterea informației dintre neuroni, prin nervi, include deversarea neurotransmițătorilor între sinapsele a doi neuroni. Or spațiul sinaptic, după Pelletier, este de aproximativ 200 angstromi (10^{-8} cm), deci atât de mic încât intră în domeniul cuantic. În domeniul atomilor, unde au loc absorbții de cuante, legile Fizicii clasice nu se aplică, ci cele ale mecanicii cuantice și ale probabilităților. Impactul unei cuante (foton) asupra unui neuron și răspunsul depind de pragul de stimulare, care poate fi sensibil chiar la acest domeniu de energie. Testele de laborator au confirmat că pragurile de stimulare ale neuronilor variază după o statistică derivată din mecanica cuantică. Din acest moment au intrat în acțiune fizicienii fascinați de doctrina yoga, menționați în tabelul 7.2., Fritjof Capra și David Bohm. Dacă în lumea cuantică domnește principiul nedeterminării al lui Heisenberg, „o persoană care încearcă să observe faptele la care se gândește, chiar în momentul meditației, va introduce schimbări necontrolabile și imprevizibile în modul său de gândire".

Dacă ne controlăm respirația, gândindu-ne la acest proces, frecvența și amplitudinea se vor schimba. Conform celebrului paradox intitulat „al pisicii lui Schroedinger", prin actul observației conștientizate, noi influențăm măsurătoarea; de exemplu, stabilim că lumina este particulă (și nu undă), sau că este energie (și nu materie), sau că individualul nu poate fi niciodată cunoscut. Astfel, un obiect poate suferi o influență fără o cauză locală, doar că face parte integrantă dintr-un sistem, care acționează după probabilități. De aici până la koanele cultului Zen sau acceptarea transferului unor informații nu pe calea simțurilor obișnuite, ci prin telepatie, premoniție, clarviziune nu e o distanță mare. Pentru un supliment de informații se pot consulta cărțile menționate în tabelul 7.2., cât și „Magie și Știință" de Serena Rodney [89].

8. TĂMĂDUIREA PE CALE SPIRITUALĂ

Încă din negura vremurilor, dar şi acum (prin Bioenergie, Cristaloterapie, Spiritoterapie, Palmoterapie), paranormalul a fost puternic implicat în tămăduire. Folosim termenul de TĂMĂDUIRE în sensul ameliorării, remisiunii unei boli şi mai puţin (dar posibil) al vindecării, în care procesul patologic a fost clar oprit şi pacientul poate trece la o viaţă normală fără utilizarea unor medicamente. Tămăduirea pe cale spirituală a fost şi este discutabilă, atât din pricina îndoielilor asupra existenţei acestei căi, dar şi din pricina altor aspecte, cum sunt doar ameliorări sau remisiuni temporare sau fraude şi înşelăciuni. Timp de mii de ani, pentru oamenii simpli, în tămăduirea pe cale spirituală (incantaţii, rugăciuni, minunile unor sfinţi sau profeţi, procesiuni la moaştele acestora, vrăji şi descântece) a intervenit puterea divină, duhuri, capacitatea deosebită a unor aleşi. Această epocă aparent primitivă din istoria omenirii nu a dispărut, ci din contră, înfloreşte nestingherită de progresele medicinei ştiinţifice. Cifra de afaceri a medicinei alternative, tradiţională sau holistică, este de miliarde de dolari, pretutindeni.

8.1. ÎNŢELEPCIUNEA CORPULUI

În 1975, Norman Cousins, editorul şef al săptămânalului new-yorkez Saturday Review se afla la Moscova ca invitat de onoare la un congres. În ultima seară era invitat la un banchet la ora 19,30. Coboară din camera de hotel, nu găseşte maşina care trebuia să-l ducă la banchet, începe să o caute şi se rătăceşte prin oraşul în care cetăţenii nu aveau voie să vorbească cu un străin. N. Cousins intră în panică... şi în fine este găsit şi ajunge la banchet cu două ore întârziere! A doua zi, Cousins pleacă din URSS. În avion are o durere de cap teribilă, iar când ajunge la New York avea 40 grade şi de-abia putea merge. Este internat într-un spital renumit, fiind în stare de paralizie totală a membrelor. Clinic, nu i s-a găsit nimic patologic, iar examenele de laborator au fost normale, cu excepţia vitezei de sedimentare a hematiilor (VSH), care normal variază între 10-20 mm/oră, iar Cousins o avea de 120. Medicii renumiţi nu puteau stabili un diagnostic şi nici un tratament. În disperare de cauză i-au administrat aspirină, analgezice şi somnifere. Cousins avea dureri musculare mari şi paralizie a membrelor, iar după două săptămâni situaţia clinică devenise acută. Pacientul aude că medicii îl socotesc un caz pierdut, aşteptându-se la un deces rapid.

Dar Cousins caută să lupte şi, analizându-şi situaţia, ajunge la concluzia că totul a pornit de la un stres. Cere soţiei să-i citească cărţi despre stres şi este impresionat de efectele puternice, psihice, pe care le au stresul şi emoţiile negative. În disperare şi cu un efort de voinţă, Cousins cere soţiei să-i proiecteze filme comice cu Stan şi Bran, Charlie Chaplin, fraţii Marx. Cum toţi se aşteptau să moară, i se satisface cererea. În ciuda durerilor mari, Cousins râde la filme şi caută să înlocuiască emoţiile negative cu cele pozitive. Zece minute de râs îi aduceau o oră de somn fără somnifere sau dureri. După 5 zile, valorile VSH scăzuseră la 100 şi nu mai avea dureri. Cum medicii oscilau ca diagnostic între colagenoză sau puseu de spondilită anchilozantă, Cousins, inspirat de lucrările biochimistului american Linus Pauling (dublu laureat Nobel), începe să consume cantităţi mari de vitamina C, cunoscută pentru proprietăţile antioxidante şi anti-infecţioase. Rezultatul acestui tratament autopropus şi al unei voinţe de luptă a fost că după 6 săptămâni de la internare, Norman Cousins era normal, iar misterioasa boală nu a mai revenit.

Acest exemplu extraordinar de interesant, real, preluat din cunoscuta carte a economistului american Adam Smith [98], sugerează cât de misterioase sunt căile Domnului. Boala lui Cousins, probabil o infecţie puternică, stafilococică, a fost învinsă, în ciuda lipsei unui diagnostic şi a unui tratament ştiinţific adecvat. Esenţiale au fost voinţa de luptă şi inteligenţa pacientului. Am relatat în detaliu acest caz pentru a sublinia ce minuni poate realiza însuşi pacientul, dacă vrea să lupte şi dacă crede că va reuşi. Bineînţeles că nu este o reţetă universală, căci fiecare caz în parte este unic în felul său, depinzând de condiţiile bolii, psihicul şi resursele pacientului.

Este acest caz o noutate? În nici un caz! Benjamin Franklin spunea că „pacientul se vindecă singur, iar doctorii iau banii". Adică mecanismele reparatorii, de apărare ale organismului (doar parţial cunoscute ştiinţific) intervin atât în menţinerea stării de sănătate, dar şi în lupta cu boala, desigur în anumite limite, câştigând de cele mai multe ori bătălia. Este această bătălie ceva paranormal, supranatural, necesită implicarea duhurilor? Mobilizarea sistemelor naturale de apărare (biochimice, imunologice) este argumentul ştiinţific în dorinţa de a explica de ce unii mor după o

banală operație de apendicită, iar alții se vindecă, prin rugăciuni sau tratamente naturiste, de boli grave. Atât timp cât nu se cunosc căile de mobilizare a uvesior sisteme de către pacient, credința în paranormal poate fi implicată ca sursă de sugestie, de luptă a organismului.

Medicul american Walter Cannon (1905-1975) a rămas în istoria Științei pentru lucrările sale devenite clasice privitoare la mecanismele emoțiilor și pentru introducerea sintagmei devenite celebre, „Luptă sau fugă", ca reacție de apărare a organismelor în fața unui pericol. Tot Cannon a introdus o altă noțiune mai puțin răspândită printre medici, dar semnalată încă din Antichitate, cea de înțelepciune a corpului, în sensul că organismele, în cursul evoluției, și-au dezvoltat o gamă largă de sisteme de apărare, cu care fac față în mod continuu la o largă varietate de pericole, agenți interni și externi, microbi, accidente și situații stresante. După Cannon, umorile din organism (sângele) oglindesc în permanență eficiența controlului exercitat de sistemele homeostazice de apărare prin eventuale modificări.

Încă din secolul al XIX-lea, Claude Bernard și H.G. Wolff, iar în secolul XX, W. Cannon și Hans Selye au înțeles că multe dintre reacțiile organismului la nivel celular sau al întregului corp au un caracter de adaptare sau de reglare a unor perturbări produse de agenți interni sau externi. Selye a definit stresul ca pe un sindrom nespecific de adaptare, când organismul supus unei uzuri fizice sau psihice nu mai poate face față. Savanții mai sus citați au înțeles că schemele de reparare și apărare ale organismului, de fapt înțelepciunea corpului, au anumite limite, care pot fi depășite de un agent puternic (infecții) sau chiar acestea pot fi surse de boli, cum sunt alergiile și alte maladii auto-imune. Emoțiile sunt un răspuns al organismului în fața unui pericol, dar care presupune un proces complex de reacții biochimice și neuroendocrine (vezi cap.3). Emoțiile care ne salvează viața pot deveni surse de boli grave, așa numite psihosomatice, cu tulburări de comportament. Bolile psihosomatice apar după emoții puternice sau stres îndelungat. Astfel de boli își au sursa în minte (creier) și se datorează dereglărilor sistemelor de apărare produse prin șoc psihic (emoții puternice, stres).

În 1935 a apărut o carte, devenită celebră de-abia după 20 de ani. Cartea „Emotions and Bodily Changes" scrisă de doctorița americană Flanders Dunbar trata bolile a 2000 de pacienți pe care i-a studiat clinic și psihologic. Dunbar confirmă cercetările lui S. Freud, după care emoții puternice suferite în tinerețe sau copilărie lasă traume psihice neobservabile, dar care produc după 10-20 de ani boli psihosomatice greu de tratat (hipertensiuni, ulcer, cancer). Dunbar a descris o categorie foarte interesantă, numită, mai târziu, tipul A, formată din persoane energice, dominatoare, ambițioase, care aparent se pot controla afectiv, dar care se consumă intern. Acestea sunt predispuse la boli cardiovasculare și de tip psihosomatic. Lista bolilor și afecțiunilor psihosomatice este întinsă: hălbăieli, roșeață și timiditate, oboseală și impotență, indigestie, hipertensiune, ulcer, migrene, artroză, psoriasis, boala Crohn, astm bronșic, alergii etc. În cazul acestor boli sau afecțiuni, sugestia, care poate mobiliza sistemele de apărare ale organismului, poate face adevărate minuni, permițând repararea traumelor psihice.

După cum arăta temeinic Pfeifer [82], dar și alți medici de excepție, bolile care sunt cauzate indubitabil de o afecțiune organică, cum sunt afecțiunile ereditare, infecțiile puternice, scleroza multiplă, cancerul, ateroscleroza nu pot fi, teoretic, vindecate prin medicina tradițională, dar pot fi uneori cel mult ameliorate pentru o perioadă de timp.

În acest sens trebuie menționat *FACTORUL PLACEBO*. Cuvântul placebo provine din limba latină și înseamnă „voi fi plăcut". Medicina modernă a adoptat acest termen pentru a desemna un preparat sub formă de tabletă, care conține doar lactoză sau amidon, substanțe inofensive, dulcege, care nu pot avea în sine nici un efect terapeutic. Examenul placebo este cerut oricărui medicament, pentru a ne convinge că efectul terapeutic îl depășește pe cel al unei tablete inofensive, dar care prin recomandarea medicului capătă putere de sugestie. Într-adevăr, de foarte multe ori, o tabletă placebo produce un efect asemănător în funcție de natura afecțiunii și gradului de sugestibilitate al pacientului. Iată o listă sumară a afecțiunilor tratabile prin efectul placebo:

1. nevroze, migrene, dureri diverse, în jur de 30%;
2. dureri de cap și tulburări de digestie, peste 50% din cazuri,
3. guturai, dureri reumatice, astm bronșic, în jur de 40% vor răspunde pozitiv și eficient la tratament.

Sugestia, despre care am menționat în numeroase ocazii în această carte, folosită de șamani, redescoperită de Charcot și S. Freud, stă la baza tuturor minunilor și tămăduirilor spirituale din toate timpurile. Sugestia declanșează, prin speranță și credință, mobilizarea sistemelor de apărare și reparare ale organismului. Cu alte cuvinte, sugestia activează înțelepciunea corpului și a mecanismelor asociate.

Noțiunea de înțelepciune a corpului este acceptată științific, fiind inclusă în termenul de homeostazie, care cuprinde totalitatea sistemelor biochimice, imunologice, hematologice ce funcționează continuu, fără implicarea conștiinței. Și totuși, sistemele homeostazice sunt coordonate din creier, din zona diencefalului, ce include hipotalamusul, talamusul și hipofiza. Aceasta este însă zona subconștientului, care primește întruna mesaje despre funcționarea sistemelor homeostazice, reglând desfășurarea lor

eficientă prin eliberarea de hormoni şi peptide. Moralul unui om este în mare parte dominat de funcţionarea perfectă a homeostaziei şi de controlul emoţiilor (în care participă şi cortexul, partea conştientă). Or toate metodele de medicină tradiţională se adresează subconştientului, prin emoţii pozitive, sugestie şi speranţă. Dar acesta este şi domeniul paranormalului, al fricii de necunoscut, de moarte, puternic legat de producerea de emoţii, de panică şi angoasă. Prin subconştient, paranormalul devine implicat (desigur, indirect) în tămăduirea pe cale spirituală.

Pe această bază, putem să abordăm definiţia bolii. În timp ce medicii consideră boala ca o leziune organică sau perturbare funcţională a homeostaziei, medicina naturistă (sub toate formele posibile) o asociază cu un dezechilibru al forţelor magnetice, energetice, yin-yang ale corpului sau cu stăpânirea lui de duhuri rele. Factorul comun între cele două interpretări este dezechilibrul, pe care medicina ştiinţifică îl tratează cu medicamente sau chirurgical. Baza medicinei naturiste este relaţia indisolubilă dintre minte şi corp, în sensul că prin redresarea moralului pacientului prin sugestie şi speranţă, subconştientul este activat şi aruncă în luptă toate resursele neuroendocrine, prin care sistemele biochimice şi imune pot fi reglate, adaptate. În timp ce un medic acordă aproximativ cinci minute cunoaşterii psihice a unui pacient, cei care practică medicina naturistă stau de vorbă cu bolnavul de la jumătate de oră până la o oră. În acest fel, tămăduitorul poate să cunoască moralul, starea psihică, angoasele şi frustrările pacientului. Astfel, dacă este bun profesionist, poate alege calea optimă de activare a subconştientului, ridicându-i moralul şi făcându-l să lupte.

8.2. MEDICINA TRADIŢIONALĂ, ALTERNATIVĂ, HOLISTICĂ

Sub acest nume vag este cuprinsă o nesfârşită varietate de tehnici începând cu fitoterapii, acupunctură până la hipnoză, homeopatie şi chirurgia cu mâinele goale. Ştiaţi că pacienţii care se adresează acestor tehnici sunt 49% numai în Franţa, 47% în Germania, 27% în Anglia şi 25% în SUA, datorită impactului puternic al acestor tehnici de tămăduire asupra publicului, a cifrei mari de afaceri (miliarde de dolari), a speranţei (uneori nejustificate). Medicina Alternativă este un concurent deosebit de puternic al medicinei clasice (alopate). În timp ce în SUA se foloseşte termenul de Medicină Alternativă sau mai rar holistică, în Anglia s-a recomandat denumirea de Medicină Complementară, iar la noi se utilizează cel de Medicină Tradiţională sau Naturistă.

Ce legătură există între aceste tehnici şi paranormal? Răspuns: o multitudine! De ce? Pentru că toate aceste tehnici nu au o bază ştiinţifică, raţională, verificabilă şi reproductibilă: la baza lor este sugestia, care se adresează subconştientului şi proprietăţilor sale, speranţa şi credinţa.

În 21 mai 1972, un tânăr american de 21 ani, Mitchell May, mergea cu maşina spre un festival din Alabama. La o curbă, maşina în care se afla este ciocnită în plină viteză de un alt automobil. Utilajele de descarcerare au avut nevoie de 45 de minute pentru a-l scoate pe Mitchell din resturile maşinii. Când a ajuns la spital, plămânii intraseră în colaps, iar inima i se oprise. Medicii l-au readus în viaţă, dar piciorul drept avea 40 fracturi de la şold la vârf, iar pielea de la genunchi la gleznă era sfâşiată, unele porţiuni din oase şi muşchi fiind distruse. În unanimitate, medicii au vrut să-i amputeze piciorul, ca unică şansă de a evita o cangrenă ce i-ar fi ameninţat viaţa. Cu toate că avea dureri mari, continue, Mitchell a refuzat să-i fie amputat piciorul. Sub administrare masivă de antibiotice, Mitchell a fost mutat din spital în spital, refuzând cu încăpăţânare amputarea. Greutatea corporală, în cele trei luni de dureri, îi scăzuse de la 80 kg la 60. În disperare, mama lui Mitchell se adresează profesoarei Thelma Moss, bine cunoscută psihiatră de la Universitatea din California, UCLA. Moss, înţelegând psihicul lui Mitchell, îl cheamă pe tămăduitorul Jack Gray, renumit pentru tratarea unor cazuri disperate. Gray petrece şase ore în primele zile cu Mitchell, combinând hipnoza cu bioenergia (palmistică) şi cu rugăciuni. Scopul lui Gray era reprogramarea subconştientului lui Mitchell, în sensul activării corecte şi a redării speranţei. După trei zile, durerile au dispărut, iar după trei luni, radiografiile au arătat regenerarea pielii, muşchilor şi oaselor. După şase luni, Mitchell folosea normal piciorul zdrobit.

Cazul lui Mitchell May a făcut multă vâlvă în mass-media din SUA. Mai mult de 40 de medici renumiţi îi examinaseră piciorul zdrobit şi declaraseră că, chiar dacă nu ar fi făcut septicemie, tot nu l-ar fi putut folosi vreodată. Culmea, după completa vindecare, Mitchell May a devenit la rândul lui tămăduitor.

După douăzeci de ani de la accidentul lui M. May, în urma acumulării de istorisiri asemănătoare, forurile medicale din SUA au fost obligate să ia o poziţie, astfel că Institutul Naţional de Sănătate din Bethesda, Md. a deschis un birou specializat în strângerea şi examinarea unor astfel de cazuri. Ca şi la noi, medicii au avut o atitudine negativă, ostilă tratamentelor efectuate de tămăduitori, justificată în bună parte de numărul mare de impostori şi şarlatani. Dar ce cuprinde Medicina Alternativă?

Lista tehnicilor de vindecare cuprinse în Medicina Alternativă este impresionantă, chiar incompletă. În primul rând impresionează constatarea că majoritatea acestor tehnici există, persistă de mii de ani, în ciuda dezvoltării civilizaţiei şi ştiinţei. Acest fapt confirmă implicarea şi apelarea

Tabelul 8.1. *Lista (incompletă) a tehnicilor de Medicină Alternativă (tradițională, holistică)*

Nume	Exemplu, epoca	Conținut, mecanism	Referință
Acupunctură	China, 3000 ani	Mecanism neelucidat	[82]
Amulete	Mii de ani	Sugestie (S)	[29,33]
Autosugestie	E. Coué, sec. XIX	Autosugestie (AS)	[40]
Ammoterapie	Sec. XIX	S + AS	[86]
Astrologie med.	W. Penckart, 1965	S + AS	[98]
Ayurveda	Hindusă, 2000 ani	Fitoterapie + S	[65,98]
Bioenergie	Est-europeană, sec XX	S + AS	[4,5,16]
Chirurgi, mâini	Filipine, sec.XX	S + Prestigitație	[82,101]
Crenoterapie	Mii de ani	Băi și ape minerale	
Cristaloterapie	Mii de ani	S + AS	[97,101]
Cromoterapie	Mii de ani	S +?	[98]
Exorcizare	Mii de ani	Îndepărtarea duhurilor; S	[65]
Hipnoză	Mii de ani	Mecanism neelucidat	[40,90]
Homeopatie	Hahneman, sec.XVIII	S+?	[82,101]
Healing		Echivalentul american al bio-energoterapiei	[65,86,98]
Inele cupru	Mii de ani	S+ ?	[65,98]
Irisdiagnoză	China, 2000, redescop.	S+ ?	[27,55]
Ishiastică	România?	S + AS	[80]
Love Healing	Laskow, 1980	Bioenergoterăpie	[61]
Magnetism animal	Mesmer, sec XVIII	Hipnoză	[49,61,69]
Magnetoterapie	Sec. XIX	S+AS	[69]
Magie, vrăjitorie	Mii de ani, șamani	S+AS+Fitoterapie	[33,55,67]
Medic chineză	Mii de ani	Fitoterapie+acupunctură	[62,69]
Medic tiberană	Mii de ani	Fitoterapie	[62,69]
Medicantroposofică	R. Steiner, sec.XX	S+AS	[82]
Meloterapie	Sec.XX	S+AS	[86]
Palming, palme	Mii de ani	Bioenergoterapie, S	[69,101]
Purificat apă,botez	Mii de ani	S+AS	[27,61]
Piramidologie	Mii de ani, redescoperită	S+AS	Mass-media
Radiestezie	Mii de ani	Bioenergoterapie, S	[49,88]
Reflexoterapie	Mii de ani	Masaj, AS	[49]
Reiki	Gohringen, sec.XX	Bioenergoterapie, S	[49]
Rugăciune	Mii de ani	Credința, S+AS	[110-114]
Sunete, mantra	Mii de ani	S+AS+?	[49]
Transcedentalism	Mii de ani, secte	S+AS	[29,62,68]

la activarea subconștientului, adevăratul factor comun. Reamintim că subconștientul, după cum îi arată numele, acționează fără știrea noastră, prin sugestie și credință afectivă, dar noi îl putem activa.

În al doilea rând, mecanismul științific al majorității acestor tehnici se bazează pe sugestie și autosugestie. Cât timp existența unor persoane dotate psihic cu capacitate extrasenzorială nu este acceptată științific, sugestia și autosugestia rămân mecanismul de bază al activării subconștientului și al emoțiilor dirijate. Un factor comun, care amplifică efectul sugestiei și autosugestiei este prezența unui grup, a mulțimii. Este vorba despre efectul emoțiilor colective, deja descris în capitolele 1.3 și 3.2., care permite descărcarea tensiunii psihice, a frustrărilor și leziunilor după traume afective.

În al treilea rând, în tabelul 8.1. apare și un semn de întrebare, lăsând loc existenței unui fenomen sau mecanism încă neexplicat, așa cum este cazul acupuncturii, hipnozei, efectelor sunetelor, luminii și culorii. Bioenergoterapia este inclusă în multe tehnici tămăduitoare. În acest sens, rămâne neexplicată satisfăcător implicarea în acest domeniu a unor șarlatani, greu de demascat, ce își fac publicitate prin mass-media atrăgând mii de naivi. Culmea este că, și în acest caz, unora li se ameliorează durerile, le crește moralul. Poate fi implicat efectul placebo? Trebuie amintit că tămăduitorii profesioniști știu să-și facă reclamă la unele cazuri de ameliorări, remisiuni, dar aici ei și nici victimele nu fac publice eșecurile, banii cheltuiți degeaba.

În al patrulea rând, tehnicile medicinei tradiționale sunt incomparabil mai ieftine decât un tratament de spital (dacă nu ești asigurat). Chiar dacă, numai în SUA, după unele estimări (Time Magazine), practicanții medicinei tradiționale au o cifră de afaceri de 30 miliarde USD. Chiar și așa, tămăduitorii nu duc lipsă de clienți, deoarece în acest domeniu pășesc oameni simpli, săraci și naivi, bolnavi disperați, condamnați medical. Îl mai țineți minte pe Kașpirovski, din anii '80? Sovieticul Kașpirovski, cu aprobarea conducerii URSS, ținea ședințe de vindecare și îmbărbătare la TV, adresându-se la milioane de sovietici, bulgari și chiar români. Nu era important ce spunea, ci faptul că îl ascultai, te concentrai, și te sugestiona că „fluidul lui magnetic" ajunge și la tine.

În ultimul rând, se pune întrebarea: medicina tradițională poate face bine, în unele cazuri depășind chiar realizările medicinei clasice, alopate, sau poate face și rău? Așa cum 10% dintre pacienții internați în spitale fac infecții intraspitalicești, suferă unele erori de diagnostic și tratament, tot așa și clienții medicinei alternative pot suferi eșecuri. Din motivele arătate mai sus, cei dezamăgiți nu se plâng autorităților. Dar totuși există

două categorii de pacienţi, care pot suferi mult, chiar cu deznodământ fatal. Oficial, Ministerul Sănătăţii interzice practicarea acestor tratamente.

Cea mai tragică categorie este aceea a bolnavilor de cancer. În disperare, ei se adresează tămăduitorilor, care în unele cazuri pot produce ameliorări, remisiuni. Dar majoritatea tămăduitorilor au şi o ideologie, după care pacienţii trebuie înainte de tratamentul propriu-zis să treacă printr-un fel de „iniţiere", în care, timp de două săptămâni, să nu mănânce nimic, doar să bea apă pură (plată). Scopul acestui post dur este dezintoxicarea pacientului de toate otrăvurile care l-au îmbolnăvit, ce includ poluanţi chimici, pesticide, îngrăşăminte. Într-adevăr, hidrocarburile poliaromate, pesticide, plumb, cadmiu, mercur se numără printre poluanţii chimici mult răspândiţi [75], care pot fi cancerigeni în concentraţii mai mari. Toţi oamenii de pe Pământ din această epocă conţin în corpul lor concentraţii minime din aceşti poluanţi, înglobaţi în ţesuturile grase [75]. În acest sens, tămăduitorii speră că prin acest post prelungit, aceşti poluanţi pot fi îndepărtaţi din corp. Aici intervin însă considerente ştiinţifice:

1. Poluanţii chimici sunt puternic legaţi în ţesuturi şi nu pot fi uşor îndepărtaţi.

2. Îndepărtarea poluanţilor din organismul pacienţilor cu cancer nu este suficientă pentru vindecare, chiar dacă au contribuit la producerea bolii.

3. Pentru un organism anemic, mult slăbit, un astfel de post dur poate fi fatal.

4. După cum au arătat unele publicaţii străine, dar şi din ţară [75], cura de dezintoxicare, cu aceleaşi rezultate analitice, poate fi realizată printr-un regim alimentar bogat în fructe, citrice şi lichide: deci este implicată o creştere a diurezei şi a conţinutului în vitamine. În sensul celor menţionate în ultimul paragraf, menţionez cazul real al unei rude, tânăr de 27 ani, care, în urma diagnosticării bolii Hodgkin, în loc să urmeze un tratament ştiinţific, care i-ar fi asigurat supravieţuirea, a urmat indicaţiile unei bioenergeticiene, un regim dur, cu post negru şi clisme zilnice, timp de patru săptămâni, care l-a ucis. Dacă V. ar fi urmat tratamentul existent în anii '90 pentru boala Hodgkin ar fi trăit şi astăzi. Avea doar 27 de ani!

În toate ţările, indiferent de regimul politic, în epoca noastră, medicina tradiţională înfloreşte. Cine le dă dreptul unora să pretindă că au un dar ceresc de a tămădui? Nu numai la noi, dar pretutindeni, cu tupeu şi un mic capital se poate porni o afacere de tămăduire, totul este să nu faci rău. Dacă răsfoiţi un anume gen de reviste, care prezintă aspecte ale paranormalului, veţi fi uimit câte anunţuri publicitare sunt oferite, plus anunţuri la mica publicitate. Bineînţeles că este nevoie de puţină regie, multă siguranţă de sine şi tupeu. Atât timp cât oficialităţile nu se implică, medicii se uită cu dispreţ, bieţii bolnavi disperaţi nu fac o selecţie a celor care se oferă a fi tămăduitori. Demascarea lor este dificilă, nu numai din pricina neimplicării autorităţilor, dar şi a existenţei unor posibilităţi rarisime de vindecare. Aşa cum am menţionat, nu întâmplător tot în SUA, se studiază aceste cazuri rare, dar existente.

Doctorul Howard Fuerst, internist la un spital din Florida, a primit drept cadou de la fiica sa, în 1991, cartea tămăduitorului Deepak Chopra, intitulată „Quantum Healing", bazată pe unirea minte-corp şi medicină tradiţională. După ce a răsfoit-o, dr. Fuerst a pus-o într-un raft şi a uitat de ea. După patru ani, i se găseşte un cancer de prostată avansat, inoperabil. Tratamentul chirurgical i-ar fi prelungit viaţa cu maximum doi ani. Disperat, medicul Fuerst îşi aduce aminte de cartea lui Chopra (care între timp a mai publicat zece cărţi). Practică meditaţie 30 de minute pe zi, se roagă 10 minute şi recită cele *Zece* Chei spre Fericire descrise de Chopra. Mai mult, participă la toate procesiunile dirijate de Chopra pe o rază de 200 km. Şi, după un an, în biopsia efectuată la spital, nu se mai găsesc celule canceroase. După cum a mărturisit chiar dr. Fuerst, „dacă profesorii mei ar vedea cum mă tratez, s-ar răsuci în mormânt". Tămăduirea pe cale spirituală în SUA a devenit o afacere, îşi face publicitate agresiv, folosind mijloacele moderne, cărţi, casete video, apariţii la TV, participări la congrese ştiinţifice, interviuri, consultaţii radio, TV etc.

Dintre toţi tămăduitorii vestiţi din SUA, din anii '90 ai secolului XX, nu întâmplător l-am ales pe Deepak Chopra, ale cărui cărţi se găsesc în toate librăriile. De exemplu, cartea „Ageless Body, Timeless Mind" apărută în 1993 s-a vândut în 6 milioane de exemplare (aproximativ 10 USD bucata). Iar caseta video „Growing Younger" sponsorizată de compania Time-Life s-a vândut în peste 4 milioane de exemplare. Dar cine este Deepak Chopra?

D. Chopra s-a născut în India, în 1945, unde a studiat medicina, devenind endocrinolog. În 1970 vine în SUA, iar la vârsta de 23 de ani este internist la un mic spital din New Jersey. Ambiţia lui de a egala reputaţii medici americani i s-a realizat, când, la 38 ani, devine şef de secţie la un spital mare din Massachussetts. Acum vrea să-i şi întrecă. Chopra a înţeles că americanilor le place să li se spună ceea ce ei deja ştiau. Dar depinde cum o spui. Chopra s-a întâlnit cu un maestru al manipulării ezoterice, Maharishi Mahesh Yogi, fondatorul Meditaţiei transcendentale. Împreună au început o campanie susţinută de răspândire a medicinei vechi hinduse, ayurvedice.

Ca să folosești plantele medicinale ce cresc în India, trebuiau comercializate. Așa încât, Maharishi și cu Chopra au fondat compania Ayur-Veda Products International, iar Chopra, prin conferințe, cărți și casete video, a popularizat și recomandat acest tratament minune valabil pentru toate bolile. În 1989, după câteva zeci de milioane de dolari încasate, Maharishi, cu generozitate, acordă titlul de Lord of Immortality lui Chopra. Față de ei, tămăduitorii noștri folosind pătlagină pot fi asemuiți cu copiii din corul bisericii. Nemulțumit de grămada de dolari acumulată, Chopra lansează un nou pachet cu ierburi hinduse, numit „Știință pură comprimată în formă materială", ba, mai mult, are îndrăzneala de a trimite spre publicare un articol în care îi lăuda virtuțile medicale tocmai oficiosului Journal of American Medicine. Deci își face publicitate în cea mai științifică revistă medicală americană. Un pachet de astfel de ierburi miraculoase costă 99 USD. Redactorii revistei publică un articol în care îl demască pe Chopra și pachetul lui ayurvedic. Chopra dă în judecată revista pentru defăimare și... totul rămâne... în coadă de pește (unul dintre marile atu-uri ale paranormalului).

Ce a urmat? Deepak Chopra s-a despărțit de marele guru, Maharishi, care a rămas cu transcendentalii, iar Chopra a înființat o companie proprie, Infinite Possibilities și un centru de tratament pentru VIP-uri în localitatea La Jolla, bineînțeles din California. Cartea lui din 1996, „Ageless Body" este fascinantă; un amestec de anecdote, referiri fără bibliografie la lucrări științifice, speculații spirituale și interpretări proprii ale unor texte din Dostoievski, Rig-Veda, Werner Heisenberg (fizician), statistici și exerciții de efectuat acasă pentru creșterea capacității psihice. Iată un extras:

„Corpurile noastre nu sunt în realitate solide și finite. Noi ne reînlocuim continuu majoritatea componentelor celulare, deci nu îmbătrânim la nivel celular, ci suntem în progres constant. La nivel subatomic, noi nu suntem mai grei decât aerul din jurul nostru. Din moment ce mecanica cuantică ne învață că materia și energia sunt interschimbabile, noi, în realitate, nu suntem ființe individuale, ci expresii locale al unui câmp universal energetic. Fiecare dintre noi suntem modele inteligente ale Întregului Cosmos. Corpurile noastre sunt componente ale unui Corp Universal, iar mințile noastre sunt un aspect al unei Minți Universale". Sunt gogoși? A doua zi după ce cunoscuta prezentatoare TV, Oprah Winfrey, i-a luat un interviu de o oră, au fost vândute 137.000 de exemplare a 20 USD bucata. Averea lui Chopra este evaluată la aproximativ 20 milioane USD. Între timp, Chopra s-a plictisit și de tămăduire, la clinica lui are angajați. În 1997 i-a apărut un roman, „The Return of Merlin". În continuare lucrează la un poem muzical cu versuri proprii, interpretate de bine cunoscuta formație Eurythmics. Printre credincioșii fanatici ai lui Chopra se numără Demi Moore, George Harrison, Michael Jackson, Naomi Judd și alții.

D. Chopra nu este singur; se poate spune că piața americană (dar și cea occidentală) este saturată de tămăduitori și cărțile lor, dintre care menționăm câteva:

- Marianne Williamson, „A Return to Love", 1992;
- Larry Dossey, „Meaning of Medicine", 1991;
- Andrew Weil, „Spontaneous Healing", 1996;
- Shakti Gawain, „Visualisation", despre medicina tibetană;
- Rosemary Altee, „The Eagle and the Rose", despre medicina pielilor roșii;
- Jon Kabat Zin, „Full Catastrophe Living", despre medicina Zen;
- Leonard Laskow, „Healing with Love", 1995.

Dintre aceste cărți, cele ale lui Dossey, Weil și Michael Murphy („Future of the Body") conțin peste 500 de cazuri de vindecări pe cale spirituală, studiate științific. Ce să mai zicem de cartea lui Bernie Siegel, „Peace, Love and Healing", în care tămăduirea se poate produce prin recitare de poezii, cântece și literatură. Se recomandă prezența unui guru sau alipirea spirituală de un grup.

Spre deosebire de Leonard Laskow, inițial medic ginecolog, care s-a vindecat pe sine, după care a trecut la tămăduire spirituală, Elisabeth Stratton pretinde că s-a născut cu capacitatea de a vindeca pe alții prin palmistică și reechilibrare psihică. În 30 de ani de profesie, Stratton pretinde că, după o singură ședință de healing (170 USD), își poate da seama de șansele de tămăduire ale respectivului pacient [12,97,109].

Iată un exemplu: Bill Cartwright era un bancher de 45 ani, cu familie și o situație materială prosperă, până când, în 1991, a prezentat simptome grave, dureri musculare, pierderi de memorie și cunoștință, imposibilitate de a merge. Medicii au dat un diagnostic de boală Lyme, o boală infecțioasă gravă și l-au îndopat cu antibiotice, care nu au avut vreun rezultat clinic. A intrat într-o depresie puternică și i s-au administrat antidepresive și tranchilizante. După 6 luni de boală, disperat, apelează la E. Stratton. În cursul celei de a treia ședințe, Bill simte o cutremurare caldă de-a lungul șirei spinării, dar mâinile lui Stratton nu erau fierbinți. Bill se mișcă din nou normal, ba chiar se apleacă sub masă, să observe vreun aparat eventual ascuns. După două luni putea schia. Tratamentul medical clasic, ineficient, l-a costat 50.000 USD, iar cel tămăduitor, doar 2500 USD!

Cum poate fi explicat acest insucces medical, dar succes tămăduitor, la care pot fi adăugate și altele menționate în cărțile mai sus citate? Lăsând la o parte teorii năstrușnice despre intervenția unor forțe divine, cosmice,

bioenergetice, chiar animiste, unii medici americani mai receptivi, cât și cei deveniți ulterior tămăduitori, cum sunt Laskow, Dossey, Chopra, Weil etc. au căutat explicații științifice. Se pare că sunt doi factori principali pacientul, disperat, gata de a se agăța de orice ajutor posibil, în care speră, crede și este gata de orice sugestie. Al doilea factor este tămăduitorul, dotat psihic sau autoantrenat, sigur de sine, cu capacitate de a înțelege psihicul pacienților și de empatie. Întrebarea cea mai dificilă este legată de eventuala dotare psihică a tămăduitorilor. Aparatura electronică modernă nu poate deosebi o astfel de capacitate psihică, o eventuală emisie de vibrații electromagnetice [105-114].

Beverly Rubik, biofiziciană, directorul Centrului pentru Științele de Frontieră pe lângă Universitatea Temple din Philadelphia, a efectuat un experiment deosebit de interesant. Pe câteva zeci de plăci de sticlă a pus colonii de bacterii în mediu nutritiv și în prezența unei mici cantități de antibiotic. La microscop, bacteriile din plăcile de control au murit în câteva minute. Dar peste plăcile peste care o tămăduitoare vestită, Olga Worrall, a efectuat pase bioenergetice, bacteriile au supraviețuit, în ciuda prezenței antibioticului. Dacă o persoană oarecare efectua pase, bacteriile mureau, ca la control. Acest experiment amplifică rolul tămăduitorului, ca și cum acesta se găsește într-o stare modificată a conștiinței (SMC), deja menționată în capitolele 1 și 3. Pot fi emise unde electromagnetice de joasă frecvență și mică intensitate, nemăsurabile? [6,61]

Din păcate, prezența doar a unei minorități de savanți, de medici serioși și receptivi în cercetarea tămăduirii, nu a adus explicații satisfăcătoare. Prin implicarea unor autorități medicale din SUA în aceste cercetări, putem spera în noutăți.

8.3. PUTEREA RUGĂCIUNII ÎN TĂMĂDUIRE

Când Elisabeth s-a născut, în casa părinților ei, Betsy și Leonard Jerningan, parcă a intrat soarele. Dar, la vârsta de 4 luni, ochiul drept al fetiței stătea jumătate închis și răspundea slab la lumină. De la oftalmolog a fost dusă la pediatru, apoi la neurolog. Diagnosticul s-a pus repede: tumoră pe creier. Neurochirurgii au încercat o operație, dar diagnosticul biopsiei a fost mai înfricoșător. Elisabeth avea forma cea mai agresivă a cancerului: meningiom malign, fără vindecare posibilă. Atât părinții, cât și bunicul (chirurg la un spital al universității Harvard) erau credincioși practicanți ai Bisericii Episcopale. Starea fetiței s-a agravat prin producerea unui edem cerebral, care prin presiunea lichidului i-a produs o stare letargică. Era necesară o nouă operație pentru inserarea unor tuburi de drenaj. Operația a fost programată peste două zile. În acest timp, toată familia s-a rugat cu deznădejde împreună cu pastorul și cu întreaga comunitate. Seara, pastorul i-a dat binecuvântarea fetiței, ungându-i fruntea cu ulei sfințit. A apărut și un medic, care, cu un tub, a mai drenat puțin lichid. Când să o internеze, medicii, uluiți, nu i-au mai găsit edemul. După o lună de la prima operație, aceiași medici au încercat să o opereze... dar numai exista tumora. I-au secționat nervul de la ochiul drept, pe care se fixase de la început tumora, dar biopsia nu a arătat vreo leziune canceroasă. În iunie 1995, Elisabeth a împlinit 13 ani, merge la școală și deși ochiul drept este închis pentru totdeauna, trăiește sănătoasă.

Este acest caz, bine documentat, un miracol? Minunile sunt la baza religiilor, așa cum am arătat în capitolele 1.1. și 2.2. Numai că Biserica catolică și cea protestantă admit minunile făcute de Iisus Christos, dar mai puțin pe cele ce apar la procesiuni. Motivația este simplă și veridică: prea mulți șarlatani și aiuriți. Pastorul John Meier, profesor la Universitatea Catolică din Washington, a dezvoltat acest subiect în cartea „A Marginal Jew: Rethinking the Historical Jesus" din 1997. Biserica trebuie să aibă demnitate, ca statul care plâng, imaginea lui Christos pe plăcinte sunt adevărate erezii. După Meier, există o fascinație legată de aspectele macabre ale religiei (moaște, cranii), iar fascinația este dușmanul credinței adevărate.

La Vatican există un birou special, Congregația pentru Cauzele Sfinților, în care se găsesc adunate (în peste 300 de cărți legate) minunile prin care un sfânt este acceptat. Biserica acceptă un sfânt dacă și după moarte va răspunde rugăciunilor celor credincioși, efectuând minuni. Dumnezeu răspunde rugăciunilor credincioșilor făcând minuni. Și astfel, Biserica catolică se găsește într-un paradox, căci trebuie să apeleze la o comisie formată din laici, 60 de medici și psihologi, care cercetează fiecare minune. Încă din 1700, Papa Benedict XIV a trasat criteriile pentru recunoașterea oficială a unui miracol. O vindecare obținută prin rugăciune nu poate fi acceptată drept Miracol, decât dacă durează cel puțin 10 ani. În lumea catolică, mai există un for oficial: Comitetul Internațional Medical de la Lourdes. Pentru că miracolele de la Lourdes sunt atribuite Fecioarei Maria nu intră sub jurisdicția Vaticanului. Rezultatul: Comitetul de la Lourdes a acceptat doar un miracol din 1989, pe când Oficiul de la Vatican a decretat, nu mai în 1994, existența a 12 miracole. Oare ambele oficii folosesc aceleași criterii? Din moment ce Medicina și Psihologia nu recunosc oficial existența unor miracole (de vină pot fi diagnosticele greșite), Bisericii îi vine greu să le admită. Dar creștinii (ca și alți credincioși) vor să vadă semne în urma rugăciunii lor; după cum recunoaște Vaticanul, lumea este înfometată după miracole.

Dar așa cum am mai menționat, autoritățile medicale americane, confruntate cu valul uriaș de tămăduitori și predicatori, cu veștile mediatizate despre miracole și vindecări spirituale, încep să ia o poziție. Medicii și cercetătorii americani aveau la dispoziție până în 2000, peste 300 de studii privitoare la rolul religiei în Medicină. Iată câteva exemple, preluate după un editorial apărut în Time Magazine: într-un studiu efectuat pe 232 de pacienți operați pe inimă, majoritatea (70%) supraviețuitorilor se rugau lui Dumnezeu. La cei care nu se rugau, rata de supraviețuire a fost de trei ori mai mică. Prin studii efectuate de diferite echipe de medici din SUA, concluziile au fost aceleași: la pacienții care se rugau, tensiunea era mai mică, echilibrul moral stabil și cicatrizarea rănilor mai rapidă, fără infecții intraspitalicești.

După Benson, istoria medicinei este bazată pe efectul placebo, ajutat, bineînțeles, de medicamente și de chirurgie. Credința în eficiența tratamentului asigură cel puțin jumătate din eficiența terapeutică. Îl au într-adevăr credincioșii pe Dumnezeu de partea lor? Benson nu răspunde la această întrebare incredibilă științific, dar în SUA se poate orice. În 1988, cardiologul Randolph Byrd de la Spitalul General din San Francisco a încercat să răspundă. Pe un lot de 400 de pacienți cu boli cardiovasculare, pentru jumătate, aleși la întâmplare, au fost spuse rugăciuni cu numele lor de către credincioșii unei biserici mai îndepărtate. Pacienții nu au știut de acest experiment, pentru a elimina factorul placebo. După două săptămâni s-a constatat că lotul pentru care s-au spus rugăciuni avea de cinci ori mai puțină nevoie de antibiotice și de trei ori mai puține complicații decât lotul martor. Experimentul nu a mai fost repetat și a fost criticat de confrații medici, iar alte încercări au dat rezultate confuze. Și în final, răspunsul a rămas tot... în condă de pește.

Pentru cei care nu îi cunosc bine pe americani, trebuie menționat că educația religioasă este încă foarte puternică. De aceea, comunitățile religioase sunt încă larg răspândite, iar integrarea emigranților se poate realiza numai prin biserică. Iată rezultatul unui sondaj realizat în 1996 de către revista Time:

- 82% dintre americani cred că rugăciunea poate produce tămăduire;
- 73% cred că rugându-te pentru cineva îl poți ajuta;
- 77% cred că Dumnezeu poate fi implicat într-o boală gravă;
- 28% cred în puterea magică a tămăduitorilor.

Acest sondaj confirmat și prin alte studii științifice, justifică cele afirmate mai sus despre puterea credinței și, în final, a înțelepciunii corpului. Nu întâmplător, astfel de studii au fost realizate în SUA. Credință religioasă se găsește în multe țări, de exemplu cele arabe. Dar numai în SUA, comunitatea medicilor, a Medicinei alopate, permite astfel de studii. Dar tot în SUA există cele mai numeroase cazuri de demascare a unor șarlatani.

Puterea rugăciunii a atras atenția multor savanți, menționând în primul rând pe Alexis Carrel, laureat al premiului Nobel, dar și pe profesorul Gh. Marinescu. Pe lângă citarea unor cazuri miraculoase, cercetătorii au subliniat importanța atingerii unui anumit prag al evlaviei, al credinței, în final, al intensității emoției asociate.

Nu există o tehnică a rugăciunii, standardizată, dar toți admit existența unor trepte. După cum spunea părintele Cleopa, unul dintre marii duhovnici români, există șapte trepte (stadii), care încep de la simpla rugăciune cu buzele, apoi cea spusă doar în minte, urmează rugăciunea inimii (realizată doar de 1/10.000 de credincioși), în care vizualizezi pe Christos. După Weatherhead [109,110], rugăciunea adevărată include o mulțumire, o iertare și o cerere de ajutor. Se pare că numai prin atingerea unui extaz, a unei mari intensități emotive, activarea sistemelor imune are loc.

8.4. DIN „MINUNILE" MEDICINEI ALTERNATIVE

Suntem pe poziția de a critica Medicina Alternativă, când nici autoritățile medicale autorizate nu o fac? Este paranormalul la baza Medicinei Alternative? Din moment ce prezentăm doar câteva dintre multiplele aspecte ale paranormalului, care includ tratamentele sugestive, dar etichetate cât mai sofisticat, se pare că nu avem alegere. În acest scop vom prezenta câte ceva din istoria medicinei.

Cartea celebră „Creanga de aur", scrisă de George Fraser, a fost tradusă în 40 de limbi. Fraser a publicat și interpretat rețete vechi de mii de ani, căutând trăsăturile caracteristice. El a constatat că anumite practici medicale s-au perpetuat pretutindeni, de-a lungul generațiilor. Astfel, icterul (gălbinarea) se trata cu un terci de argilă și păr de taur roșu sau bolnavul trebuia să privească fix o găinușă de baltă (corlă) ce are ochii mari, galbeni. Astfel de tratamente, chiar cataplasme și ventuze, erau însoțite de fraze sugestive, uneori în versuri. Astăzi ne fac să rădem, dar din arsenalul vechii al medicinei antice s-au păstrat, de exemplu, ceaiuri, cataplasme, lipitori și tot felul de rețete.

În acest sens, pentru amuzament, reamintim că printre cele mai căutate rețete, întotdeauna și pretutindeni, pe primul loc a fost tratamentul impotenței masculine. Chiar marele Nostradamus s-a ocupat de cel mai celebru elixir, al Medeei, care conținea mătrăgună, praf de chihlimbar, brad de caracatiță, scorțișoară, cuișoare, mosc, miere și vin din Creta. Dar baza elixirurilor era un mojarat din testicule cu mirodenii (piper, ardei roșu,

nucşoară). Evident, dacă exista oarecare logică, se presupunea că arsurile date de condimente în stomac aveau efecte stimulante. Începând cu Henric al IV-lea, continuând cu Napoleon, toţi bărbaţii francezi, care se respectă, ca virilitate (bine cotaţi internaţional), consumă cu entuziasm trufe (ciuperci), usturoi şi... praz.

Aşa cum am menţionat în repetate rânduri (chiar în acest capitol), dacă privim unele manifestări ale paranormalului ca expresie a subconştientului, a emoţiilor, acestea au o vechime de mii de ani, fiind descoperiri ale oamenilor primitivi. În acest sens, şi Medicina Alternativă a început acum mii de ani. Iată şi dovada cea mai convingătoare.

În 1991, arheologii au descoperit o comoară: într-o vale adâncă, din munţii ce despart Austria de Italia a fost dezgropat... Otzi, cadavrul unui om ce a trăit acum 5000 de ani şi a căzut într-o prăpastie fiind acoperit de gheaţă. Corpul era într-o stare perfectă, s-a aflat şi ce mâncase. Otzi se pare că era un şaman plecat la cules plante medicinale. Avea şi motive; intestinele lui conţineau ouă de paraziţi (tricocefali), de aceea Otzi ducea pe umeri un şirag cu ciuperci (Piptoporus benulinus) cu efect puternic laxativ, folosite şi astăzi în Polonia. Dar Otzi mai avea pe corp tatuaje în formă de cruci sau linii paralele dispuse în regiunea gleznelor, genunchilor şi în cea lombară. Or printre practicile şamanice din Siberia sau Tibet se cunoştea tratamentul reumatismelor prin tăieturi în piele, în care se puneau plante.

În septembrie 2001 a avut loc Congresul Internaţional de Etno-Farmacologie dedicat medicinei preistorice. În primul rând, multe cranii ale oamenilor de acum 20.000 de ani prezentau trepanaţii (deschiderea cutiei craniene prin cuţit de cremene) din motive încă neînţelese, religioase sau medicale. Incredibil, aceste operaţii se făceau pe viu, iar pacienţii supravieţuiau câtva timp. Pe malul lacului Chalain în Munţii Jura a fost găsit un sat neolitic de acum 3000 de ani. Prin studiul analitic al excrementelor omeneşti s-a găsit că locuitorii aveau viermi intestinali, dezvoltând o boală specifică, sparganoza. Or viermele respectiv, spirometra, provenea din carnea picioarelor de broască. Într-adevăr, în jur erau oase provenind de la picioare de broască. Dar şi astăzi, în Indonezia şi Malaezia se folosesc picioare de broască sub formă de cataplasme pe răni. Bineînţeles că indigenii contemporani prezintă o frecvenţă mare de sparganoză, după acelaşi mecanism, care a rămas valabil.

Dar oamenii primitivi, observatori atenţi a ce există în jur, au înţeles desigur că şi unele animale se tratează. O echipă japoneză a Universităţii din Kyoto a observat numeroase cazuri de automedicaţie la cimpanzeii din Tanzania. Când cimpanzeii simt că infecţia cu parazitul Oesophagostomum a atins un nivel înalt, atunci fac drumuri foarte lungi pentru a culege frunze de Vernonia amygdalina, o plantă cu gust foarte amar, dar un puternic vermifug. Acelaşi tratament este folosit şi de băştinaşii din acea regiune. Dar câinii şi pisicile, care mănâncă iarbă atunci când au tulburări gastrointestinale?

Conform ultimelor descoperiri arheologice, încă acum de 24.000 de ani oamenii aveau elaborată o varietate de tratamente naturiste, bazate fie pe imitarea celor observate la animale, fie pe descoperiri proprii, care de multe ori îi costa viaţa. S-au găsit dovezi că oamenii de acum 20.000-9.000 de ani foloseau pe scară largă usturoiul, boabe de psysalis (bogate în vitamina C), mac (Papaver somniferum), aloe şi sunătoare. Ce să mai zicem de asirieni, sumerieni, care aveau o medicină deja elaborată. Papirusurile Edwin-Smith şi Ebers scrise acum 2500 de ani erau adevărate enciclopedii medicale, cu descriere de simptome, diagnostice şi tratamente. Desigur, pe lângă utilizarea veridică a unor plante, mai erau adăugate picioare de broască, cozi de şopârlă, venin de şerpi, mustăţi de tigru, sânge crud, testicule mojarate şi mai ales tot felul de plante. Alegerea acestor tratamente se baza atât pe criterii veridice de observaţie, dar şi pe cele fanteziste, care funcţionează şi astăzi. Deoarece cornul de rinocer, mustăţile de tigru seamănă (destul de vag) cu un penis, de mii de ani aceste animale au fost vânate şi pentru tratamentul impotenţei masculine. De altfel, principiul similitudinii stă la baza Homeopatiei.

FITOTERAPIA constituie baza Medicinei Alternative, fiind atât de înrădăcinată, încât orice trecător poate să recomande cu siguranţă folosirea vreunei plante ca tratament. Este drept că şi Medicina ştiinţifică utilizează extracte din plante, cum sunt digitala, aspirina, unele amestecuri de alcaloizi, valeriana. Chiar recent au fost recunoscute proprietăţile anti-inflamatoare ale unor condimente, ce conţin capsaicina. După zeci de ani de cercetări

Tabelul 8.2. *Lista unor plante otrăvitoare folosite în Fitoterapie*

Tătăneasa *(Symphytum officinale)* cu proprietăţi cancerigene, hepatotoxice
Lemn dulce *(Radix Liquiritiae)* poate produce hipertensiune
Mărul lupului *(Aristolochia clematitis)*, toxic şi procancerigen
Angelica *(Angelica sinensis)* bogat în fitoestrogeni, conferă fotosensibilitate
Pelinul *(Artemisia absinthium)* conţine tuiona ce poate produce leziuni cerebrale
Tulchina *(Daphne mezerum)*, toxic al pielii şi al tractusului gastrointestinal
Vâscul *(Viscum album)*: unele tipuri conţin toxice cardiace
Rostopasca *(Chelidonium majus)* produce iritaţia tubului digestiv, halucinaţii
Omagul *(Aconitum napellus)* conţine alcaloizi toxici
Spânzul *(Helleborus purpurascens)*: glicozide toxice cardiace şi nervoase

cu rezultate contradictorii se admite existența unor plante ce combat cancerul. Acestea sunt broccoli (ce conține sulforafan), usturoiul și ceapa (ce conțin sulfuri alilice), roșiile (ce conțin licopenul), ardeiul iute (capsaicina).

Dar ca orice medicament, unele plante sunt otrăvuri puternice în doze mari. Piața românească este invadată de tot felul de tratamente fitoterapice bazate pe plante recunoscute ca otrăvitoare. Redăm după Dr. Ovidiu Bojor, o autoritate în acest domeniu, o listă, incompletă, lista din tabelul 8.2., chiar incompletă, este impresionantă, chiar dacă lipsesc plantele din care se prepară drogurile (mac, cânepă indiană, marijuana, haşiş). Piața românească, ca și altele din Europa de Est, este invadată de tratamente pe bază de plante, din care multe se găsesc pe lista de mai sus. Este adevărat că una dintre legile cunoscute încă din Antichitate, redescoperită de mai multe ori, spune că orice plantă sau medicament poate vindeca sau ucide, totul fiind în funcție de doză. În acest sens, din spânz, de mai mulți ani, firma Exhelios fabrică unguentul Boicil, cu uz extern, pentru dureri reumatice. Iată însă că se găsesc destui care pretind că vindecă orice fel de cancer, tot cu spânz. Alți ingineri pensionari „vindecă" și cancerul cu mărul lupului, plantă cancerigenă. Firme obscure din țară fac reclamă la ceaiuri hepatice pe bază de rostopască sau alifii afrodisiace cu tătăneasă. Și multe ziare ori reviste le publică reclamele.

Ginsengul este o plantă ale cărei rădăcini seamănă cu silueta unui om. De altfel, numele chinezesc (de unde provine) înseamnă om-rădăcină sau rădăcina vieții, fiind folosită ca leac universal de chinezi de peste 2000 de ani. Ginsengul se cultivă în special în China, Rusia, Statele Unite, Coreea, fiind baza unei industrii înfloritoare. Prin rădăcinile mult ramificate, ginsengul ocupă o mare suprafață de teren, din care extrage minerale, dar și fabrică glicozizi, sapogenine, fitosteroli, vitamine etc. Deci teoretic, ginsengul oferă organismului o sumedenie de substanțe utile convalescenței sau păstrării unei sănătăți echilibrate. Într-o carte precedentă [75] am arătat că din 15 produse comerciale ce oferă ginseng, substanțele active variază de la 100-700 mg per capsulă. Atenție la produsele falsificate!

Prin acest exemplu, am vrut să subliniez că șarlatanii sunt pretutindeni, mai ales în domeniile medicale. Ca și în alte metode ale medicinei alternative, și în fitoterapie se aplică aceleași principii ce acționează în domeniul paranormalului: credința și sugestia asociate înțelepciunii corpului. Cancerul reprezintă nu numai una dintre bolile cele mai groaznice și de temut, dar și ținta preferată a șarlatanilor. Mexicul este una dintre țările în care escrocii „Își câștigă experiență". De aici au pornit medicamente care s-au dovedit speranțe false sau chiar toxice, cum sunt: Laetrilul (un amestec din sâmburi de migdale, caise și prune), ulterior interzis în SUA cu mare scandal, cartilajul de rechin, cartilaje traheale bovine etc.

Trebuie subliniat că toate tratamentele medicinei alternative folosesc într-un fel plantele ca alimente sau extracte din acestea. În acest fel, pe lângă efectul placebo, care, oricum acționează, mai intervin și proprietățile categorice ale vegetalelor, care judicios folosite, pot avea un anumit succes. Oricum, toate tratamentele Medicinei Alternative subliniază importanța unei diete adecvate, bogate în legume, fructe, zarzavaturi și cât mai puțină carne, dulciuri rafinate, brânzeturi fermentate, băuturi [75,110]. Din păcate, un astfel de regim alimentar costă. O eventuală discuție despre binefacerile unui regim vegetarian poate fi găsită în diverse cărți [75,82,110].

Cu câteva pagini mai înainte am menționat etapa inițială în majoritatea metodelor de terapie alternativă: aceea a dezintoxicării, socotită ca un fel de purificare, inițiere. Se cere pacienților să nu mănânce mimic timp de două săptămâni și să bea lichide, ca printr-o diureză forțată să poată fi eliminate eventualele otrăvuri, reziduuri poluante. Pe lângă diureză forțată, se mai adaugă clisme zilnice. Acest regim draconic nu este o invenție românească, fiind utilizat încă din Antichitate. Într-o publicație recentă [75], am arătat că în Occident, autoritățile medicale au efectuat studii științifice, prin care au demonstrat că această cură de dezintoxicare poate fi realizată cu aceeași eficiență, mai blând, doar prin sucuri, lichide, piureuri din legume. Iar clismele produc doar un efect iritant, în cazul lipsei constipației și prezenței evacuării normale.

Efectele POSTULUI, în anumite limite este, desigur, benefic, dar nu pentru organisme slăbite, aneniate. Se citează de către tămăduitori cazurile unor sfinți, deținuți, care prin post prelungit s-au vindecat de boli cronice. Postul negru acționează ca un activator puternic al sistemului imun, permițând o mobilizare a depozitelor de grăsime din corp și posibil o reglare a unor căi metabolice perturbate, cu condiția unei susțineri morale, a credinței. Bolnavii grav constituie o altă problemă; oricum, fiecare pacient este diferit, sursa, manifestările bolii și răspunsul la tratament variind enorm.

Valeriu Popa a fost un tămăduitor ieșit din comun. Inginerul V. Popa s-a afirmat în deceniul 80 prin tratamentul cazurilor disperate, cu multe remisiuni și supraviețuiri incredibile. Modelul Popa de tratament a fost și este urmat de mulți tămăduitori cu rezultate discutabile. Elementul central al tratamentului Popa este postul total, apa distilată ca singurul lichid și două clisme pe zi cu rostopască sau tătăneasă. Astfel de regim draconic dura perioade de 7, 14, 21 zile. Dacă era cazul, acest regim se relua până la vindecare (sau deces). Regimul dur era completat și cu ședințe de bioenergie, masaj, exerciții fizice, inclusiv ceaiuri. Urma o dietă alimentară

adecvată stării clinice, ce se schimba în funcție de rezultat. Se pretinde că au fost tratați peste 100.000 de pacienți. Autoritățile comuniste și medicale l-au lăsat în pace, Popa afirmând că predă celor interesați un nou fel de a trăi, de a fi echilibrați și de a învinge boala. Cert este că V. Popa avea o personalitate carismatică, dominatoare, ce putea insufla poate bioenergie, în orice caz curaj și speranță, baza tămăduirii prin înțelepciunea corpului. Nu este exclus ca speranța, credința în succesul tratamentului și postul dur să fi activat sistemul imunitar. Nimeni însă nu poate ști dacă aceste remisiuni, ameliorări au fost definitive, vindecări reale.

Majoritatea pacienților care se adresează Medicinei Alternative încearcă mai multe metode, atât pentru obținerea unei remisiuni, rareori vindecări, dar și călăuzindu-se după moda existentă. De aceea, pentru a-și atrage clienți, tămăduitorii trebuie să aibă o personalitate carismatică, cunoaștere psihologică (empatie) și să folosească ceva nou, original: aparate, bioenergie, tratament inedit. În plus, se recomandă folosirea mai multor metode, bazate pe principii diferite.

În acest sens, redăm metoda descrisă într-un săptămânal de mare tiraj, a unui cuplu de tămăduitori, fără studii medicale. Spiritoterapia constă în primul rând dintr-un dialog îndelung cu pacientul, în care acesta își spune toate durerile fizice și psihice (un fel de fază psihanalitică).

Urmează faza a doua, în care pacientului i se dă speranță (noi te vom ajuta, deci sugestie), efectuându-se un fel de reprogramare. Faza a treia conține neapărat dezintoxicarea organismului, eliminarea otrăvurilor din corp. În acest scop, pe lângă o dietă moderată, se fac clisme (nelipsite), masaj, băi de abur, respirație de tip yoga. În funcție de pacient, pentru diagnostic se folosesc (dacă nu s-au lămurit în prima etapă) examenul limbii, palmelor, irisului (metode total neștiințifice). Urmează tratamentul, de asemenea în funcție de pacient, bazat pe regim alimentar adecvat, masaj și rugăciuni.

Din tratamentul prezentat pe scurt mai sus, lipsește ceva. BIOENERGIA. Am mai prezentat în această carte problema unei dotări psihice, inclusiv existența unor premii substanțiale internaționale (1 milion USD) pentru cei care vor fi verificați științific, prin diverse aparaturi. Aparent, nu oricine se poate lăuda că posedă această proprietate, cu toate că, periodic, în mass-media se face reclamă la tămăduitori ce posedă mâini vindecătoare. Știați că la Chișinău există „Centrul internațional bioenergetic-extrasenzorial pentru renașterea omului"? Indiferent dacă aici sunt auto-vindecători sau școliți cu grade în ierarhia Reiki, există o ideologie de inspirație budisto-hindusă ce include chakrele, canalele energetice, câmpuri și învelișuri energetice, toate nedemonstrate și neacceptate științific. Mâinile vindecătoare sunt o reeditare a paselor magnetice introduse de Mesmer în secolul al XVIII-lea. Știați că vindecarea cuantică (a oricărei boli) se poate realiza prin aplicarea pe regiunea respectivă a palmei activate, cu pasele de rigoare?

Vindecătorii filipinezi, care scot organe din abdomenul unor pacienți fără sângerare, au reușit atragerea atenției mass-mediei internaționale. Filmarea acestei operații efectuate de profesioniști a demascat tehnica prestidigitației, de care se serveau filipinezii. Curios, pacienții cărora, în realitate, nu li s-a scos nimic se simțeau bine... câtva timp, prin efectul psihic și al sugestiei. După aceea, probabil se duceau la alți vindecători. Timpul este principalul criteriu de selecție a tămăduitorilor, dată fiind competiția acerbă, vor rămâne cei care sunt mai capabili [69,82,109,110].

De cele mai multe ori, pentru persoane sănătoase, dar obosite, stresate, este necesară o RELAXARE psihică și fizică. Această relaxare se poate obține printr-o sumedenie de tehnici, începând cu o mică vacanță la munte, exerciții de tip yoga sau tot felul de mijloace costisitoare, dar la modă. Știați că unii întreprinzători din deșerturile Africii propun împachetări cu nisip fierbinte la o temperatură de 42 grade la umbră? Nimeni nu rezistă mai mult de jumătate de oră, dar eliminarea toxinelor este maximă. Într-o mai mică măsură se obține un efect ceva mai ralis prin comprese cu apă fierbinte însoțite de un ceai cald. Se produce o vasodilatație benefică, iar pentru psihic se adus niște lumânări cu aromă de iasomie, mușchi, levănțică. Desigur, pe acest principiu se pot câștiga bani grei. La câțiva km de Trivandrum, capitala statului indian Kerala, în mediul marin se aplică, de 2500 ani, tehnica shirodara. Turiștii se lasă masați de fete tinere, (cu orez fierbinte sau plante zdrobite), în timp ce la cap, dintr-un căzănel, curge un șuvoi de ulei călduț, care se răspândește pe tot corpul. Urmează o baie cu aburi, masaj cu plante și dietă medicală de tip ayurveda. Durerile articulare, reumatice, localizate în oase, mușchi sau mușchi sunt foarte frecvente, mai ales la vârsta a treia. Astfel de dureri cronice, continue sunt greu de suportat și cei care le au formează o mare parte dintre clienții Medicinei Naturiste. Chinezii de acum 3000 de ani au imaginat o rețea de canale energetice, cu puncte nodale de intersecție, ce ar corespunde proiecției unor anumiți nervi, organe sau membre. Nu au fost identificate științific. Totuși ACUPUNCTURA câștigă noi adepți, chiar printre medici. Printr-o bună cunoaștere anatomică asociată cu sugestie, se pot obține rezultate spectaculoase, dar temporare, în calmarea durerilor. Ulterior, s-a observat că în locul acelor de acupunctură (care teoretic trebuiau să fie din argint), se pot folosi electroacupunctura, presopunctura sau lipirea de locul respectiv de plăci de cupru sau magneți. Ungerea cu nămol, uleiuri volatile sau creme cu antioxidanți dă aceleași efecte.

Așa cum medicina alopată (clasică) recomandă prevenirea bolilor printr-un regim alimentar și fizic echilibrat, și Medicina Alternativă, respectiv adepții curentului New Age, propune păstrarea pe corp a amuletelor și talismanelor (obicei vechi de 5000 de ani) sau utilizarea pietrelor semiprețioase. Acestora, pe lângă simbolul psihic de protecție, li se atribuie proprietăți medicale.

- **Chihlimbarul**, o rășină fosilă, ar vindeca bolile de gât și respiratorii, absorbind energiile negative.
- **Agatul** ar fortifica mintea și trupul, praful pus pe răni ar grăbi cicatrizarea (cam scump?!).
- **Acvamarinul** calmează nervii, alungă fobiile și ar vindeca durerile dinți și boli de ficat!
- **Smaraldul** ar risipi vibrațiile negative, iar pisat, ar fi antidot la otrăvuri și la dezinterie.
- **Jadul**, piatra scumpă chinezilor, ar prelungi viața, fortifica inima și plămânii, asigura întinerire!
- **Lapis lazuli** era folosit în Egiptul Antic la vindecarea bolilor de ochi. Câte orbiri va fi produs!

Nu putem lăsa departe *DIANETICA*, cărea, deși nu a avut succes în România, peste hotare i se atribuie milioane de adepți. Autorul dianeticii este Ron Hubbard, fost marinar, devenit fondatorul unei secte cu milioane de adepți și centre răspândite în 30 de țări. Cartea de bază, „Dianetics", retipărită cu alte titluri, dar publicată în 14 limbi străine, în 34 de milioane de exemplare este un exemplu de organizare pragmatică a manipulării psihice. Cartea, ce conține peste 570 pagini, nu poate fi citită decât într-un ritm de câteva pagini pe zi, fiind confuză (într-adins) cu multe repetări. Esența dianeticii este combaterea efectelor emoțiilor negative latente (engrame). Deci secta se adresează aceloraşi clienți ai Medicinei Alternative, dar și sectelor: persoanelor singure, cu tulburări afective, psihice, anxioase, ce dezvoltă boli psihosomatice. Dianetica, pe lângă învățămintele cărții de bază, oferă o terapie de grup, în care fiecare se descarcă și își spune ofurile, nu se mai simte singur și... recită în cor învățăturile profetului Hobbard! Nu mai este nevoie de medicamente, yoga, bioenergie și nămol radioactiv. Bineînțeles, pe bani!

8.5. SĂ NE VINDECĂM CU APARATE, PRIN PARANORMAL!

Suntem în era calculatorului și a dispozitivelor de tot felul; de ce nu ne-am vindeca cu ajutorul aparatelor, dar nu pe cale științifică (Roentgen, fizioterapie), ci prin paranormal? Tratamentul bolilor cu ajutorul unor aparate, fără explicații științifice, nu poate fi decât paranormal și acest domeniu este în plină expansiune. Într-adevăr, ținând în mână un electrod, uitându-te la un cadran și la câteva beculețe (roșii), ai impresia că ești pe mâini bune. Acesta este principiul tratamentului biofeedback.

Ca orice invenție, există o istorie. Ați auzit de misterioasa cutie neagră? Aceasta este primul aparat care a făcut vâlvă la începutul secolului XX în SUA și Anglia. În prima decadă a secolului XX, dr. Albert Adams ajunsese, la 30 de ani, profesor de patologie la vestita universitate Stanford din San Francisco. Având ureche muzicală, într-o zi, examinând un pacient cu o tumoră abdominală a observat că prin percuția cu degetul se obține un sunet diferit de cel observat la oameni sănătoși. A continuat cu percuția și a observat (ce vremuri, pe atunci medicii făceau și cercetare) că pot fi diagnosticate mai multe boli diferite, mai ales de abdomen, dar cu o condiție... pacientul să stea cu fața spre vest!

Adams observă că dacă un om sănătos ține în mână un vas cu țesuturi bolnave, se pot obține sunete de percuție identice cu cele ale unui bolnav. Concluzia se impunea: era vorba de radiații electromagnetice. Același rezultat se obținea dacă voluntarul sănătos ținea un cablu legat de un vas cu țesut bolnav. Așa că Adams conectează cablul la un reostat cu rezistență și observă că, pentru cancer, rezistența era la 50 Ohmi, iar pentru sifilis la 55 Ohmi. Țesutul putea fi înlocuit cu păr sau pată de sânge. Dacă s-a pus reostatul într-o cutie neagră s-a obținut primul aparat numit osciloclast, care descărca în pacient 200 de pulsuri pe minut. După Adams, dacă boala era datorată unei perturbări electromagnetice, prin conectare la cutia neagră, pacientului i se reda sănătatea. Adams a introdus noțiunea de energii subtile și de câmp magnetic al corpului, după care aceștia au fost echivalate cu învățătura hindusă, care admitea forțe sau energii divine.

O nouă versiune, dynamixer, era o cutie cu butoane și cadrane, care nu erau legate de ceva, singurul component activ fiind o placă metalică și o busolă. În anii '50, medicul american Ruth Drown construiește un aparat cu 9 potențiometre cu scală de la 1 la 10. Aparatul nu avea alimentare electrică și elementul sensibil era o placă metalică. Alt medic englez, George de la Warr, construiește un alt aparat, gol pe dinăuntru, care pe capac avea comutatoare și un potențiometru. Tot în Anglia, în anii '70, dr. Alec Forbes construiește o altă cutie neagră, nealimentată electric, dar plină cu 24 de cadrane, magneți și reostat. Procedeul se numește acum radionica și este o presupusă măsurare a câmpurilor magnetice. Autoritățile medicale anglo-americane au lăsat liberă practica cu aceste aparate sub motiv că sunt inerte.

Desigur, lista este incompletă, dar impresionantă, mai ales în lumina celor spuse despre cutiile negre anglo-americane. Evident, principalul component activ este sugestia, amplificată de prezența însăși a aparatului ce conține cadrane, butoane și becuri colorate și care capătă un rol... psihic.

Dacă acum o sută de ani cutia neagră a lui Adams stârnea curiozitate, chiar printre medici, ce să mai spunem de dispozitivele menționate în tabelul 8.3., care beneficiază de un design modern, prospecte, asistente elegante și o justificare sofisticată. Se mai poate adăuga piramida și toate poveștile asociate de-a lungul timpurilor. Pe același principiu încă neînțeles, sugestia, acționau șamanii acum mii de ani, dar și aparatele din secolul XX.

8.6. DAR CU APA... CE AVEȚI?

Din domeniul tămăduirii prin paranormal nu poate lipsi... apa! Într-adevăr, organismul nostru conține aproximativ 70% apă, iar fără existența acestui uimitor lichid, nu ar fi existat viață pe pământ. Apa este prezentă în tot

Tabelul 8.3. *Aparate folosite în Medicina Alternativă*

Biofeedback, controlul tensiunii arteriale, al emițătorilor negative de către pacient cu ajutorul unui osciloscop. Unanim acceptat, chiar științific
Biorezonanță prin aparate străine și românești, de reechilibrare energetică (Xxrold Quantum)
Cojocere, aparat fără alimentare electrică, reechilibrare prin energia cosmică (Cojoterapia)
Electropunctor, generator de curenți de joasă frecvență (Sinerg-Cluj)
Energizator cosmoteluric bazat pe fizioterapie și reechilibrare energetică (Lucrețiu Brezeanu)
Lumina polarizată, care vindecă prin aparatul Biopirom
Magneți și magnetoscoape pentru tratamentul reumatismului
Raza Nobilă, un laser cu rubin cuplat la un bec cu gaze nobile (I. Vrănceanu)
Terapia cu sunete de joasă frecvență (Nineta Crainici)
QZT, reflexoterapia urechii, MTT magneto-infraroșu, brățara Jintong, toate aduse din China, bazate pe biocurenți
Pastila electrostimulatoare autonomă (ESA) se înghite. Conține microcipuri electronice, cât parcurge tractul gastrointestinal reechilibrează energetic. Fabricată în Rusia
Branțuri magnetice, Biomag, pentru masaj reflexogen, fabricat în Rusia
Centura cu magneți permanenți, pentru tratamentul reumatismului și spondilozei, fabricat înRusia

Universul sub formă de gheață ascunsă printre alte minereuri. Metabolismu nostru decurge numai prin implicarea apei, iar fără lichidele din organism (sânge, limfă, urină) nu putem exista. Nu putem trăi fără apă mai mult de trei zile și ar trebui să consumăm cel puțin doi litri pe zi. De aceea, încă din negurile istoriei, oamenii au acordat apei o importanță deosebită rațională, dar și sacră; izvoarele și fântânile erau obiect de închinăciune Botezatul în anumite izvoare, râuri (Iordan) avea importanță sacră, chia și acum apa sfințită (agheasma) este păstrată ca talisman.

Chiar și științific, apa este deosebită. Așa cum se poate observa di figura 8.1., pentru un compus cu o importanță biologică, apa are o structur moleculară extraordinar de simplă. Și totuși, faptul că molecula de apă H_2O, conține 2 perechi de electroni neparticipanți îi conferă proprietăți deosebite. O moleculă de apă este asociată cu alte 4 molecule, formân un tetraedru. Gheața are o densitate anormal de joasă, ce o face să plutească pe apă, care are o densitate mai mare. Din cauza constantei dielectric foarte mari, apa poate dizolva o grămadă de compuși ce disociază în ion Apa se leagă temporar de acești ioni, așa cum se întâmplă cu apa d cristalizare a sărurilor de magneziu și fier. Aceste ciudățenii chimice al apei au dat naștere la tot felul de invenții și teorii ce pot fi introduse î domeniul paranormalului.

În anii '50 ai secolului XX, biologul german Theodore Schwenk studiat comparativ apa din fântână cu cea de la robinet, și, bineînțeles c a găsit deosebiri în proprietățile chimice și structurale (aranjarea cristalină

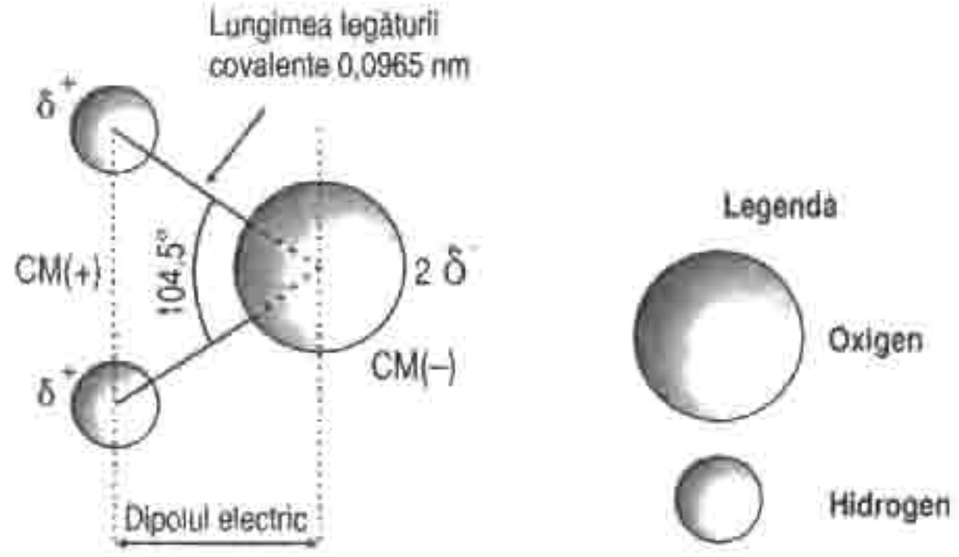

Fig. 8.1. *Structura spațială de apă. Se remarcă dipolul electric.*

Schwenk, profesor la Universitatea din Freiburg, a declarat că apa din fântâni „este mai vie decât cea de la robinet". Acesta se referea la prezența poluanților, dar toți tămăduitorii și ezotericii au sărit în sus de bucurie: o dovadă științifică că apa curgătoare (de munte) este mai oxigenată și (normal) transportă mai multă energie vitală, prana sau chi. Acum, nici la munte nu se mai găsește apă curată, datorită poluării și neglijenței oamenilor.

Or în secolul al XIX-lea, pastorul Kneipp (1821-1897) devenise celebru pentru cura de apă și băi (nu exista poluare), iar Vinzenz Priessnitz (1799-1851) inventase prișnițele și cataplasmele. Ei au lansat HIDROTERAPIA, metodă atotcuprinzătoare, folosită și astăzi sub diferite nume și asociații (băi reci și calde, cu minerale, cu aburi, progresive, alternative, turnat în jet, cataplasme, împachetări etc.).

Nu putem să nu menționăm HOMEOPATIA, veche de peste o sută de ani și care pretinde că produce vindecări prin diluția unei substanțe, până dincolo de Numărul lui Avogadro, la concentrația minimă pentru o soluție molară. Criticați de medici, care susțin că, la aceste diluții, apa este „chioară", nemaiconținând un număr suficient de molecule, homeopații au primit un ajutor neașteptat de la un cercetător francez de frunte, J. Beneviste, care în anii '80 a publicat în revista Nature un articol, după care, la diluții mari, apa capătă o memorie a substanței respective. A ieșit un scandal internațional, revista Nature cerându-și scuze. Scandalul a rămas în lumea științifică, dar în România toate revistele naturiste acceptă cu seninătate demonstrațiile pseudoștiințifice în favoarea memoriei apei (amprente ale unor substanțe) și a capacităților homeopatiei.

Știați că și apa, ca atare, puțin... aranjată, poate fi o sursă excelentă de îmbogățire pe cheltuiala celor naivi? Iată un tabel convingător (tabelul 8.4.).

Deci apa poate acționa ca atare, în urma unor procedee fizico-chimice sau homeopatice. Cu condiția să nu conțină bacterii, în urma păstrării necorespunzătoare, apa nu ar trebui să facă rău, mai ales că trebuie să bem cel puțin 2 litri pe zi. Prin cele prezentate mai sus, sperăm justificată implicarea apei în domeniul paranormalului și al tămăduirii prin sugestie.

Tabelul 8.4. *Diverse categorii de apă... cu proprietăți tămăduitoare*

APA DE PLOAIE (când nu e acidă) ar avea calități deosebite; mai ales la spălat. Oricum, plimbările pe ploaie permit o respirație cu ioni negativi, cu efecte benefice.
APA VIE, provenită prin hidroliză, după procedeul Lucaci. Pe când apa vie provine de la anod, APA MOARTĂ este strânsă la catod.
APA DINAMIZATĂ, se obține prin scuturarea apei de cel puțin 100 de ori.
APA MAGNETIZATĂ: se ține o sticlă cu apă între doi magneți, timp de 30 de minute. Se consumă în ziua respectivă.
APA DE PIRAMIDĂ: după procedeul M.M. Șerban, se ține o sticlă cu apă sub o piramidă miniaturizată, sau persoana respectivă stă într-o piramidă !
APA STRUCTURATĂ, obținută prin hidroliză după procedeul Mânzatu, se comercializează în produse cosmetice sau herbale.
APA SĂRĂCITĂ ÎN DEUTERIU. Deuteriul este un izotop natural și stabil al hidrogenului. Concentrația normală în deuteriu a apei este aproximativ 150 ppm (nesemnificativ). Dar apa grea, îmbogățită în deuteriu, este toxică organismelor. De aici, ideea că apa sărăcită tehnic în deuteriu ar fi benefică organismelor, ba chiar ar stopa dezvoltarea cancerului.

ANEXE

Scopul acestor scurte anexe este prezentarea unor aspecte ale paranormalului despre care nu se ştiu prea multe date, fie deoarece nu li s-a dat atenţie, fie deoarece interesează pe prea puţini. În plus, aceste subiecte nu pot fi legate de „firul roşu" al acestei cărţi.

ANEXA 1. CE ESTE INTUIŢIA?

Persoana de la volan era fericită, se întorcea acasă după o zi de serviciu, care decursese normal, fără necazuri. Ajunsă la o intersecţie, simte deodată o dorinţă puternică să o ia pe un drum ocolit, mai lung. Mai mult, fără să îşi dea seama, porneşte pe drumul cel lung; dar după un minut observă că pe drumul obişnuit, mai scurt, are loc un accident, o tamponare care ar fi implicat-o categoric. Ce a fost acea dorinţă imperioasă: instinct, premoniţie, intuiţie?

O astfel de istorioară poate fi povestită de oricine, chiar socotită banală, deoarece se poate spune că există în viaţa oricăruia, deşi marea majoritate nu îi dă atenţie, o ignoră. Unii numesc astfel de sfaturi, premoniţii, fiind deja prezentate în capitolul 4. Mai nou, astfel de informaţii, care nu par logice, sunt incluse în intuiţie. INTUIŢIA este un mesaj imediat (gen: „fă sau nu face ceva") fără intervenţia unui raţionament. În acest caz, intuiţia mai cuprinde simpatia sau antipatia la prima vedere a unui om sau aprecierea unei persoane din punct de vedere moral. Această intuiţie, fiind atât de răspândită, a fost menţionată încă din antichitate. A fost întotdeauna personificată sub denumirea de îngeraşul personal sau „undeva acolo sus, cineva mă iubeşte"!

Dar majoritatea oamenilor acordă intuiţiei denumirea de al şaselea simţ, care ne-ar avertiza de eventuale pericole. Am mai menţionat acest al şaselea simţ cu ocazia discutării telepatiei (cap.4.5.). Telepatia ar fi recepţionarea unui mesaj de la altă persoană, pe când intuiţia este dictată din interior, desigur de la subconştient, care include sistemul limbic, sediul emoţiilor. Mesajele intuitive sunt aproape în totalitate legate de o stare afectivă (pericol, plăcere, simpatie, aversiune, antipatie).

După Dr. Phil Nuernberger, preşedintele firmei de consultanţă Gray Matter Inc., persoanele despre care se spune că sunt oamenii potriviţi la locul şi timpul dat, nu sunt norocoase, ci sunt mai degrabă receptive la mesajele intuitive, senzaţiile corporale care le sugerează ce şi când să acţioneze. Deci la nivelul anului 2000, în SUA, intuiţia este privită ca o fantasmagorie parapsihologică, gen voci interioare şi premoniţii (cu caracter de clarviziune, vezi Swedenborg).

Philip Goldberg a publicat în 1997, cartea „The Intuitive Edge", dedicată aspectelor moderne ale intuiţiei. Mesajele intuitive nu vin decât rareori sub forma unui ordin clar: nu merge acolo! De cele mai multe ori (şi din această cauză sunt ignorate), mesajele intuitive apar sub forma unor senzaţii ale corpului: frison, căldură, tremur, ameţeală, leşin etc. Câţi oameni nu au astfel de senzaţii pe care le ignoră sau pe care le atribuie unor schimbări ale vremii. Persoanele receptive şi informate pot învăţa să deosebească şi să diferenţieze aceste senzaţii. Senzaţiile corporale nu au nimic misterios sau paranormal. Aşa cum am prezentat în capitolul 3.2., cu ocazia discutării emoţiilor, aceste stări afective produse în creier (sistemul limbic) sunt însoţite de aşa-zisele reacţii multiple mult cunoscute şi puternic individualizate: roşeaţă, paloare, tremur, bâlbâială.

Aşa cum există percepţie subliminală (vezi capitolul 3.6.) unanim acceptată, dependentă de subconştient, tot de această componentă a psihicului nostru depind şi senzaţiile corporale. De cele mai multe ori, acestea sunt mesaje venite din corp legate de o stare de oboseală, plictiseală, anxietate sau de declanşarea unei boli. Dar prin antrenament şi observaţii, se pot diferenţia senzaţii legate de o acţiune, de o persoană, de un subiect. Un exemplu:

Nick şi Nora s-au dus la o petrecere, la care au cunoscut o pereche. La întoarcere, pe drum, el afirmă că le sunt simpatici, pe când ea susţine că mariajul acelei perechi merge prost. În curând s-a aflat că Nora avea dreptate. După exemplul dat de Goldberg, ea a fost mult mai receptivă la unele atitudini ale cuplului respectiv şi a fost în concordanţă cu propriile senzaţii, intuiţii.

După Judith Farina, psiholog care predă la unele corporaţii cursul intitulat „Intuitive Development" (Dezvoltarea intuiţiei), fiecare mesaj intuitiv sau senzaţie se bazează pe experienţa acumulată, dar pe care memoria conştientă nu o sesizează. De exemplu, la un nou angajat, ai o senzaţie de antipatie (americanii îi spun reacţie de intestin), provenită din compararea (de către subconştient, în memoria emotivă) cu o persoană care a creat probleme.

Această primă părere este arhicunoscută, fiind descrisă în multe romane. Este prima senzație pe care ți-o faci la o primă întrevedere. De multe ori, ți-ai schimbat opinia din antipatie în simpatie, ca, după o perioadă de timp, să-ți dai seama că intuiția a avut dreptate!

Când este vorba de creativitate, toți artiștii, scriitorii, chiar cercetătorii afirmă cu convingere importanța intuiției în elaborarea unei lucrări, rezolvarea unei probleme, care poate apărea brusc, imediat, dar, de cele mai multe ori, mai târziu, când nu te aștepți, prin vise. După Goldberg, „marii muzicieni ca Mozart sau Beethoven aveau desigur o puternică cultură muzicală, dar jumătate din operele lor nemuritoare... trebuia să vină dintr-o sursă superioară!"

Toi după Goldberg, oamenii de afaceri americani nu își pierd timpul așteptând verdictul savanților. Dezvoltarea intuiției este o nouă calitate, care te face competitiv, te ajută să găsești parteneri serioși și să faci investiții rentabile. La un sondaj, numai în statul Texas, peste 2000 de oameni de afaceri de rang înalt au recunoscut că se ghidează și după intuiție.

Cum poți să-ți dezvolți intuiția, fără a plăti cu 300 USD un curs în SUA?

- Intuiția nu apare când suntem obosiți, stresați, ci prin relaxare, meditație liberă.
- Trebuie urmărite, studiate senzațiile corporale și diferențiate de cele imaginative; unii chiar recomandă scrierea sau memorizarea acestora, tocmai pentru a nu le confunda.
- Uneori și visele pot sugera ceva, deși interpretarea acestora este riscantă [34].
- Alteori, mesajele intuitive apar deodată, ca un flash ce durează o secundă, după care nu mai simți nimic și totul pare o ficțiune.

Au femeile o intuiție superioară bărbaților? Este o întrebare dificilă, fără un răspuns clar, deși subiectul a fost abordat de mulți cercetători. Femeia posedă mai multă empatie, capacitatea de a sesiza manifestări ale emoțiilor. Femeia implică emoțiile mai mult decât bărbații și are nevoie de intuiție pentru a-și alege un partener serios. Numai că tot femeile, deși intuiția le spune ceva, vor acționa în mod opus, fiind sensibile la avantajele prin care bărbații știu să le cucerească.

Marele psihanalist Carl Gustav Jung a fost promotorul recunoașterii științifice a intuiției, a învățării gândirii intuitive. După cum afirmă tot Goldberg, 75% din populație nu folosesc intuiția, o ignoră și nici nu vor să o recunoască. Dar contează zona geografică, stadiul de cultură, sexul etc.

ANEXA 2. ORGANISMUL UMAN POATE PRODUCE HALUCINOGENI?

În 1970 în Occident a făcut oarecare vâlvă un film american intitulat simplu „More" (Mai mult). Filmul era jucat de actori anatori, iar mesajul dedicat tineretului era simplu: de îndată ce ai început să consumi compuși halucinogeni, organismul îți va cere tot timpul, iar de la droguri relativ blânde, vei ajunge la cele mai dure, care dau leziuni nervoase ireversibile și moarte inevitabilă. Începi cu marijuana, apoi acțiunea combinată medicamente-obișnuință duce la cocaină și heroină.

La 9 mai 1988, papa Ioan-Paul al II-lea ajunsese în capitala Boliviei, La Paz, oraș situat la 3700 de metri altitudine. Sosit rapid după un turneu epuizant, i se face rău, iar întâlnirea cu episcopii este întârziată. Dar după jumătate de oră, papa revine și își îndeplinește toate obligațiile religioase și sociale. Episcopul indian Saenz a dezvăluit secretul: i se dăduse o infuzie cu frunze de coca.

Drogurile se situează între aceste două extreme. În stare naturală, neprelucrate chimic, drogurile existente în unele plante sunt consumate de milioane de oameni în anumite regiuni, mai ales sărace și bigote, așa cum bem noi vin. Sub această formă, utilizate sporadic și în cantitate mică, aceste plante acționează ca medicamente, mai ales ca stimulatoare psihice. Pe de altă parte, extractele din aceste plante, prelucrate chimic, în stare concentrată, nenorocesc mii de tineri, care plătesc scump acest consum și la propriu și la figurat.

De ce trebuie să dedicăm doar câteva pagini acestui subiect, atât de tragic, atât de actual, într-o carte consacrată aspectelor paranormalului și aparent fără legătură? Despre droguri se spune și se scrie mult, dar practic se face destul de puțin. Cu toată sărăcia, România, dintr-o țară de tranzit pentru droguri, a devenit și consumatoare. Ce nu se spune, dar este justificat, este că printre principalele efecte ale drogurilor, pe primul loc, sunt halucinațiile vizuale, mai puțin cele auditive (voci interioare), printre care se numără și apariții de demoni, de extratereștri, dedublare, clarviziune, senzație de părăsire a corpului, levitație, retrocogniție, telepatie etc. Pot drogurile halucinogene să producă fenomene paranormale, pot fi acestea implicate în propagarea și menținerea acestui domeniu?

Numeroasele lucrări științifice și de popularizare dedicate drogurilor sunt de acord: omenirea a cunoscut și utilizat drogurile încă de acum 9000 de ani (probabil și mai de mult). Trebuie menționat că animalele rumegătoare, ba chiar și carnivorele care știu să folosească unele ierburi pentru leac (pisici, câini) NU consumă plantele halucinogene, evitându-le. Mai mult, se poate spune că înflorirea unei civilizații din istoria omenirii

a fost mult marcată de folosirea halucinogenelor. Imperiile din America de Sud, Asia și Africa, deși au ajuns la un grad relativ înalt de civilizație, nu au putut depăși un anumit prag, după care au decăzut sau au fost zdrobite de alte popoare care nu consumau plante halucinogene, cum sunt europenii.

Populațiile din nordul Eurasiei și Americii foloseau ciuperci din genul Psylocibe; cei din America de Sud, frunze de coca; din bazinul Amazonului, ayahuasca; din America Centrală, peyotl, marijuana, guarana; din Asia și Orient, opiu și haşiş; din Africa, yboga, khat, ergina. Putem emite și o ipoteză: popoarele din Europa au cucerit lumea, au stabilit progresul civilizației actuale din mai multe motive, unul dintre ele fiind și lipsa unui consum mare de droguri halucinogene. Alcoolul, ce are multe proprietăți înrudite drogurilor, nu are efecte atât de dramatice; mii de ani a fost consumat ca vin, bere, băuturi fermentate și nu ca tării, în stare concentrată, cu consecințe grave. În țările în care se bea mult vin, consumul drogurilor este semnificativ mai mic. De mii de ani, oamenii au simțit nevoia (după ce le-au descoperit proprietățile) să folosească alcool (băuturi fermentate) sau droguri, în funcție de ce le-a oferit natura, ca mijloace de descărcare psihică, uitare a grijilor sau de obținerea a unei euforii, stări de beție cu halucinații.

Drogurile sunt menționate în toate cărțile sacre ale omenirii; profetul Mahomed consuma haşiş. Dar Europa nu a fost complet ferită de droguri. Cum călătoriile erau destul de rare în Evul Mediu, alchimiștii și vrăjitoarele plăteau bani grei pentru produse din import, pe bază de droguri, dar cu denumiri sofisticate: elixirul vieții, filtru de amor, fântâna tinereții, pulberea de Aurum etc. Se pare că personajele multor legende ale Evului Mediu cu conținut paranormal, cum sunt Tristan și Isolda, cupa Sfântului Graal, cavalerii Mesei Rotunde, făceau călătorii îndepărtate (uneori psihic) pentru obținerea acestor prețioase lichide, în realitate extracte de plante psihotrope.

Alcoolul consumat în cantitate mare poate da unele halucinații, însă mult mai rar decât drogurile. A fi amețit, „a vedea dublu" sunt stări mult mai blânde decât senzația de dedublare produsă de haşiş; mescalina determină bețiii colorate, fiecare sunet la închiderea ochilor dă naștere la explozii de lumină și culori vii, cu forme bizare; psilocibina induce vedenii, demoni și omuleți verzi. Toate manifestările paranormalului: apariții, levitații, convorbire cu spirite, părăsirea corpului, telepatie etc. apar în urma consumului de droguri și nu este de mirare că în țările în care drogurile au fost lăsate libere la consum, paranormalul a fost întotdeauna acceptat (Asia, Orient, America de Sud, Siberia). Din fericire pentru Europa, natura nu oferă plante halucinogene de larg consum. După cum au arătat M. Eliade [30] și I.P. Culianu [23], flora din Europa a oferit plante psihoactive, chiar cu efecte toxice, cum sunt mătrăguna (Atropa belladona), măselariţa (Hyosciamus niger) și ciumafaia (Datura), care au fost folosite doar de vrăjitoare, în cantități reduse.

Prezentăm schematic principalele droguri halucinogene și substanțe psihoactive:

Tabel 1 *Surse de compuși halucinogeni și unele proprietăți*

Nume	Compusul activ	Sursa	Zona	Caracteristici
Ayahuasca	DiMetilTriptamina (DMT)	Liane, brouște	Amazon	Produce vizium
Cannabis	Tetrahidrocanabinol	Cânepa indiană	Orient	Euforie, vizium; din frunze se prepară marijuana, iar din rășină, haşiş
Coca	Cocaina, ecgonina	Frunze coca	America Sud	*Euforie, halucinații*
Iboguina	Alcaloizi specifici	Iboga	Africa	*Halucinații*
Opio	Morfina	Mac	Asia	Consumat în țara lor: opiu (suc), morfină și heroină. Medicament și drog
Khat	Cathinonă, amfetamine	Catha edulis, khat	Africa	Euforie, vizium
Peyotl	Mescalina	Cactus	America Sud	Halucinații
Psylocibe	Psilocibina	Ciupercă	America Sud	Halucinații
LSD	Dietilamida acid lisergic	Sintetic		Activ în concentrații extrem de mici
Ketamina	Ketamina	Sintetic		Anestezic puternic cu efecte psihice
Ecstasy	MDMA (amfetamina)	Sintetic		Euforizant, produce vizium

Din cele mai vechi timpuri, compușii chimici care acționează asupra creierului, producând efecte psihice sau halucinogene (alcool, droguri) au fost consumați individual, dar mai ales în grup. Alcoolul sub orice formă este cel mai cunoscut „liant social", efectul lui sedativ (în doză moderată) fiind atât de puternic, încât și Biserica creștină l-a acceptat, chiar la slujbă. Alcoolul a avut un succes atât de mare la rasa ariană deoarece avem și echipamentul enzimatic de metabolizare, pe care celelalte rase îl au incomplet. În schimb asiaticii și negrii au acceptat drogurile psihotrope, atât pentru că erau la îndemână, dar și pentru că intrau în ritualuri tribale, religioase, sociale. Povestirea efectelor psihice, a viziunilor și halucinațiilor a contribuit puternic la răspândirea efectelor paranormale.

Implicarea atât de puternică a drogurilor în rândurile tineretului (astăzi, în Comunitatea Europeană, din cinci tineri, unul a folosit cel puțin o dată

droguri) a determinat studii ştiinţifice serioase. Primul drog a cărui acţiune a fost explicată este ketamina, un anestezic foarte eficient, care însă producea efecte secundare psihice, în special senzaţia de levitaţie, părăsirea corpului sau NDE (near death experience). Ketamina se fixează în creier pe neuronii ce produc neurotransmiţătorul glutamat, cu acţiune excitatorie şi are un receptor de tip NMDA (pentru glutamat).

Senzaţii de tip NDE, inclusiv lumina de la capătul tunelului, pot fi produse pe voluntari prin condiţii de aer sărac în oxigen şi bogat în dioxid de carbon. Scăderea oxigenului afectează hipocampul, un component al sistemului limbic (memoria afectivă), astfel că se favorizează amintiri de mult uitate, senzaţii de déjà-vu şi alte halucinaţii care apar şi în crizele epilepticilor.

Efectul puternic analgezic al morfinei se datorează legării acestui compus de receptorii specializaţi existenţi în creier. Aceşti receptori, botezaţi morfinomimetici sau pentru opiacee, leagă în mod natural peptide cu acţiune de blocare a durerii numite endorfine.

Dar cea mai mare surpriză în studiul drogurilor a fost găsirea mecanismului de acţiune.

Astfel, aşa cum se observă în figura 1, toate drogurile acţionează în aceeaşi zonă din creier, numită aria ventral-tegmentară, situată în partea veche, mezencefal, ce cuprinde talamusul, nucleii accumbens, trunchiul cerebral cu substanţa reticulată. Această regiune se caracterizează prin producerea neurotransmiţătorului dopamină, responsabil de senzaţiile de plăcere, euforie.

Partea cea mai senzaţională este că toţi compuşii care dau plăcere acţionează prin creşterea concentraţiei dopaminei (blocându-i reabsorbţia). Deci droguri precum cocaina sau ecstasy, dar şi nicotina (din ţigări), alcoolul (din băuturi), orgasmul sexual, extazul mistic acţionează prin acelaşi mecanism: creşterea producerii neurotransmiţătorului plăcerii, dopamina.

Impactul puternic al drogurilor asupra oamenilor a determinat studii ştiinţifice foarte extinse, în special în SUA şi Suedia. Aceste studii recente au demonstrat un fapt incredibil la prima vedere. Creierul nostru, în anumite condiţii, deci nu prin căile metabolice normale, poate produce compuşi cu activitate halucinogenă. Cărţile hinduso-tibetane pomeneau de acum 2000 de ani despre cel de al treilea ochi, situat în creier, în dreptul mijlocului frunţii, numit a şasea chakră, Ajna. Ulterior a fost identificată cu epifiza sau glanda pineală. De-abia în anii '80 s-a demonstrat că glanda pineală reglează somnul prin producerea unui hormon numit melatonina, care este sintetizat din aminoacidul triptofan. Dar studii

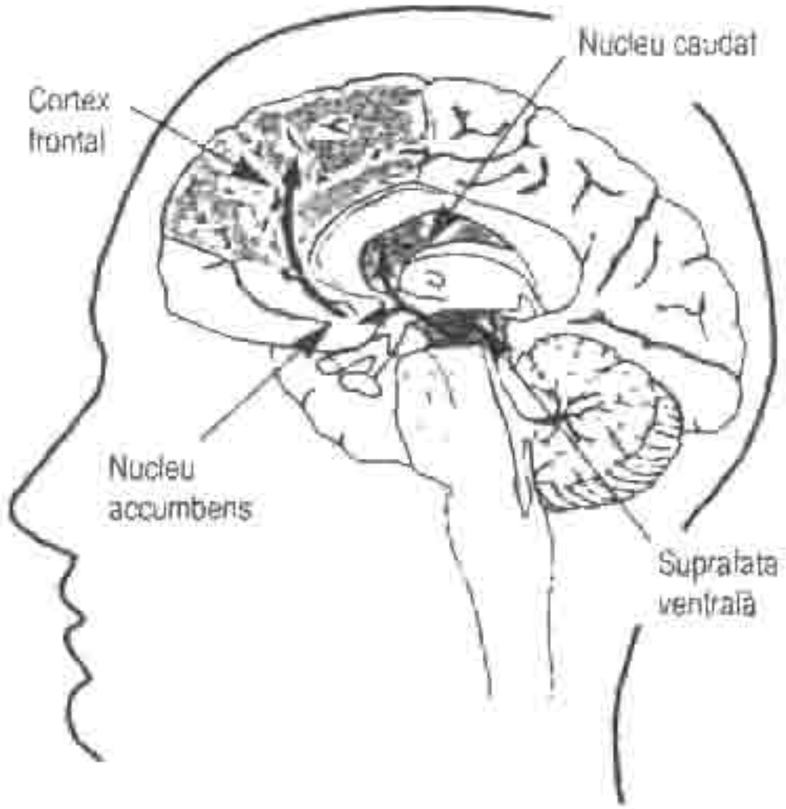

Fig. 1. *Zona din creier în care acţionează drogurile halucinogene.*

întreprinse la sfârşitul anilor '90 au demonstrat că în anumite condiţii, căile metabolice de degradare a melatoninei duc la formarea unor compuşi cu activitate halucinogenă, derivaţi ai triptaminei, numiţi 5 metoxi dimetiltriptamină (5 MeO-DMT) şi dimetiltriptamină (DMT). Or acest din urmă compus este deja menţionat în tabelul I, drept componentul activ al plantei ayahuasca din bazinul Amazonului şi al unor broaşte din Mexic. În mod normal, aceşti compuşi sunt produşi în cantităţi infime. Dar iată că o sectă modernă, Tao Dark Room din Tailanda, a creat un centru în care printr-un regim de întuneric forţează sinteza melatoninei şi obţine pentru cei dornici stări psihedelice, mistice şi... efecte paranormale (fără droguri).

ANEXA 3. ESTE SISTEMUL IMUN UN SIMŢ EXTRASENZORIAL?

Acest titlu, la prima vedere şocant, a fost împrumutat din binecunoscuta revistă franceză, Science et Avenir. Într-adevăr, despre cel de al şaselea simţ, al pericolului, al clarviziunii, al intuiţiei s-a scris foarte mult, iar comunitatea ştiinţifică internaţională nu este convinsă de existenţa unei

dotări deosebite, deşi unii oameni pot prezenta calităţi remarcabile tămăduitoare, de clarviziune sau sensibilitate la variaţiile câmpului magnetic terestru.

Pe de altă parte, tămăduirea prin sugestie, rugăciune sau hipnoză este reală şi, în final, acest domeniu, ce pare să fie situat în domeniul paranormalului, este cel mai important. Tămăduirea pe cale sugestivă, spirituală s-a menţinut de-a lungul veacurilor neschimbată alături de progresele civilizaţiei şi medicinei. Ceea ce era clar pentru oamenii din antichitate, unirea indisolubilă dintre minte şi corp, dintre creier şi restul organismului, a fost schimbat de Ştiinţă, din considerente reale, mai mult didactice. Un medic bun profesionist se interesează şi de bolnav, nu numai de boala respectivă. Capitolul 8 este dedicat tocmai acestei probleme. Moralul, optimismul, echilibrul psihic sunt arme redutabile în lupta organismului cu microbi, virusuri, paraziţi, dar şi cu stresul.

Exemplul este citat în mai multe cărţi. Soţului, inginer cu o bună situaţie familială şi materială, i se diagnostichează un cancer cu metastază, medicii admiţând o supravieţuire de cel mult şase luni. Soţia, medic, nu îi spune soţului acest diagnostic, inventând altul, legat de o infecţie respiratorie. Apoi soţia îi propune o perioadă de recuperare cu călătorii, mers pe jos, distracţii etc. După un an, soţul îşi reia slujba. Dar după trei ani, soţul se întâlneşte din întâmplare cu medicul care l-a îngrijit şi care se miră şi îi spune diagnosticul adevărat. După două luni... soţul a murit.

Sigmund Freud a fost primul om de ştiinţă care a înţeles influenţa puternică a echilibrului psihic asupra producerii bolilor psihosomatice, mai ales existenţa unor emoţii deosebite în copilărie, a frustrărilor, leziunilor afective. Emoţiile puternice pot îmbolnăvi, dar pot şi vindeca. De-abia după aproximativ 70 de ani de la apariţia psihanalizei apare o nouă ramură a medicinei, psihoneuro-imunologia, adică studierea interacţiunilor dintre sistemul endocrin şi cel imun. S-a admis, în fine, că prin hormoni, creierul influenţează sistemul imun. Invers, tot pe cale chimică, sistemul imun înştiinţează creierul că în organism are loc o luptă puternică cu microbii sau alt agent patogen.

Sistemul imun acţionează fără intervenţia conştiinţei. Tot timpul, în organismul nostru sistemul imun trebuie să vegheze şi să lupte imediat ce agenţi patogeni au pătruns. În figura 2, este prezentată schema de luptă a sistemului imun.

Bătălia este aprigă, pe viaţă şi pe moarte, pe cale chimică. Ca într-o adevărată luptă, agenţii patogeni sunt întâmpinaţi mai întâi de cercetaşi (neutrofile), care intră în luptă distrugând invadatorii. Dacă aceştia sunt în număr mare, se trimit mesaje chimice (citokine), alarmând globulele albe

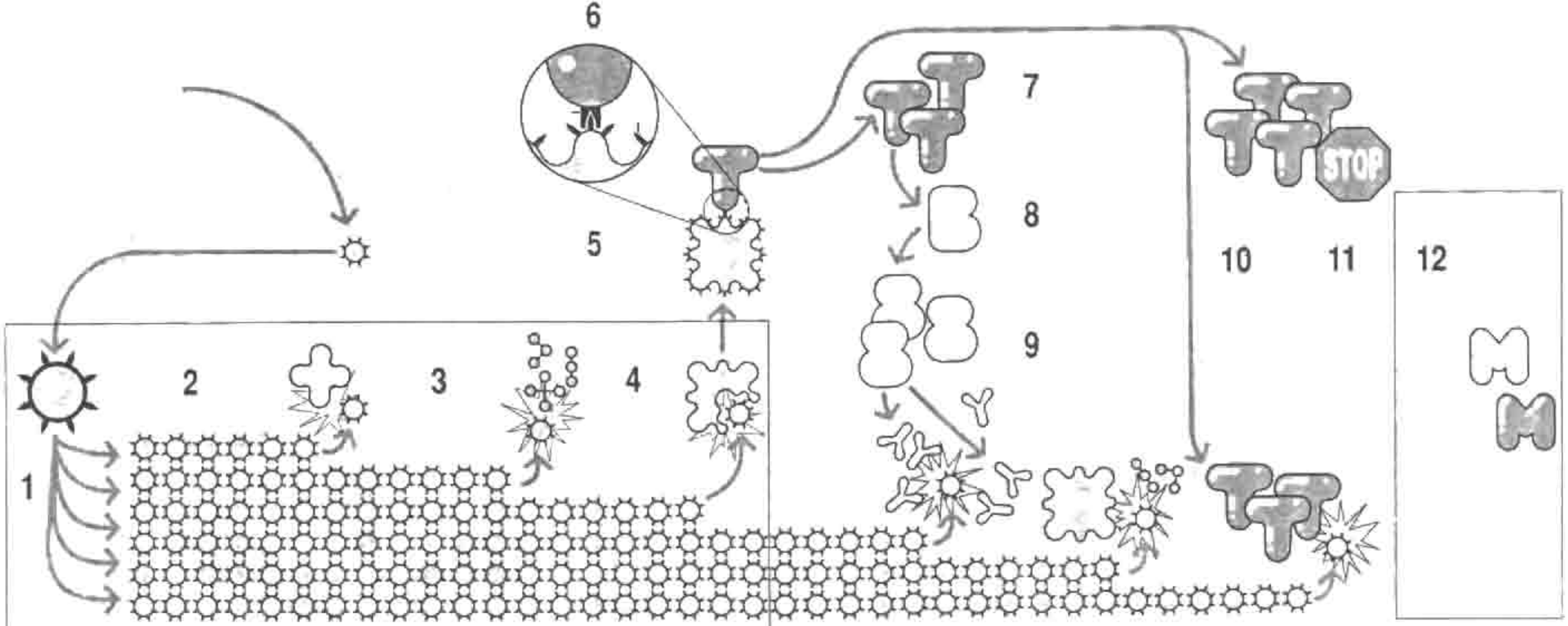

1. Corpul este bombardat neîncetat cu virusuri, bacterii și alți microbi. Acestia încep atacul prin multiplicare, iar organismul declanșează alarma sistemului imunitar.
2. Neutrofilele sosesc primele la locul infecției. Acest tip de leucocite sunt produse în măduva oaselor și trăiesc doar 3-4 zile.
3. Sistemul complement (complementar) este format din peste 20 de proteine care circulă în sânge. Acestea se lipesc de microb.
4. Macrofagele sunt asemănătoare unui tanc, fiind deosebit de puternice în uciderea microbilor. Macrofagele transmit semnale altor celule.
5. După ce macrofagele au ingerat un microb, prezintă pe membrană markeri specifici, care vor alarma celulele T helper (de ajutor).
6. Celulele T helper (de ajutor) – leucocitele – au echipament propriu de recunoaștere specifică a microbilor. În cursul atacului celulele T se divid.
7. Celulele T helper sunt activate de interleukina-1 produsă de macrofag. Leucocitele eliberează alte citokine ce activează alte celule T și B. În acest proces se eliberează și interferon care activează macrofagele.
8. Celulele B stimulate de celulele T helper se divid la rândul lor și produc plasmocitele, ce fabrică anticorpii specifici microbului.
9. Anticorpii, făcând parte din imunoglobine, sunt proteine care recunosc și se leagă de microb, oprindu-l direct sau făcându-l vulnerabil la distrugerea de către macrofage și neutrofile. Anticorpii activează de asemenea sistemul complement (complementar).
10. Celulele T killer (distrugătoare) recunosc și distrug celulele infectate cu virusi sau canceroase. Procesul de distrugere se efectuează prin secretia unor proteine (perforine) care găuresc membrana celulei, care este distrusă.
11. Celulele T supresor (de oprire) stopează activitatea sistemului imunitar după eliminarea intrusului, pentru a preveni autodistrugerea.
12. Celulele cu memorie, de tip B și T, circulă – ca urmare a unei infectii – prin organism, pregătite să susțină o apărare rapidă cu următoarea ocazie a revenirii aceluiași agent infectios. Aceste celule devin avangarda defensivei împotriva invadatorilor infectiosi recurenti.

Fig. 2. *Sistemul imun și secvența implicării componentelor sale în cursul unei infecții.*

(leucocite), adevăraţii soldaţi, prin limfocitele T, apoi tancuri (macrofage) şi alte celule, limfocite B, factori de complement şi plasmocite, care descarcă gloanţe specifice (anticorpi). Deci lupta se duce fără alarmarea conştiinţei (a cortexului), dar subconştientul este înştiinţat prin talamus şi hipotalamus, care eliberează hormoni şi peptide. Mai mult, o dată bătălia câştigată, sistemul imun se dotează cu anticorpii specifici microbului respectiv. Sistemul imun are memorie proprie. Artileria şi blindatele sistemului imun sunt formate din celule ucigaşe, cum sunt macrofagele, neutrofilele şi limfocitele T, care în lipsa unei bătălii stau în aşteptare în cazarme (splina şi ganglionii limfatici). Acestea sunt în permanentă comunicare cu creierul prin nervii simpatici şi pe cale chimică (encefaline, neurotransmiţători, hormoni).

Pe calea chimică, sistemul imun este reglat de creier, prin stimulare sau inhibiţie, în funcţie de necesităţi. Comunicarea dintre creier şi sistemul imun are loc prin intermediul unei game numeroase de interleukine (produse de limfocite), citokine, neurotransmiţători, hormoni, tocmai pentru nuanţarea şi diversificarea acţiunii coordonate de luptă. Tocmai de aceea profesorul Ed Block de la Universitatea din Dallas, unul dintre descoperitorii interleukinelor, a asemănat sistemul imun cu cel de al şaselea simţ, ce acţionează în mare parte fără intervenţia creierului.

Comunicarea de la nivelul creierului (componenta subconştientă hipotalamus-hipofiză) are loc prin intermediul hormonilor ACTH şi CRF

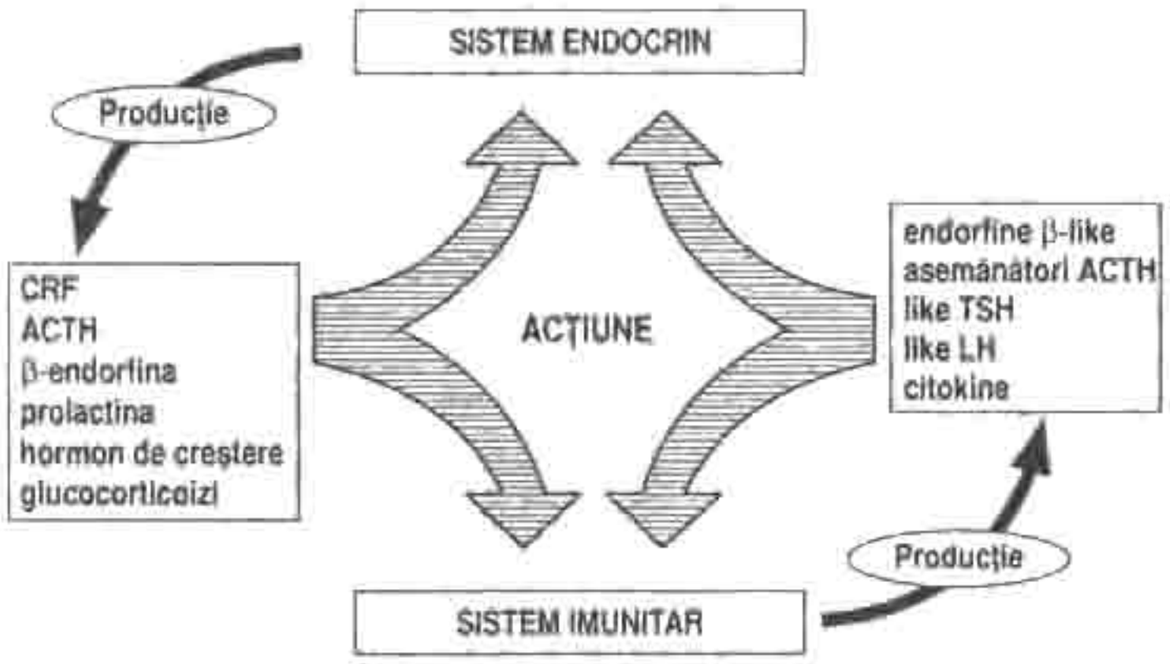

Fig. 3. *Schema inter-relaţiei dintre sistemul neuroendocrin şi cel imun*

(factor eliberare corticotropină), în schimb, celulele imunocompetente trimit mesaje prin intermediul citokinelor. Schema din figura 3, reprezintă aşa-zisa axă hipotalamico-hipofizo-suprarenaliană, care reprezintă sistemul de alarmare, de luptă în stres, boală sau pericol. În acest fel trebuie înţeles cel de al şaselea simţ, în care creierul (subconştient) participă la orice agresiune, trimiţând ajutor atât sistemului imun, cât şi întregului organism prin furnizarea de energie chimică produsă prin acţiunea adrenalinei şi a hormonilor suprarenali. Aceştia din urmă au rol dublu, pe lângă creşterea glicolizei (sursă de energie), inhibând sistemul imun, care o dată dezlănţuit, poate ataca propriile celule (aşa cum se întâmplă în bolile autoimune) [47].

Desigur apare o întrebare logică: de ce prin emoţii puternice, ne îmbolnăvim? Răspunsul principal este dat de creşterea secreţiei de hormoni glucocorticoizi, care inhibă sistemul imun. De aceea, oamenii stresaţi, pesimişti se îmbolnăvesc mai uşor. În schimb, vindecările pe cale spirituală, care includ rugăciuni cu emoţii până la extaz, se produc tot pe cale imună, când creierul contrabalansează secreţia corticoizilor aruncând în luptă alte arme imune, cum sunt interleukinele şi factorul de necroză tumoral, ce pot distruge tumori (demonstrat experimental).

ANEXA 4. TESTAŢI-VĂ EVENTUALELE CAPACITĂŢI EXTRASENZORIALE

Ţinând seama că multe persoane cred în paranormal şi într-o „dotare extrasenzorială", de ce nu ar încerca fiecare cititor să verifice dacă este „dotat"? În caz pozitiv, le puteţi arăta şi prietenilor, dacă nu, vă veţi convinge singur, de ce savanţii sunt sceptici.

Testele prezentate mai jos provin din cărţi consacrate special acestei probleme, cum este cea a lui Paul Huson, „Cum să-ţi testezi şi să-ţi dezvolţi capacitatea extrasenzorială" (52). Majoritatea testelor ce apar în presa din România provin direct sau indirect din această carte.

1. Testul plicului. Luaţi două plicuri identice ca format. Într-unul puneţi o fotografie sau un carton tăiat identic. Încercaţi să ghiciţi în care plic este fotografia; puteţi ţine în mână plicul, dar nu trişaţi.

2. Test pentru clarviziune cu zaruri. Cereţi unui prieten să arunce un zar de mai multe ori (cel puţin de 20 de ori). Încercaţi să ghiciţi numărul care va ieşi. Concludent în peste zece reuşite.

3. Testul cărţii de joc timbrate. Luaţi un pachet de 32 de cărţi de joc şi cereţi unui amic (sau singur) să lipească o marcă poştală pe faţa unei cărţi de joc. Amestecaţi şi înşiruiţi-le cu faţa în jos pe masă. Trebuie să ghiciţi care este cartea cu marca lipită. Concludente sunt două din trei încercări reuşite.

4. Testul cărților de joc. Așezați la întâmplare cele 32 de cărți de joc cu fața în jos. Încercați să ghiciți, în ordine, culorile roșii și cele negre. Dacă reușiți, treceți la o fază superioară și ghiciți chiar identitatea cărții respective (calitatea).

5. Test pentru radiestezie. Luați două cești, două farfurioare și 1–2 bucăți de zahăr cubic (toate identice). Puneți zahărul într-o farfurioară, acoperiți cu ceașca. Încercați să ghiciți în care dintre cele două cești răsturnate se află zahărul. Dacă nu puteți cu gândul, apelați la un pendul. Acesta se confecționează dintr-o sfoară de 25 cm lungime de al cărei capăt se leagă o cheie sau o piatră. După ce observați balansul natural al pendulului, hotărâți că sensul inițial este Da, iar cel opus, Nu. Acum treceți cu pendulul în mișcare pe deasupra cestilor și găsiți după mișcările pendulului, în care ceașcă se află zahărul. Atenție la mișcările pendulului, care își poate schimba sensul rotirii. Citiți și partea dedicată radiestezicii din capitolul 4. Observați eventual efectul oboselii.

6. Teste cu întrebări pentru intuiție. Acesta ar fi cel de al șaselea simț, al pericolului, clarviziunii:

a. Când sună telefonul, de obicei știu cine mă caută. Chiar întotdeauna sau numai cu cei apropiați? Din zece apeluri, câte sunt pozitive?
b. Deseori ghicesc ce vor partenerii de discuție să spună și termin fraza în locul lor. Cât de des? Față de oricine sau numai cu cei apropiați?
c. Când întâlnesc persoane străine, simt de multe ori că le cunosc demult. Cât de des?
d. Câteodată visez fapte care au loc în viitor. Cât de des. Peste zece ori pe lună?
e. Mă consider o persoană sensibilă, mă afectează emoțiile negative din jur. Sunteți sigur sau este o influență a telenovelelor?
f. Uneori am senzații clare de déjà-vu, că am mai fost acolo. Mai mult de 5 ori într-un an?
g. Simt instinctiv când membrii familiei mele sau prieteni apropiați au probleme cu sănătatea, se găsesc în pericol sau au avut loc eventuale decese. De câte ori pe an?
h. Mi se întâmplă să-mi fie antipatic un străin, fără nici un motiv aparent. Cât de des? Se confirmă această antipatie sau a fost numai o impresie vagă, neconfirmată în timp?
i. Am avut vise în care simțeam că zbor sau pluteam. Cât de des? Este tema principală a viselor sau apare sporadic, destul de rar, dar cu impact emotiv?
j. Au fost momente când am simțit că mi se va întâmpla ceva rău, înainte ca acel fapt să se întâmple cu adevărat. Sunteți sigur? De câte ori?

Aceste zece întrebări ar trebui să vă dea un scor afirmativ când la cel puțin cinci dintre ele veți fi sigur de răspuns. Ceea ce este foarte greu. De fapt, un răspuns sigur la întrebările g și j, confirmat de mai multe ori, reprezintă un scor afirmativ. Un răspuns afirmativ, sincer, la toate întrebările, vă dă dreptul să vă considerați deosebit. Majoritatea vor răspunde afirmativ doar la 3-5 din cele zece întrebări. Repartiția populației pentru această eventuală „dotare" va corespunde curbei descrise în figura 1.2.

ANEXA 5. CHIAR DACĂ AVEȚI SINESTEZIE, TOT SUNTEȚI NORMAL!

Când Karen Chenausky, o cercetătoare din domeniul vorbirii, din Sommerville, Mass., aude sunetul nostalgic al unui saxofon, în fața ochilor are imaginea colorată a unor șerpi unduind prin aer. O melodie cântată în muzicuță îi provoacă imagini de livezi verzi, iar un concert de pian îl ascultă pe un fond albastru ca cerul. Când gustă o linguriță de șerbet de mango, peretele din cameră capătă o culoare galben ca lămâia, dar cu dungi de culoarea cireșelor. Este Karen anormală, are viziuni paranormale?

SINESTEZIA este o stare deosebită existentă la unii oameni, nu chiar rară (1 din 2000), rezultată dintr-un defect congenital la nivelul transmiterii semnalelor provenite de la simțuri. În mod normal, la 99% din oameni, senzația primită de la un simț (vizual, auditiv, olfactiv) determină o receptie localizată în centrii respectivi din creier. Dar la sinesteți, o aromă de mentă determină o asociere cu o culoare gri-verzuie. Pe fiecare posesor al acestui defect, încrucișarea senzațiilor îl caracterizează. La majoritatea persoanelor sinestezice, predomină asocierea auzului cu vederea și senzații auditive colorate. Diferite cuvinte scrise evocă culori variate, cu și cum conținutul unui mesaj are anumită culoare.

Cei afectați de sinestezie sunt oameni normali, imaginile pe care le au în permanență și cu care se obișnuiesc nu le afectează conștiința sau echilibrul psihic. Acesta este mesajul principal al primului Simpozion Internațional al Asociației Americane a sinesteziștilor ce s-a ținut în iunie, 2001, la vestita Universitate Princeton. Deși sinestezia a fost semnalată încă acum 300 de ani, a fost catalogată drept anomalie genetică o curiozitate medicală, marginalizată spre limitele paranormalului. Și totuși, ulterior s-au descoperit printre sinestesiști nume celebre cum au fost compozitorul și pianistul Franz Liszt, fizicianul laureat al premiului Nobel Richard Feynman și scriitorul ruso-american Vladimir Nabokov. Majoritatea celor care posedă această proprietate preferă să nu o declare și altora, din diverse motive, printre care și etichetarea de paranormal, tip cu viziuni etc

Neurologul american Richard Cytovic, care a publicat articole ştiinţifice şi cărţi de popularizare despre acest subiect, pretinde că în realitate sinestezia este mult mai rară, în proporţie de 1 la milion. Prin studii de microdisecţie comparată. Cytovic a concluzionat că aceasta provine dintr-o asociere defectuoasă la nivelul sistemului limbic a emoţiilor cu memoria şi că ar fi de fapt o „fosilă vie", o rămăşiţă ancestrală a unui sistem de percepţie multisenzorială, care exista la mamifere acum câteva milioane de ani. Prin sinestezie, mamiferele ancestrale aveau informaţii rapide, multisenzoriale despre un fruct, de exemplu, ştiindu-i în acelaşi timp culoarea, gustul şi mirosul.

Daphne Maurer, neurolog la Universitatea McMaster din Ontario, susţine că sinestezia este prezentă la toţi nou-născuţii în primele 4 luni, după care partea conştientă, cortexul devine suficient de dezvoltat funcţional pentru a prelua conducerea psihică. După vârsta de 4 luni, capacitatea sinestezică dispare treptat la 99% din oameni. Să fie chiar aşa? După cum am menţionat pe parcursul cărţii, în concordanţă cu descoperirile neurologilor, marea majoritate a oamenilor folosesc doar 3-5% din capacitatea funcţională a creierului. Câţi oameni dotaţi cu sinestezie au confundat această percepţie multiplă cu viziuni, halucinaţii şi au pretins că sunt „dotaţi" pentru paranormal sau, din contră, că sunt bolnavi mintal? Profesorii V. Ramacharndran şi E. Hubbard de la Universitatea din San Diego, California, susţin că, la unii oameni, sinestezia se găseşte într-o formă redusă. De exemplu, unii poeţi faimoşi pentru metaforele lor, chiar „vedeau" mirosuri sau „auzeau" culori. Pictorul abstract Vassily Kandinsky, când auzea o melodie, „vedea" conţinutul psihic şi din acest motiv nu putea suporta să fie prezent la o audiţie a unei opere compuse de Richard Wagner. Poate Natura îşi mai ascunde secretele sub paravanul paranormalului!

POSTFAȚĂ

După cum am afirmat în Prefață, această carte nu a fost scrisă dintr-un „îndemn ezoteric sau iluminat", ci ca urmare a unei lucrări precedente [76]. Voluminosul material strâns pentru studiul emoțiilor a inclus numeroase referiri la domeniul fascinant al paranormalului. După parcurgerea acestui material, a numeroaselor discuții cu oameni de știință din țară și străinătate, caracterul misterios, confuz și contradictoriu al paranormalului a rămas pentru mine un fel de provocare.

În materialul prezentat în această carte, am inclus noile studii ale savanților pentru explicarea unor fenomene paranormale, desigur, în limita accesului posibil. Așa cum am menționat în Prefață, ar fi fost de dorit ca după parcurgerea atentă a acestei cărți de către cititor, acesta să-și poată forma o părere sau o concluzie cel puțin asupra unor aspecte ale paranormalului, dacă nu globală. Dacă nu s-a obținut această concluzie de vină poate fi atât autorul acestei cărți, dar și... domeniul, paranormal.

Într-adevăr, în afară de caracteristicile paranormalului prezentate în capitolul 1, acest domeniu mai posedă încă o calitate, aceea de a conferi multiplelor aspecte un caracter confuz, ceva încă inexplicabil sau „în coadă de pește". Cu alte cuvinte, chiar manifestările explicate foarte clar, cum este fenomenul zombie, tot mai păstrează câte ceva încă misterios, chiar pentru savanți; ce să mai vorbim despre omul de pe stradă.

Chiar dacă afirmăm că din totalitatea fenomenelor paranormale, 10% sunt încă neexplicabile științific, iar restul sunt explicabile sau plăsmuiri ale minții și imaginației, tot merită atenția savanților, justificând misterul și atracția acestui domeniu. De altfel și alți autori cu formație științifică ce au abordat acest domeniu, începând cu Freud și Jung, sfârșind cu Benson, Beyerstein, Siegel, Sagan, au inclus păreri asemănătoare. De ce? Probabil din cauza componentei subconștiente a psihicului uman și a emoțiilor asociate. Așa cum este unanim admis, puțini oameni pot să-și controleze emoțiile și să gândească rațional, când pătrund în domenii cum sunt esența vieții și morții, dotarea psihică specială, vindecările spirituale... și, în final, credința în Dumnezeu.

BIBLIOGRAFIE

1. ALLAN, SCHIFF, KRAMER, *Cine se teme de spirite*, Ed. Politică, Bucureşti, 1973
2. ANDREAS P., DAVIES R.L., *Ştiinţele secrete*, Ed.Saeculum, Bucureşti, 2000
3. ANDREWS, T., *Psihometria, capacitatea paranormală*, Ed. Teora, Bucureşti, 2000.
4. BENSON H., *The Relaxation Response*, Avon Books, New York, 1975
5. BEYERSTEIN B.L., *The Brain and Consciousnness*, Skept.Inquirer, 12, 163, 1989
6. BLACKMORE S., DAVIS A.H., *Test your Psychic Power*, Harper Collins, London, 1995
7. BLACKMORE S., *Near Death Experience*, Prometheus Books, Buffalo, 1993
8. BLAGA L., *Religie şi Spirit*, Ed. Dacia Traiană, Sibiu, 1942
9. BONEWITS R.E., *Real Magic*, Berkley Books, New York, 1972
10. BRADBURY W., editor, *Into the Unknown*, Readers Digest Symposia, 1981
11. BROTHERS L., *How Society Shapes the Human Mind*, Oxford University Press, 1997
12. BROWN D.B., *Stress and the Art of Biofeedback*, Bantam Books, New York, 1978
13. CAPRA F., *Uncommon Wisdom, Fontance Paperback*, New York, 1989
14. CAPRA F., *Tao of Physics*, Bantam Books, New York, 1988
15. CASTANEDA C., *Journey to Ixtlan*, Simon/Schuster, New York, 1972
16. CELAN E., *Biocâmp şi bioradiaţii*, Ed. Teora, Bucureşti, 1994
17. CELAN E., *Parapsihologia şi Serviciile secrete*, Ed. Miracol, Bucureşti, 1997
18. CHELCEA S., CHELCEA A., *Eu, Tu, Noi*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1983
19. COCHRANE E., *Velikovsky Still in Collision*, Skeptic, 3, 47-50, 1996
20. COLLINGE W., *Cartea energiilor*, Ed. Lucman, Bucureşti, 1998
21. CONSTANTIN D., *Inteligenţa Materiei*, Ed. Militară, Bucureşti, 1981
22. COUSINS, N., *Head First*, Penguin Books, New York, 1989
23. CULIANU I.P., *Eros şi Magie in Renaştere*, Ed. Nemira, Bucureşti, 1994
24. DELUMEAU J., *Păcatul şi Frica*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1985
25. DELUMEAU J., *Frica în Occident*, 2 vol. Ed. Meridiane, Bucureşti, 1986
26. DORIAN D., *Paranormal 2000*, Ed. Universal Dalsi, Bucureşti, 2000
27. DRUOT P., *Vindecareu spirituală şi Nemurire*, Ed. Sagittarius, Iaşi, 1994
28. EBERN H., BEYERSTEIN B.L., *Maria's Near Death Experience*, Skept.Inq. 20, 27, 1996

29. ELIADE M., *Șamanismul și tehnic de extaz/ui*. Ed. Humanitas, București, 1951/1997
30. ELIADE M., *Ocultism, Vrăjitorie și Mode culturale*. Ed. Humanitas, București, 1997
31. EMERY E., *On Nova's Abduction Investigation Program*. Skept. Inquirer, 20.15.1996
32. ERDELYI M.H., *History of Psychoanalysis*, Freeman, New York, 1985
33. EVSEEV I., *Dicționar de Magie, Demonologie și Mitologie*. Amarcord, Timișoara, 1998
34. FARADAY A., *Dream Power*. Berkley Books, New York, 1982
35. FIORE E., *You have been here. Before*. Ballantine Books, New York, 1979
36. FREUD S., *Opere*, vol. 1-2, Ed. Științifică, București, 1924/1991
37. FREUD S., *Psihanaliza fenomenelor oculte*. Ed. Aropa, București, 1936/2000
38. GARDENER M., *The Great Cult Mystery*, Prometheus Books, Buffalo, 1995
39. GELLER U., *En contact avec les Intelligences Cosmiques*, Pygmalion, Paris, 1975
40. GHEORGHIU V.A., *Hipnoza*, Ed. Științifică, București, 1977
41. GIOVETTI P., *Ghid de Esoterism*. Ed. Lucman, București, 1997
42. GOLEMAN D., *Emotional Intelligence*. Bantam Books, New York, 1996
43. GREENFIELD S., *Journey to the Centers of the Mind*. Freeman, New York, 1996
44. GUJA C., *Aura corpului uman*, Ed. Polirom, București, 2000
45. HALL M., ROBINSON D., *The Human Brain*, Springer, Heidelberg, 2000
46. HASSEL M., *Operațiunea Controlul Minții*, Ed. Nemira, București, 2002
47. HERBERT T.B., *Stress and Immunity*, Psychosomatic Medicine, 55, 379, 1995
48. HOPKE R.H., *Nimic nu este întâmplător*. Ed. Humanitas, București, 2002
49. HOLDEVICI I., VASILESCU I.P. *Psihoterapia*, Ed. Ceres, București, 1993
50. HULL E.T. *The Dance of Life- the other Dimension of Time*, Doubleday, N.Y., 1977
51. HUTIN S., *L'Histoire de l'Alchimie*, Marabout, Paris, 1975
52. HUTSON P., *How to Test and Develop Your ESP*, Abacus, London, 1977
53. HUXLEY A., *The Doors of Perception, Heaven and Hell*, Penguin, London, 1969
54. HYMAN R., *Evaluation of Military's Program on Psychic Spying*, Sk.Inq. 20, 27, 1996
55. IORDANESCU T., *Fachirii indieni și doctrina lor*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2001
56. JUNG C.G., *Flying Saucers*. Signet Books, New York, 1969
57. JUNG C.G., *Man and His Symbols*. Laurell Ltd., New York, 1978
58. JUNG C.G., *În Lumea Arhetipurilor*, Ed. Jurnalul Literar, București, 1936/1994
59. KEENE L., *The Psychic Mafia*, Dell Books, New York, 1978
60. KOESTLER A., *The Roots of Coincidence*, Vintage Books, New York, 1973
61. LASKOW L., *Healing with Love*, Harper Collins, San Francisco, 1992
62. LATNER J., *The Gestalt Therapy*, Julian Press, New York, 1973
63. LE BON G., *Psihologia Mulțimii*, Ed. Anima, București, 1895/1990
64. LE DOUX J., *Emotions, Memory and Brain*, Scientific American, 199, 192, 1994

65. LEICHMAN R., *Nature and Purpose of Emotions*, Journ.Holistic Med., 6.2
1989
66. MAJAX G., *Magicienii*, Ed. RAO, Bucureşti, 1993
67. MARAIANI F., *Tibetul Secret*, Ed. Saeculum, Bucureşti, 2002
68. MARCUSE H., *Eros and Civilisation*, Vintage Books, New York, 1962
69. MEHTA G., *Karma Kola, Marketing the Mystic East*, Simon Schuster, Ne
York, 1988
70. MERCIER M., *Şamanism şi yoguni*, Ed. Moldova, Iaşi, 1993
71. MICHEL A., *Metanoia, fenomene ale Misticismului*, Ed.Nemira, Bucureşti, 199
72. MOODY R., *Life after Life*, Bantam Books, New York, 1977
73. NESTLER V., *Telepatia*, Ed. IRI, Bucureşti, 2000
74. OLINESCU R., GREABU M., *Chemiluminescenţa şi Bioluminescenţa*, E
Tehnică, 1987
75. OLINESCU R., *Alimentaţia sănătoasă*, Ed. Niculescu, Bucureşti, 1999
76. OLINESCU R., *Despre Emoţii şi Stress*, Ed. Niculescu, Bucureşti, 2003
77. ORNSTEIN R., *The Psychology of Consciousness*, Penguin, New York, 197
78. OPRIŞ T., *Bios*, 5 volume, Ed. Albatros, Bucureşti, 1991-2000
79. OSTRANDER S., SCHROEDER L., *Psychic Discoveries behind Iron Curtai*
Bantam Books, New York, 1978
80. PATRUT A., *De la Normal la Paranormal*, Ed. Dacia, Cluj, 1992
81. PENDERGAST M., *First of all, Do not Harm!*, Skeptic, 3, 36, 1995
82. PFEIFER S., *Vindecare cu orice preţ*, Ed. Ariel, Timişoara, 1996
83. PIRSIG R.M., *Zen and the Art of Motocycle Maintenance*, Bantam, New Yor
1974
84. PRIESTLEY J.B., *Man and Time*, Dell Bokks, New York, 1969
85. PUHARICH A., *Beyond Telepathy*, Doubleday, New York, 1974
86. RANDI J., An Encyclopedia of Claims, *Frauds and Hoaxes of the Occult and t*
Supernatural, St. Martin's Press, Philadelphia, 1995
87. REGUS N., *The Human Aura*, Berkley Publ., New York, 1974
88. ROCARD Y., *La Perception du Champ magnetique*, Recherche, 15, 151, 19
89. RONEY DOUGAL S., *Ştiinţă şi Magie*, Ed. Elit, Bucureşti, 1994
90. RORHSACH H., *Manual de Psihodiagnostic*, Ed. Trei, Bucureşti, 2002
91. RUSU I. et al. *Efectele biologice ale radiaţiilor electromagnetice de radiofrecve
şi microunde*. Ed. Medicală, Bucureşti, 2002
92. SAGAN C., *The Dragons of Eden*, 22edit., Ballantine Books, New York, 19
93. SAGAN C., *The Demon-Haunted World: Science as a Candle in the Da*
Random House, New York, 1995
94. SELYE H., *Stress without Distress*, Signet Books, New York, 1975
95. SEVIGNY D., *Tehnici de concentrare*, Ed. Polirom, Bucureşti, 2000
96. SIEGEL R., *Whispers, the Voices of Paranoia*, Crown Publ., New York, 19
97. SIEGEL R., *Fire in the Brain*, Clinical Tales of Hallucination, Penguin, N
York, 1992
98. SMITH A., *Powers of Mind*, Ballantine Books, New York, 1976
99. SPRINGER S.P., DEUTSCH G., *Left Brain, Right Brain*, Freeman, New Yo
1985

100. STEIN G., editor, *Encyclopedia of the Paranormal*, Prometheus Books, Buffalo, 1996
101. STELKER D., GLYMOUR C., *Examining Holistic Medicine*, Prometheus, Amherst, 1985
102. STONE A., BROWNING N.L., *The Other Side of Mind*, Paper Books, New York, 1968
103. STRAUSS L., *Gândirea sălbatică*, Ed. Științifică, București, 1963/1970
104. STEFANESCU P., *Telepatia*, Ed. Aion, Oradea, 2000
105. TOCQUET R., *Les Pouvoirs secretes de l'Homme*, Ed. J'ai Lu, Paris, 1968
106. TOMKINS P., BIRD C., *La Vie Secrete des Plantes*, Lalfont, Paris, 1975
107. UEXKULL VAN THURE, *La Medicine Psychosomatique*, Galimard, Paris, 1966
108. WADE D., *The Serpent and the Rainbow*, Warner Books, New York, 1985
109. WALLACE A., HENKIN B., *The Psychic Healing Book*, Dell, New York, 1979
110. WEIL A., *Spontaneous Healing*, Simon Schuster, New York, 1996
111. WILSON C., *Mysteries, Granada Panther*, London, 1978
112. WOOD E., *Yoga, the Technique of the Life*, Penguin Books, London, 1970
113. WOLF R., *Believe what we See, Hear and Touch*, Skept.Inquirer, 20, 23, 1996
114. WURTZ B., *New Age*, Ed. De Vest, Timișoara, 1991